بۇلاق

AltunOq

مىلىك ئۆي رەسىملىرىدىن بىر كۆرۈنۈش

بۇلاق

(ئۇيغۇر كىلاسسىك ئەدەبىياتى ۋە ئېغىز ئەدەبىياتى مەجمۇئەسى)

(ئومۇمى 10 - سان)

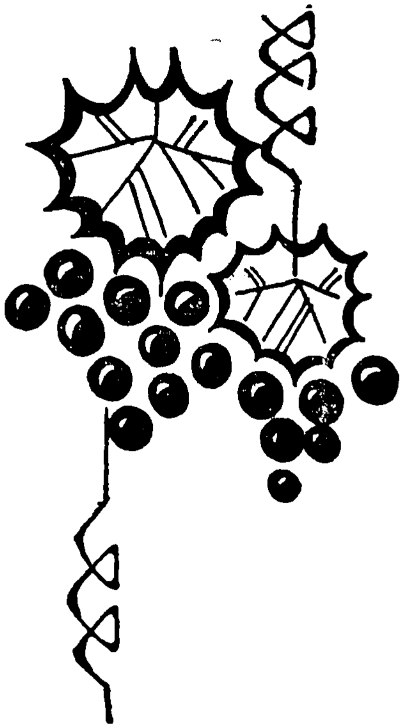

AltunOq

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

1983 - يىل ئۈرۈمچى

مۇندەرىجە

ئۇيغۇر مانى شېئىرلىرى ....
نەشرگە تەييارلىغۇچى: .... قاھار بارات 1
بەھرام - دىلئارام .... ئابدۇرېھىم نىزارى
نەشرگە تەييارلىغۇچى: .... ئابدۇقەييۇم خوجا 36
ھەدىيەئى خىسلەت .... خىسلەت
نەشرگە تەييارلىغۇچى: .... توختى ئايىخان 114
دىۋان نىيازى .... موللا نىيازى
نەشرگە تەييارلىغۇچىلار: .... ئەسقەر ھۈسەيىن، ۋاھىتجان غوپۇر 138

خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىدىن

بەھرام ۋە ھەپتە مەنزەر 247
مەلىكە زىبا چېھرە 287

نەشرگە تەييارلىغۇچى: قاھار بارات

نەشرگە تەييارلىغۇچىدىن:

ئىدىقۇت پادىشاھلىقى دەۋرىدە (13 - 9 - ئەسىرلەر) تۇرپان ئوتتۇرا ئاسىيادىكى مۇھىم مەدەنىيەت مەركەزلىرىدىن بىرى بولدى. جۇغراپىيىلىك شارائىتى تۈپەيلىدىن، تۇرپان خەنزۇ، ھىند، پارس، گرېك ۋە باشقا خەلقلەر مەدەنىيەتلىرىنىڭ تەسىرىگە ئۇچراپ تۇراتتى ۋە ئۇلارنى ئۆزلەشتۈرۈپ، ئۇيغۇر مەدەنىيىتىنى بېيىتىپ باراتتى. شۇڭا بۇ يەردە ھەرخىل تىل-يېزىقلار، سەنئەت ئەسەرلىرى، مەدەنىي بۇيۇملار ۋە دىنلار ئىز قالدۇرماي قالمىدى. جۈملىدىن ئورخون ئۇيغۇر خاقانلىقى دەۋرىدىلا ئۇيغۇرلارنىڭ دۆلەت دىنى بولغان مانى دىنىمۇ بۇ خىل تارىخىي شارائىتتا يېڭى تەرەققىيات يولىنى تاپتى. مېنىڭ بۇ قېتىم نەشرگە تەييارلىغىنىم ھازىرغىچە تېپىلغان ئۇيغۇر مانى يازمىلىرىنىڭ ئىچىدىكى شېئىرلاردىن ئىبارەت. ئۇيغۇر مانى شېئىرلىرى ئەينى ۋاقىتتا يەنە بارلىق تۈركىي خەلقلەرنىڭمۇ قەدىمقى شېئىر پاكىتلىرى بولالايدۇ. ئۇيغۇر مانى شېئىرلىرى بارلىققا كەلگەن زېمىننى چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن، ئالدى بىلەن مانى دىنى ۋە ئۇنىڭ ئۇيغۇرلار ئارىسىغا تارقىلىش ئەھۋالى ئۈستىدە توختىلىشقا توغرا كېلىدۇ.

مانى دىنى مانىخەي دىنى ياكى مانىخەيىزىم دەپمۇ ئاتىلىدۇ. بۇ دىن مىلادى 3-ئەسىرنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا پېرسىيىلىك مانى دىگەن ئادەم تەرىپىدىن يارىتىلغان. مانى مىلادىنىڭ 216-يىلى 4-ئاينىڭ 14-كۈنى جەنۇبىي بابىلون (ھازىرقى ئىراق)دا تىگرىس دەرياسىنىڭ شەرقىدىكى ماردىنۇ دىگەن يەردە تۇغۇلغان (ئۇنىڭ تۇغۇلغان ۋاقتىنى 215-، 224-، 241-، 239-، 240-يىلى دىگۈچىلەرمۇ بار). ئۇنىڭ دادىسى پاتىك (ئەسلى شىمالىي ئىرانلىق بولۇپ، كېيىن جەنۇبىي بابىلونغا كۆچۈپ بېرىپ، ئۇ يەردە ماندائىيان دىنىغا كىرگەن. ئېيتىشلارغا قارىغاندا مانىنىڭ ئاپىسى مارىيان پارفىيا تورىلىرىنىڭ ئەۋلادى ئىكەن). مانى ياش ۋاقىتلىرىدىن تارتىپلا ئاسترونومىيە، نەققاشچىلىق، سېھىرگەرلىك قاتارلىق بىلىملەرنى پىششىق ئۆگەنگەن. ئۇ ناھايىتى تالانتلىق بولغان. مانى تۆت ياشىدىن تارتىپ دادىسى قاتناشقان دىنىي مەزھەپنىڭ تەسىرىگە بېرىلگەن. ئۇ ئون ئىككى ياشىدا تۆۋىن ئىسىملىك بىر روھانىدىن يېڭى دىن يارىتىش توغرىلىق تەلىم

AltunOq

ئالدۇ. شۇندىن باشلاپ ئۇنىڭ پۇتۇن پىكىر-خىيالى شۇ مەقسەتكە بۇرۇلدۇ. 240-يىلى، مانى يىگىرمە توت ياشقا كىرگەندە تۇۋىن ئۇنىڭغا يەنە بىر قېتىم مەدەت بېرىدۇ. مانى شۇ يىلى ئۆزىنىڭ دىنىي قاراشلىرىنى ۋە تەسەۋۋۇرىنى يەكۈنلەيدۇ ۋە ئۇلارنى ئالدى بىلەن ئۆز ئائىلىسىدىكىلەرگە ئېلان قىلىدۇ. شۇندىن كېيىن ئۇ كېمىگە چۈشۈپ ھىندىستان ۋە چىنغا بېرىپ ئۇ جايلاردا بۇددا دىنى ئەقىدىلىرىنى ئۆگىنىدۇ. بىرۇنىنىڭ كىتاۋىدا تىلغا ئېلىنغان "چىن"نى تارىخچىلار ئوتتۇرا ئاسىيا دەپ ئېنىقلىماقتا. ئەگەر ئېنىقلىما توغرا بولسا، مانى ياش ۋاقىتلىرىدا بۇ ئۇيغۇر يۇرتلىرىغىمۇ كەلگەن بولۇپ چىقىدۇ. مانى ھىندىستان ۋە چىندىن بابىلونغا قايتىپ بېرىپ ئۆزىنىڭ يېڭى دىنىنى تارقىتىشقا كىرىشكەندە، شاپۇر I پارس سانىلارنىڭ پادىشاسى بولغان ئىدى. 242-يىلى، مانى پېرسىيىگە بېرىپ دىن تارقىتىدۇ. ئۇ ئالدى بىلەن شاپۇرنىڭ ئىنىسى پېروزنى-نى ئۆزىگە مايىل قىلىپ ئۇنىڭ ۋاستىسى ئارقىلىق شاپۇر بىلەن كۆرۈشۈش پۇرسىتىگە ئىگە بولىدۇ. مانى ئۆزىنىڭ دىنىي ئەقىدىلىرىنى بايان قىلىپ، ئورتا پارس تىلى بىلەن «سابوخراگان» ناملىق بىر كىتاپ يازىدۇ ۋە ئۇنى شاپۇر I غا تەقدىم قىلىدۇ. مانىنىڭ دىنى تەلىماتى شاپۇرنىڭ قوللىشىغا ئېرىشىدۇ. مانى 243-يىلى 4-ئاينىڭ 9-كۈنى چوڭ مۇراسىمدا خالايىق ئالدىدا ئۆزىنىڭ "ئىككىلىك (ئىككى يىلتىز)، ئۈچ زامان" تەلىماتىنى ئېلان قىلىدۇ. شۇندىن باشلاپ، مانى دىنى رەسمىي ئېتىراپلىق دىن سۈپىتىدە مەيدانغا چىقىدۇ. مانى ئېتىۋارلىق ئادەم بولۇپ قالىدۇ. ئۇ ئوردىغا ئەركىن كىرىپ-چىقىپ يۈ-رىدۇ. مانى شاپۇر بىلەن بىرلىكتە ھەربى يۈرۈشلەرگە قاتنىشىپ رىملىقلار بىلەن جەڭ قىلىدۇ. ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى يېڭى دىنى پۈتۈن پېرسىيىگە تارقىتىدۇ. بىراق 273-يىلى شاپۇر ئۆلگەندىن كېيىن، مانى دىنى پېرسىيىدە چەكلىمىگە ئۇچرايدۇ. مانى ئۆز يۇرتىغا كېتىشكە مەجبۇر بولىدۇ. 277-يىلى پادىشا بەھرەم I مانىنى چاقىرتىدۇ ۋە ئۇنى قاماق-قا ئالىدۇ. ئارىدىن يىگىرمە نەچچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، تەخمىنەن 277-يىلى 2-ئاينىڭ 26-كۈنى بەھرەم مانىغا ھەر خىل بەتنامىلارنى چاپلاپ، ئۇنى ئۆلۈم جازاسىغا بۇيرۇيدۇ. بەھرامنىڭ ئادەملىرى ئۇنى كىرىستقا باغلاپ ئۆلتۈرىدۇ ۋە ئۇنىڭ تېرىسىنى تۇلۇمچىلاپ سويۇپ، ئىچىگە سامان تىقىپ، ئۇنى گۇندىساپۇر شەھرىنىڭ (ھازىرقى ئىران-نىڭ كازېرۇن ئەتراپىغا توغرا كېلىدۇ) دەرۋازىسىغا ئېسىپ قويىدۇ (مانىنىڭ ئۆلگەن يى-لىنى 273-، 274-، 275-، 276-يىلى دىگۈچىلەرمۇ بار). شۇندىن تارتىپ، مانى دىنىنىڭ تەقدىرى ئاساسەن چەكلىمە ئىچىدە قالىدۇ. مانى ئۆلگەندىن كېيىن ئۇنىڭ مۇخ-لىسلىرى تەرەپ-تەرەپكە قېچىشقا باشلايدۇ. بۇ مۇخلىسلاردىن غەربكە قاچقانلىرى 280-يىللىرى ئەتراپىدا مېسوپوتامىيە، سۇرىيە، رىم، مىسىر ۋە شىمالىي ئافرىقىلارغا بارىدۇ ۋە ئۇ جايلاردا دىن تارقىتىشقا باشلايدۇ. لېكىن، ئۇلار ھەممىلا يەردە چەكلىمىگە ئۇچراپ، ئانچە راۋاج تېپىپ كېتەلمەيدۇ. بۇ مۇخلىسلاردىن شەرققە قاچقانلىرى ئىراننىڭ شەرقىي-شىمالى، ئامۇ دەريا بويلىرى ۋە ھىندىستان قاتارلىق جايلارغا بېرىپ دىن تارقىتىدۇ.

مانى دىنىنىڭ ئاساسى — يورۇقلۇق بىلەن قاراڭغۇلۇقنىڭ دۇئالىزمىدىن ئىبارەت. "ئىك-كىلىك، ئۈچ زامان" تەلىماتىدا، ئىككىلىك — يورۇقلۇق بىلەن قاراڭغۇلۇق؛ ئۈچ زامان — ئۆتكەن زامان، ھازىرقى زامان، كەلگۈسى زامان ياكى دەسلەپكى زامان، ئوتتۇرا زامان،

كېيىنكى زامان دېگەندىن ئىبارەت بولىدۇ. مانىنىڭ قارىشىچە، دۇنيانىڭ ماھىيىتى بولغان يورۇقلۇق بىلەن قاراڭغۇلۇقنىڭ ئۆتكەن زامان، ھازىرقى زامان ۋە كەلگۈسى زاماندىكى جەريان ۋە ھالىتىدىن ئىبارەت. مانىنىڭ قارىشىچە، ئۆتكەن زاماندىكى دۇنيا ئەسلىدە يورۇقلۇق دۆلىتى بىلەن قاراڭغۇلۇق دۆلىتىدىن ئىبارەت ئىككى خوشنا دۆلەتتىن تەركىب تاپقان ئىدى. يورۇقلۇق دۆلىتى دۇنيانىڭ شىمالى، شەرقى ۋە غەربىي قىسىملىرىنى ئىگەللەيتتى، قاراڭغۇلۇق دۆلىتى بولسا دۇنيانىڭ جەنۇبىدا ئىدى. يورۇقلۇق دۆلىتى يورۇق، گۈزەل، تىنچ، پەزىلەتلىك ۋە تەرتىپلىك بولۇپ، بۇ دۆلەتنىڭ ئەڭ ئالىي ھۆكۈمرانىنىڭ ئىسمى زاۋان ئىدى. زاۋان دېگەن سۆز ئوتتۇرا پارس تىلىدا مەڭگۈ دېگەن مەنىنى بېرىدۇ. بۇ ئەڭ ئالىي ھۆكۈمران زاۋان بىلەن يورۇقلۇق، قۇدرەت ۋە پاراسەت — بۇ تۆتى بىر گەۋدە بولۇپ تۇراتتى.

مانىنىڭ چۈشەندۈرۈشىچە، قاراڭغۇلۇق دۆلىتىدە ئىس-تۇمان، تۈنجۇقۇش، قارا بوران، مەينەت لاي ۋە زەھەرلىك سۇدىن ئىبارەت بەش خىل شەيتان ھۆكۈم سۈرەتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ئىككى پۇتلۇق، بەزىلىرى تۆت پۇتلۇق، بەزىلىرى قاناتلىق، بەزىلىرى ئۈزەلەيدىغان، بەزىلىرى ئۈمىلەيدىغان ھالەتلەردە بولۇپ، ھەممىسىنىڭلا ئەركەك-چىشىسى بار ئىدى. ئۇلار ئەتىدىن كەچكىچە ئۆز ئارا چېتىشىش ۋە جېدەل-ماجرا بىلەن ئۆتەتتى. بۇ دۆلەتتە زوراۋانلىق، جاھىللىق ۋە قالايمىقانچىلىق ھۆكۈم سۈرگەن بولۇپ، بۇ دۆلەتنىڭ ئەڭ ئالىي ھۆكۈمرانىدا بەش خىل شەيتاننىڭ ھەممە يامان ئالاھىدىلىكلىرى مۇجەسسەملەنگەن ئىدى.

مانى يورۇقلۇقنى پادىشاغا، قاراڭغۇلۇقنى بولسا چوشقىغا ئوخشىتىدۇ. ئۇ: "يورۇقلۇق ئۆزىنىڭ پەزىلىتىگە لايىق ھالدا شاھ ئوردىسىدا ئولتۇرىدۇ. قاراڭغۇلۇق بولسا چوشقىدەك لايدا ئېغىناپ، مەينەت نەرسىلەرنى يەپ يۈرىدۇ" دەيدۇ. مانى يەنە يورۇقلۇقنى كۆكلەپ تۇرغان دەرەخكە، قاراڭغۇلۇقنى قۇرۇپ، قاخشال بولۇپ قالغان دەرەخكە ئوخشىتىدۇ.

مانىنىڭ ئىسپاتلىشىچە، يۇقۇرقىلار يورۇقلۇق بىلەن قاراڭغۇلۇقنىڭ ئۆتكەن زاماندىكى ھالىتى بولۇپ، ئۇ چاغدا بۇ دۇنيا تېخى تورەلمىگەن ئىدى.

كېيىنچە، قاراڭغۇلۇق ئۆز دۆلىتىنىڭ يېنىدىن "شاتلىق"نىڭ ئازراق ھىدىنى ئېلىپ يورۇقلۇقنى بىلىپ قېلىپ، يورۇقلۇق دۆلىتىگە باستۇرۇپ كىرىدۇ. ئۇ چاغدا، يورۇقلۇق دۆلىتىدە پەقەت يورۇقلۇق ۋە ئەركىنلىكلا بولۇپ، يامانلارنى يارىلاندۇرالايدىغان ئوت، كېسەلەيدىغان تۆمۈر ياكى تۇنجۇقتۇرالايدىغان سۇ قاتارلىقلار يوق ئىدى". يورۇقلۇق، دۆلىتى قاراڭغۇلۇق دۆلىتىنىڭ تۇيۇقسىز تاجاۋۇزى بىلەن قالايمىقانچىلىققا قالىدۇ. زاۋان "ھاياتلىق ئانىسى" ئىلاھىنى يارىدەمگە چاقىرىدۇ. "ھاياتلىق ئانىسى"، "ئادىمى ئەۋۋەل"نى چاقىرىپ، ئۇنى ئۆزىگە ئوغۇل قىلىپ جەڭگە سالىدۇ. "ئادىمى ئەۋۋەل" بەش نۇرنى ئۆزىگە ئوغۇللۇققا چاقىرىپ، ئۇلارنى ساۋۇت ۋە قالقان قىلىدۇ. كېيىنكى ئالىملارنىڭ ئىزاھلىشىچە، بۇ بەش نۇر: ھاۋا، شامال، تاڭ، ئوت ۋە سۇدىن ئىبارەت.

"ئادىمى ئەۋۋەل" دەسلەپ جەڭدە يېڭىلىدۇ. جەڭ مەيدانىدا ھوشىدىن كېتىپ يىقىلىپ قالىدۇ. قاراڭغۇلۇق شەيتانلىرى ئۇنىڭدىكى بەش تۈرلۈك نۇرنى يۇتۇپ كېتىدۇ. "ئادىمى ئەۋۋەل" ھوشىغا كەلگەندىن كېيىن، "ھاياتلىق ئانىسى"دىن ياردەم تىلەيدۇ. "ھاياتلىق ئانىسى" بولسا زاۋاندىن ياردەم سورايدۇ. زاۋان ئىككىنچى قېتىم چاقىرىق ئېلان

قىلىدۇ. ئۇنىڭ دولىتىدىن "يورۇقلۇق ھەمراسى"، "بىناكار"، "قۇتقۇزغۇچى" ۋە بەش بالا
جەڭگە چىقىدۇ. "يورۇقلۇق ھەمراسى" كۈن بىلەن ئاينى بىنا قىلىدۇ. "بىناكار" يېڭى ما-
كانلارنى سېلىپ، يورۇقلۇقلارنى جايلاشتۇرىدۇ ھەمدە سېپىل سېلىپ قاراڭغۇلۇقتىن مۇداپىيە
كورىدۇ. "ئادىمى ئەۋۋەل" قاراڭغۇلۇق دولىتىنىڭ دوزىخىغا تاشلانغان ئىدى. "قۇتقۇزغۇچى"
بۇ دوزاقنىڭ يېنىغا بېرىپ، "ئادىمى ئەۋۋەل"نى چاقىرىدۇ. ئۇلارنىڭ بىرسىنىڭ چاقىرىشى
ۋە بىرسىنىڭ جاۋاپ بېرىشى بىلەن يېڭىدىن ئىككى ئىلاھ دۇنياغا كېلىدۇ. بۇلارنىڭ بىر-
سىنىڭ ئىسمى چاقىرغۇچى ئىلاھ—"خروشتاگ يازد"، يەنە بىرسىنىڭ ئىسمى جاۋاپ بەرگۈچى
ئىلاھ—"پادۋاختاگ يازد" ئىدى. "قۇتقۇزغۇچى"، "ئادىمى ئەۋۋەل"نىڭ جاۋاپ ئاۋازىنى ئاڭ-
لىغاندىن كېيىن، دوزاققا چوڭقۇرلاپ كىرىپ، ئوڭ قولىنى سۇنۇپ، "ئادىمى ئەۋۋەل"نى
تارتىپ، ئۇنى يورۇقلۇققا ئېلىپ چىقىدۇ. ئۇ يەنە ئۇزىنىڭ بەش ئوغلى بىلەن دوزاق
چوڭقۇرلۇغىغا ئىچكىرىلەپ كىرىپ، قاخشال دەرەخنىڭ يىلتىزلىرىنى چېپىپ تاشلايدۇ. ئۇ
يەردىن چىقىپ، جەڭ مەيدانىغا بېرىپ، شەيتانلارنى يوقىتىپ، يورۇقلۇق دولىتىنى قاراڭ-
غۇلۇق دولىتىنىڭ تاجاۋۇزىدىن ئازات قىلىدۇ.

بىراق، بەش تۇرلۇك نۇر يەنىلا ئۇلارنى يۇتۇۋالغان بەش شەيتاننىڭ تېنىدە قالغان
ئىدى. قانداق قىلغاندا بۇ نۇرلارنى ئۇلارنىڭ تېنىدىن ئاجرىتىۋېلىپ، قاراڭغۇلۇق-
نى ئوز چېگرىسىدىن مەڭگۇ چىقالمايدىغان قىلىپ قويغىلى بولىدۇ؟ مانىنىڭ قارىشىچە، بىز
ياشاۋاتقان بۇ دۇنيا مانا شۇ ۋەزىپىنى ئادا قىلىش ئۇچۇن يارىتىلغان. زاۋان جەڭدە ئول-
گەن قاراڭغۇلۇق شەيتانلىرىنىڭ تېنىدىن بىر قىسىم نۇرلارنى چىقىرىۋېلىپ، ئۇلاردىن كۈن
بىلەن ئاينى، قاراڭغۇلۇقنىڭ بۇلغىنىشىغا ئۇچرىغان نۇرلاردىن يۇلتۇزلارنى، شەيتانلارنىڭ
تېرىسىدىن "ئون ئاسمان"نى، ئۇلارنىڭ گەندىسىدىن "سەككىز يەر"نى، سۆڭەكلىرىدىن بولسا
تاغلارنى ياساپ چىققان. مانىنىڭ ئېيتىشىچە، شاماللارنىڭ يالىشى ۋە يامغۇرنىڭ يۇيۇشى
بىلەن قاراڭغۇلۇق شەيتانلىرىنىڭ جەسەتلىرىدىن بەزى ساپ نەرسىلەرنى يەنە داۋاملىق چى-
قىرىۋالغىلى بولىدىكەن.

مانى ماددىي دۇنيانى قاراڭغۇلۇق شەيتانلىرىنىڭ گەۋدىسى، بۇ دۇنيانى باشقۇرغۇچى
بولسا قۇتقۇزغۇچىنىڭ بەش ئوغلى دەپ ھىساپلايدۇ. بۇ بەش ئوغۇلنىڭ ھەر بىرىنىڭ ئوز
ئالدىغا ۋەزىپىلىرى بولۇپ، بىرسى قولى بىلەن دۇنيانى كونتۇرۇل قىلىپ تۇرسا، بىرسى
يورۇقلۇقنىڭ قالدۇقلىرىنى يىغىدىكەن؛ بىرسى قاراڭغۇلۇقنىڭ شەيتانلىرىنى قوغلىسا، بىرسى
ئالەمنى ئايلاندۇرىدىكەن، يەنە بىرسى بولسا مۇرىسى بىلەن يەرنى كوتىرىپ تۇرىدىكەن.

زاۋان ئالەمنى ياراتقاندىن كېيىن، يەنە "ئۇچىنچى قېتىم چاقىرىق" قىلىپ ئۇچىنچى
"ئەلچى"نى چىللايدۇ. ئۇچىنچى ئەلچى "نۇر قىزى"نى چاقىرىدۇ. بۇ ئىككى ئىلاھ "قۇتقۇز-
غۇچى" تىرىك تۇتۇۋالغان شەيتانلارنى بوشلۇققا بەنت قىلىپ قويىدۇ. شۇندىن كېيىن،
ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى چىشى شەيتانلارنى قىپ-يالىڭاچ ھالەتتىكى گۈزەل قىزلار تۇسىگە كىر-
گۈزۈپ، ئەركەك شەيتانلارنىڭ ھەۋىسىنى قوزغايدۇ. بۇ ئارقىلىق ئەركەك شەيتانلارنىڭ
تېنىدىكى يورۇقلۇقنى چىقىرىۋالىدۇ-دە، ئۇلارنىڭ ئۇزلىرىنى دېڭىزغا تاشلاپ، ئاجايىپ
مەخلۇقلارغا ئايلاندۇرۇۋېتىدۇ. تەنلىرىدىن يورۇقلۇقنى ئايرىۋالالمىغان شەيتانلارنى بولسا ھەر
خىل دەرەخلەرگە ۋە ئوسۇملۈكلەرگە ئايلاندۇرۇۋېتىدۇ. بۇنى كورگەن چىشى شەيتانلار ئاچ-

چىغىدا قوسىغىدىكى بالىلىرىنى تاشلىۋېتىدۇ. بۇ بالىلار بەش خىل شەيتان قىياپىتىدىكى هايۋانلارغا ئايلىنىپ كېتىدۇ. مانى شۇڭلاشقا ئوسۇملۇكلەرنىڭ ئىچىدىكى يورۇقلۇق هايۋانلارغا قارىغاندا كوپ بولىدۇ، دەپ چۈشەندۇرىدۇ. مانى يەنە قاراڭغۇلۇق دولىتىنىڭ ئىلاهى نۇرلارنى يىغىۋېلىش ئۈچۈن ئىككى شەيتاننى زېمىندىكى تاشلاندۇق شەيتان بالىلىرىنى يېيىشكە قويۇپ بېرىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن، ئۇ ئىككى شەيتاننى چاتقۇزىدۇ. چىشى شەيتان يورۇقلۇق ئەلچىلىرىنىڭ قىياپىتىدە ئىككى بالا تۇغىدۇ، بۇلار هازىرقى ئىنسانلارنىڭ ئەجدادى بولۇپ، بىرسى ئادام، يەنە بىرسى شاۋا دەپ ئاتىلىدۇ، دەيدۇ. ئادام بىلەن شاۋا قاراڭغۇلۇقتىن تورەلگەن بولسىمۇ، ئەمما ئۇلارنىڭ تېنىدە كوپلەپ يورۇقلۇق نۇرلىرى بار ئىكەن. مانى بۇ نۇرلارنى ئۇلارنىڭ روهى، دەپ چۈشەندۇرىدۇ.

قاراڭغۇلۇق ئىلاهى يەنە يورۇقلۇقنىڭ يىغىۋېلىنىشىنى مۇرەككەپلەشتۇرۇۋېتىدۇ. زاۋان تېخىمۇ كوپ يورۇقلۇق ئەلچىلىرىنى ئەۋەتىشكە مەجبۇر بولىدۇ. بۇ ئەلچىلەرنىڭ ئەڭ چوڭى ئەيسا ئىدى. مانىنىڭ چۈشەندۇرۇشىچە، ئەيسا زېمىنغا چۈشكەندە، ئادام ئۇخلاۋاتقان بولۇپ، ئەيسا ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى شەيتانلارنى قوغلاۋېتىپ ئۇنى ئويغاتقان ۋە ئۇنىڭغا نەسەبىنى، يورۇقلۇقنىڭ ئەزىزلىگى ۋە بۇ يورۇقلۇقنىڭ خەتەر ئىچىدە ئىكەنلىگىنى ئۇقتۇرغان. ئادام ئوزىنىڭ شەيتاندىن تورەلگەنلىگىنى ئۇقۇپ قاتتىق ئوكۇنگەن. ئۇ شۇندىن كېيىن شاۋانى تاشلاپ كەتكەن. بىراق كېيىن ئۇ يەنە ئوزىنىڭ ئەسلى تەبىتىگە قايتىپ، شاۋانى قايتىدىن ئىزلەپ تېپىپ، شېتىل، شېت دىگەن بالىلارنى تاپقان. بۇنىڭ بىلەن يورۇقلۇق يەنە ئادەم بەدىنىگە بەنت بولۇپ قالغان ـ دە، زېمىندا ئادەملەر كوپىيىپ كەتكەن.

مانى ئوزىنى زاۋان ئەۋەتكەن ئاخىرقى ئەلچى دەيدۇ. ئۇنىڭ تەلىماتىچە ئادەم قاراڭغۇلۇقنىڭ نەسلى، بىراق ئادەمنىڭ روهى يورۇقلۇقتىن بىنا بولغان، بۇ روهلارنى قاراڭغۇلۇقتىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن، مانى بىر قاتار پەرىزلەر بەلگىلىگەن. ئۇ مۇخلىسلىرىدىن گوش يېمەسلىك، هاراق ئىچمەسلىك، توي قىلماسلىق ۋە مال دۇنيا يىغماسلىقنى تەلەپ قىلىدۇ. مۇخلىسلار هەر كۇنى ئوزلىرىنىڭ ئون خىل ناچار ئىللىتىدىن توۋە قىلىپ تۇرۇشلىرى كېرەك، بۇ ئىللەتلەر: ساختىلىق، ۋاپاسىزلىق، يالغانچى كىشلەرنى گۇۋاچىلىققا تارتىش، زىيانكەشلىك، هەق ـ ناهەقنى ئايرىماسلىق، سۇيىقەستچىلىك، جانلىق مەخلۇقاتلارنى ئولتۇرۇش، ئالدامچىلىق، ئىشەنچسىزلىك ۋە كۇننى، ئاينى رەنجىتىدىغان ئىشلارنى قىلىشتىن ئىبارەت. ئۇ مۇخلىسلىرىدىن ئون تۇرلۇك پەرىزنى ئادا قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ. بۇلار: هەيكەل ياسىماسلىق، يالغان ئېيتماسلىق، ئاچكوزلۇك قىلماسلىق، جاندارلارنى ئولتۇرمەسلىك، زىنا قىلماسلىق، ئوغرىلىق قىلماسلىق، سۇيىقەست ئىشلەتمەسلىك، گۇمانخور بولماسلىق، هورۇنلۇق قىلماسلىق ۋە هەر كۇنى توت (ياكى يەتتە قېتىم) ئىبادەت قىلىش.

مانى كەلگۇسى زاماندىكى يورۇقلۇق بىلەن قاراڭغۇلۇقنىڭ تەسۋىرىنى مۇنداق بېرىدۇ: يورۇقلۇق بىلەن قاراڭغۇلۇق ئوتتۇرىسىدا يۈز بېرىدىغان چوڭ ئۇرۇش ئاخىر زاماندىن دېرەك بېرىدۇ. ئۇ چاغدا هەممىلا جاي توقۇنۇش ۋە ئازاپ ئىچىدە قالىدۇ. ئېتىقات سۇسلايدۇ. ئەيسا يەرگە چۈشۈپ، سوت قۇرۇپ ئادەملەرنىڭ ياخشىلىرىنى ۋە يامانلىرىنى ئايرىپ چىقىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن دۇنيانى تىرەپ تۇرغان ئىلاه كېتىدۇ، ئالەم گومۇرۇلۇپ ئوت ئىچىدە

قالىدۇ. يورۇقلۇق نۇرلىرى ئاخىر تولۇق ئازات بولۇپ جەننەتكە چىقىپ كېتىدۇ. قاراڭغۇلۇق زىندانغا بەنت قىلىنىدۇ. زىنداننىڭ ئىشىگىنى يوغان تاش توسۇۋالىدۇ. ئازات بولغان روھلار ئاۋال ئايغا، ئاندىن كۈنگە، كېيىن كۈندىن يورۇقلۇق تۈۋرۈكىگە ئۆتۈپ، ئۇ يەردە يېڭى ئوردىغا ئورۇنلىشىدۇ. يېڭى ئوردىنىڭ باشلىقى يەنىلا "ئادىمى ئەۋۋەل" بولىدۇ. يەر 1468 يىل كۆيۈپ، ئاندىن تامامەن گۇمران بولىدۇ.

مانى دىنىنىڭ "ئىككىلىك، ئۈچ زامان" ئەقىدىسى بىر مۇكەممەل دىنىي ئەپسانە سىستېمىسى بولالايدۇ. ئەمما ئۇنىڭ دۇنياغا كېلىشىنى باشقا دىنلارنىڭ ئىدىيىۋى تەسىرىدىن ئايرىپ قاراشقا بولمايدۇ. ئىران ئېلى ئەينى زاماندا يەرلىك زورو ئاستىرىيان دىنىدىن باشقا يەنە خرىستىيان دىنى ۋە بۇددا دىنلىرىنىڭمۇ تەسىرىگە ئۇچرىغان ئىدى. مانى دىنىدىكى ئىككىلىك ئەمەلىيەتتە زورو ئاستىرىيان دىنىدىكى ياخشىلىق ۋە يامانلىقنىڭ دۇئالىزىمىدىن ئىبارەت. زورو ئاستىرىيان دىنى قەدىمقى پېرسىيىدە مىلادىدىن ئىلگىرىكى 7 - ئەسىرلەردىلا پەيدا بولغان بولۇپ، پارسلار ئارىسىدا چوڭقۇر يىلتىز تارتقان. مانى دىنىدىكى ئادام، ئەيسا، قىز تۇسى دېگەنلەر خرىستىيان دىنىدىكى ۋە گنوستىك مەزھىپىدىكى ماتېرىياللاردۇر. بۇ دىن مۇخلىسلىرىنىڭ ئىبادەتخانىلاردا توپ بولۇپ ياشىشى، توپ تاماق يېيىشى، تۇۋە قىلىشلىرى، شاڭ كۆيدۈرۈش ئۇسۇلى كاتولىك مۇناستىرلىرىنىڭ ئادىتىگە ئوخشاپ كېتىدۇ. بەزى ئالىملارنىڭ تەتقىق قىلىشىچە، مانى دىنىدا بۇددا دىنىنىڭ مەزمۇن تەركىبلىرىمۇ بار ئىكەن.

مانى دىنى دەۋر جەھەتتە قەدىمقى ۋە كېيىنكى دەپ ئايرىلىدۇ. بىز بۇ دىننىڭ غەرپكە تارالغان قىسمىدا خرىستىيان تەركىبلىرىنىڭ كۆپلۈكىنى، شەرققە تارالغان قىسمىدا بولسا بۇددا دىنى تەركىبلىرىنىڭ كۆپلۈكىنى كۆرىمىز.

مانى دىنىنىڭ ۋەكىل خاراكتېرلىق ئەسەرلىرى يەتتە كىتاب (يەتى ئاغىلىق نوم) دىن ئىبارەت، بۇ دىنىنىڭ مۇخلىسلىرى ئاق كىيىم كىيىدۇ. بۆكلىرى ئاق، قارا ۋە بىنەپشە رەڭلەردە بولىدۇ. باش مۇخلىسنىڭ بۆكى بىنەپشە رەڭدە بولىدۇ. ئاغرىسا دورا يېمەيدۇ. مانى دىنىدا ئادەم ئۆلسە، جەسەت يالىڭاچ ھالەتتە كۆمۈلىدۇ. مانى مۇخلىسلىرىنىڭ ھەپتىلىك ئىبادىتى "مىر" كۈنى ئۆتكۈزۈلىدۇ. "مىر" سوغد تىلىدا يەكشەنبە دېگەن مەنىنى بېرىدۇ.

مانى دىنى شاپۇر I دەۋرىدىن كېيىن، ئارىدا ئۇز بېشىدىن ئۇزۇن ئەسىرلىك چۈشكۈنلۈك دەۋرىنى ئۆتكۈزگەندىن كېيىن، مىلادى 8 - ئەسىرگە كېلىپ، شەرقتە ئۇيغۇرلار ئارىسىدا يېڭىدىن گۈللىنىش زېمىنى تاپتى. 763 - يىلى ئورخون ئۇيغۇر خاقانلىقىدا مانى دىنى رەسمى دۆلەت دىنى قىلىپ بەلگىلەندى.

3 - ئەسىرنىڭ كېيىنكى يېرىمىدا مانى دىنى ئىراندا چەكلىمىگە ئۇچرىغاندىن كېيىن، ئامۇ دەريا ۋادىلىرىغا قاچقان مانى مۇخلىسلىرى ئۇ يەرلەردە بۇ دىننى داۋاملىق تارقىتىپ يەنە يىلتىز تارتقۇزدى. بۇ دىن شۇ يەرلىك سوغد قاتارلىق خەلقلەر تەرىپىدىن قوبۇل قىلىندى. ئىبن نادىم ئۇلار توغرىلىق: "ئۇلار قېچىشقا مەجبۇر بولۇپ، بەلخ دەرياسىدىن ئۆتۈپ، قاغاننىڭ زېمىنىغا كەلگەندە توختىغان" دەپ يازىدۇ. "قاغاننىڭ زېمىنى غەربىي تۈرك دۆلىتىنىڭ زېمىنى يەنى ماۋەرائۇننەھر ۋە ھازىرقى شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى قاتارلىق جايلار ئىدى.

سوغدلار تۈرك خاقانلىقى ۋە ئۇندىن كېيىنكى ئۇيغۇر خاقانلىقىنىڭ غەرپ ئەللىرى بىلەن بولغان ئالاقىسىدە ۋاستىچى بولغان ئىدى. مانى دىنىنىمۇ ئۇيغۇرلار ئارىسىغا شۇلار تاراتتى.

ئۇيغۇرلارنىڭ ئىپتىدائى شامان دىنىدىن كېيىن، مانى دىنىغا ئېتىقات قىلىشى، ئىدىئولوگىيە تارىخىدىكى زور بىر تەرەققىيات ئىدى. ئۇيغۇر ئورخۇن خاقانلىقى دەۋرىگە كەلگەندە، ئورخۇن جەمئىيىتىدە، دېھقانچىلىق، قاتناش، سودا ۋە مەدەنىيچىلىك ئىشلىرى كۈرۈنەرلىك هالدا تەرەققىي قىلدى. كىشىلەرنىڭ روهىي تېخىمۇ كوپ يېڭى نەرسىلەرنى تەلەپ قىلىدىغان بولدى. بۇ پەيتكە كەلگەندە، جەنۇپ ۋە غەربىي جەنۇبىي تەرەپلەردە ياشايدىغان ئۇيغۇرلار بۇددا دىنىغا ئېتىقات قىلغىنى هالدا، شىمالىي ئۇيغۇرلاردا مانى دىنى كەڭ تارقالدى.

مىلادى 3 - 4 - ئەسىرلەرگە كەلگەندە، سوغد ۋە سوقاق (پارس)لارنىڭ ئورخۇن تەۋەسى بىلەن بولغان بېرىش - كېلىشلىرى كوپەيگەن ئىدى. تۈركى خەلقلەرنىڭ بەزى قەبىلىلىرى يايلاق قوغلىشىپ تا ۋولگا دەرياسى ۋادىلىرىغا قەدەر كېڭەيدى. خەلقارا تۈركولوگلارنىڭ تەتقىق قىلىشىچە سوغدلارنىڭ تىلى ۋە يېزىقى تۈركى خەلقلەر تەرىپىدىن دىپلوماتىيە ۋە هاكىمىيەت باشقۇرۇش ئىشلىرىدا ئىشلىتىلگەن چاغلارمۇ بولغان. بۇنى يېڭىدىن تېپىلغان سوغد تىلىدا ئويۇلغان "بۇگۇت مەڭگۇ تېشى" بىلەن هازىرقى قاراشەھەرنىڭ يۇلتۇز دىگەن يېرىدە بارگاھ قۇرۇپ تۇرغان غەربىي تۈركلەرنىڭ يابغۇ خاقانى ئىستەمىنىڭ كونستانتىنپولغا سوغد ئەلچىسى مانياخنى ئەۋەتكەنلىكى دولەت خېتىنى سوغد يېزىقىدا يازغانلىقىغا ئائىت يادىكارلىقلاردىن ئېنىق كورۇۋالغىلى بولىدۇ.

مانى دىنىنى قوبۇل قىلىش ئارقىلىق سوغدلار بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى كۈچەيتىش ئورخۇن ئۇيغۇر خاقانلىقىنىڭ غەرپ ئەللىرىگە بارىدىغان يايلاق سودا يولى يەنى "سوقاق يولى"نى ئېچىشتىن ئىبارەت مۇهىم ئىقتىسادىي ئېهتىياجدىن كېلىپ چىققان ئىدى.

ئارخولوگلار شىنجاڭدىن 24 خىل يېزىق، 17 خىل تىلغا تەۋە ئاجايىپ كوپ يازما يادىكارلىقلارنى تاپتى. بۇ يازما يادىكارلىقلارنىڭ تۈرى ۋە ئەهمىيىتىدىن قارىغاندا، يازما مەنبەلەر بويىچە رايونىمىز دۇنيادىكى باشقا مۇهىم ئورۇنلاردىن هەرگىز قېلىشمايدۇ.

تارىخىي مەنبەلەردە خاتىرىلىنىشىچە، مانى يازمىلىرى دۇنيادا ناهايىتى كوپ بولغان. ئەمما تۇرپاندىن باشقا جايلاردا بۇ يازمىلارنىڭ يادىكارلىقلىرى ئانچە كوپ تېپىلمىدى. تۇرپاندىن تېپىلغان مانى يازمىلىرى غەرپ ئالىملىرىنىڭ مانى دىنى هەققىدىكى دىققىتىنى قايتا قوزغىدى. بۇ جايدىن مانى ئەسەرلىرىنىڭ سوغد يېزىقى ۋە سوغد تىلىدا يېزىلغانلىرىنىڭمۇ تېپىلىشى بۇ يازمىلارنىڭ تارىخىي قىممىتىنى تېخىمۇ ئاشۇردى.

ئۇيغۇرلار تۇرپان رايونىدا زور مانى ئىبادەتخانىلىرىنى سالغان ئىدى. بۇ ئىبادەتخانىلاردىن ئۇيغۇرچە مانى يازمىلىرى كوپلەپ تېپىلدى. بۇ يازمىلاردىن هازىرچە ئېلان قىلىنغانلىرى «ئىككى يىلتىز نوم»، «خۇ ئاستۋانفت» (مانى مۇخلىسلىرىنىڭ توۋە دۇئاسى) ۋە تۇرلۇك ئىبادەتخانا هوججەتلىرى مانى دىنىنىڭ مەدھىيە شېئىرلىرى قاتارلىقلاردىن ئىبارەت. بۇ ئەسەرلەردىن بەزىلىرى مانى دىنىنىڭ دىنى كىتاپلىرىنى تولۇقلايدىغان قىممەتلىك بايلىقلاردۇر. لى كوك تۇرپاندىكى تۇيۇق خارابىلىرىدىن تاپقان بىر پارچە قەغەز فىراگمېنتتا ئورخۇن ئۇيغۇر يېزىقىنىڭ ئون توققۇز هەرپى يېزىلغان بولۇپ، ئاستىغا ئۇلارنىڭ مانى

يېزىغىدا ئوقۇلۇشى بېرىلگەن. بۇ قەغەز ئورخۇن ئۇيغۇر خاقانلىقى دەۋرىدىكى سوغدلار بىلەن بولغان مۇناسىۋەتلەرنىڭ تۇرپاندىن تېپىلغان پاكىتى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

قارىنىدا، مەدھىيە شېئىرلىرى ئۇيغۇر مانى يازمىلىرىدا ئاساسىي ئورۇندا تۇرىدۇ. بۇ دىنىي ئەنئەنىدىن كەلگەنمۇ ياكى ئۇيغۇر قەلەمكەشلىرىنىڭ ئىشى بولۇپ، ئارخېئولوگىيىدىكى تاسادىپىلىقمۇ؟ ھازىرچە بىر نىمە دېمەك تەس.

مەن بۇ قېتىم تۈركىيىلىك رىشىت رەھمەتى ئارات 1965 - يىلى ئەنقەرەدە ئېلان قىلغان ئۇيغۇر مانى شېئىرلىرىدىن 93 كۇپلېتنى نەشرگە تەييارلىدىم. رىشىت رەھمەتى ئاراتنىڭ ئېلان قىلغىنى 149 كۇپلېت بولۇپ، قالغانلىرىنى گېڭشىمىڭ، تۇرسۇن ئايۇپ يولداشلار «بۇلاق» نىڭ 1981 - يىل 2 - سانىدا ئېلان قىلدى.

بۇ شېئىرلارنىڭ ھەممىسى 1902 — 1914 - يىللاردا پىروسسىيە ئارخېئولوگىيە ئەترەتلىرى تەرىپىدىن تۇرپاندىن قېزىۋېلىنغان. بۇلار دەسلەپ 1919 - يىلى لې كوك تەرىپىدىن، كېيىن، بانگ تەرىپىدىن ئېلان قىلىنغان. تۇرپان ئىدىقۇت خارابىسىدىكى كونا سىپىل دەرۋازىسىنىڭ كۈزەتچى ئۆيى ئىزىدىن تېپىلغان: «بۈيۈك ئىلاھ» شېئىرى 1922 - يىلى لې كوك تەرىپىدىن، 1930 - يىلى بانگ بىلەن گابائىن تەرىپىدىن ئېلان قىلىنغان.

بۇ شېئىرلارنىڭ بىرگە ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىۋاتقىنى ئالدى بىلەن دىن ئەمەس، بەلكى قەدىمقى ئۇيغۇر شېئىرىيىتىدۇر. بۇ شېئىرلارنى ئوقۇغىنىمىزدا كۆز ئالدىمىزدا ئانا تىلىمىزنىڭ مىڭ يىل بۇرۇنقى ساپ دەۋرى ۋە ئەدەبىي ھالىتى نامايەن بولىدۇ. بۇ شېئىرلاردا ئىشلىتىلگەن نۇرغۇن سۆزلەر ھازىرقى تىلىمىزدىمۇ ساقلىنىپ قالغان. بىز بۇ سۆزلەردە قىزىقارلىق تاۋۇش ئۆزگىرىشلىرىنى كۆرىمىز.

ئىلاھى

1. تاڭ تەڭرى كەلتى
تاڭ تەڭرى ئوزى كەلتى
تاڭ تەڭرى كەلتى
تاڭ تەڭرى ئوزى كەلتى

(1) تاڭ تەڭرىسى كەلدى،
تاڭ تەڭرىسى ئۆزى كەلدى؛
تاڭ تەڭرىسى كەلدى،
تاڭ تەڭرىسى ئۆزى كەلدى.

2. تۇرۇڭلار قاماغ بەگلەر قاداشلار
تاڭ تەڭرىگ ئوگەلىم

(2) تۇرۇڭلار، بارلىق بەگلەر، قېرىنداشلار.
تاڭ تەڭرىسىنى مەدھىيىلەيلى!

3. كورۇگمە كۆن تەڭرى
سىز بىزنى كۆزەدىڭ
كورۇنۇگمە ئاي تەڭرى
سىز بىزنى قۇرتغارىڭ

(3) ئايان بولغان كۆن تەڭرىسى،
سىز بىزنى قوغداڭ!
بالقىپ چىقغان ئاي تەڭرىسى
سىز بىزنى قۇتقۇزۇڭ!

4. تاڭ تەڭرى
يىدلىغ يىپارلىغ
يارۇقلۇغ ياشۇقاۇغ
تاڭ تەڭرى
تاڭ تەڭرى

(4) تاڭ تەڭرىسى،
خۇش پۇراقلىق، ئىپارلىق.
پارلاق، نۇرلۇق
تاڭ تەڭرىسى!
تاڭ تەڭرىسى!

5. تاڭ تەڭرى
يىدلىغ يىپارلىغ
يارۇقلۇغ ياشۇقلۇغ
تاڭ تەڭرى
تاڭ تەڭرى

(5) تاڭ تەڭرىسى
خۇش پۇراقلىق، ئىپارلىق،
پارلاق، نۇرلۇق
تاڭ تەڭرىسى،
تاڭ تەڭرىسى!

6. تەڭرى يارۇق كۈچلۈگ بلگەكە يالۋارار بز
ئوتۈنۈر بز كۈن ئاي تەڭرىكە
ياشن تەڭرى نوم قۇتى
مار مانى فرىشتىلارقا

(6) تەڭرى، سزدەك يورۇق ۋە كۈچلۈك دانشمەنگە يالۋۇرىمز،
كۈن، ئاي تەڭرىلرىگە ئىلتىجا قىلىمز،
ئىلتىجا قىلىمز نۇرلۇق تەڭرى، نوم بەختى،
مار مانى ۋە پەرىشتىلەرگە.

7. قۇت قولۇر بز تەڭرىمە
ئەتئۆزۈمۈزنى كۈزەدىك
ئۆزۈتۈمۈزنى بوشۇك

(7) ئەي تەڭرى سزدىن بەخت تىلەيمز،
قوغداك جىسمىمزنى،
هور قىلىك روهىمزنى!

8. قىۋ قولۇر بز يارۇق تەڭرىلەركە
ئاداسزىن تۇرالىم
ئوگرۈنچلىگىن ئەرەلىم

(8) يورۇق تەڭرىلەردىن سائادەت تىلەيمز،
بزنى بالا ـ قازادىن ساقلىسۇن،
خوشال ـ خورام بولايلى!

مەدھىيە

(ئاپرىنچۇر تىگىن)

9. بزنىڭ تەڭرىمز ئەدگۈسى رەدنى تىيۇر
بزنىڭ تەڭرىمز ئەدگۈسى رەدنى تىيۇر
رەدنىدە يىگ مەنىڭ ئەدگۆ تەڭرىم ئالپىم بەكرەكىم
رەدنىدە يىگ مەنىڭ تەڭرىم ئالپىم بەكرەكىم

(9) تەڭرىمىزنىڭ ياخشىلىغىنى گوھەردەك ① دەيدۇ،
تەڭرىمىزنىڭ ياخشىلىغىنى گوھەردەك دەيدۇ؛
مېنىڭ ياخشى تەڭرىم — باتۇرۇم، قۇدرەتلىگىم، گوھەردىنمۇ ئېسىل،
مېنىڭ ياخشى تەڭرىم — باتۇرۇم، قۇدرەتلىگىم، گوھەردىنمۇ ئېسىل.

10. بىلەگۈسۈز يېتى ۋاجىر تېيۇر
بىلەگۈسۈز يېتى ۋاجىر تېيۇر
ۋاجىردا ئۇتۇۋى بىلىگلىگىم تۇزۇنۇم يارۇقۇم
ۋاجىردا ئۇتۇۋى بىلىگلىگىم بىلگەم ياڭام

(10) بىلمىسىمۇ ئىتتىك بولغاچقا ئالماسنى ② كېسەر دەيدۇ،
بىلمىسىمۇ ئىتتىك بولغاچقا ئالماسنى كېسەر دەيدۇ.
سىز ئالماستىنمۇ ئۆتكۈر بىلىملىگىم، پەزىلەتلىگىم، نۇرلۇغۇم،
سىز ئالماستىنمۇ ئۆتكۈر بىلىملىگىم، دانىشمىنىم، پىلىم.

11. كۆن تەڭرى يارۇقىن تەگ كوكۈزلۈگۈم بىلگەم
كۆن تەڭرى يارۇقىن تەگ كوكۈزلۈگۈم بىلگەم
كورتلە تۇزۇن تەڭرىم كۆلۈگۈم كۆزۈنچۈم
كورتلە تۇزۇن تەڭرىم بۇرقانىم بۇلۇنچسۇزۇم

(11) كوڭلى كۆن تەڭرىسىنىڭ نۇرىدەك دانىشمىنىم،
كوڭلى كۆن تەڭرىسىنىڭ نۇرىدەك دانىشمىنىم؛
گۈزەل پەزىلەتلىك، شوھرەتلىك، قوغدىغۇچى تەڭرىم،
گۈزەل، پەزىلەتلىك، تەڭداشسىز بۇرھانىم، تەڭرىم.

ئۇلۇم تەسۋىرى

12. تۇزۇن بىلگە كىشىلەر تىرىلەلىم
تەڭرىنىڭ بىتىگىن بىز ئىشىدەلىم
تورت ئىلىگ تەڭرىلەركە تاپىنالىم
تورت ئۇلۇغ ئەمگەكدە قۇرتۇلالىم

(12) ئەي، پەزىلەتلىكلەر، دانىشمەنلەر توپلىنايلى،
تەڭرىنىڭ كىتاۋىنى ئاڭلايلى.

AltunOq

تۇت ئىلىك تەڭرىگە تېۋىنايلى،
تۇت چوڭ ئازاپتىن قۇتۇلايلى.

13. تۇرت ئىلىگ تەڭرىلەردە تانىغمالار
تەڭرى نومىن تۇداغمالار
تۇنەرىگ يەكلەركە تاپۇنۇغمالار
تۇمەنلىگ ئىرىنچۇ قىلىغمالار

(13) تۇت ئىلىك تەڭرىدىن تانىغانلار،
تەڭرىنىڭ كىتاۋىنى نەزەرگە ئىلمىغانلار،
قاراڭغۇلۇق شەيتانلىرىغا تېۋىنغانلار،
تۇمەنلەپ گۇنا ئۆتكۈزگەن بولىدۇ.

14. تۇپىنتە ئولىئۇقما ئولمەكى بار
تۇنەرىگ تامۇقا تۇشمەكى بار
تۇمەنلىگ يەكلەر كەلىر تىيۇر
تۇمانلىغ يەكلەر ئايار تىيۇر

(14) ئۇلار ئاخىرى ئولمەي قالمايدۇ،
قاراڭغۇ دوزاققا چۇشمەي قالمايدۇ.
تۇمەنلەپ جىن ـ ئالۋاستىلار كېلىدۇ،
قارا تۇمانلىق جىنلار خالىغىنىنى قىلىدۇ.

15. تۇنەرىگ تۇنچۇلە باسار تىيۇر
تۇنۇملۇغ تەگىر تىيۇر
توش ئوزە ئولۇرۇپ تۇلتۇرۇر تىيۇر
تانىمىش ئۇزۇتلەر تاشقار تىيۇر

(15) قاراڭغۇلۇق تۇندەك بېسىپ كېلىدۇ،
(ئۇلارنى) تۇنجۇقتۇرىدۇ.
مەيدىلىرىگە ئولتۇرۇۋېلىپ كوكرەكلىرىنى ئوتمە ـ توشۇك قىلىدۇ،
(شۇندا) تانغان روھلار تاشقىرى چىقىدۇ.

16. تاردىچ تەگ ئەتئۇزىن قودۇر تىيۇر
تاۋارى تۇرغۇرۇ قالىر تىيۇر
تەترۇ ساچلىغ قۇرتغا يەك كەلىر تىيۇر
تولىلىغ بۇلت تەگ تونقى قاشلىغ تىيۇر

(16) (ئۇلارنى) تاردىچ تەك يەرگە ئېتىپ تاشلايدۇ،
(ئۇلارنىڭ) مال ـ دۇنياسى قالىدۇ؛
تەتۇر تۈكلۈك، چىشى شەيتانلار يېتىپ كېلىدۇ،
(بۇ شەيتانلار) قويۇق بۇلۇتتەك تۇم قارا قاشلىقتۇر.

17. قانلىغ بۇ قاچ تەگ قاراقى تىيۇر
قاشغۇق تەگ قارا بوي ئەمكى تىيۇر
بۇرنىنتا بوز بۇلىت ئونۇر تىيۇر
تامغاقىنتا قارا تۇتۇن تاشىقار تىيور

(17) (بۇ شەيتانلارنىڭ) كوز قارىچۇغى قانلىق كومزەككە،
قارا ئەمچەكلىرى قوزۇقا ئوخشايدۇ؛
بۇرۇنلىرىدىن كۇلرەڭ بۇلۇتلار چىقىدۇ،
ئېغىزلىرىدىن قارا تۇتۇن بۇخسۇپ تۇرىدۇ.

18. توشى ئول قامۇغ تۇمەن يىلان تىيۇر
يىنەرى ئول يىنگەن يىلان تىيۇر
ئەركەكى ئول قامۇغ......تىيۇر
....

(18) كوكرەكلىرىدە تۇمەنلەپ يىلان بولىدۇ،
يىنەرى يىنگەن يىلان تىيۇر (؟)
بارماقلىرى پۇتۇنلەي..........................
....

دوزاق تەسۋىرى

19. ....
..............................ئايتۇر تىيۇر
...كەنتۇ قىلمىش قىلىنچى كوزۇنۇر تىيۇر.
يىر سۇپ قۇتى ئىرىنۇر تىيۇر
ئوت سۇب قۇتى ئىغلايۇر تىيۇر
ئى ئىغاچ قۇتى ئۇلىيۇر تىيۇر
كونى بۇيرۇق كوزۇنگۇچە كوزۇنۇپەن
تانمىش ئۇزۇتوگ تۇتۇپان
تارازۇق ئىچىنتە ئۇلغۇرتۇر تىيۇر

تارازۇق ئاغسار قىلىنچى ئايتىغ بولۇر
ئىرىنچۇ قىلمىش قىلىنچى ئىشتىگ بولۇر
تەترۇ ساچلىغ قۇرتغا يەك كەلىپەنىن
تانمىش ئۇزۇتلەرىگ تۇتۇپانىن
تونەرىگ تاموقا تارتار تىيۇر
توپۇسىن توكتارۇ تىقار تىيۇر
تامۇداقى يەكلەر تۇتار تىيۇر
مۇنترۇمۇنتۇز يەكلەر كەلىر تىيۇر
مىنـ...ك...بەرگەن ئۇرۇپان بىرگە سەيۇر تىيۇر
ئوكۇش..............................
ئۇزۇت ئانتا كورۇر تىيۇر
ئۇلۇم قۇت قولۇپان بۇلماز تىيۇر

(19) ....
....سورايدۇ،
...ئۆزىنىڭ قىلمىش ـ ئەتمىشلىرى ئايان بولىدۇ.
يەرۋە سۇنىڭ بەختى بۇزۇلىدۇ،
ئوت ۋە سۇنىڭ بەختى يىغلايدۇ،
ئوت ـ چوپ ۋە دەل ـ دەرەخلەر بەختى ئىڭرايدۇ.
ھەقنىڭ ھوكمى ئەينەكتەك ئايان بولۇپ،
تانغان روھنى تۇتۇپ،
(ئۇنى) تارازىغا سالىدۇ؛
تارازا كوتىرىلسە قىلمىشلىرى ئايان بولۇپ، سوراققا تارتىلىدۇ،
يامانلىقلىرى ئەلگە مەلۇم بولىدۇ.
تەتۇر تۇكالۇك، قىرى چىشى شەيتان كېلىپ،
تانغان روھلارنى تۇتۇپ،
قاراڭغۇ دوزاققا سورەيدۇ،
ئۇلارنى دوزاققا بېشىچە تاشلايدۇ.
دوزاقتىكى شەيتانلار ئۇلارنى تۇتىدۇ،
قىينىغۇچى شەيتانلار يېتىپ كېلىدۇ،
........قامچا بىلەن ئۇرۇپ ساۋايدۇ.
تۇرغۇن...................(لارنى)
روھ ئۇندا كورىدۇ.
ئولۇم بەختى ئىستەيدىيۇ، تاپالمايدۇ.
....

20. يۇكۇنۇر بىز سىزىڭە
يۇز يۇزەگۇتىن بەرۇ كىرتگۇنچىن

يوكونمىش سايو ئاريزون
يوگەرو........ ......

(20) تازىم قىلىپ كەلدۇق سىزگە،
ئون مىڭ يىلدىن بىرى هورمەت ۋە ئىپتىقات بىلەن؛
تازىم بىلەن پاكلانسۇن،
ئىنتىلىپ................

21. ئا...............بىز سىزنىگە
ئا..........................
ئاجۇنوغ قوتقورغالى........
ئا..........................

(21) ئا ....بىز سىزگە،
ئا..............................
ئالەمنى قوتقوزغىلى............
ئا..............................

22. ئالقۇ ئايىغ قىلىنچلارىمىز.
ئا...............................
ئا......قىلىنچ توشىن ئوقىتتىگىز
ئا............................

(22) بارلىق يامان قىلمىشلىرىمىز.
ئا..........................
ئا.........هەركەتلەرنىڭ يولىنى ئوختۇردىگىز،
ئا..............................

23. ئو........................
ئو.........ئىنچگولوگ ئورونقا
ئو..............نوملاتىگىز
ئوموغ.....................

(23) ئو...........................
ئو.............هوزۇرلۇق ئورونغا،
ئو.................بىلدۇردىگىز،
ئومىت.........................

24. تامۇ يولى تۇتۇڭۇز
ت......................
ت......................
ت......................

(24) دوزاقنىڭ يولىنى توسىدىڭىز،
ت......................................
ت......................................
ت......................................

25. ئۇمۇغسۇز بىزنى تەگ تىنلىغلارقا
ئۇمۇغى................... كە
ئۇتلى سەۋىنچ ئوت...كە...
ئوغرىن يىقىن.................

(25) بىزدەك ئۇمىتسىز جانلىقلارغا،
ئۇمىدى..................................
مىننەتدارلىق ۋە سۆيۈنۈش.....
پۇرسىتىنى يېقىن (؟)...........

26. ئادىنچىغ ئىدۇق قاڭىمىز
ئاغىنچىسىز كوڭۇل........
ئالقۇ تىنلىغ ئوغلانىنىڭ
ئالىپ ئەرتى سانسارتىن...

(26) تاڭ قالغۇدەك مۇقەددەس ئاتىمىز،
ئاغماس كوڭۇل............................
بارلىق ئىنسان ئوغلانلىرىنىڭ
سانسارىدىن③ (قۇتۇلۇشى) تەس ئىدى.

27. ئۇ...ئىدۇق قاڭىمىز
ئۇستۇرتى قودى ئىنمەسەر
ئۇچ............................
ئوكۇش تەلىم تىنلىغلار بولتى ئەرتى

(27) سىز... مۇقەددەس ئاتىمىز،
كوكتىن زېمىنغا چۈشمىگەن بولسىڭىز،

بوُ سانسىز مەخلۇقلار
ئۈچ يامان يولغا كىرگەن بولار ئىدى.

28. ي... گۈللۈگ ق...... ز ئورۇقۇڭۈزنى
يالڭۇقلار ئارا ...
ي ... ئاجۇنتاقى تىنلىغلارىغ
يارىسمالاش..................

(28) ....يولىڭىزنى
ئىنسانلار ئارىسىدا...............
...............ئالەمدىكى مەخلۇقلارنى
ئۈيغۇنلاشتۇرۇش..............................

29. ئۇ.........چى تىنلىغلار ئىلكىدە
ئورۇقۇڭۇز ئۈچى...............
ئۇ .... نك...ق...قۇترۇلتى
ئۇمۇغسۇز ئىرىنىز مونقۇلى قال ئاغۇلۇغ يىلقىتا

(29) .... مەخلۇقلار ئەۋۋەل،
يولىڭىزنىڭ بېشىنى.................،
ئۇمىتسىزلىك، خاراپلىق، ئاڭسىزلىق، ئەقىلسىزلىق ۋە
زەھەرلىك هايۋانلار دۇنياسىدىن قۇتۇلدى.

30. قاچان ئىدۇق قاڭىمىز
قالىقتىن قودى ئىنتىڭىز
قامىغ تىنلىغ ئوغۇشى نىنى ....
ق ....

(30) پەقەت سىز، مۇقەددەس ئاتىمىز،
كوكتىن، توۋەنگە چۈشتىڭىز،
بارلىق مەخلۇقلار جەمەتلىرىنى......
....

31. ت.................................
ت.....سىز ئەدگۇ نوملارىغ نوملايۇ
تورت توغۇم..................................
ت..................گ قۇتقارتىڭىز

(31) ت.................................

ت...... ياخشى نوم تەپسر قلىپ

توت تۇغۇلۇش④........................

......................قۇتقازدىڭىز

32. سەكىز تۇرلۇگ ئەمگەك............

سە ....

سەدرەكسىز يىگى قىلىنچلارىن

سەپەن ....

(32) سەككىز تۇرلۇك جاپا...........

سە...

قويۇق - زىچ هەركەتلەرنى،

سەپەن (؟)...................

33. ي .... ئوزە

يىنتەم تۇتچى يىنتىسكۇ

يىرتىنچۇدەكى ....

ي .... ئوقمادىن

(33) ي .... بىلەن

هەر دائىم باغلىنشلىق يىنتىسكۇ (؟)

دۇنيادىكى ....

ي .... ئۇقماي

34. ئىلىشلىگ تارتىشلىغ ....

ئ ....

ئىلكىتە بەرۇ ئاتقانىپ

ئ .... تىنلىغلار

(34) باغلىنىشلىق بولۇپ ....

ئ ....

ئەزەلدىن بۇيان باغلىنىپ،

ئ .... جانلىقلار

35. بىلىگسىز بىلىگ ....

ب ....

بۍ ....
بۍ ....

(35) بىلمەسلىك ....
بۍ ....
بۍ ....
بۍ ....

36. ئۇ ....
ئۇ .... تىنلىغلار
ئورۇقۇڭۇز ئۇچىن بۇلمادىن
ئۇلىنچىغ سانسارتا قالتىمىز

(36) ئۇ ....
ئۇ .... جانلىقلار
يولىڭىزنىڭ بىشىنى تاپالماي،
دەۋر قىلىۋاتقان سانساردا قالدۇق.

37. بىلگە بىلىگلىگ شاتۇ تىكتىڭىز
بىش ئاجۇنۇغ ئىركلەتىپ ئوزغۇرتۇڭۇز
بىزنى تەگ ئىرىنچ تىنلىغلار
بىلىنمەدىن ...... كەلتىمىز

(37) سىز بىلىم شوتىسى قويدىڭىز،
ئۇنىڭ بىلەن بۇ بەش ئالەمنى قۇتقۇزدىڭىز
بىزدەك بەدبەخت مەخلۇقلار
نىمە بولغىنىمىزنى بىلمەي كەلدۇق.

38. بۇ...... بىز سىزنى تەگ
بۇرقانلىغ كۇن تەڭرىگ كورگەلى
بۇ قاغۇ تاقىلار ئەمگەكلىگ
بۇ سانسارتا قالتىمىز

(38) بۇ...... بىز سىزدەك
بۇرهانلىق كۇن تەڭرىنى كورگىلى،
بىز كىشەنلەنگەنلەر ئازاپ ئىچىدە،
بۇ سانساردا قالدۇق.

39. ئەرتىملىگ مەڭىكە ئىلىنمىشكە
ئەشىسىز كونى نومۇغ نوملاتىڭىز
ئەمگەكلىگ تالۇيتىن كەچۈرتۈڭۈز
ئەدگۇ نىرۋانقا ياقىن ئىلتتىڭىز

(39) ۋاقىتلىق راھەتكە ئۇزىنى ئاتا قىلغانلارغا،
تەڭداشسىز، ھەقىقى يولنى كورسەتتىڭىز؛
ئازاپ دېڭىزىدىن چىقاردىڭىز،
ياخشى نىرۋانغا⑤ يېقىن قىلدىڭىز.

40. بوتۇلماقلىغ ئىلگۇ تۇپكە سىرىلمىشلارقا
بۇرقانلار ئۇلۇشىڭا بارغۇ يولۇغ كوركىتتىڭىز
بۇيانلىغ سۇمىر تاغىغ تۇرغۇرتۇڭۇز
بۇ ...... ۋۇڭ ئۇرلۇك بۇلتۇرتۇڭۇز

(40) ناپاكلىق ۋە يامانلىق گىرداۋىغا قاراپ يۇزلەنگەنلەرگە،
بۇرھانلار ماكانىغا بارىدىغان يولنى كورسەتتىڭىز.
ساۋاپلىق سۇمىر تېغىنى⑥ تۇرغۇزدىڭىز،
بۇ ... مەڭگۇگە يەتكۇزدىڭىز ...

41. كۇۋەنچلىگ سۇۋ كۇزنەكىڭە سوقلۇنمىشلارقا
كونى نوملۇغ كوپرۇگۇگ كوركىتتىڭىز
كوڭۇلنتەكى يىگ نومۇغ ئۇقىتتىڭىز
ك ... ئىدۇق ئانچمانقا تۇتۇزتۇڭۇز

(41) مەغرۇرلۇق سۇيىنىڭ ئەكسىدىن كوزى كور بولغانلارغا،
توغرا يول كوۋرۇگىنى كورسەتتىڭىز،
كوڭلىڭىزدىكى ياخشى يولنى ئۇگەتتىڭىز،
ئۇلارنى ئەزىز جامائەتكە⑦ تۇتقۇزدىڭىز.

42. ت ... كوڭۇللۇگلەرىگ قۇتقارتىڭىز
تەگىلمىش كوزلەر ... ۋۇك ... تىڭىز
تەگىملىگچە ئىشلەرىگ ئىشلەتتىڭىز
تەڭرى يېرىڭە بارغۇ كونى يول كوركىتتىڭىز

(42) ت ... غەرىزىدە بولغانلارنى قۇتقۇزدىڭىز،
كور بولغان كوزلەرنى ... ئاچتىڭىز؛

تېگىشلىك ئىشلارنى ئىشلەيتتىڭىز.
تەگرى يېرىگە بارىدىغان توغرا يولنى كۆرسەتتىڭىز.

43. يىرتىنچىكە ئۇمۇغ ئىناغ تورۇتتۇڭۇز
يىتى ئاغىلىغ نوملارىغ نوملاتىڭىز
يىنتەم ئايىغتا ياراتىنتاچىلارىغ تىدتىڭىز
يىگ ئۇستۇنكى ئورلار تۇرغۇرتۇڭۇز

(43) دۇنيادا مېھرىۋانلىق ۋە ئىناقلىقنى بەرپا قىلدىڭىز،
يەتتە بىباھا كىتاپنى يەتكۈزۈپ بەردىڭىز،
يامانلىقتا يارىتىلىشنى توساپ قالدىڭىز،
ئۇلار ئۈچۈن ئەڭ ئېسىل ئورۇنلارنى بىنا قىلدىڭىز.

44. ئاياغلارىغ بارچا سىزدىڭە ئەمتەرتىڭىز
ئا ... ماقىغ ... ئانلانماقىغ ق ...
ئا ... ماقىغ ئىرىشمەكىگ سەركۇرتۇڭۇز
ئامۋاردىشىنىغ چ ......

(44) ھورمەت ۋە ئىززەتكە سازاۋەر بولدىڭىز،
ئا ....
ئا ...... ئېرىشىشتىن خاتىرجەم قىلدىڭىز،
توپلامنى چ ....

45. تولپ سانسارىغ سىزدىڭە ئاگىتتىرتىڭىز
تودۇنچسۇز يەكلەرىگ تۇتۇلتۇرتۇڭۇز
توغۇمىن ئاجۇنىن ....
تۇرۇغ ئەدگۇ قىلىنچلىغ ئىشلارىغ ئىشلەتتىڭىز

(45) پۈتۈن ئالەمنى ئۆزىڭىزگە باش قويدۇردىڭىز،
تويماس شەيتانلارنى ئەسىر قىلدىڭىز
تۇغۇلۇشنى، ئالەمنى ....
پاك ۋە ياخشى ئىشلارنى ئىشلەتتىڭىز.

46. كوز قاراق ....
كورۇ قانىنچسىز كوركلە كوركۇگۇزنى
كو ....
كورۇرلەر ئەرتى سىزىڭە تىترۇ

AltunOq

(46) كوز قارچۇغى ......
كورۇپ قانماس گۈزەل جامالىڭىز،
كۆ ...... ـ ....
سىزدىن كوزىنى ئۈزمەيتتى،

47. كور ....
ك ...... ئىچكەرۇ
كۈزەت ....
ك ....

(47) كور ....
ك ....ئىچىگە
كۈزەت ....
ك ....

48. ئا ...... ئىگلىگلەر
ئادا ....
ئا ....
ئا ...... كەلەر

(48) ئا ...... ئاغرىقلار
بالا ـ قازا ....
ئا ....
ئا ...... كەلەر

49. كوڭۈلى ئاۋياكىرت ...
ك ...... ز كورمەزلەر.
كۆچسۈز تورۇق كىشلەر
ك ...... پىنپۈڭلار

(49) كوڭلى ئاۋيا كرت⑧...
ك ......ز كورمەس
كۆچسز، ئورۇق كىشلەر
ك ...... پىنپۈڭلار (؟)

50. قاتىغى بەدۈمش پاد ......
قا ...... تەگلۈكلەرى

قارارمىش كوكۇللۇگ مونقۇل ...
قا ...... قىۋىرقاق سارانلار

(50) تېخىمۇ قاتتىقلاشقان پاد (؟) ...
قا ...... قارغۇلىرى
قارا كوكۇللۇك، ئەقىلسىز ...
قا ...... چاكىنا ۋە پىخسىقلار.

51. تالۇي ئوگۈزتەكى بالىقلار
ت ... ئۆگۈرنىتەكى يەك ئۇگچىنلار
ت ... مز . ك . ىن تەگ ...
تاقى ئامارى تىنلىغلار

(51) دېڭىز ۋە دەريالاردىكى بېلىقلار،
ت ...... توشۇكلىرىدىكى جىن ـ شەيتانلار
ت . مىز ... كىن تەگ ......
باشقا بارلىق جانلىقلار.

52. تەگرىم سىزىگە ......
ت ... ئەرسەر ئۇلار يەگۇ قوگۈزتىن
تەگىرمىلەيۇك ...... مىشتە ئوك
تەركىن تارىقۇر ئەرتى ئانچىماندىن

(52) تەگرىم سىزگە ......
ت ...... بولسا، ئۇلار يەيدىغان قوغۇزدىن،
يوگەپ ...... مىشتە ئوك،
دەرھال جامائەتتىن يىراقلىشاتتى.

53. كو ...... سىزنىڭ كوركۇگۈزنى
كورمىش سايۇ م..........
كۇسە يۇرلەر ئەرتى بىركەرۇ
كۇنتەمەك تى سىزنىڭ كوركۇ ئۇچۇن

(53) كو......سىزنىڭ جامالىڭىزنى،
كورگەنچە م..........
ئارزۇلار ئىدى ھەممەيلەن،
ھەر كۈنى سىزنى كورمەكنى.

54. ئاداقىن يورىپ سىزنى ئاتايۇ
ئاغزىنتا سىزنى ئوگە ئالقايۇ
ئانچۇلايۇ ئامرار ئەرتى سىزنى توزۇگۇ
ئاناسىن باباسىن ئوغلانى سەۋەرچە

(54) ماگالايدىغانلا جانلىق نامىڭىزنى تىلغا ئالدۇ،
سىزنى ماختاپ ئېغىزلىرىدىن چۈشۈرمەيدۇ.
باللار ئاتا ـ ئانىسىغا ئامراق بولغاندەك،
(ئۇلارمۇ) سىزگە شۇ قەدەر ئامراق.

55. ئۇلۇغ يارلىقانچۇچى كوڭۇلۇڭ ئوزە
ئولارنى بارچا سىغۇرۇپ
ئۇلۇغ ئاسىغ تۇسۇ قىلتىڭىز
ئو........ تاسى قىلىپ

(55) يۇكسەك، مېھرىۋان كوڭلىڭىزگە،
ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى سىغدۇرۇپ،
نۇرغۇن غەمخورلۇق قىلدىڭىز،
ئو........قىلدىڭىز.

56. ئوزۇگ ياتىغ ئادىرتمادىن
ئوزىركەنتىڭىز يۇمقىنى
ئوز ئوتۇڭۇز بىرتىڭىز
ئۇلگۇسۇز سانسىز تىنلىغلارقا

(56) ئوز بىلەن ياتنى ئايرىماستىن،
ئوز كوردىڭىز ھەممىسىنى؛
ئوز تەلىملىرىڭىزنى بەردىڭىز
ھەددى ـ ھېساپسىز جانلىقلارغا.

57. قىد......غ كوڭۇلۇڭۇز ئوزە
قىلتىڭىز ئەدگۇ توزۇكە
قىلمىش ئەدگۇڭۇزنۇڭ تۇشىنتە
قىزىغ ئورۇنتاقلار بارچا ئونتىلەر

(57) قىن......غ كوڭلىڭىز بىلەن،
ھەممىسگە ياخشىلىق قىلدىڭىز.

قىلغان ياخشىلىغىڭىز سەۋەبىدىن،
مۇشكۇلاتتا قالغانلارنىڭ ھەممىسى قۇتۇلدى.

58. ئۇزاتتى ئۇزۇكسۇز مۇنى تەگ
ئۇلۇغ ئاسىغ تۇسۇ قىلتىڭىز
ئول بۇ يانىڭىز تۇشىنتە
ئوتغۇراق بۇرقان قۇتىن بۇلتۇڭۇز

(58) ھەر دائىم، ئۇزۇلدۇرمەي مۇشۇنداق،
يۈكسەك غەمخورلۇق قىلدىڭىز.
بۇ خىل ساۋاپلىقلىرىڭىز بىلەن،
بۇرھان بەختىگە تولۇق ئېرىشتىڭىز.

59. ت......لار بىرلە قارشىدىسىز
تىلتاغىن قىلۇ كەلتىڭىز
ت......ڭىز تۇشىدىنتە
تىدىغسىز بۇرقان قۇتىن بۇلتۇڭۇز

(59) ت...لار بىلەن قارشىلاشماي،
تېگىشلىك ئىشلارنى قىلىپ كەلدىڭىز.
ت.......... سايىسىدا،
بۇرھان بەختىگە توسالغۇسىز ئېرىشتىڭىز.

60. ئەشىسىز ئىدۇق تىلىڭىز ئوزە
ئەدگۇ تىتيۈك نوملۇغ رەتنىگ
ئەسىركەنچىسىزىن ئۇلەيۇ يارلىقاتىڭىز
ئەمگەكلىگ تولغاقلىغ تىنلىغلارقا

(60) تەڭداشسىز، مۇبارەك تىلىڭىز بىلەن،
ياخشىلىق پۈتۈلگەن گوھەر نومنى،
ئايىماي ئۇلەشتۇرۇپ بەردىڭىز،
ئازاپ ۋە زۇلۇم چېكىۋاتقان جانلىقلارغا.

61. تىنغۇلۇغ ئورۇنتا ئورۇگىن
ت. تۇرقارۇ مەڭىلىگىن
تە...... ئەمگەكىن كورۇپ
تىدىنۇ ئۇماتىن...... ئۇڭۇزنى

(61) سۇكۇتتە ئولتۇرۇپ تەگرى تەختىدە،
ت... داۋاملىق راھەت ئىچىدە،
تە... ئازاپنى كورۇپ،
چىدىماي...... ئوگۇزنى (؟)

62. سۇدىمش يارچا تىتتىگىز
س... ئايىغ قىلىنچلىغلارىغ
سۇيۇرقايۇ ئىرىنچكەيۇ يارلىقاتىگىز
س...... كوركىنچە

(62) تۇكۇرگەندەك يوق قىلدىگىز،
س...... يامان قىلىقلارنى.
مەرھەمەت ۋە شەپقەت بىلەن ئەپۇ قىلدىگىز
س... كورگەندە.

63. قامىغ تىنلىغ ئوغۇشى
قارارىغ نىزۋانلارى ئوزە
قال تىلۋە تەگ ئەرتىلەر
قاس ئىچىنتە تورۇمىش

(63) پۇتۇن جانلىقلار نەسلى،
قاراڭغۇلۇق خۇمارى بىلەن.
ئەقىلسىز تەلۋىلەردەك ئىدى،
قاسراق ئىچىدە تورەلگەندەك.

64. يا.........
يا........
يا........ كۇزەتىپ
يانىنچىسىز ئاجۇنقا تەگدىلەر

(64) يا........
يا........
يا........ كۇزىتىپ،
كەتمەس دۇنياغا كەلدى.

65. ئىلكىتە بەرۇ كىرىك........
ئ........ ئۇۋشاق قىلىنچلىغ

ئىكىرچگۇ كوكۇللۇگ يالكۇقلارقا
ئ...... ئادىرتىن ئوقتىتىڭىز

(65) ئەزەلدىن بۇيان پاسكىنا...
ئ......... ئۇششاق ھەركەتلىك،
دىلۇغلدى كوكۇللۇك ئىنسانلارغا،
ئ...... يەرقىنى بىلدۇردىڭىز.

66. ئۇلۇغ يارلىقانچۇچى كوكۇل ئوزە
ئولارنى بارچا سىغۇرۇپ
ئۇلىنچىغ ئاجۇنلارىنتىن قۇتقارىپ
ئوزغۇرتۇكۇز سانسارتىن

(66) ئۇلۇغ مېھرىۋان كوكلىڭىزگە،
ئۇلارنى پۇتۇنلەي سىغدۇرۇپ،
مۇرەككەپ قالايمىقان دۇنيادىن قۇتقۇزۇپ،
سانساردىن خالاس قىلدىڭىز.

67. ئارىمىش كوكۇللۇگ قۇتلۇغلار
ئايى تەركىميە تۇيۇنۇپ
ئايىغلارىن باستىلار
ئارخانت قۇتىن بۇلتىلار

(67) پاك كوكۇللۇك بەختلىكلەر،
بۇنى دەرھال تۇيۇپ
يامانلىقلىرىنى تىزگىنلەپ،
ئارخانت⑨ بەختىگە ئېرىشتى.

68. ئاتقاغلىغ ۋىشايلىغ مەگىلەر
ئال ئالتاغ ئۇزانماقلارىغ ئونتۇرۇپ
ئاگا يىر ......
ئاسىغ تۇسۇ قىلتىڭىز

(68) دۇنيانىڭ ھاۋايى - ھەۋەسلىرىنى،
ھىيلە - مىكىر ۋە يالغانچىلىقلارنى يوق قىلىپ،
ئۇنىڭغا مېھرىۋانلىق بىلەن ......
غەمخورلۇق قىلدىڭىز.

69. كۆسەنچىگ مەڭىلەر ...
كۆنى توزىن ئۈنتمەشلارقا
كورك تەگشۈرۈپ ئوڭى
كو...... ئولارقا

(69) ئارزۇ ـ ھەۋەسلەردە ......
ئەسلى تەكتنى ئۇنتۇغانلارغا،
كورۇنۇشنى ئوزگەرتىپ،
ئۇلارغا ......

70. ئولار بارچا قامىغۇن
ئول كوركوڭۈزنى كورمىشتە
ئودۇن سانسار ئەمگەكىنتىن
ئوزغالى كوڭۈل تۇرغۇرتى

(70) ئۇلارنىڭ ھەممىسى بىرلىكتە،
سىزنىڭ چىرايىڭىزنى كورۇپ.
ئېغىر سانسار ئازاۋىدىن،
قۇتۇلۇش نىيىتىنى تىكلىدى.

71. يالاڭۇقلارنىڭ ئوغلانىڭا
ياراشى كورك كوركىتىپ
يانتۇرتوڭۈز ئايىغ قىلىنچتىن
ياپشۇرمىش ئىلىنمىش ئاتقاغتىن

(71) ئىنسان باللىرىغا،
يېقىملىق چىرايىڭىزنى كورسىتىپ،
ياندۇردىڭىز ئۇلارنى يامان قىلىقتىن.
قۇتقۇزدىڭىز دۇنيانىڭ توزاقلىرىدىن.

72. بارغۇ يولۇغ بىلمەدىن
با...... ئەرتى يالڭۇقنۇڭ
بار ئىلىلىگ كوك قالىق يۈزىنتە
باقشىلىغ بۇرقان تەڭرى توغتۇڭۇز

(72) بارار يولىنى بىلمەستىن،
با...... ئىدى ئىنسانىنىڭ،

ئالەم ئاسمىنى ئۈستىدە،
ئۈگەتكۈچى بۇرھان بولۇپ تۇغۇلدىڭىز.

.73 سىزنى كورۇپ تىنلىغلار ......
سىزىك كوڭۈللەرىن تارىقارتى
سىز يارلىقامىش يارلىقىغ
سىمتاغسىز كوڭۈلۈن كۈزەتدى

(73) جانلىقلار سىزنى كورۇپ ......
كوڭلىدىكى گۇمانلارنى تارقىتىۋەتتى؛
سىزنىڭ يارلىقلىرىڭىزنى،
دىققەت بىلەن ئاڭلىدى.

.74 كۈزەتمىشچە ...... چا . مىپ
كوڭۈلتەكى ئەدگۈلەرى
كۈن كۈنگە ئۈنتى
كۈن تەڭرى تەگ يارۇتتى

(74) ئاڭلىغانسىرى ...... چا . مىپ (؟)
كوڭۈللىرىدىكى ياخشىلىقلار
كۈندىن - كۈنگە كوپەيدى
ۋە كۈن تەڭرىدەك نۇر چاچتى.

.75 يارۇق بىلىگلەرى يالتىرىيۇ
يارلىقانچۇچى كوڭۈللەرى ئۇكلىيۇ
يازىنچسىزىن ئەرمەك چاقشاپىتىغ كۈزەتۇ
يالىنايۇ تۇرۇر تامۇتىن ئۇزتىلار

(75) نۇرلۇق بىلىملىرى يالتىراپ،
مېھرىۋان كوڭۈللىرى يۈكسىلىپ،
گۇناسىز بولۇشنىڭ توغرا يولىنى چۈشىنىپ،
يىلىنجاپ تۇرغان دوزاقتىن قۇتۇلدى.

.76 كىرتگۈنچ كوڭۈللەرى ...
كىرتۇ تورۇلەرتە قاتىغلانۇ
كىرلىگ ئايىغ قىلىنچىغ قىلماماق
كىرتۇ چاقشاپىتىغ كۈزەتدى

(76) ئېتقادلىق كوڭۈللىرى بىلەن ...
توغرا يوللاردا چىڭ تۇرۇپ،
ناپاك گۇنا ئىشلارنى قىلماي
توغرا يولغا مېڭىشنى بىلدى.

77. ئەتۈز ئەرتىملىگىن ساقىنىپ
ئەڤتىن بارقتىن ئونتىلەر
ئەدگۈ نوملارتا بىشرۇنۇ
ئەتۈز ئارىغىن ئەرمەك چاقشاپىتىغ بۇتۇرتى

(77) ئۇمۇرنىڭ ئۇتكۇنچى ئىكەنلىگىنى چۈشىنىپ،
ئۆي - ماكانلىرىنى تەرك ئېتىپ،
ياخشىلىق نوملىرىدىن تەلىم ئېلىپ،
تەڭرىنىڭ، جىسمىنى پاكلاش يارلىغىنى بىجا كەلتۈردى.

78. ئادالىغ ئورۇنلارتىن ئوزغۇلۇغ
ئارىغ نوملارتا قاتىغلانۇ
ئانۇشاگان⑩ ئوردۇتا توغىغۇ ئۇچۇن
ئاغىز ئارىغىن ئەرمەك چاقشاپىتىغ كۆزەتتى

(78) بالا - قازالىق يەرلەردىن خالى بولۇپ،
پاك نوملاردا چىڭ تۇرۇپ،
ئولمەيدىغانلار ئوردىسىدا تۇغۇلۇش ئۇچۇن،
تەڭرىنىڭ تىلىنى پاكلاش يارلىغىغا قۇلاق سالدى.

79. قۇت قولۇنتىلار تۇزۇگۇ
قۇتلۇغ ...... يولىنچا يورىغالى
قورقىنچىغ سانسارتىن ئوزغۇ ئوزە
قۇتلۇغ چىغايىن ئەرمەك چاقشاپىتىغ بۇتۇرتى

(79) بەخت تىلەشتى ھەممىسى
قۇتلۇق ...... يولى بىلەن يۇرۇشكە.
قورقۇنچلۇق سانساردىن قۇتۇلۇش ئۇچۇن،
تەڭرىنىڭ قۇتلۇق كەمبەغەل بولۇش يارلىغىنى بىجا كەلتۈردى.

80. ئۇرلۇكسۈز نوملارىغ بۇكۇنۇپ
ئۇچ ياۋلاق يولقا قورقىنچىن

ئۇستۇنكى يىڭ ئورۇنتا توغغالى
ئۇچ تامغالارنغ بۇتۇرتى

(80) ۋاقتلىق نوملارنى تەرك ئېتىپ،
ئۇچ يامان يولنىڭ قورقۇنچىسى بىلەن،
يۇكسەك ئالى ماكانلاردا تۇغۇلۇش ئۇچۇن،
ئۇچ شەرتنى ئادا قىلدى.

81. تەڭرىم سىزنى كورمىشتە ئوك
تەلىم ئوكۇش تىنلىغلار
ت...ق...ق...ت...ئوزغالى
ت........

(81) تەڭردم، سىزنى كورگەن زامان
سانسىز جانلىقلار
ت...ق...ت...قۇتۇلۇش ئۇچۇن،
ت..................

82 ....
......ك.......ىنتە.
......ەكى يىتى يۇكۇنچۇگ ت.....
سىمتاغسىز كوڭۇل.... ۇق... ار

(82) ....
......ك.......ىنتە.
......يەتتە تازىمنى ت...
دىققەت ـ ئېتىۋارى...... ۇق......ار

83. كوزۇنۇرتەكى......كەنىپ.
كىنىتە ئۇچ ياۋلاق يولتا...
ك......ئولۇمىندە
......

(83) كورۇنگەندىكى......كەنىپ
كەيىندە ئۇچ يامان يولدا...
ك......ئولۇمىدە
....

AltunOq

.84 ك......تاۋرانتى.
كۇسەسەرلەر تىنلغلار...
كوزۇگ يۇمۇپ ئاچغىنچا
كوزۇنتۇگۇز......

(84) ك......تەۋرەندى،
ئارزۇ قىلسا جانلىقلار......
كوزنى يۇمۇپ - ئاچقىچە
كورۇندىڭىز......

.85 ت. ....لارىڭا ياراشى
توزكەرىنچىسز......
ت......لىغ تىنلغلارىغ
توزۇنى بىرتەم......

(85) ت......لارغا ياراشقان،
يېتىپ بولماس......
ت......لىق جانلىقلارنى
ھەممىسىنى تامامەن.....

.86 ....ئاقتى...
....
....
نىزۋانىلارقا

(86) ......ئاقتى
....
....
.........ئىشتىياقلارغا.

.87 ئىيمن ي......
ئىكى قۇرۇغ توزىن بىلمەدىن...
......ىگ ئۇۇ ئوزە ئۇدىيۇ
بىرىملىگ ئايىغ........

(87) ...يېنى...سەۋىۋىدىن،
ئىككى بوشلۇق ئاساسنى بىلمەي...

.........ئوُستىدە ئوُخلاپ،
تولەملىك يامان...

.88 ....
....
....رتى
ئە.........كوڭوُللەرى

(88) ....
....
...............رتى
ئە.........كوڭوُللىرى.

.89 ئوگە يوُكوُنمىش بوُيانىمىز توُشنىتە
ئوُستوُنكى ئالتىنقى تەڭرىلەرنىڭ
ئوُكى ئوكى قوُت ۋاكشىكلەرنىڭ⑪
ئوُستەلزوُن تەڭرىدەم كوُچلەرى

(89) مەدىھلىرىمىز، ئىبادىتىمىز ساۋاۋى بىلەن،
كوكتىكى ۋە زىمىندىكى تەڭرىلەرنىڭ،
خىلمۇ-خىل سائادەت روھلىرىنىڭ
ئىلاھى قوُدىرىتى يوُكسەلسوُن.

.90 ئوز.........
ئو.........
ئو......لەرىستە كوُزەتزوُن
ئو...........

(90) ئوز............
ئو...........
ئو......ئىخلاس قىلسوُن،
ئو...............

.91 قوُت قولوُر بىز سىزىگە
ق.................
ق......توزوُ تەگزوُن
ق.............

(91) سىزدىن بەخت تىلەيمىز،
ق..............
ق......ھەممەيلەنگە بەخش بولسۇن.
ق..............

92. يىنچۇرۇ يۇكۇنۇ تەگىنۇر بىز
ي..............
ي......كرمسۇخن بىرۇ يارلىقازۇن
ي......لار بىرلە

(92) سىزگە ئىبادەت قىلىمىز
ي..............
ي...كرمسۇخىن (؟)نى ئىنئام قىلسۇن،
ي.........لار بىلەن.

93. تورزۇ............
تورزكەرنچىسىز يىگ......
ت..............
ت..............

(93) ھەممەيلەن.........
چەكسىز ئىپسىل.........
ت................
ت................

ئىزاھات:

① رەدنى — سانسكرىت تىلىدا "گوھەر" دىگەن مەنىنى بىرىدۇ. بۇ سوز بەزى قەدىمقى ئۇيغۇر يازمىلىرىدا "ئەردەنى" دەپمۇ يىزىلىدۇ.

② ۋاجرا — سانسكرىتچە "ئالماس" دىگەن مەنىنى بىرىدۇ.

③ سانسار — سانسكرىتچە "باقى ئالەم" مەنىسىدە ئۇنىڭدا ھاياتلىق دەۋر قىلىدۇ، باقى ئالەم بىر ئازاپلىق دىڭىزىدىن ئىبارەت، دەپ چۇشەندۇرىدۇ.

④ تورت توغۇم — تۇت تۇغۇلۇش شەكلى، يەنى 1 ـ ئانىسىدىن تۇغۇلۇش (سۇت

ئەمگۈچى ھاياتلىقلار)؛ 2 ـ تۇخۇمدىن تۇغۇلۇش (قۇشلار)؛ 3 ـ ھولچىلىكتىن تۇغۇلۇش. (بېلىقلار)؛ 4 ـ ئايلىنىش يولى بىلەن تۇغۇلۇش (پىلە قۇرۇتلىرى).

⑤ نىرۋان ــ سانسكرىتچە "غايىۋى مەنزىل" مەنىسىدە.

⑥ سۇمىر تاغ ــ سانسكرىتچە سوز، دىنىي چۈشەنچىدە "كائىناتنىڭ مەركىزىنى تەشكىل قىلغان تاغ".

⑦ ئانچمان ــ سوغدچە "جامائەت "مەنىسىدە.

⑧ ئاۋياكرت ــ سانسكرىتچە "قارارسىز" مەنىسىدە.

⑨ ئارخانت ــ سانسكرىتچە بۇددا ھىنايا مەزھىپىنىڭ بۇرھانى.

⑩ ئانۇشاگان ــ ئورتا پارسچە "ئولمەيدىغانلار" مەنىسىدە.

⑪ ۋاكشىك ــ ئورتا پارسچىدىكى "ۋاھش" دىگەن سوزدىن كەلگەن، "روھ" مەنىسىدە.

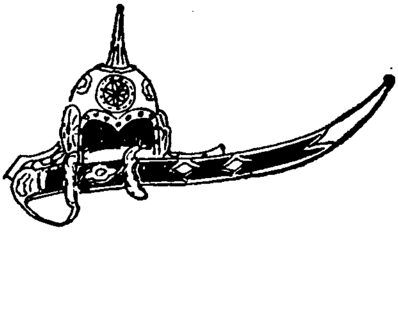

بەھرام - دىلئارام

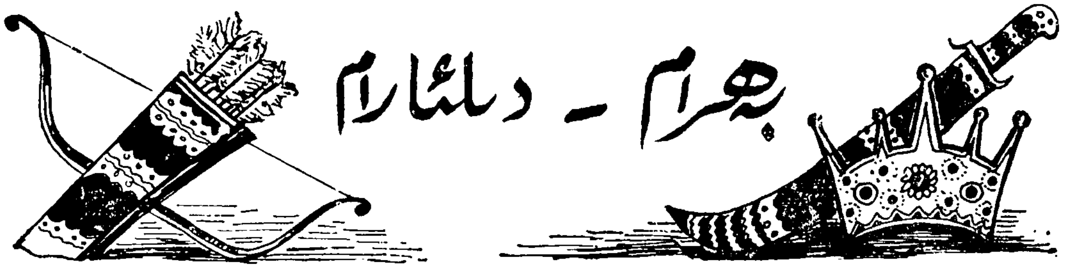

(داستان)

ئابدۇرېھىم نىزارى

نەشرگە تەييارلىغۇچى: **ئابدۇقەييۇم خوجا**

نەشرگە تەييارلىغۇچىدىن:

«بەھرام - دىلئارام» داستانى — نىزارى داستانلىرى ئىچىدىكى نادىر ئەسەرلەردىن بىرى. داستاندا فېوداللىق جەمىيەت تۈزۈلمىسىگە، فېوداللىق مۇناسىۋەتلەر سىستېمىسىنىڭ مۇھەببەت، ئائىلە، نىكا ئىشلىرىدىكى قاتمۇ - قات ئىسكەنجىسىگە قارشى ئىلغار ئىدىيىلەر ئالغا سۈرۈلگەن.

بەھرام - دىلئارام ھېكايىلىرى ئەسلىدە خەلقىمىز ئارىسىغا كەڭ تارقالغان قىسسە بولۇپ (بۇ خەلق قىسسىسىمۇ مەجمۇئەيىمىزنىڭ مۇشۇ سانىغا بېرىلدى — تەھرىردىن) ئابدۇرېھىم نىزارى داستانىغا بۇ قىسسىنى ماتېرىيال ئاساسى قىلغان. بەھرام - دىلئارام قىسسىدىن ئابدۇرېھىم نىزارىدىن بۇرۇن كىلاسسىكلىرىمىزدىن ئەلىشىر ناۋايىمۇ پايدىلانغان ئىدى. ناۋايىنىڭ «سەبئەئى سەييار» ناملىق داستانىنىڭ ۋەقەلىكى بەھرام - دىلئارام قىسسىسىگە ئاساسەن ئوخشاپ كېتىدۇ. ناۋايىشۇناسلار «سەبئەئى سەييار»نى «ھەپتە مەنزەرى بەھرام» دەپمۇ ئاتايدۇ. ئۇيغۇر خەلق ئارىسىدا بولسا بۇ قىسسە «بەھرام ھەپتە مەنزەر» دېگەن نام بىلەن ئاتىلىپ كەلگەن.

ئابدۇرېھىم نىزارى ئۆز داستانىدا بەھرام - دىلئارام قىسسىسىنىڭ سيۇژىتىدىن پايدىلانغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ۋەقەلىكنى شېرىي يول بىلەن ئاددىيلا تەكرارلاپ قويۇشتىن ساقلانغان. ئۇ، ناۋايىنىڭ ئىزىنى بويلاپ مېڭىپ، ناۋايىغا ئىجادىي ۋارىسلىق قىلىپ، ئۆز ئەمگىكى بولغان ئۆز ئەسىرىنى دۇنياغا كەلتۈرگەن.

ئابدۇرېھىم نىزارىنىڭ داستانلىرى «بۇلاق» مەجمۇئەسىدە ئارقا - ئارقىدىن ئېلان قىلىنىۋاتىدۇ. بۇ تولىمۇ ياخشى ئىش بولدى. لېكىن، بۇ داستانلارنىڭ ئومۇمى ئىسمى قانداق ئاتىلىشى كېرەك؟ بۇ مەسىلىدە بەزى مۇجمەللىكلەرمۇ يۈز بەردى. مەسىلەن، ئابدۇرېھىم نىزارىنىڭ «لەيلى - مەجنۇن» ناملىق داستانىنى نەشرگە تەييارلىغۇچى نىزارى

داستانلىرىنى «مۇھەببەت داستانلىرى» دىگەن ئومۇمى نام بىلەن ئاتىغان. بۇ نام 60-يىللارنىڭ بېشىدا ئاپتونوم رايونلۇق تارىخي مۇزېينىڭ يازما يادىكارلىقلارنى تىزىملىغۇچى خادىملىرى تەرىپىدىن تىزىملاش-رەتلەش ئىشىدا ۋاقىتلىق قوللىنىلىپ تۇرۇلغان نام بولۇپ، ئابدۇرېھىم نىزارى ئۆز داستانلىرىنى مۇنداق نام بىلەن ئاتىغان ئەمەس. ئومۇمەن بۇ كىتاپنىڭ باش تەرىپىگە ھېچقانداق ئومۇمى نام قويۇلمىغان. لېكىن قوليازمىنىڭ 15-، 16- بەتلىرىدە:

چۇ ئۇششاقلاردىن فەسانە دىبان،
رىۋاياتنى ئاشىقانە دىبان.
....
....
چۇ ئەمىر ئەيلەگەچ دىماكىم فەرز ئولۇپ،
دىگەن سوزلەردىم توھفە تىل ئولۇپ.
....

دىگەن مىسرالار ئۇچرايدۇ. بۇنىڭغا قارىغاندا، كىتاپنىڭ نامى: «فەسانەئى ئۇششاق» (ئاشىقلار توغرىسىدىكى رىۋايەتلەر) ياكى «رىۋايەتى ئاشىقانە» (ئاشىقلار توغرىسىدا ھىكايەتلەر) بولۇشىمۇ مۇمكىن. بۇ ناملارنىڭ قايسىسى باپراق ھەم ئاپتورنىڭ ئەسلى خاھىشىغا ئۇيغۇنراق بولىدۇ؟ بۇ مەسىلىنى داۋاملىق تەتقىق قىلىپ كورۇشىمىزگە ئەرزىيدۇ.

مەن ئابدۇرېھىم نىزارىنىڭ بۇ داستانىنى ئاپتونوم رايونلۇق تارىخي مۇزېيدا ساقلىنىۋاتقان قوليازما نۇسخىغا ئاساسەن نەشرگە تەييارلىدىم. قوليازمىنىڭ بەزى بەتلىرى كەم، يەنى، تۇتىنچى ئىقلىمدىن كەلتۈرۈلگەن مۇساپىرنىڭ رىۋايىتىدە:

سىنىڭ مۈلكۈڭ ئىچرە ئېرۇر مۇتتەسىل،
خەرەجىن بىرۇرلەر سەڭا توشسا يىل،

دىگەن مىسرالاردىن كېيىن تولۇق ئىككى ۋاراق (تەخمىنەن 272 مىسرا) يوق. يەنە قوليازمىنىڭ بەزى جايلىرىدا ھەر خىل تەسىرلەر سەۋەبىدىن ئوچۇپ كەتكەن، زادى ئوقۇغىلى بولمايدىغان جايلارمۇ بار. مەن مۇنداق جايلارغا كوپ چېكىت قويۇپ ئوتۇپ كەتتىم.

داستان تىلىنىڭ تىرانسكىرىپسىيىسىنى ئىشلەشتە بەزى خاتالارغا يول قويغان بولۇشۇمۇ مۇمكىن. ئالاقىدار كەسپىي خادىملار ۋە كەڭ كىتاپخانلارنىڭ تەنقىت-تەكلىپ بېرىشلىرىنى قارشى ئالىمەن.

شاھ بەھرام شىكارغە چىقىپ، بىر پۇشتە ئوزرە ئولتۇرغانىدا بىر مۇسا-پىرغە نەزەرى تۇشكەنى ۋە ئانى چىرلاتىپ، ھال ئەھۋالىن سوراپ، ئانىڭ كەلامىدىن دىلئارامدىن خەبەر تاپغانى ۋە ئانىڭ زىبا سۇرەتىن كورۇپ، شاھ ئانىڭ ۋىسالىغە سەيئى ئەتكەنى.

سوزىكىم بۇ يەڭلىغ چېكىپدۇر رەقەم،
نى نەۋئ ئوتتىلەركىم مولۇكى ئەجەم.

ئەگەر سەيد سارى كىم①ئاتار بولسەئوق،
تىگىپ جانۇۋەرغە يىراقۇ-ياۋۇت.

چۇ بەھرام شەھدىن قىلىپ ئىپتىدا،
ساھايىپ يۇزىگە ئەلەل ئىنتىھا.

نەيەر بولسە پىشە ئاراخۇش ھەۋا،
تۇشۇپ ئاندا ئەيلەپ مۇغەننى نەۋا.

ھەشەم ئىچرە ئانداغكى گەردۇن نەما،
ساچىپ دۇررى دەۋلەت باشغە سەما.

كۇنىكىم بۇ يەڭلىغ شىكار ئەيلەبان،
بەيەك پۇشتى ئوزرە گۇزەر ئەيلەبان.

ئاگا رۇمۇ-چىن شەھرى مۇنقاد ئولۇپ،
داغى ئەدلى بىرلە جاھان شاد ئولۇپ.

تىكىپ بارىگاھىن تۇزۇپ ئېردى بەزم،
ئىچىپ بادە ئەيلەپ ئويۇن بىرلە رەزم.

بولۇپ يەتتە ئىقلىم ئانىڭ بەندەسى،
ئۇلۇغ تاجۇۋەرلەر سەر ئەفكەندەسى.

بىناگاھ قىلدى بىراۋگە نەزەر،
قىلۇر ئېردى يولدا پىيادە گۇزەر.

ئاتا قىلدى تەڭرى بۇ نەۋئ تەختۇ-تاج،
بېرىپ شاھ خەيلى خىراج ئىلە باج.

مولازىمغە ھوكۇم ئەتتى يەتكۇر ئانى،
ھايال ئەيلەمە تىز كەلتۇر ئانى.

قويۇپ جانغە مىننەت ھەمە شاھلەر،
ئانىڭ خىزمەتىن ئالى دەرگاھلەر.

قوپۇپ چىسد قاسد بارىپ شولزامان،
شەھىنشەھ قاشغە كىتۇردى راۋان.

بولۇپ ئەيشى-ئىشرەت بىلە شەھ مۇدام،
مۇغەننى سورۇدى ئاگا ئېردى كام.

تەلەتتۇفلەر ئەيلەپ سوئال ئەيلەدى،
بايابان قەددىنى دال ئەيلەدى.

نە يەردە مۇغەننى ئېرۇر خۇش نەپەس،
ئانى شول زامان كەلتۇرۇر ئېردى بەس.

بولۇپ ئول مۇساپىر فەسۇنسازلىق،
چۇ شەھ ئالدىدا ھىچ ئاغازلىق.

ھەمىشە قىلۇر ئېردى سەييادلىق،
ئوتۇپ ئومرى ئىچرە بۇ موئتادلىق.

بويۇردى يانىمدا كېلىپ ئولتۇرۇڭ،
مېنىڭ بىرلە سائەت مەجالىس قۇرۇڭ.

---

① بۇ مىسراغا ۋەزن ۋە مەنە ئېتىۋارى بىلەن كىم سوزى قوشۇپ قويۇلدى.

چۇ ئولتۇردى ئول هەم تەۋازۇئ بىلە،
كى بەهرام بىرلە تۇزۇپ سىلسىلە.

مۇساپىر دىدى بۇيرۇغىل مەي ماڭا،
نەچە سوزلەرىمنى دەيىن مەن ساڭا.

دىدى ساقى مەي تۇت ئاڭا دەمبەدەم،
سوزىن پاش ئەتسۇن ماڭا لاجۇرەم.

ئالىپ كەلدى ساقى مەيى لەئلىگۇن،
ئانى ئەيلەدى نەشئەسىدىن جۇنۇن.

يەنە سوردى بەهرام ئانىڭدىن كەلام،
دىگىل سوزلەرىڭنى ئاڭا قىل تەمام.

مىنى سەن بۇ يەردە هەم ئەسرار بىل،
نىهان سىررىڭ ئىچرە داغى يار بىل.

دىدى ئەي شەهىنشاهى ئالى جاناپ،
ئىرۇرمەنكى ئاجىز دىمەكدە جاۋاپ.

ۋەلىكىن نىهانى رەۋايەت ماڭا،
كى باردۇر غارايىپ هىكايەت ماڭا.

دىمەپ ئىردىم هەرگىز بۇ رازىمنى مەن،
كىشىگە بۇ سوزۇگۇ دازىمنى مەن.

غەرەز بۇ ئىدىكىم كىزىپ دەشتىنى،
تاپاي شاهى بەهرام گۇلگەشتىنى.

بۇ سىررىمنى قىلسام ئاڭا مەن بايان،
مىنىڭ هالىم ئول شەهفە بولسە ئايان.

بۇ سوزلەرنى سوردۇڭ ئاڭا يەتمەيىن،
ئانى تاپمايىن **مەن** نەچۇك سوز دەيىن.

دىسەم هەم بۇ سوزدىن زەرەردۇر ماڭا،
سۇكۇت ئەتسەم ئاندىن بەتەردۇر ماڭا.

نىدىن كىم مىنى ئەيلەدىڭ سەرفەراز،
بەسى لۇتفلەر بىرلە ئەي خۇشتەراز.

ئاچىلدۇردى شەهنى بۇ سوز مىسلى باغ،
چىكىپ تىلنى ئانداغكى شوئلە چىراغ.

كى ئەي دەشتى ئىچرە، شىتا بەندەئى،
بىلىڭ كەلدى چۇ يەندەيا بەندەئى.

مۇرادىڭنى تاپتىڭ سەن ئەي بول هەۋەس،
تاپىپ سەن نەچە ئىستەگەن سوزنى بەس.

سوزۇڭنى بايان ئەيلەگىل بىهىجاپ،
كى باردۇر بۇ يەردە سوئالۇ ـ جاۋاپ.

سوز ئەيتۇرغە تۇردى ئەدەپ بىرلە ئول،
بايان ئەتتى بىر ـ بىر تەرەپ بىرلە ئول.

ئىشتىڭ سوزۇمنى شەها سەر ـ بەسەر،
جاهان خەيلى ئىچرە مەنى مانى دەر.

چۇ نەققاشلىق بىرلە مەئمۇر ئىدىم،
مۇسەۋۋەر دىبان ئەلگە مەشهۇر ئىدىم.

مۇساپىردىن ئولدەم يەنە سوردى شاه،
كى قالغان سوزۇڭنى دىگىل نىكىخۋاه.

مۇساپىر دىدى نەچچە سوزلەر بايان،
يەتتى ئىقلىم ئىچرە يۇرۇپمەن راۋان.

جاهان ئىچرە كوردۇم هەمە بارىنى،
تاماشالەر ئەتتىم يەمەن سارىنى.

بەسى تاجىر ئەهلى قىلىپ جۇستىجۇ،
كىلىپ بولدى بىر ـ بىر ماڭا رۇبە ـ رۇ.

بۇلارنىڭ ئاراسىدە بىر تاجىرى،
غەنالىقدا مانەندى يوق نادىرى.

دىدى شاھ ئاندىن كىلىپ ئەقلىغە،
ئانىڭ جانىبىدىن تۇرۇپ نەقلىغە.

ئانىڭ مالى ئىردى ئەدەددىن فۇزۇن،
نە كىم ئىستەسە باردۇر ھەددىن فۇزۇن.

دىگىل بارمۇ ئاندىن نىشانە ماڭا،
ئول ئەيدىكى باردۇر نىشانە ساڭا.

ۋە لىكىن بار ئىردى ئاڭا بىر پەرى،
دىلئارام ئاتلىغ پەرى پەيكەرى.

ئالىپ قويندىن دەرمەھەل سۇرەتىن،
تۇتۇپ بەردى فىلھال ئانىڭ ھەيئەتىن.

ئانىڭ ۋەسفىنى قىلمادىم مەن گادا،
ناۋايى كىتابىدا قىلمىش ئادا.

كورۇپ شاھ ئانى بولۇپ ئەقلى لال،
بولۇپ مەست قالماي تەندە مەجال.

ۋە لىكىن جامالىدىن ئارتۇق ناۋا،
قىلۇر ئىردى ھەر لەھزەدە مىڭ سادا.

بۇ سۇرەت كى بولدى بەلا جانىغە،
كى دىۋانىلارنىڭ كىرىپ سانىغە.

ئىشتىسە كىشى ئول نەۋا سازنى،
ئولۇر ئىردى بىشەك قويۇپ رازنى.

ئەيىتكىم بۇ ئىشنىڭ ئىلاجى نىمە،
ۋىسالىغە يەتمەك خىراجى نىمە.

كەنىزەكنى خۋاجە بەھا قىلدىلەر،
غەنا ئەھلىنى مۇپتىلا قىلدىلەر.

دىدى مانى چاپتۇر ئاڭا نىك راي،
كىلۇر سەئيي بىرلە قولۇڭغە ئول ئاي.

ئاڭا گەنج گەۋھەر باھا بولمادى،
خەرىدار كامى راۋا بولمادى.

يەمەن خانى قىلسۇن باھاسىن ئانىڭ،
مۇنىڭ بىرلە ھاسىل مۇرادىڭ سىنىڭ.

ھەمە خەلق ئانداغ ئاڭا ئىھتىياج،
بولۇپ ئاجىز ئالماق ئۈچۈن ئەھلى تاج.

پۈتۈلدىكى خاقانغە بىرنامەئى،
باھاسىنى قىلماقغە ھەنگامەئى.

چۇ بەھرام ئىشىتتى خەمۇش ئەيلەدى،
خەمۇش يوقكى بىل تەركى ھۇش ئەيلەدى.

ئالىپ ئەلچىلەر يولغە بولدى راۋان،
تەگو پوي ئۇرۇپ دەشتى تاغۇ ـ داۋان.

شاھ بەھرام دىلئارامنى ئالىپ كەلمەك ئۈچۈن يەمەن خانىغا نامە پۈتۈپ ئەلچى ئىبەرگەنى ۋە خاقان نامە مەزمۇنىنى ئىشىتىپ، بىجاندىل قەبۇل ئەيلەپ دىلئارامنى ئەلچىگە قوشۇپ بەرگەنى ۋە شاھى بەھرام ئانىڭ ۋىسالىدىن كام تاپقانى

چۇ ئەلچى يەمەنگە خىرام ئەيلەدى،
نە يەڭلىغ كى بەھرام كەلام ئەيلەدى.

كىرىپ يولغە ئانداغكى بادى سەبا،
شەھەنشەھ سوزىنى كەتۇرگەي بەجا.

بۇلەر داخىل ئولدى، يەمەن شەھرىگە،
تۇشۇردى يەمەن شاھى ئوز قەسرىگە.

تۇتۇپ بەردى خاقانغە ئول نامەنى،
چىكىپ ئىردى بەھرام ئاڭا خامەنى.

ئاچىپ كوردى نامە سوزىن ئاڭلاغاي،
نە نەۋئ ھوكۇم ئەتمىش ئانى تىڭلاغاي.

ئوقۇپ رەقسەسىدىن خەبەر تاپتى ئول،
قويۇپ جانغە مىننەتلەر ئەتتى قەبۇل.

كىشى بۇيىرۇدى خۋاجەنى يەتكۇرۇڭ،
ھايال ئەيلەمەڭ تىز ھوكمۇم سۇرۇڭ.

يېتىپ كەلسۇن ئەلھال كەنىزى بىلە،
دىلئارام گۇلگۇن مەكىزى بىلە.

ئالىپ كەلدى تاجىر ئوشۇل ماھنى،
كى سۇرئەت بىلەن ماھى دىلخاھنى.

يەمەن شاھى سوردى باھاسىن ئانىڭ،
بىرۇر مۇژد ئىلە ئىقتىزاسىن ئانىڭ.

چۇ ئەلقىسسە تىندى ئانىڭ قىممتى،
نەكىم چىن خىراجى ئىدى تىنتى.

تامام ئولدى بەيئى شەرايى ئانىڭ،
كى يانماقغە ھەم ماجراسى ئانىڭ.

ئالىپ يۇردى قاسىد پەرىۋەشنى تىز،
قىلىپ ئىھتىرام ئانى جاندىن ئەزىز.

چۇ بەھرام قالىپ ئىردى ھىجران بىلە،
پەرى ئىشقىدا نالە گىريان بىلە.

ئوي ئىچرە كى سائەت تۇرا ئالمايىن،
نە باغ ئىچرە ھەم ئولتۇرا ئالمايىن.

بۇ ئىشلارغا مانى بولۇپ ھەم مولۇل،
دەر ئىردىكى پاتراق ئول ئولسە ۋۇسۇل.

بىناگاھ قاسىد يېتىپ كەلدى پات،
ئاڭا خۇشخەبەرنى دىدى بى سەبات.

شەھىنشەھ ئىشىتتى بۇ گوپتارىنى،
يېتىپ كەلدى دەپ ماھى رۇخسارىنى.

كېلىپ تۇشتى ئوردا ئارا ئول گۇرۇھ،
تۇشۇپ شەھرى ئىلىغە ئالالا شۇكۇھ.

دىدى راست ئەيلەپ ھەرەمخانەنى،
ئالىپ كىر ئىچىگە بۇ جانانەنى.

نۇزۇل ئەتتى رەۋزە ئارا ھورى زاد،
داغى شاھ بەھرام ئالى نىژاد.

كىرىپ كوردى مەھۋەشنى ئول بىقەرار،
كېتىپ ھۇشىدىن شاھ بى ئىختىيار.

يولەپ ھورى فىلھال ئانىڭ باشىنى،
كوزىن ئاچتى توكتى ۋە قان ياشىنى.

دىدى شاھ مىھرى دۇرەخشانىمۇسەن،
كوڭۇل ئەۋجىدە ماھى تابانىمۇسەن.

ساچىڭ جان قوشىغە كەمەندەمۇدۇر،
جۇنۇن ئەھلىغە پايى بەندىمۇدۇر.

ئىرۇر كىرپىگىڭ ئوق، قاشىڭمۇ يادۇر،
كوڭۇل زەخىم ئىتەرگە مۇھەييامۇدۇر.

كوزۇڭ ئىشق ئىلىگە بەلايى مۇدۇر،
لەبىڭ جان بىرۇرگە داۋايى مۇدۇر.

بۇ يەڭلىغ دىدى نەچچە شىرىن سۇخەن،
ئىشىتتى بۇ سوزلەرنى سىمىن بەدەن.

AltunOq

نى دەي ئۇزگە ئىشنى كى پىنھان ئېرۇر،
خىرەد مەند ئەھلىغە ئەييان ئېرۇر.

بۇ يەرگە يېتىشتى شەھىنشەھ ئىشى،
ئۇلۇس بىرلە قالماي ئىشى ياز ـ قىشى.

چىنان جەننەت ئىچرە چېكەر ئېردى جام،
بۇ ئادەتتە ئېردى ئىشى سۇبھى شام.

ئوتۇپ توت ـ بەش يىل بۇ ھالەت بىلە،
جاھان ئەھلى بولدى مالالەت بىلە.

شەھىنشاھ تاپتىكى ئۇزگە مەنى،
يەنە ئۇزگە مەنى بىل دىلئارامنى.

قىلۇر ئېردى شۇكۇھ شىكايەتنى كوپ،
كى شەھ بائىسدىن ھىكايەتنى كوپ.

مۇغەننى سورۇدى بولۇپ مەجلىسى،
دىلئارام ئىلە قىلدى ئىشرەت بەسى.

بۇ نەۋئ ئاڭا ئىشق ئەتتى شەھنى ئەسىر،
چىنان ئىشق ياسى ئاڭا ئۇردى تىر.

كوزىن لەھزە ئالماي جامالىدىن ئول،
قۇلاغىنى نەغمە نەۋاسىدىن ئول.

بولۇپ پىكرى ئانىڭ ھەمۇل ئاي بىلە،
داغى زىكرى ۋىردى ئىدى ۋاي بىلە.

نەۋا چەكسە گەر ئول بۇ تارتىپ پىغان،
يۈزىن كورسە ئەۋۋەل تالاشىپ بۇ جان.

ئەگەر قىلسا ناگاھ شەھىنشەھ شىكار،
دىبان دىلبەرىنى مىنىڭ بىرلە بار.

شاھ بەھرام شىكارغە چىقىپ دىلئارام بىرلە بىر پىشەدە ئەيشى ـ ئىشرەتكە مەشغۇل بولغانى ۋە ئول يەردە بىر كىيىكنى دىلئارامنىڭ مۇددىئا ـ سىدەك سەيد ئېتىپ، دىلئارام ئىستىغنادىن تەئسىن قىلماغانىدا، شاھ بەھرەم غەزەپىدىن ئانى بىر پىشەگە تاشلاغانى، يەنە پۇشايمان بولۇپ، ئوزى ئىستەپ تاپالماي ئانىڭ ئىشقىدا بىقارار بولغانى

چۇ بەھرام بولدى سەياھەت شىئار،
چىقىپ مەھۋەشى بىرلە قىلدى شىكار.

بۇ مەنزىل ئارا تىكتىلەر بارىگاھ،
مەجالىس قۇرۇپ ئول پەرى بىرلە شاھ.

كىزىپ تاغۇ ـ دەشتى بايابانەنى،
ئالىپ چىقتى ھەمرەھ خۇش ئەلھاننى.

ئىكوۋلەن قىلىپ ئەيشى ـ ئىشرەتنى تەي.
شەھىنشەھغە دىلبەر تۇتار ئېردى مەي.

بولۇپ مەست مەي زورىدىن پادىشاھ،
نەۋازىشلەر ئەيلەپ تۇرار ئېردى ماھ.

يۇرۇر ئېردى ئانداغكى سۇرئەت بىلە،
بەسى لەشكەرۇ ئەھلى جۇرئەت بىلە.

بىناگاھ غەزالى بارۇر ئېردى تىز،
كى سۇرئەتدە بادى سابادەك سەتىز.

بار ئېردى بۇ پىشە ئارا خۇش ھاۋا،
ماكانىكى گويا گۇلىستان نەما.

ئوق ئاتماقغە شەھ ئانچە قادىر ئىدى،
مۇرادىچە ئوق ئاندا زاھىر ئىدى.

دىدى شاھ: چۇن ئەي پەرى تەلئەتى،
غەزالنى كوردۇك قىلۇر سۇرئەتى.

دىگىل قايسى ئەزۇيغە تەگسۇن باشاق،
مىنىك ۋەرزىشمىنىك كامالىغە باق.

دىدى شاھى بەھرام نازۇك نىھال،
ئاتىپ ئوق بىلە سال قولىغە شىكال.

يەنە سۇگرە ئاتغىل جەرىبە ئەت ئانى،
يىراقدىن كى ئانداغ زەبىھ ئەت ئانى.

چۇ شەھ بىلدى ئانىك تەمەننا سىنى،
تەپەككۇرلەر ئىلە مۇئەمماسىنى.

سىمىنبەر سوزىن شاھ قىلدى پەزىر،
ئالىپ ساغدا قىدىن ئاگا ئاتتى تىر.

تېگىپ ئوق غەزالنى بەند ئەيلەدى،
ئىككى قولغە ئوقنى كەمەند ئەيلەدى.

يەنە سۇگرە ئاتتى كىيىككە بىر ئوق،
ئوتۇپ بوغزىدىن مەرك بولدى يوق.

نە سوزنى دەپ ئىردىكى ئول دىلرەبا،
ھەمىن سائەت ئىچرە كەتۇردى بەجا.

بەجا كەلتۇرۇپ شەھ سوزىن ھەر بىرىن،
ئاگا دىلرابا قىلمادى ئافەرىن.

دوئاسىغە شەھنىك تىلىن چەكمەدى،
قىلىپ ناز ئوليان كوزىن تىكمەدى.

دىدىكىم بۇ ئىشلارنى ھەركىم قىلۇر،
بۇ ۋەرزىش ئىرۇر كىمسە كوزگە ئىلۇر.

دىدى شوخ بۇ نۇكتەلەرنى رەۋان،
بۇ سوز كەلدى شەھنىك دىلىغە گەران.

غەزەپ بىرلە سالدى قاشى ئوزرە چىن،
بولۇپ خەشم تۇتتى سىمىنبەرگە گىن.

ئانى سەلتەنەت غەيرىتى زور ئىتىپ،
ئول ئايغە تەلەتتۇف كوزىن كور ئىتىپ.

چۇ قەتل ئەيلەمەككە خىيال ئەيلەدى،
پەرىۋەشنى ئازەردە ھال ئەيلەدى.

دىدى بەئزەلەر بۇ سوزۇك خوپ ئەمەس،
قىلىچىك زىنانلەرغە مەرغۇپ ئەمەس.

دىدى شەھ قىلىڭلار كوزۇمدىن يىراق،
كى ھەر نەچچە بولسە مالاھەتتە تاق.

سىپەھلەر بەيابان سارى قىلدى ئەزم،
پەرىۋەشنى قىلدى سوئۇبەتكە جەزم.

ئالىپ باردى مەھۋەشنى ۋادى ئارا،
بۇ ۋادى ئىدى ئانچە مىھنەت سەرا.

نەسۇ بولغاي ئانداكى نە سەبزە نار،
نە ۋەھشۇ نە تەيرۇ نە جان ئاندا بار.

ئىكى كىسۇيىدىن كەمەند ئەيلەدى،
باشىدىن ئاياغىچە بەند ئەيلەدى.

ئولۇس كوڭلىنى كاكۇلى قىلدى سەيد،
ئوزىن بويىنىغە ئاقىبەت قىلدى قەيد.

پەلەك چۇن سەنەمگە جەپا باشلادى،
ئەۋانلار جەزىرە ئارا تاشلادى.

قىلىپ جەۋرىلەر ماھى رۇخسارىغە،
تەگۇپۇ ئۇرۇپ كەلدى شەھ سارىغە.

شەھنشاھ ئىرۇر غەزەپ بىرلە مەست،
مەيى خەشمدىن بولماغان كوڭلى پەست.

مۇنىڭ دەقىقىغە ئىچەر ئېردى مەي،
غەزەپ ئارتار ئېردى ئاڭا پەي بە پەي.

كى مەي زورى بىرلە خاراپ ئېردى شاھ،
يىقىلدى ئۇ يەردە تاپىپ خۋاجگاھ.

سەھەر ۋاقتى قوپتىكى شەھ ئويغانىپ،
خۇمار ئىچرە جىسمى ئانىڭ تولغانىپ.

كورەركىم يانىدا دىلئارامى يوق،
دىمەيكىم دىلئارامى يوق كامى يوق.

دىدى قايدا بار مېنىڭ مەھۋەشىم،
قانى مۇنىسىم دىلرابا دىلكەشىم.

بايان ئەتتى قىلغان ئىشنى ئەۋان،
ئاڭا تير بولدى مۇنەۋۋەر جەھان.

قويە سالدى باشىن تەپەككۇر بىلە،
كېلىپ خاتىرىغە ئىشى پۇرگىلە.

كېسىپ ئوز قولى بىرلە ئوزىنىڭ باشىن،
پۇشايمان بىلە توكتى كوزدىن ياشىن.

نادامەتلەر ئەيلەپ بەسى چەكتى ئاھ،
دىدى مەھۋەشىمغە بولاي ئوزرى خۋاھ.

ئانى ئىزدەمەككە ئوزى ئوغرادى،
كى ھەسرەت تىشتىدىن قولىن توغرادى.

تاپاي قايدا بولسا نىگارىمنى مەن،
قىلاي سەدقەسى جانۇ — زارىمنى مەن.

تىرىك بولسا ئەيلەي ئوزۇمنى پىدا،
بېرىپ جانى جانانى ئەيلەي رىزا.

ئولۇك بولسىمۇ ھەم ئانى بىر كورەي،
ئوزۇمنى قىساسى ئۇچۇن ئولتۇرەي.

يېتىپ فۇرقەتىدىن كى ئاغزىغە جان،
قوپۇپ بولدى ۋادى يولىغە راۋان.

كېزىپ تۇنۇ - كۇن كىرپىگىن ياپمادى،
يۇرۇپ پىشە ئىچرە ئانى تاپمادى.

ۋىسالىدىن ئولغان ئۇچۇن نائۇمىد،
پۇشايمان بىلە چەكتى ئاھى شەدىد.

دىدىكىم نە قىلدىم بۇ جانىمغە ۋاي،
جاھان تىيرە بولدى قايان باردى ئاي.

يۇرۇپ دەشتى ئىچىدە بۇ ئاشۇپ ئىلە،
بولۇپ جانى ئانداغ لەكەد كوپ ئىلە.

كېتىپ تەختۇ - بەختى ئانىڭ يادىدىن،
بولۇپ بىخەبەر مۇلۇك ئابادىدىن.

قىغان ئەيلەر ئېردى بايابان ئارا،
بولۇپ بىر شەھەر خەيلى ۋەيران ئارا.

سۇرۇپ تەگرەسىدىن خەلايىقنى ئول،
ياتار ئېردى خىمە ئىچىدە مۇلۇل.

ئۇزەر ئېردى ھەرشەپ تەنىن تىشلەبان،
ئىتى توئىمە قىلماقغە باغىشلابان.

دىدى ئەل بولۇپتۇر پەرىدىن ئەسەر،
ۋەيا دىۋەلەردىن يېتىپدۇر زەرەر.

مۇلازىملىق ئەيلەر ئىدى شاھلەر،
ئانىڭ قوللۇغىدا دىل ئاگاھلەر.

يەنە بەگلەرىكىم كىچىگۇ - ئۇلۇغ،
بارىسى يالاڭباش ساقالى يۇلۇغ.

ئانىڭ قايغۇسىدا بولۇپ بىقارار،
كى ھاتەم ئىلىدەك بولۇپ سوگۋار.

بىلىندىكى ئەفغان ئاگا سود ئەمەس،
نادامەت بىلە چارە مەۋجۇد ئەمەس.

مۇلازىملارى ئەتتى كوپ مەسلىھەت،
قىلۇر ئىردى ھەر تەۋرى ئىلە مەشۋەرەت.

تاپىپ رايى ئاخىر بۇ يەرگە قارار،
داۋا ئەيلەسەك پەست بولۇر بۇ شەرار.

بۇ ۋادىدا لايىق ئەمەستۇر داۋا،
ھەكىم ھەم بۇ ئىشلارنى كورمەس راۋا.

مەھاپە ئارا سالدى بەكرامنى،
شەھەر سارىغە قويدىلەر كامنى.

شاھ بەھرام دىلئارامىنىڭ پىراقىدا دىۋانە بولۇپ، ھوكۇمالەر ئانىڭ ئاشىپتە دىماغىغە ئىلاج قىلغانى، سەۋدانىڭ دەفئى ئۇچۇن يەتتە ئىقلىم پادىشاھلەرى يەتتە قەسرى بىنا قىلغانى

سەرىر ئوزرە بەھرام تۇتتى قەرار،
بولۇپ كوڭلىدىن ئەقلى ھۇشى پەرار.

ئۇلۇك يەڭلىغ ئولدى ئاگا جىسمى رەخت،
بولۇپ تەختىدەك يانى ئاستىدا تەخت.

بىراۋ تەخت ئوزرە ئىرۇر مەئمەنى،
بولۇر تەختى ئاخىر ئانىڭ مەسكەنى.

يەنە شام خەيلى يىتىپ كەلدى تىز،
جەھان سەفھەسىگە بولۇپ مۇشكى پىز.

يىتىپ مۇشكىدىن شاھ مەغزىغە ھۇش،
كوزىن ئاچتى ـ يۇ بىردەم ئولدى خەمۇش.

يەنە خاتىرىغە يىتىپ مەھۋەشى،
چۇ گەردۇنغە يەتتى ئانىڭ سوزىشى.

بولۇپ بورناغىدىن يۇز ئانچە خەراپ،
قىلىپ ئىشق ئوتى باغرىن ئانىڭ كەباپ.

بولۇپ تاڭغە تەگرۇ بۇ ئەھۋالدا،
قىلىپ تاڭ يەلى ئەسرۇ بەدھالدا.

نەچە كۈنلەر ئوتتى بۇ ئەتۋار ئىلە،
بولۇپ ھىجرىدىن جىسمى بىمار ئىلە.

كورۇپ يىغلار ئىردى سىپاھى ھەمە،
قىلۇرلار ئانىڭ ھالىدىن ۋاھىمە.

دىدىلەر كى شەھغە قىلالى ئىلاج،
بولۇبدۇر نەھىب ساھىب تەختۇ ـ تاج.

تەبىب ئىيتتىكىم ئانچە ماھىر ئىدى،
بۇ شەھ مەسكەنى ئىچرە ھازىر ئىدى.

ئەتىبا گورۇھىن ئالىپ كىردى پات،
دىدى شەھغە بەرگىل كىسەلدىن نىجات.

كى تا سەھت ئولغاي داۋا بىرلە ئول،
تەبىب ئەھلى قىلدى بۇ سوزنى قوبۇل.

بولۇپ ھوكمەت ئەھلى تەپەككۇر بىلە،
جوۋاپ ئەيدى ئانداغ تەسەۋۋۇر بىلە.

كى بۇ سوزلەرىڭنىڭ بارى چىن دۇرۇر،
ئىلاج ئەيلەمەك بىزگە كوپ قىيىندۇرۇر.

زەئىپ ئولسا گەر ھىجرى ئوتىدىن كىشى،
دەۋا بولالماس ھەرگىز ئەتىبا ئىشى.

سالۇر بولسە فۇرقەت كوڭۇل ئىچرە تاب،
كىرەك ۋەسلى دەرياسىدىن قەترە ئاب.

كىشىگە ئېرۇر خەلتەدىن ئىللەتى،
ۋە يا بەلغەمدىن يېتەر زەخمەتى.

ئېرۇر بىزگە ئاسان ئىلاج ئەيلەمەك،
داۋا بىرلە سىھھەت مەزاج ئەيلەمەك.

ۋەلى شەھ كى بولمىش زەئىپى پىراق،
تەبىبلەر ئىلاج ئەيلەمەكدىن يىراق.

بۇ نەۋئ بولسە ھەم شەھغە سەئيى ئەتكەمىز،
ئىلاج ئەيلەبان جەھد كورسەتكەمىز.

تەبىب ئەھلى بۇ نەۋئ سۇرئەت بىلە،
شەھىنشەھ ئىلاجىغە جۇرئەت بىلە.

ئاگا چارە تاپماقغە جەزم بولۇپ،
ھەمىشە قاشىدا مۇلازىم بولۇپ.

يەنە يۇز كىشىكىم ئىبادەت قىلىپ،
تىلەر شەھنى ھەقدىن رىيازەت قىلىپ.

ئىلاج ئەيلەر ئېردى قىلىپ جوستىجۇ،
نىياز ئەھلى ئەيلەر ئىدى كوپ غۇلۇ.

بۇلەر قىلدى ئانچە دەۋا ۋە تەلەپ،
سەھەتلىككە بولدى دۇئا ۋە سەبەپ.

غىزادىن يېتىشتى تەنىغە مەدەد،
دىماغى ئارا كىردى نۇرى خىرەد.

بۇ مىقدار رەنجۇرى تاپتى شىپا،
كوڭۇل كوزگۇسى تاپتى ئەندەك زىيا.

ھەكىم ئەھلى قىلدى بۇ نەۋئ مەسلەھەت،
ئىشنى قىلىڭكىم تاپار شەھ سەھەد.

بۇ ئىشنىڭ بىر سەبەبى ئىمارەت ئېرۇر،
تەماشاسى ئانىڭ نەتىنجە بېرۇر.

ئانىڭ تەرھىنى قىلسۇن ئۇستادىلەر،
مۇھەندىس خىرەد مەند ھۇنەر زادىلەر.

چۇ ئەركانى دەۋلەت بۇ ئىشغە شىتاب،
قىلىپ سەئىلەر نەچە ئالى جىناب.

كېلىپ يەتتە ئىقلىم شەھىنشاھلارى،
كى بەھرامدىن كوڭلى ئاگاھلارى.

چۇ بەھرامنىڭ ھالىنى كوردىلەر،
ئاياغىغە ئانىڭ كوزىن سۇردىلەر.

بۇلەر شەھغە گويا ئىنى يا ئوغۇل،
كى خىزمەت قىلۇرغە ئىدى مىسلى قۇل.

بارى جاندىن ئىستەپ دەۋاسىن ئانىڭ،
تىلەپ كېچە ـ كۇندۇز شىپاسىن ئانىڭ.

ئاگا ھەر بىرى ئىستەبان خىزمەتى،
شەھەنشاھ تاپسە دىبان سىھھەتى.

ئىمارەت ھەدىسى بەسى تاپتى تۇل،
زەمىن ئۇپتىيۇ قىلدى شەھلەر قەبۇل.

بېلىن باغلادى يەتتە ئىقلىم شەھى،
ئىمارەت قىلۇرغە بولۇپ ئاگەھى.

كېچە ـ كۇندۇز ئەتكەي بۇلار ئىھتىمام،
ئىمارەت ئىشىن تاكى قىلغاي تەمام.

بار ئېرىكى شەھ قەسرىگە يەتتە يول،
مۇئەييەن ئىدى يەتتە ئىقلىمغە ئول،

ئول ئىشكە قىلىپ ئەزم شەھلەر بارى،
يول ئوزرە بارۇر ئوز دىيارى سارى.

قىلىپ قەسرىلەر چەرخى ئاسا بەنا،
كى مۇنداغ بېنا يوق جەھاندا يەنا.

جاھان ئەھلى ئىچرە نەۋالەر تۇشۇپ،
مۇلكى خەيلىغە ھەم سەدالەر تۇشۇپ.

فەلەك ئايى كۇندىن تۇشۇپ بەردى خىشت،
ياسالغاي دىبان يەر يۇزىدە بىھىشت.

نەزەر قىلسە ھەركىم ئانىڭ تاقىغە،
مىسالى ئەيلەبان چەرخىنىڭ ساقىغە.

ئاڭا شەكلى پەيدا بولۇپ ھەر زەمان،
تاماشاھ ئۇچۇن شاھ بولدى رەۋان.

يەتتە پەلەكدەك يەتتە قەسرىنىڭ بىنا تاپقانى ۋە مانى مۇسەۋۋەر ھەر قەسرىنى ئوزگە رەڭ بىلە نەقىشبەندىلىك قىلغانى، داغى يەتتە ئىقلىمپادىشاھى قىزى بىلە ئەقىد قىلغانلارى، ھەپتەنىڭ ھەر كۇنى بىر قەسىردە بىر پادىشانىڭ قىزى بىلە بەزمە ئارالىغ قىلغانى

چۇ يەتتە ئەقالىم شەھىنشاھلارى،
تەمام ئەتتىلەر قەسرلەرنى بارى.

يەنە سەھھەتىغە سەبەپ بولغىل سەن،
كى تەبىئىغە دەفئى تەئەب بولغا سەن.

ۋەلى قەسرلەرنى تەمام ئەتكۇچە،
تاپىپ شەھ سەھەت قەسرلەر پۇتكۇچە.

قىلىپ قەسر ئارا يىشىن بى دەرەڭ،
يەتتە قەسرىنى ئەيلەگىل يەتتە رەڭ.

قىلىپ قەسرلەرغە نەزەر ھەر زامان،
كى سەۋداسىدىن تاپىپ لەھزە ئامان.

ئىشىتتى بۇ سوزلەرنى مانى يۇ-فەرد،
قەبول ئەيلەدى بۇيرۇغىن نىك مەرد.

تامام ئەتتى بونياد تەئمىرىنى،
كورەردىن يىراق ئولدى تەسۋىرىنى.

سەرەنجامىغە مانى ئەزم ئەيلەدى،
كى نەقىش نىگارىغە جەزم ئەيلەدى.

بولۇپ ھىكمەت ئەھلى ئىشى بىر تەرەپ،
دىدى نەقىش بىرلە يىتىشىپ شەرەپ.

قىلىپ نەقشۇ مۇسەۋۋەرنى جەمئ،
دىدى بۇيرۇغۇمنى تۇتۇڭ بارچە سەمئ.

كى نەققاشلار ئەيلەبان ئىھتىمام،
قىلىپ نەقشلەر قەسرىن ئەتسۇن تامام.

بۇ نەققاشلەرغە ئىشىن بۇيرۇبان،
تۇگەتتى ئىمارەت ئىشىن بىگۇمان.

تەلەپ ئەيلەدى مانىنى ئول زامان،
كى ئەي نەقىش ئىشدا بالايى جاھان.

كىلىپ قەسرىغە شاھ ھەر سۇبھى-شام،
نەزەر ئەيلەر ئىردى ئىچىگە تامام.

قىلىڭ نەقىش بىرلە مۇزەييەن بۇ قەسر،
تەرەپ ئەيلەسۇن قەسرىدە شاھ ئەسر.

بۇ نەيرەڭغە بەھرام مايىل بولۇپ،
ئانىڭ بىرلە سەۋداسى زايىل بولۇپ.

چۇ سەن بولغان ئىردىڭ بۇ ئىشغە سەبەپ،
كى شەھغە يىتىپ ئىردى سەندىن تەرەپ.

ۋەلىكىن قالىپ ئىردى ئەندەك غۇبار،
كوڭىل كوزگۇسى ئىچرە تاپقان قارار.

تەبىبلەر يەنە ئەتتى تەدبىر ئاڭا،
نى كىم قالماغاي ئەسلى تەغيىر ئاڭا.

ھەكىم ئەھلى چۇن كورگۇزۇپ ئىشتەقال،
كى شەھ زەئىغىغە يەتسە قۇۋۋەت مەجال.

بۇلار ئەيدى پۇتتى بۇ يەتتە قەسۇر،
يەتتى قەسىر ئىچرە كىرەك يەتتە ھـور.

بۇ شەھلەرگە ئىقلىم ئوزە سەرۋەرى،
پەرى يەڭلىغ ھەر بىرىگە بىر دۇختەرى.

بولۇپ بارچە قىز ھوسنى جان ئاپەتى،
دىمەي ئاپەتى جان، جاھان ئاپەتى.

بايان ئەيلەمەكدە خەرەد ئەھلى لال،
قەلەم نۇكتە سۇرمەكدە يوقتۇر مەجال.

ئۇلار ھۇسنى ئەھلىغە فايىق ئىدى،
كى بەھرام ئەقدىغە لايىق ئىدى.

يېتىپ يەتتە قىزنىڭ ئاتاسىغە سوز،
ئىشتگەن زامان شەھ سارى قويدى يۈز.

بۇلار كەلدى شەھ ئالىغە يەر ئۆپۈپ،
بىرىنىڭ مالىمىز سەدقىڭىز ئاز كوپ.

دىدى بىرگە بولسە مۇيەسسەر بۇ ئىش،
ئۇلۇغ مەرتەبە بىرگە مۇنداغ رەۋىش.

بۇ سوز توي ئىشىغە قەرار ئەيلەدى،
كى راھەت يېتىپ غەم فەرار ئەيلەدى.

ئالىپ كەلدى قىزلارنى قىلدى نىكاھ،
كى ھەرقايىسىنى بىر قەسىر ئارا ئىچتى راھ.

كەل ئەي ساقىيا تۇت مەيى شىشەدىن،
ئۇنۇتتۇر كوڭىل ئىچرە ئەندىشەدىن.

ئاياغىم جاھان تەختىدىن ياشۇراي،
باشىم شاھلىق تاجىدىن قاچۇراي.

جاھان شوغلىنىڭ بارچەسىن تەرك ئېتەي،
فەنا دەشتىدە مەقسەدىمغە يېتەي.

يېگىتلىكتە ئەزم ئەيلەگۇم بى ھەيال،
كى شايد يولۇقغاي ماڭا ئول جەمال.

شەنبە كۇنى شاھ بەھرام مۇشكىغام لىباسى كىيىپ، گۇنبەزى مۇشكىنغە خىرام قىلىپ، مۇشكىبۇي مەھۋەشى بىلە بادەئى مۇشكىبۇي نۇش ئەتكەنى

كىرىپ روز شەنبە چۇ بەھرام شاھ،
قىلىپ قەسىر مۇشكىننى ئارامى گاھ.

چۇ تەخت ئوزرە ئولتۇردى جەمشىددەك،
تۇرۇپ مەھۋەشى ئالدىدا خۇرشىددەك.

ئىچۇر ئېردىلەر بادەئى مۇشكبۇ،
سىمىنبەر ئاڭا قىلدى كوپ گۇفتگۇ.

ھەكىم ئەھلى ئەمرئەتتى بوسۇ كەنار،
ۋەلى ئوزگە ئىشدىن قىلىڭىز قەرار.

چۇ شام ئولدى، كۇندۇز كۇنىن ياشۇرۇپ،
قۇياش يەڭلىغ ئول مەھ ئوزىن ياشۇرۇپ.

كىرىپ پەردە كەينىگە خورشىدۋار،
قالىپ شەھ بۇ تەخت ئۇستىدە بىقارار.

بۇ يەڭلىغ بويۇردى ئىككى خادەمى،
كېتۇرگىل بۇ يول ئۇستىدىن ئادەمى.

كىشى ئۇچراسە كەلتۇر ئايۋانىمە،
كېلىپ تەخت ئۇزە ئولتۇرۇپ يانىمە.

بارىپ خادەم ئوليان تاپىپ بىركىشى،
جاھانگەردلىغ قىلماق ئېردى ئىشى.

ئىشتكەن سوزىنى بايان ئەيلەسۇن،
كى شورىدە كوڭلۇم ئامان ئەيلەسۇن.

مۇساپىر كېلىپ ئولتۇرۇپ قەسىر ئارا،
دىبان پەردە كەينىدە بۇ ماجرا.

ئەۋۋەلقى ئىقلىمدىن كەلتۇرگەن مۇساپىرنىڭ نۇكتە پەردازلىقى

بار ئېردى شەھىنشاھى ھىندۇ ئارا،
ئەدەدسىز ئىدى خەيلى ھەر سۇ ئارا.

ئوزىنى كورۇپ بىر بايابان ئارا،
ئەدەددىن فۇزۇن ئەل قىلىپ ماجرا.

ئاتى ھەسرەت ئېردى لەقەب ئاڭا شاھ،
بار ئېردى بىر ئوغلى نەسەب ئاڭا ماھ.

كورۇندى بۇ خەيلى ئىچرە بىر مەھمەلى،
بۇ مەھمەلكى پەردە مەتائى سەرى.

يىگانە كېلىپ ئەقلۇ دانىش ئارا،
سالىپ ھوسنى ئىشق ئەھلىغە ماجەرا.

تەھەررۇكدىن ئولدى نەسىمى سابا،
مەھاپە ئىشىكىدە پەردە رەۋا.

ئاتاسى سۇرۇپ قىرىق يىل شاھلىق،
ئولۇس خەيلىغە قىلدى ئاگاھلىق.

شامال ئەيلەدى ھەر تەرەپ پەردەنى،
كورۇندى بۇ شاھزادەغە بىر پەرى.

ئانىڭ سالى يەتمىشكە يەتمىش ئىدى،
ئاڭا زىندەلىك زوقى كەتمىش ئىدى.

كوز ئاچىپ كورەر كىم پەرى چىھرە يوق،
ئانىڭ ھىجرىدىن كوكسىگە تەگدى ئوق.

كوڭىلدە ئۇمىد ئېردى بۇ شاھغە،
كى بەزلى ئەيلەسەم تەختىم ئول ماھغە.

سەپەر ئەزم قىلماقنى قىلدى خىيال،
دىبان مەككە دەشتىدە كورگۇم جامال.

بېرىپ ئوغلىغە تەخت ئىلە بەختىنى،
قەبۇل ئەتمەي ئول تەخت ئىلە بەختىنى.

سۇپۇردى قاراڭغۇ خەسىنى قۇياش،
كى فەررۇخ دىلىدا غەمۇ كوزدە ياش.

كېچە قوپتى بىدار ئولۇپ ئول ئوغۇل،
تاپىپ پەردە ئىچرە ئىبادەتغە يول.

ئاتاسى قاشىغە كىرىپ زار ئىلە،
دىبان مۇددىئاسىنى ئىزھار ئىلە.

تاڭ ئاتقۇنچە زارئىلە قىلدى نىياز،
كوزى سارىغە مەيىل ئېتىپ ئۇيقۇ باز.

بىراۋ ئىشقى سەۋداسىدىن زارىمەن،
ئەگەر رۇخسەت ئولسا سەزاۋارىمەن.

كوزى ئۇيقۇغە مايىل ئولغان زامان،
كورۇندى ئاجايىپ سۇر ناگىھان.

ئۇمىدىم بۇدۇركىم سەپەر ئەزم ئېتەي،
تاپىپ يار ۋەسلى بىلە بەزم ئېتەي.

شەھىنشەھ بۇ سوزنى ئىشتكەن زامان،
سىر شكىن ئاقىزدى قىلىپ كوپ پىغان.

دىدى ئوغلىغە ئەي كوزۇم روشەنى،
پىراقىڭدا ئولتۇرمە مەن خەستەنى.

يېتىپدۇر بۇ كۇن ئومرۇم ئاخىرغە ۋاي،
ساڭا مۇلكى تەقسىم بېرىپ كوز يۇماي.

نەسىھەتغە كوپ چەكتى تىلنى ئەمىر،
بۇ سوزلەر ئوغۇل كوشغە بولدى تير.

پىغان ئەيلەدى بۇ ئوغۇل ئانچە تىز،
بولۇپ ھەر زامان ئاھدىن ئەشك رىز.

ئانىڭ سوز شنى ئاتاسى بىلىپ،
ئوغۇلنىڭ پىراقىن... بىلىپ.

دىدى ئەيلەسەك نەچچە مەنئىغە سوز،
كى سود ئەتمەس ئەمدى ياراغىنى تۇز.

چىرىك نەسىپىن ئايرىپ بېرىپ پادشاھ،
خەزانە مەتائىن قىلىپ زاد راھ.

بېرىپ رۇخسەت ئوغلىنى شاد ئەيلەدى،
كى جان بىرلە تەن خەيىر باد ئەيلەدى.

كىرىپ يولغە شاھزادەئى بىقارار،
بارۇر يىغلاماق بىرلە دىۋانەۋار.

بۇ يول ئىچرە ھەمراھىدۇر نەچچە مەرد،
ۋەلى مۇنىسى ئاھ ھەمرازى دەرد.

نامايان بولۇپ دەشتى قۇددۇس ئالىدا،
گورۇھىگە كورگەن ئىدى خۋابىدا.

كوزى تۇشتى مەھمىلغە كىم ناگىھان،
تۇشىدە كورۇپ ئېردى ئانى ئەيان.

ئانىڭ پەردەسىن تۇندە بادى ياتىپ،
كوتەردى ئىچىدىن پەرى كورسەتىپ.

يەنە بولدى گۇلچېھرەغە پەردە پۇش،
بۇ دىۋانەنىڭ مەغزىدىن كەتتى ھۇش.

كېچە قايغۇدىن ئەسرۇ بىدىل ئىدى،
تۇشى كوردى پىرى بۇ نۇكتە دىدى.

كى مەقسۇدىڭ ئواسە ۋىسالى تەلەپ،
قىلىپ جۇستىجۇ ئەيلە ئەزم ھەلەپ.

كوزىنى ئاچىپ كوردى ئول ناتەۋان،
سەپەر ئەھلى بولمىش بۇ يەردىن رەۋان.

شەھەرگە ھۇنەر خەيلى ئەزم ئەيلەدى،
بۇ ھەم ئاندا بارماقنى جەزم ئەيلەدى.

مۇڭا بار ئىدى نەچچە ھەمراھلەر،
يۇرۇر ئېردى بىرلە كېزىپ راھلەر.

قارا پەردەسىن ياقتى ئالەمگە تۇن،
قارا يەر ئىچىگە نىھان بولدى كۇن.

قالىپ ئېردى شەھزادە كوپ قايغۇغە،
كېتىپ تابىئىنىڭ كوزى ئۇيقۇغە.

كورۇپ خەيلىن ئۇيقۇ ئارا مەستى خۋاپ،
ئالىپ خامە يازدى بولەرغە جەۋاپ.

بۇ نۇكتە يازىلدىكى ئالەم ئارا،
ۋەپا تاپماغۇڭ جىنسى ئادەم ئارا.

مېنىڭ ھالىمە تۇشتى دىشۋارلىغ،
ئەزەلدە مۇقەددەر ئاڭا خۋارلىغ.

يانىڭلار بۇ غۇربەت ئارا تۇرماڭىز،
مېنى ئىزدىمەككە قەدەم ئۇرماڭىز.

يازىپ نامەنى قويدى ئورنىدا ئول،
كى شەھلىق لىباسىن سالىپ تۇتتى يول.

لىباس ئورنىغە كىيدى ئەسكى فەلاس،
دىمەي ئەسكى دىن بەلكى زەررىن لىباس.

قوپۇپ كەتتى مەنزىلدىن ئەيلەپ خىرام،
ھەلەب شەھرىگە ئەيلابان ئىزدىھام.

مۇلازىملارى زەرۇ سىما ئارا،
ئۆيۈقلاپ قالىپ ئىردى سەھرا ئارا.

كوزىن ئاچتى شەھزادەسىن تاپمادى،
يۈرۈپ ئىزدەپ ئازادەسىن تاپمادى.

ۋە لېكىن كورەر كىم تۇرار نامەئى،
ئوقۇپ كوردى زەممىدە ھەنگامەئى.

بۇلار بولدى ئول نامەغە نۇكتەران،
دىيارىغە يۈز قويدى ئەزم ئەيلابان.

بۇ سوزنىڭ تەۋىلىنى قىلساڭ ھەۋەس،
ئاچىپ كور نەۋايى كىتابىنى بەس.

كېتىپ ئىردى شەھزادە سۇرئەت بىلە،
كېلىپ كىردى شەھەر ئىچرە فورقەت بىلە.

بۇ فەرخى بۇزۇغ كوسەسىنى تاپىپ،
ياتىپ باشىغە ئەسكى شالىن يايىپ.

تاپىپ گۇلخەنى كۇنجىن ئەتتى مەقام،
پالاسىن باشىغە يايىپ سۇبھى شام.

ھەلەب شەھرىدە بار ئىدى بىر سەخى،
ساخاۋەتدە باردۇر شوئارۇ فەنى.

كېزىپ كوچەلەر مېھمان ئىستەبان،
بۇزۇغ ئىچرە بىخانەمان ئىستەبان.

كۇنى سەيىر ئېتىپ خۋاجە ئول تەۋرى ئىلە،
يېتىپ كام ۋەيرانەغە دەۋر ئىلە.

بىناگاھ كوزى تۇشتى ئول زارىغە،
پىراق ئىچرە بولغان دىل ئەپكارىغە.

كېلىپ ئالدىغە دىدىكىم ئەي غېرىب،
بەيان ئەيلە ئەھۋالىڭنى بى شكىب.

قوپۇپ نەتەۋان ئاگا ئەيلەپ سالام،
تەۋازئلەر ئەيلەپ قىلىپ ئېھتىرام.

دىدى ئەي ئۇلۇغ سۇرما مەندىن سوئال،
دىسەم خەستە ھالىم بولۇرسەن مەلال.

بۇ سوزدىن يېتىپ خۋاجەغە ئىزتىراپ،
مۇھەببەت ئوتى سالدى كوڭلىگە تاپ.

بۇ ئاشىقنى مەركەب ئوزە مىندۇرۇپ،
جىلىۇدار ئولۇپ ئويىگە يەتكۇرۇپ.

ئالىپ كەلدى ئالىغە ھەر كۇن تائام،
تەناۋۇل قىلىپ ئاقىبەت بولدى شام.

بۇ مەھزۇنغە تەئيىن قىلىپ بىر ماكان،
كىرىپ غەمدىن ئول ئويگە تاپتى ئامان.

بۇ ھوجرە مۇساپىرغە خىلۋەت بولۇپ،
كېچە ئاندا ئەندۇ غۇربەت بولۇپ.

قىلىپ ھىجرى ئىچرە ھەزىن نالەئى،
توكۇپ ئەشكىدىن يۈزىگە ژالەئى.

ئاگا خىزمەت ئەيلەرگە خادەملەرى،
كىرىپ خىلۋەت ئىچرە مۇلەزىملەرى.

كېچە كوردى خادەم غەرىپ ھالىنى،
قاراڭغۇ كېچە يىغلاغان زارىنى.

AltunOq

بۇ خادىم چىقىپ خۇاجەغە ئەرز ئېيتىپ،
غەرىپ هالىغە خۇاجە تەپتىش ئېتىپ.

نىهانى كېلىپ گوردى ئول بۇ غېرىپ،
چېكەر ئاندا ئاھۇ ـ پىغانى چېكىپ.

ۋەلى خۇاجە كورگەن ئېردى نەچچە غەم،
بىراۋ ئىشقىدىن كورگەن ئېردى سىتەم.

بىراۋ ئىشقىدىن پەھەم ئېتىپ زارىنى،
سوراي دەپ تەفەھھوس بىلە يارىنى.

كىرىپ خۇاجە ئولتۇردى مېھمان ئىلە،
سوراپ ئىشق سوزىنى تالان ئىلە.

مۇساپىر دەپ ئەسرارىنى ئاشكار،
باشى ئوزرە كەلگەن ئىشنى ھەرنى بار.

يەنە خۇاجە سورىدىكى ئەي باتەئەب،
ھەلەب شەھرىگە كەلمەكىڭ نى سەبەب.

بايان ئەتتى غەمكىن ئوزىن يارىنى،
ھەلەب شەھرىدە يارىنىڭ بارىنى.

ئانىڭ تۇشتە كورگەن نىشانىنى ھەم،
ۋەلى بىخود ئەتكەن جەمالىنى ھەم.

بۇ سوزدىن تۇشۇپ خۇاجەغە پىچتاب،
سالىپ قوزغالان كوڭلىگە ئىزتىراب.

مۇساپىر بۇ يەڭلىغ نىشانە دىدى،
ھەرەم ئىچرە جوپتىغە سادىق ئىدى.

مۇساپىر سوزىن پەھەم ئېتىپ قىلدى جەزم،
دۇئاسىغە ئوز مەھرەمىن بىلدى جەزم.

ئېتىپ خۇاجە كوڭلىدە كوپ شۇكرىلەر،
جەھاندا تاپىلغاي دىبان بەكرىلەر.

بېرەي مەھرەمىم بۇ دىل ئەفكارىغە،
مۇرادىن بېرەي دەپ بۇ بىمارىغە.

تەلەتتۇف بىلە دىدىكىم ئەي غەرىپ،
ھەمە غەم ـ گە مەتلۇبۇڭ ئولدى نەسىپ.

ساڭا بۇ ئالەم ئاپەتى جان ئېرۇر،
ئىلاج ئەيلەمەك بىزگە ئاسان ئېرۇر.

ئەگەر جانىگە ھوسنى ئاپەتدۇرۇر،
پەرى چېھرە بىزگە قارابەتدۇرۇر.

بۇ ئىشدىن سېنى كامىڭە يەتكۇرەي،
پەرى چېھرەنى ئەقدى بىرلەن بېرەي.

مۇساپىر توكۇپ شادلىغ ياشىنى،
ئاياغىغە ئانىڭ قويۇپ باشىنى.

دىدى ۋەسلى بىرلەگەر ئەتسەڭ دەۋا،
ئانىڭ ھوسنىدىن بولسە كامىم رەۋا.

ئاياغىڭ ئىزىغە پىدا خەستە جان،
دىمەي خەستە جان بەلكى جانۇ ـ جەھان.

بۇ مىقدار ئىكوۋ گوفتەگۇ قىلدى كوپ،
كى كۇن كەچ بولۇپ ئېردى ياتتى ئولۇپ.

سەھەر ھەر تەرەپ خۇتبە چەكتى خورۇس،
قۇياش جىلۋە قىلدى نەچۇككىم ئەرۇس.

قوپۇپ ئويقۇدىن زۇلمەت ئەھلى بەرى،
بۇ شەھزادەغە يۈز قويدى خۇاجە سەرى.

دىدى ۋەئدەڭ ئىچرە ۋاپا ئەيلەگىل،
مېنى ئىنتىزار ئىچرە ئولتۇرمەگىل.

دىدى خۇاجە ھەممام ئارا ئەي غەرىپ،
كىرىپ ئوزنى پاك ئەيلەگىل بى شەكىپ.

بۇ مەھزۇن كىرىپ چىقتى كەرما بەدىن،
كېتىپ چىرگى ھىجران بۇ ئازادەدىن.

بۇ غەمكىنگە كىيدۇردى زەررىن لىباس،
ئالىپ ئەگنىدىن سالدۇرۇپ كىم فەلاس.

بۇ خۋاجە ئاڭا ھازىر ئەيلەپ تائام،
كىرىپ مەھۋەش ئالغە ئەيلەپ خىرام.

بۇ گۈلچېھرە قوپتى نىياز ئەيلەبان،
قىلىپ ئىشۋەلەر قوپتى ناز ئەيلەبان.

دىدى خۋاجە ئى مەھرەمىم بىل ئەنى،
كى بىزگە جۇدالىق يېتىشتى ھەلى.

ماڭا بولغاي ئېردىڭ ھەمىشە ئىنس،
باشىم ئوزە ھەم خابو ۋە ھەم جىلس.

بۇ كۆن باشىمە سەندىن ئولماق يىراق،
پەلەكدىن يېتىپ سەنى قىلدىم تەلاق.

چېكىپ خۋاجە بۇ تەۋر ئىلە كوپ مەقال،
پەرى چېھرە ھەيرەت ئارا بولدى لال.

بۇ گۈلرۇخ ھەزىن ئىلە پەرياد ئېتىپ،
دىدى نىگە بولدۇڭ مەڭا بى نەسىپ.

فەسۇن ئىلە خۋاجە ئاڭا سۇردى دەم،
بىراۋگە سېنى قىلغۇم ئەھلى ھەرەم.

دىبان كىردى مەخزەن ئارا ئول كەرىم،
ئالىپ چىقتى لەئىلى دورري زەررۇسىم.

مۇھەييا قىلىپ ئەيلەمەككە ۋىدائ،
قىلىپ سەرۋ دىۋانەنى ئىجتىمائ.

بىر ئىككى سەلاھ ئەھلىنى يەتكۈزۈپ،
ئۆزىن تەۋرى بىرلە نىكاھىن تۈزۈپ.

مۇھەييا قىلىپ نەچە ھەمراھنى،
قوشۇپ كىم يەنە نەچە دىلخۋاھنى.

بۇ مەھزۇنغە كىيدۇردى زەررىن لىباس،
ئالىپ قالدى غەمكىندىن ئەسكى فەلاس.

قىلىپ ھەشىمىدىن قان ياشىنى كۆشاد،
كى بىر-بىر بىلە قىلدىلەر خەير باد.

يانىپ بىر تەرەپ يىغلابان خۋاجە ۋەش،
كىرىپ يولغە بۇ تەۋرى ئىلە دەردىكەش.

يۈرۈر ئېردى يول ئەزم ئېتىپ سۇبەسۇ،
كوڭۇل ئىچرە ۋەسلىن تىلەپ ئارزۇ.

بۇ شەھزادە گۈلرۇخ سارى قىلدى مەيل،
كىرىپ كوردى قان ياشىدىن يۈزدە سەل.

كۆلۈپ دىدى: ئەي مەھۋەشى دىلرەبا،
دىلىڭ ئىچرە نى كەلدى غەمدىن يەنا.

كىشىگە نىكاھ بىرلە قىلماقدا سۇر،
يېتىشۇر ئانىڭ كوڭلىگە يۈز سۇرۇر.

دىدى فەررۇخ ئەيغىل سوزۇڭ ئەي پەرى،
نەچۈكدىن رەۋان بولدى چەشمىڭ تەرى.

رەۋان بولدى گۈلچېھرەغە كوزدە ياش،
بارى سەرگۈزەشتىن ئاڭا قىلدى پاش.

بۇ مەھۋەش سوزىگە ئوغۇل سالدى كۆش،
توكۇپ ئەشكىنى مەغزىدىن كەتتى ھۇش.

يەنە ھۇشغە كەلدى شەھزادە ۋەش،
سوئال ئەتتى ئاندىن كى ئەي ھورىۋەش.

كى ئىشقىن بىلە باشىمە كەلگەنىن،
بەيان ئەيلەرەم ئاڭلا بىر-بىر بارىن.

دىبان سەرگۈزەشتىن بۇ ھەم زار ئىلە،
تەمام ئەيلەدى ئۇلتۇرۇپ يار ئىلە.

يەنە يارى تەسكىنىغە چەكتى تىل،
كى ئەي مەھۋەشىم ماڭا بولغىل سىڭىل.

بۇ سوز بىرلە مەھۋەش دىلىن شاد ئېتىپ،
سىڭىل ئەزم ئىلە مەھمىل ئاباد ئېتىپ.

قىلۇر ئېردىلەر كېچە-كۈندۈز خىرام،
كى ھىندۇستان شەھرىن ئەتكەي مەقام.

ئاتاسى جاھان تەركىن ئەتكەن ئىدى،
جاھاندىن بۇ ھالەتدە كەتكەن ئىدى.

ۋەسىيەت قىلىپ ئېردى ئەي خاسۇ ئام،
بۇ تەخت ئۈستىدە ئوغلۇم ئەتسۇن مەقام.

ئىشىتىپ ئوغۇل كەلگەنىن خاسۇ ئام،
چىقىپ ئالىغە ئەيلەبان ئېھتىرام.

ئالىپ كىردى شەھەر ئىچرە شەھزادەنى،
ئاتاسى مەقامىغە ئازادەنى.

چۇ تەخت ئۈستىدە شەھ مەقام ئەيلەدى،
رەئىيەت ئىشىن سۇبھى شام ئەيلەدى.

چۇ سەئيي ئەيلەدىكىم شەھى كامران،
مۇلۇل ئولمىغاي مەھۋەشى مېھمان.

بويۇردىكى ئوز قەسرىدەك مەئمەنى،
ھەلەب شەھرىدە كورمىش ئېردى ئانى.

مۇھەندىس كېلىپ تەرھىن ئەتتى تەمام،
پەرىۋەش بۇ قەسر ئىچرە تۇتتى مەقام.

بولۇپ شەھغە مەھۋەش سىڭىلۇ ئەزىز،
بۇ قەسر ئىچرە ئەمرىن تۇتۇپ يۈزكەنىز.

بايان ئەيلەي ئەمدى ھەلەب شەھر ئارا،
ئىشىت خۋاجە ئەھۋالىدىن ماجىرا.

كوڭۇلنى ئۈزۈپ ياندى گۈلرۇخدىن ئول،
توكۇپ ئەشكىن ئايرىلدى فەررۇخدىن ئول.

ئىكى سەئد ئەختەر كېتىپ بۇرجىدىن،
سەدەف قالدى گوۋھەر كېتىپ دۇرجىدىن.

يېتىپ تالىئى كوۋكەبىغە زەرەر،
كېتىپ ئىلكىدىن دەۋلەتۇ-كەررەفەر.

بۇ ئىشدىن ۋەقۇپ ئولدى ئەئدالەرى،
بارىپ شەھغە يەتكۈزدى ئەۋبالەرى.

دىدىكىم بۇ شەھەر ئىچرە بىر خۋاجەۋەش،
بولەك شاھغە بولمىش ئەسبابى كەش.

بۇ ئىشدە ۋە قۇفۇق ئايا بارمىكىن،
سېنىڭ دەۋلەتىڭ تەختىغە قىلدى گىن.

بۇ سوز ئاڭلابان شاھدىن كەتتى ھۇش،
غەزەب بىرلە ئولتۇردى بىردەم خەمۇش.

بويۇردى ئانى بەند ئەغلال ئېتىڭ،
ئالىپ مالىنى ئۇزنى بەدھال ئېتىڭ.

چۇ شەھ ھوكۇم بىرلە ئانى بەند ئېتىپ،
ئانى ئەھلى زىندانغە پەيۋەند ئېتىپ.

نەچە كۈن بۇ زىنداندا تۇتتى قەرار،
چىقىپ بىر كۈن ئاندىن قىلىپ كىم فەرار.

قاچىپ خۋاجە ئەزم ئەتتى ھىندۇ ئارا،
كىرىپ سەيىر ئېتىپ كوردى ھەر سۇ ئارا.

كورەر گۈلخەنى كىم نەچەبى نەۋا،
ياتۇر ئاندە بىھۇش ئولۇپ بى دەۋا.

كىرىپ باشىغە قويىدى بىر پارە خىشت،
فەلاسىن ياپىپ باشىغە غەم سەرىشت.

باشىغە تۈشۈپ خۋاجەنىڭ ئۈشبۇ هال،
كۆنى سەيىر ئېتىپ ئېردى فەرروخ جامال.

بۇ ۋەيرانەغە شاھ سالدى نەزەر،
ئوز ئەھۋالى كوڭلىگە قىلدى گوزەر.

كورەركىم ياتۇر ناتەۋان خەستەھال،
باشى ئوزرە يۇرتۇغ دۇرۇر ئەسكى شال.

دىدىكىم كوتەر باشىڭ ئەي غەم نەسىپ،
بەيان ئەيلە ھالىڭ ماڭا بى شەكىپ.

بۇ ۋەيرانە باشىن ئاچىپ دىدى ئاھ،
تونۇپ ئاتىدىن ئالدىغە تۈشتى شاھ.

قۇچۇپ شاھ گەدانى گەدا شاھنى،
سۇرۇپ مۇڭداشىپ تارتىبان ئاھنى.

بەجا كەلتۈرۈپ ئىككىسى شۈكرىلەر،
قەلەندەرنى قەسىر ئىچرە كەلتۈردىلەر.

مۇنى ھەم بۇيۇردىكى كەرمايەغە،
يەنە نەچچە خىلئەت بۇ ئەۋۋارەگە.

ئەۋانلەر بەجا كەلتۈرۈپ ئەمرىنى،
ئالىپ كىردى شەھنىڭ قاشىغە ئانى.

بىغاغەت قىلىپ خۋاجەنى ئېھتىرام،
تىلەپ سۆكرە شەھ شەھرىدىن خاس ئام.

تىلەپ ئالدىغە دولەت ئەركانىنى،
قىلىپ خۋاجەنىڭ بارچە دەستانىنى.

دىدى شەھ بارىن خۋاجەنىڭ ئىشلارىن،
ئەۋانلار قىلىپ خۋاجەغە ئاپىرىن.

دىدى شەھ ماڭا باردۇرۇر بىر سىگىل،
بىرۇرمەن ئاڭا توي ئىشىن راست قىل.

ئەۋانلار بۇ ھوكۇم ئىچرە ئەيلەپ خىرام،
قىلىپ بارچە توي جابدۇقىن تەمام.

سۇرۇد ئەيلەبان قەسىر ئارا نەغمە ـ ساز،
قىلىپ ناز ئىلە مۇغبەچە جىلۋە ساز.

ئوقۇپ خۇتبە كىم نەچچە ئەھلى سەلاھ،
قىلىپ سىگىلنى مېھمانغە نىكاھ.

ئالىپ كىردى مېھماننى خىلۋەت ئارا،
كى بار ئېردى مەھۋەشىغە دىلكەش سەرا.

كورۇپ بىر ـ بىرىن بىخۇد ئولدى ئىكوۋ،
كيۇسىز خاتۇنىكىم، خاتۇنسىز كىيوۋ.

كېلىپ ھوشىغە ئەشكىدىن توكتى قان،
يىقىلدى داغى ئاھدىن شولزامان.

زاماندا تەسكىن تاپىپ ئىزتىراپ،
ئانىڭدىن سوئالۇ مۇنىڭدىن جەۋاپ.

دىدى خۋاجە مەھۋەشىغە ئەيغىل بەيان،
دىدى مەھۋەشى ئالدىدا بىر ـ بىر ئەيان.

بۇ سوزلەر بىلە تاپتى تەسكىن دىلى،
كى شوكرى ئەيلەمەكدۇر ھەممشە تىلى.

كېيىپ نەچچە زەر بەفتىدىن خىلئەتى،
تۇتار ئېردى شەھ ياندا خىلۋەتى.

ئۇزۇن كېچەلەردە ئىبادەت قۇرۇپ،
تاڭ ئاتقۇنچە بىدار ئولۇپ ئولتۇرۇپ.

رۇدادەك فەلاسىن باشىغە ياپىپ
دىلى قۇپلىن ئاچماقغە فەيزى تاپىپ.

مۇساپىر تەمام ئەتتى ئەپسانەنى،
شەھىنشەھ سۇرۇپكىم بۇ فەرزانەنى.

دىلى شاد ئولۇپ بۇ ھىكايەت بىلە،
كوزىن يۇمدى شەھ خۇش پەراغەت بىلە.

دىدى ئەيىتغىلكىم دىيارىڭ قايان،
ماڭا قىل كى خىشۇ تەبارىڭ بايان.

كەل ئەي ساقىيا جامدىن ئەيلە شاد،
دىلىمنى جاھان قەيدىدىن قىل كۇشاد.

دىدى ھىندۇ شەھرى دىيارىم مېنىڭ،
سەخا پىشە ئول خۋاجە يارىم مېنىڭ.

مېنى قىل دىيانەت ئەرا مۇستەقىم،
بولاي شاھ بەزمىغە خاسۇ نەدىم.

يەكشەنبە كۇنى شاھ بەھرامنىڭ زەربەفت لىباس بىلە قەسرى زەنگارغە كىرىپ، سارىغ ھەللەلىغ ھور پەرىۋەش بىلە ئالتۇن ساغەردە مەي ئىچكەنى

فەلاس ئەگىندىن سالدى شەبگۇن فەلاس،
چۇ يەكشەنبە كۇن كەيدى زەرىن لىباس.

قىلىپ شاھ ئۇيقۇغە بارماق ھەۋەس،
ياپىلماي كوزى تۇشسە ئانداغكى خەس.

داغى بولدى شەھ بىلە ئالتۇنغە غەرق،
كىرىپ قەسىر دەير ئىچرە ئانداغكى بەرق.

يەنە ھوكۇم قىلدىكى كەلتۇرگەسەن،
تاپىپ بىر مۇساپىر بۇيان سۇرگەسەن.

تۇتۇپ بادەنى شاھغە مەھۋەشى،
قىلىپ كەرىم ئول بادەئى سەرخۇشى.

سىپاھى بارىپ تاپتى بىر رەھنە ۋەرد،
كى يول سەيرىدە ھەست ئانداغكى گەرد.

بولۇپ ئول كۇنى شامغە تەڭرۇ مەست،
قۇياش تەۋسەنى چەرخدىن بولدى پەست.

تۇتۇپ ئانى كەلتۇردى شەھ قاشىغە،
ھىكايەت قىلىپ كەلگەنىن باشىغە.

كىرىپ پەردە كەينىغە ئول ماھۋەش،
قالىپ شاھ ئول تەخت ئوزە دەردىكەش.

قىلىپ ئىزتىراپ ئەيلەمەي سوز بايان،
دىدى شاھ جەمشىد ئىكەندە زامان.

ئىككىنچى ئىقلىم يولىدىن كەلتۇرگەن مۇساپىرنىڭ داستانى

ئىشتىكىل بۇرادەر رەۋايەت قىلاي،
بۇرۇنقى زاماندىن ھىكايەت قىلاي.

قاشىدا مۇقەررەپ نەدىم ئىردى ئول،
تىبابەت ئىشىدا ھەكىم ئىردى ئول.

ئوتۇپدۇر بۇرۇن بىر ئۇلۇغ پادىشاھ،
قاشىدا نەدىم زەرگەرى نىگ خاھ.

كى ئول زەرگەرىنىڭ ئاتى زەيددۇر،
ھەمىشە رەفاقەت بىلە قەيددۇر.

كى ئول زەرگەرى ھۇشمەند سۇبھى شام،
چۇ شەھنىڭ جانابىدا قايىم مەقام.

بىلۇر ئىردى شەھنىڭ مىزاجىنى ھەم،
كېسەل بولسە قىلغاي ئىلاجىنى ھەم.

زىراپەت ئارا ئانچە كامىل ئىدى،
نەچچە تەرزى سەنئەتكە مايىل ئىدى.

كى ئۇستادغە تۇشتى تۇرپە خىيال،
تۇرۇپ ئەيلەدى شاھغە ئەرىز ھال.

ئايا ھوكمىران دەۋرى نىك بەخت،
كى قىلسام جانابىڭدا بىر تۇرپە تەخت.

كى ئول تەخت بولسۇنكى تەختى راۋان،
خىيال ئەتسە بۇلغاي راۋان ھەر قايان.

ئەگەر بولسە شەھدىن ماڭا يارلىغ،
كى ئول ئىشغە قىلسام نى كۇھدارلىغ.

چۇ ھوكۇم ئەيلەدى ئول شەھى ھوكۇمران،
خىيالىڭدەكى ئىشنى قىلغىل ئايان.

دىگىل بىزگە لازىملىغىڭنى بىرەي،
كى ئول تەختنى پۇتكەرىلىك مەن كورەي.

دىدى بىزگە مىڭ پاتمان ئالتۇن كىرەك،
ئاڭا ھىچكىم بولمىغاي مۇشتەرەك.

ئىنايەت قىلىپ ئەيلەگىل ئىلتىپات،
مۇھەييا قىلاي جەھد ئېتىپ ئىشنى پات.

كى ئول شاھ ئالتۇنغە پەرمان قىلىپ،
بويۇردى ئانى ھوكمى سۇلتان قىلىپ.

ئالىپ زەرنى بولدى ئىشغە راۋان،
كى ئۇز جايىدا ئىشلەدى ئول نىھان.

ھۇنەر بىرلە ھىكمەتگە قىلدى خىيال،
دەقىق ئىلمگە كۇرگۇزۇپ ئىشتىغال.

ياساپ تەختنى زىب ئايىن بىلە،
كى ئۇستاد ئول ئىشدا خائىن بىلە.

چۇمىسىدىن ياساپ شاھ ئەۋرەڭگىنى،
بەدەل قىلدى ئالتۇن بىلە رەڭگىنى.

ئەجەپ تەخت زىبا مۇھەييا قىلىپ،
ھۇنەرلەرنى ھىكمەتدە پەيدا قىلىپ.

كى ئاز ۋەقت يەتكۇردى ئەتمامىغە،
نىسار ئەيلەدى شاھ ئەقدامىغە.

يەنە ھىكمەت ئۇلدۇركى ئول تەخت ئارا،
قىلۇر چىقسە شەھ تورت پۇياش ماجرا.

تۇرۇپ ئىككى بۇرچىدە تاۋۇس مەست،
قىلىپ تەختنىڭ پايەسىدە نەشەست.

يەنە ئىككى بۇرچىدە شەھتۇتىلەر،
تەناۋۇل قىلىپ ئاندا شەھدۇ-شەكەر.

چىقاردا ئاڭا پەست ئولۇر ئول زامان،
مەقام ئەيلەگەي ئاندا شاھى جاھان.

بەلەند ئورلەگەي تەختنىڭ پايەسى،
تۇشەر باشقە تاۋۇسنىڭ سايەسى.

بىناگاھ نەشەست ئەيلەسە ئاندا شاھ،
قاناتىن ئاچىپ ئەيلەگەي بارىگاھ.

ئىككى تۇتى ئاندا تەرەننۇم تۇزۇپ،
كى ھەمدۇ ساناغە تەكەللۇم تۇزۇپ.

ئىشارەت بىلە تەخت بولدى راۋان،
ئەجەپ شاد بولدى شەھى كامىران.

كى ئول تەخت ئارا ئانچە نەقش نىگارە
قىلىپ ئەيلەدى زىننەتى روزىگار.

بەلەند ئەيلەدى تەختنى جەمشىددىن،
ساپاسى نىشان بەردى خۇرشىددىن.

بۇ يەڭلىغ ھۇنەر كورمىگەن ھىچ شاھ،
راۋان تەخت ئۈزرە بىيەك بارىگاھ.

كى ئول پادىشاھ شاد خۇررام بولۇپ،
كى لۇتفى ئەتتى زەرگەرگە ھەمدەم بولۇپ.

خەلايىق ئارا قىلدى كوپ ئىلتىپات،
كى زەرگەرگە رەشك ئەيلەدى ۋۇزۇيات.

مۇقەررەپ بولۇپ شاھغە سۇبھى شام،
خەلايىق ئارا بولدى ئالى مەقام.

نىشات ئەيلەر ئېردىكى سۇلتان بىلە،
قالىپ زەرگىران داغى ئەفغان بىلە.

يىغىلدى ھەمە زەرگەرى ھۇشمەند،
دەبىر زەيد ھۇنەردىن بولۇپدۇر بەلەند.

خىيانەت قىلىپ شاھنىڭ مالىغە،
پەرىغتە قىلىپ شەھنى ئەقۋالىغە.

كى ئول تەخت ئەسرارنى غەش قىلىپ،
بىز بىرلە تاشنى رەۋكەش قىلىپ.

تۇتۇپ شاھغە بولدى ئىززەت قەرىن،
ھەرامزادەلىك بىرلە بولدى يېقىن.

بۇ ئىشدىن شەھى كامران بىخەبەر،
بايان ئەيلەسەك شاھغە سەربەسەر.

نەچە كۈن بۇلار ئەيلەدى مەسلەھەت،
كېڭەشلەر بىلە قىلدىلەر مەشۇرەت.

كىرىپ شاھغە ئەرز قىلماق يامان،
كى تەدبىر بىلە ئىشنى قىلماق ئايان.

كى بىر تۇتنى ئەيلەسەك تەربىيەت،
بايان ئەيلەسە شاھغە مەئرىپەت.

ئاڭا ھەرپ رەۋكەشنى تەئلىم ئېتىپ،
كى تەكرار ئىلە تىلىغە بىر كېتىپ.

چۇ شەھنىڭ جانابىغە تۇتساق كېرەك،
بۇ ئىش بىرلە شەھنى ئاۋۇتماق كېرەك.

كى ئول تۇتى رەۋكەش دىسە شاھغە،
سالۇر زەيدىن ئولكۇنى چاھغە.

بۇ يەڭلىغ خىيال ئەتتى غەممازلەر،
ھەسەددىن شەياتۇنغە دەمسازلەر.

چۇ تۇتى باقىپ باردى بازارغە،
تاپىپ ئالدى تۇتىنى دىنارغە.

ئانى كەلتۇرۇپ ئەيلەدى پەرۋەرىش،
ئاڭا ئورگەتىپ ھەر كۇنى نەچچە ئىش.

يەنە ھەرپ رەۋكەشنى تەكرار ئېتىپ،
تۇلا پوشقارىپ تىلىغە تەكرار ئېتىپ.

كى ئول قۇشنى چۇن قىلدى كامىل بەسى،
ھەمە ئىلمىگە ئانچە ئامىل بەسى.

كېلىپ بىر كۇنى شاھ ئىقبالىغە،
كى ئول تۇتىنى كەلتۇرۇپ ئالىغە.

بۇلاردىن بىرى چىستى چالاك ئىدى،
ھۇنەرمەند دانا خىرەدناك ئىدى.

تەھەييەت ئادا ئەيلەدى شاھغە،
قويۇپ ئول زامان باشىنى دەرگاھغە.

تۇتۇپ تۇتىنى ئەرز ھال ئەيلەدى،
چۇ شەھ تۇتىدىن شەھغە قال ئەيلەدى.

ئايا شاھى سۇلتان ئالىجاناپ،
جاھان شەھلىقى بىرلە بول كامىياپ.

بۇ تۇتى ئەجەپ ئەھلى ھىكمەت دۇرۇر،
دىگەن سوزلەرى تۇرپە سەنئەت دۇرۇر.

كى سوز نۇكتە بىرلە تەكەللۇم قىلۇر،
ھەقىقەت سوزىدىن تەرەننۇم قىلۇر.

جانابىڭغە لايىق ئۇچۇن شەھرى يار،
قىلىپمىز مۇبارەك باشىڭدىن نىسار.

ئاڭا ئىلتىپات ئەتتى سۇلتان ۋەقت،
سالىپ سايە ئول خۇسرۋانى دەرەخت.

سەرەپراز ئېتىپ ئانى ئىھسان بىلە،
كەرەم قىلدى مىننەت تۇتۇپ جان بىلە.

كى ئول شاھ تۇتىغە سالدى نەزەر،
تەكەللۇم تۇزۇپ تۇردى ئول جانىۋەر.

چۇ تۇتى تەكەللۇمنى دىلكەش دىدى،
كى تەخت ئۇزرە ئولتۇردى رەۋكەش دىدى.

كى ئول تۇتى رەۋكەشنى تەكرار ئېتىپ،
تەكەللۇم بىرلە سىرنى ئىزھار ئېتىپ.

دىدى پادىشاھ بۇ نە ئەسراردۇر،
بۇ شەھتۇتىدىن تۇرپە گوفتاردۇر.

دىدى زەرگىران شاھ ئالەم پەناھ،
تەكەللۇم قىلۇر تۇتى بى ئىشتىباھ.

چۇ رەۋكەش دىمەكدە غەرەز مەئنى بار،
قىلۇر تەخت ئەسرارىنى ئاشكار.

قىلىپ خۇلەدىن تەخت قىلدى ھۇنەر،
كى ئول تەختنىڭ يۈزىگە تارتتى زەر.

خىيانەت قىلىپ زەيد بولدى يەقىن،
چۇمىنىڭ پاتمان ئالتۇننى ئەيلەپ دەفىن.

بىلىپ شاھى ئالەم بۇلار مىكرىنى،
قىلىپ ئولزامان زەيدنىڭ پىكرىنى.

كى تەھقىق قىلماقغە سۇھان كېرەك،
سالىپ تەختنىڭ پايەسىگە ئېكەك.

ئاچىپ كوردى سۇھاندا ئەيلەپ خەراش،
كى ئۇستادنىڭ ئىشلارى بولدى پاش.

چۇ سۇلتانتۇ ئالەم بولۇپ دەرغەزەپ،
بېرىپ زەيدگە نەچە تۇرلۇك ئەدەپ.

كى تاراج ئېتىپ مۇلكى ئەھۋالىنى،
ئايالىۋ ئەھلى بىلە مالىنى.

سالىپ چاھغە زەيدنى ئولزامان،
كى بىچارە زىنداندە تۇتتى ماكان.

بەسى شادىمان بولدى غەممازلەر،
ھەسەد ئەھلى شەيتانغە دەمسازلەر.

چۇ ئۇستاد زىنداندا تۇتتى ۋەتەن،
ھەمە بەندەدىن خارىج ئەيلەپ بەدەن.

ئۇزى بىرلە مەھكەم ئىدى بىر ئېكەك،
دېر ئېردىكى زىنداندا بولغاي كېرەك.

بار ئېردى يەنە خەنجەرى ئابدار،
ئۇزى بەرگى سەۋسەن ھەجەرنى بۇزار.

كى ساقلار ئىدى ئۇزى بىرلە مۇدام،
جۇدا قىلماس ئېردى ئانى سۇبھى-شام.

چىراكىم ئۇزى ئەھلى ھىكمەت ئىدى،
نۇجۇم ئەھلىگە بەلكى خەلغەت ئىدى.

بىلىپ ئېردى ئۇل نەچە كۈن ئىلگەرى،
تۇتار ئېردى سۇھاننى ئاندىن بەرى.

كېسىپ بەند ئىشكەلنى سۇهان بىلە،
تۇرۇپ چاهدا زىكرى سۇبهان بىلە.

كى ئول زەيدنى بەند قىلغان زامان،
كى بۇيرۇپ ئاڭا هەر كۇنى ئىككى نان.

بېرۇر هەر كۇنى ئىككى نان بىرلە سۇ،
ئانى يەپ قىلىپ ئىشىغە جۇستجۇ.

ياتىپ قىلدى ئۇستاد ئانىداغ خىيال،
كېلىپ يادىغە مال ئەهلى ئايال.

تۇشۇپمەن بۇ چاه ئىچرە تەقدىر ئىلە،
قۇتۇلماق كېرەك ئەمدى تەدبىر بىلە.

قاچانغە ياتىپ نان يىبان سۇ ئىچەي،
چىقاي چاهدىن شاهدىن هەم كېچەي.

كېتەي باش ئالىپ كاپىرىستان سارى،
خىرام ئەيلەيىن بۇتپەرىستان سارى.

تەۋەككۇل قىلىپ لەقىب ئورا باشلادى،
كى تۇپراقنى تولدۇرۇپ تاشلادى.

قىلىپ زىنە پايە كەلۇلە قىلىپ،
قويۇپ پۇتغە ئانى غۇلۇلە قىلىپ.

نىهان ئىشلەدى نەچچە كۇن، نەچچە تۇن،
كى يەرنى شىكاف ئەتتى قويماي پۇتۇن.

تېشىپ چىقتى ئاخىر كى بىر خالدىن،
خەبەر تاپمادىكىم مۇنىڭ هالدىن.

فەرەڭ ئىقلىمى سارى قىلدى سەپەر،
خالاس ئەيلەدى ئوزنى، كەتتى بەدەر.

كى بىر شەخسنى يولدا قىلدى رەفىق،
ئاڭا ئورگەتىپ نەچە ئىلىم دەقىق.

ساياهەت قىلىپ نەچە كۇن دەشتنى،
باياباں ئارا ئەيلەبان گەشتنى.

كى يول تەي قىلىپ ئىككى دەرۋىش ياياق،
بۇلەر هەر بىرىنىڭ قولىدا تاياق.

رىيازەت قىلىپ كەلدى مېهنەت بىلە،
چۇ داخىل بولۇپدۇر مۇشەققەت بىلە.

پەرەڭ ئىچرە سەير ئەيلەدى نەچە كۇن،
بۇلەر رەسمىنى قىلدى دىلغە تۇگۇن.

تاماشە ئۇچۇن چىقتى ئول سەيرگە،
بىناگاه يولۇقتى ئۇلۇغ دەيرگە.

كىرىپ دەيرگە زەيد سالدى نەزەر،
تولا بۇت دۇرۇر بارچەسى سىمۇ-زەر.

كى ئول دەير ئارا تورت يۇز بۇت ئىدى،
يەنە لەئلى مارجان ياقۇت ئىدى.

كورۇپ زەيد ئانچە بولۇپ شادىمان،
بۇ ئۇستاد دەير ئىچرە تۇتتى ماكان.

بۇلار رەسمىچە كەيدى، ئاندا لىباس،
بىرەهمەن قاتارىدا تارتىپ فەلاس.

تەۋەججەه بىلە ئولتۇرۇپ نەچە كۇن،
چىقارماي تەلەبدىن بولەك ئەسلى ئۇن.

فەرەڭگى بىرەهمەن قىلىپ ئىئتىقاد،
مۇساپىر بىلە ئەيلەدى ئىتتىهاد.

ئايا مۇندا باققان مۇساپىر ئاداش،
كى ئەسرارىڭىزنى قىلىڭ بىزگە پاش.

نىدىن بۇ جاهاندا بولۇپ سىز غەرىپ،
ياتىپسىز كېلىپ دەيردە سارغەرىپ.

چۇ دۇنيا ئۇچۇن قىلساڭ ئەرز نىياز،
قىلاي سىزنى دۇنيا بىلە سەرەفراز.

دىگىل ھاجەتىڭنى راۋا ئەيلەيىن،
دەرەملەر بىرىپ كەدخۇدا ئەيلەيىن.

دىدى زەيد: ئەي سۇفىيان سەنەم،
كى دۇنيا ئۇچۇن يىمەگىز ئەسلا غەم.

كى دۇنياغە يوقتۇر مىنىڭ ھاجەتىم،
كى خالىسدۇرۇر دەيردە تائەتىم.

كىلىپ مەن بىشارەت بىلە شادىن،
كىچىپ مەن بۇ دۇنيادىكى كامدىن.

بۇ دەير ئىچرە خىزمەتدە بولسام كىرەك،
ئەقدە بىلە مۇندا ئۇلسەم كىرەك.

دەر ئىردىم بۇ دەير ئىچرە بولسام داۋام،
سۇپۇرسەم كى مۇژگان بىلە سۇبھى - شام.

ھەمە بىرەھمەنلەر پىسەند ئەيلەدى،
ئانى دەير ئارا ئەرجۇمەند ئەيلەدى.

فەرەڭ شاھىغە يەتتى ئۇشبۇ خەبەر،
ھەمە شەيخدىن ئەيلەدى مۇھتەبەر.

يىتىپ ئىلكىگە دەيرنىڭ ئاچقۇسى،
كى زەررىن سەنەمنى ئۇرۇپ قاچقۇسى.

ھەمە دەير ئەھلى پاراغەت تاپىپ،
بارىپ جايىغە كۆنجە راھەت تاپىپ.

بۇلەر خىزمەتىنى مۇساپىر قىلۇر،
كى دەير ئىچرە تارتقان مۇجاۋىر قىلۇر.

بولۇپ پارى غىلبال ئەھلى سەنەم،
ئۇلارغە مۇساپىر بولۇپ دەفئى غەم.

كىبار ئىردى كۆندۈز زىيارەت ئۈچۈن،
قىلىپ سەجدە بۇتغە ئىبادەت ئۈچۈن.

كىچە ھەر بىرى جايىدا مەست خاپ،
چىكىپ بىر - بىرى بىرلە جامى شاراپ.

قالۇر ئىردى خالى كىچە دەير ھەم،
قالىپ زەيدگە بارچە زەررىن سەنەم.

تەپەككۇر بىلە قىلدى پىكىر ئەمىق،
كى لازىم بولۇر بىرگە ئەمدى رەفىق.

رەفىقى خەبەردار ئىدى زەيددىن،
چىقار بىر كۆنى دەر ئىدى قەيددىن.

كى يولداشىنى تاپتى ئۇل بىر كىچە،
ئاڭا مەسلەھەت ئەيلەدى بىر نەچە.

قارار ئەتتى ھەمراھىغە پىشەنى،
ئاڭا بەردى ئىككى تەبەر تىشەنى.

يىغىلىك ھەر كۆنى سىز قۇرۇغان ياغاچ،
كى بۇتلەر ئىشىغە قىلۇرمەن ئىلاج.

باياباندا بىر يەرنى مولچەر قىلىپ،
ھۇنەر قاباغالى ئاندا مەنزەر قىلىپ.

رەفىقى ماكان ئەيلەدى پىشەدە،
كى ئۇل زەيد دەير ئىچرە ئەندىشەدە.

تەۋەككۇل قىلىپ قويدى بىر كۈن قەدەم،
يۇلۇپ ئورنىدىن ھەر كىچە بىر سەنەم.

بارۇر ئىردى ئۇل پىشەگە تىز رەۋ،
قىلۇر ئىھتىيات كورمەگەي دەپ بىراۋ.

قارارىغە ئۇل تۇن تىرە يىتىپ،
قۇرۇغان ياغاچدىن بىر بۇت ئىتىپ.

AltunOq

كى بىر لەھزەدە پۈتكەرىپ ئۇل زامان،
چۈ ئۇل بۇت بىلە ئەيلەدى تۈ ئامان.

ياغاچنى تەراشدە سەيقەل قىلىپ،
ئانىڭ جىسمىنى بارچە زەرھال قىلىپ.

ياساپ ئۇل ياغاچ بۇتنىڭ ئەشكالىنى،
كى مانەند ئىتىپ ئاڭا ئەمسالىنى.

كى بىرجاي خالىنى ئەيلەپ زىمىن،
كومۇپ ئاندا زەر بۇتنى ئەيلەپ كەفىن.

يانىپ چىستى چالاك بۇتخانەگە،
ئۇيانۇ-بۇيان باقمايىن يانىگە.

كېلىپ دەيرگە كىردى ۋەقتى سەھەر،
تېخى ئالمادى ھىچ ئادەم خەبەر.

كى ئۇل بۇتنى توختاتتى ئۇز جايىغە،
كى خىلئەت ياپىپ بارچە ئەئزايىغە.

كى ئەخمەق قىلىپ دەير سالۇسىنى،
تەزەررۇئ بىلە چەكتى ناقۇسىنى.

قۇياش ئورلەگەندە ئاچىلدى ئىشىك،
كى باش ئۇرغالى كەلدىلەر چوڭ-كىچىك.

زىيارەت قىلىپ بولدىلەر سەرفەراز،
بېرىپ زەيدكە نەچە تۇرلۇك نىياز.

يانىپ دەيردىن كاپىرى بۇتپەرەست،
بارىپ بارچە جايىدا تاپتى نەشەست.

تەپەككۇر قىلىپ زەيد بۇ كېچە ھەم،
يەنە ئورنىدىن يۇلدى ئالتۇن سەنەم.

ھەمە خەلقدىن ئۇزنى ئەيلەپ نىھان،
كى بۇتنى ئالىپ كېچە بولدى راۋان.

ياغاچ بۇتنى تەييار ئېتىپ دەرمەھەل،
كېلىپ ئورنىدا قويدى بولماي ھەيەل.

بۇ يەڭلىغ قىلىپ نەچە كۈن، نەچچە ئاي،
كى ئالتۇن سەنەمنى ئالىپ بولدى باي.

ھەمە بۇتنى ئالدى تەمام ئەيلەدى،
كى ئۇل دەير ئىچرە مەقام ئەيلەدى.

كى ئۇل دەير ئارا قالمادى ھىچ مال،
بېرىپ بارچەگە زەيد تەغيىرى ھال.

جاۋاھىرنى ئەيلەپ بەدەل شىشەگە،
فەرار ئەتكەلى تۈشتى ئەندىشەگە.

رەفىقنى بىر كېچە ھەمدەم قىلىپ،
نىھان پەردە بۇتلارنى مەھكەم قىلىپ.

بۇ كېچە رەفىقا بۇلۇڭ سىز راۋان،
يىبىنىڭ چىستراق سىز، مۇلچەر بەلان.

پەقىر ھەم چىقاي بىر باھانە قىلىپ،
كوزۇم ياشىنى دانە-دانە قىلىپ.

زىراپەت بىلە بەلكى چىقماق كېرەك،
كى ئۇل بۇتپەرەستدىن قۇتۇلماق كېرەك.

مۇقەررەر قىلىپ سوزىنى بۇ كېچە،
قاچىشغە خىيال ئەيلەدى ئوزگەچە.

رەفىقى بىلە ئەلۋىداع ئەيلەدى،
كىرىپ دەير ئارا كوپ بىشارەت دىدى.

يىقىلدى ھەم دەير ئېلى ئۇل كۈنى،
كېلۇر زەيدنىڭ ئانچە يىغلاپ ئۈنى.

چىكىپ نالە ئەفغاننى كوپ ئۇردى ھىچ،
دىدى: ئاھ كىم خىزمەتىم بولدى ھىچ.

نه بولدى ئايا شەيخى ئالىجاناپ،
بېرىڭ هالىڭىزدىن كى بىزگه جاۋاپ.

بىراۋ بەردىمۇ سىزگه ئازارنى،
قىلۇرسىز نىدىن مۇنچەلىك زارنى.

دىدى زەيد: ئەي يارە ئەسهابىلەر،
تەرەهھۇم قىلىڭ بىزگه ئەهبابىلەر.

كى بۇتدىن بولۇبدۇر بىشارەت ماڭا،
ئاتاڭنى كورۇپ قىل ئىبادەت ماڭا.

كېسەلدۇر ئاتاڭ تارتادۇر ئىنتىزار،
كورۇشكىل ئانىڭ ئالدىغە تىز بار.

ئاتاڭنى تىرىگلىكتە كورمەك كېرەك،
كى ئولسە كومۇپ، مۇندا كەلمەك كېرەك.

ئاتام بولمەسە مەن كېتەرمۇ ئىدىم،
سەنەم خىزمەتىدىن كېچەرمۇ ئىدىم.

ئىجازە بېرىڭ بىزگه ئاندا يېتەي،
ئاتام بولسە ئاندا كومۇپ دەفن ئېتەي.

كېلەي تىزرەك دەير ئىقبالىغە،
كى نەقدىنلەر كەلتۇرەي ئالىغە.

فەسۇن بىرلە بەردى بۇلارغە پەرىپ،
تەزەررۇئ قىلىپ دەير ئىچرە كىرىپ.

چۇ شاهغە يەتتى بۇ رەڭ ماجرا،
كى تەشرىف ئېتىپ كەلدى ئول پادىشاه.

زىيارەت قىلىپ زەيددىن سوردى هال،
ئايا شەيخ نىچۇن بولۇپسىز مالال.

دىدى زەيد: ئەي شاه ئالىجاناپ،
قىلىپ بىزنى لۇتفۇڭ بىلە كامياپ.

هەممە شەيخدىن بىزنى كوردۇڭ بەلەند،
مېنىڭ خىزمەتىم بۇتغە بولدى پىسەند.

بىناگاه كېچە بۇت قاشىدا ئىدىم،
ئىبادەت بىلە كوز ياشىدا ئىدىم.

ئۇلۇغ بۇت ماڭا بۇندا بەردى خەبەر،
كېسەلدۇر ئاتاڭ ئەمدى قىلغىل سەپەر.

كورۇشكىل تىرىگلىكتە قىلماي هايال،
ئاتاڭ هەققىنى ئەمدى قىلغىل خىيال.

ئاتاڭ رازى بولسە بولۇرمىز رىزا،
كى بىزنى دىبان قىلماغىل نارىزا.

جەهەد بۇدۇرۇر زار قىلماق ماڭا،
كى ئەشكىنى خۇنبار قىلماق ماڭا.

پىراقىغە يوقتۇر مېنىڭ تاقەتىم،
خۇش ئېردى ماڭا دەيردە تائەتىم.

چۇ يوقتۇر ئىلاجىم ماڭا تۇشتى ئىش،
خىيالىم يىراق كەتمەسەم بىر غەرىش.

ماڭا ئەمدى رۇخسەت بېرىڭلار كېتەي،
ئاتامنىڭ جانابىغە پاتراق يېتەي.

يەنە كەلمەكىمگە تەخى كوز تۇتۇڭ،
كى يالغان ئەمەستۇر سوزۇمگە پۇتۇڭ.

مۇنى ئاڭلادى شاه خەيلى پەرەڭ،
بۇلەر هەممەسى بولدى هەيرەتدە دەڭ.

دىدى: ئاه كىم شەيخىمىز كەتكۇسى،
پىراقىدا بىزگه نەلەر يەتكۇسى.

كى ئەمدى دۇئاسىنى ئالماق كېرەك،
بارى چوڭ ـ كىچىكلەر يىغىلماق كېرەك.

چۇ شاهی پەرەڭ ئەیلەدی یارلىغ،
قىلىڭلار کېتىشىگە مەدەدكارلىغ.

ئۆزی قىلدی ئېھسان بىلە سەرفەراز،
تولا خەلق ئاڭا بەردی نەزرۇ نىیاز.

چىقىپ شەهەردىن خوبلاشىپ تاشقەری،
قالىپ یىغلاشىپ مۇندا یاشۇ-قەری.

ئۇزاتىپ یانىپ شاھ ئوردا سىغە،
کی یىغلاپ یانىپ خەلق مەئۋاسىغە.

نەچە ئەهلی راهىب ئۇزاقراق بارىپ،
کی بىر ئارغا دالدا تۇرۇشتی هارىپ.

کېلىپ زەید ئەیدی: ئایا راهىبان،
تۇرۇپ هەربىرىڭ ئەمدی جایىڭغە یان.

مەنی یاد قىلساڭ کی بۇتلارنی کور،
پەقىردىن ئاڭا کەلگەن ئىشلارنی سور.

ئۇلۇغ بۇتنىڭ ئالدىدا مەکتۇب بار،
ئوقۇساڭ بولۇر قىلغانىم ئاشکار.

ئوقۇپ زار یىغلاپ مېنی یاد ئېتىڭ،
ئۆزۈڭىزگە ماتەمنی بۇنیاد ئېتىڭ.

ئەزىز دوستلار ئاڭلادىڭ ئەمدی یان،
دىدی زەید بۇ سوزنی، بولدی راۋان.

چۇ یولغە کىرىپ زەید کەتتی بەدەر،
یېتىپ ئول رەفىقدىن ئالدی خەبەر.

تاپىشتی ئىکوۋلان فەرار ئەیلەدی،
چۇ دەریا لەبىدە قەرار ئەیلەدی.

یاساپ سالنی ئانچە مەهکەم قىلىپ،
تەۋەککۇل بىلە کىردىلەر غەم قىلىپ.

ئاقىپ نەچە کۈن نالە ئەفغان بىلە،
یۈرۈپ بەهرىدە زىکرۇ-سۇبهان بىلە.

هالاکەت یېرىدىن چىقاردی خۇدا،
بۇلار ئەیلەدی هەققە هەمدۇ سانا.

پەرەڭ ئىقلىمدىن ئۆزۈلدی بۇلار،
هەمە کۆپری ئېلىدىن قۇتۇلدی بۇلار.

رەفىقىغە ئەسرارىنی پاش ئېتىپ،
قەسەملەر بېرىپ ئۆزىگە سىرداش ئېتىپ.

یانىپ جایىغە کەلدی ئوز شەهرىغە،
کی لایىق کورۇپ ئوزنی شەھ قەهرىغە.

کىشىگە کورۈنمەي کېچە کەلدی زەید،
کی زىندان ئارا ئەیلەدی ئوزنی قەید.

ئىککی یىل ئىچىدە ئولۇپ ناپەدىد،
هۇنەرمەند ئۇستاد هالا رەسىد.

پەرەنگی بىرەهمەن یانىپ دەیرگە،
نەزەر سالمایىن ئاشنا غەیرگە.

تاپىپ بۇتنىڭ ئالدىدا ئول نامەنی،
ئوقۇپ ئاھ دەپ یىرتىبان جامەنی.

بۇتىپ زەید ئوزىنىڭ مۇسۇلمانلىغىن،
مۇئەییەن قىلىپ ئەهل ئىمانلىغىن.

هۇنەرمەند ئۇستاد ماهىر مەنەم،
پەرەڭ ئەهلی جانىغە جابىر مەنەم.

قىلىپ بۇتلارىڭنی یاغاچغە بەدەل،
بۇ دەیر ئىچرە ئەشیان بەردىم خەلەل.

ئۇرۇپ مەن سېنی ئەمدی ئاگاھ بول،
توکۇپ یاش مۇسىبەتکە هەمراھ بول.

پەرەك شاھغە كەلتۈرۈپ نامەنى،
ئوقۇپ بىلدۈرۈپ ئۈشبۇ ھەنگامەنى.

پەرەك ئىقلىمى بولدى ماتەم سەرا،
ھەممە قوزغالىپ ئەيلەدى ماجرا.

كى بۇيرۇپ ئانىڭ ئارقاسىدىن چېرىك،
تۇتۇڭلار ياتىپ قايدا بولسە شېرىك.

ئەجەپ دەرغەزەپ بولدى ئول پادىشاھ،
قىلىپ نالە ئەفغان كوپ چەكتى ئاھ.

سۈرۈپ قوغلادى دەشت ئارا ئاختارىپ،
تاپالماي ئانى قالدى ئاتلار ھارىپ.

يانىپ كەلدىلەر دەردى ھەسرەت بىلە،
قالىپ كافىران بارچە ھەيرەت بىلە.

كى بولماس كىشىگە بۇ يەڭلىغ سىتەم،
چىراكىم كېتىپ بارچە زەررىن سەنەم.

چۇ سوز ئاڭلاغىل زەيدنىڭ شاھىدىن،
قەچانكىم جۇدا بولدى ھەمراھىدىن.

كى بىمار ئولۇپ ئېردى جىسمى شەرىف،
داۋا قىلغالى چىقمادى بىر ھەرىف.

باقىپ زەيدنى تاپمادى چاھ ئارا،
كوزىگە جاھان بولدى ئاقۇ-قارا.

كى مەلۇم ئەمەس ھىچ يەردە شكاف،
چۇ خەنجەر كېتىپتۇر، قالىپدۇر غىلاپ.

ئىككى يىل ئارا خەلق ھەيران ئىدى،
كى غەممازلەرنىڭ كوزى قان ئىدى.

قىلۇر ئېردى شاھ خەسمىلەرگە ئىتاپ،
كى يوق ئەيلەدىڭ زەيدنى ئەمدى تاپ.

يوق ئېرسە كېسەلگە داۋا ئەيلەگىل،
بۇ رەنجىمگە ئەمدى شىپا ئەيلەگىل.

خىجالەت ئېردى ھەممە زەرگىران،
كى قورقۇپ غەزەپدىن چىرايى سامان.

پۇشايمان قىلىپ ھەربىرى كاردىن،
نادامەت قىلىپ بەلكى گىرداردىن.

باقار ئېردى ھەر كۈن كېلىپ چاھنى،
تاپالماي چېكەر ئەردىلەر ئاھنى.

بىناگاھ كېلىپ ئالدى بىر كۈن خەبەر،
كى پەيدا بولۇپ ئاندا ساھىب ھۈنەر.

خەبەر تاپتى ئاندىن بولۇپ شادىمان،
كى مەئلۇم ئىتىپ شاھغە ئولزامان.

كى زىندان ئارا زەيد بولدى پەدىد،
ئانىڭ كەلمەكىگە يوق ئېردى ئۇمىد.

چۇ ئول زەيددىن شاھ تاپتى نىشان،
ئولۇك جىسمىغە گوييا كىردى جان.

ۋەزىرغە دىدى: ئاندا تەشرىف ئېتىڭ،
كى ئول زەيدنى مۇندا تەكلىپ ئېتىڭ.

كى ئول چاھغە تىز بارماق كېرەك،
چىقارىپ ئانى كەلتۈرۈك تېزرەك.

ئاكابۇر ۋە ئەشرەپ ئەزم ئەيلەدى،
خىيالى چىقارماققە جەزم ئەيلەدى.

چۇ زىندان باشغە يېتىپ خادىمان،
چىقار زەيد دەپ بارچە قىلدى گۇمان.

مۇلايىم تەكەللۇمنى گۇفتار ئېتىپ،
كى شاھ ھالىنى ئاڭا ئىزھار ئېتىپ.

بىلندۇردى شاھنىڭ پۇشايمانلىغىن،
ئايان ئەيلەدى ئاگا نادانلىغىن.

نەچە مەرتەبە يوقلادى تاپمادى،
ھەمە قىلغانىدىن پۇشايمان يىدى.

چىقىڭ ئەمدى سىزگە بولۇر بەخت يار،
تۇرۇپ مۇنتەزىر تەختىدە شەھرى يار.

دىدى زەيد: كىم ئەي جاپا پىشەلەر،
كى ئىنساپىسىز مىكرى ئەندىشەلەر.

ياتىپ مەن بۇ چاھدا تەئەببۇد بولۇپ،
ئۇزۇلدۇم جاھاندىن تەجەررۇد بولۇپ.

كى مۇندىن چىقىپ نەقىلاي شاھنى،
ئۇزۇمگە ماكان ئەيلەدىم چاھنى.

جاھان ئەھلى بىلە مىنىڭ يوق ئىشىم،
ئۇتەر ئولگۇچە مۇندا يازۇ-قىشىم.

جاھان ئەھلى بىرلە جاھان بىۋاپا،
ۋاپا ئورنىغە تارتتىم كوپ جاپا.

قۇتۇلدۇم جاھانىنىڭ يوقۇ-بارىدىن،
كى ئەمدى يۇتۇپ دەھرى ئازارىدىن.

يانىپ كەلدى بارچە ئىبەرگەن رەسۇل،
دىدى زەيد چىقماقنى قىلماس قەبۇل.

بارىپ چاھ باشىغە سالام ئەيلەدۇك،
جانابىڭدا ئەمما قىيام ئەيلەدۇك.

قىلىپ چاھ ئىچىدە نادامەت بەسى،
قىلىپ بىزنى ئاندە خىجالەت بەسى.

كىلىپمىز يانىپ بارچە مەئيۇس بولۇپ،
كى ئاندە قالىپ زەيد مەھبۇس ئولۇپ.

ئىشىتتى بۇ سوزنى تۇرۇپ پادىشاھ،
توكۇپ ئەشكىنى ئول زامان چەكتى ئاھ.

ۋەزىرغە دىدى: كەلتۇرۇڭ مەھپىلىم،
كوتەرسۇن ئولۇغلار مىنىڭ مەھمىلىم.

باراي مەن بىرادەر قاشىغە ئوزۇم،
ئىشىتسۇن ئوزى ئوزرە ئىيتقان سوزۇم.

مەھەپىلنى كەلتۇردىلەر ئول زامان،
كوتەرىپ ئوزىن ئاندا بولدى راۋان.

يىتىپ چاھغە تىكتىلەر بارگاھ،
تۇشۇپ ئولتۇرۇپ ئاندا رەنجۇر شاھ.

كى زىندان باشىغە كىلىپ زار ئىلە،
كورۇشتى بۇگۇن ناتەۋان يار ئىلە.

چىقىڭ ئەمدى ئەي يار نىكۇ قەدەم،
بولۇپ ئەمدى شەرمەندە ئەھلى سىتەم.

قىلىپ لۇتف بىسيار ئول پادىشاھ،
بولۇپ ناتەۋان يارىغە ئوزرە خاھ.

ھەزىن ئۇن بىلە زەيد بەردى جاۋاپ،
كى مەئزۇر تۇتۇڭ شاھ ئالىجاناپ.

ئەگەر چىقماسام بىئەدەپلىك دۇرۇر،
جانابىڭغە شورى شەئەبلىك دۇرۇر.

ئىتائەت ساڭا قىلماغان خوپ ئەمەس،
بويۇن سونماغان ئەسلى مەرغۇپ ئەمەس.

چۇ ھوكمۇڭچە ياتتىم ئىتائەتمۇدۇر،
سىنى رازى قىلماق ئىبادەتمۇدۇر.

چىقىپ ئولزامان مەرھابا ئەيلەدى،
قويۇپ باش تەھەييەت ئادا ئەيلەدى.

كورۇشتى كېلىپ ئول كۈنى ئىككى يار،
ئىكوۋ بىر-بىرى بىرلە ئەيلەپ كەنار.

چالىپ ئاندا نەققارەئى شاديان،
كى ئوردايى ئالىغە بولدى راۋان.

ئاڭا كەيدۈرۈپ نەچە تۈرلۈك لىباس،
قىلىپ ھەققىدە شەئنۇ-شاۋكەت ئاساس.

كېلىپ تۈشتى ئورداغە ئىززەت بىلە،
كەرەم قىلدى شاھ مېھرى شەپقەت بىلە.

نەچە ۋاقت ئول شاھ بىمار ئىدى،
كېسەلگە داۋا تاپمايىن زار ئىدى.

كى تەقرىر ئىتىپ شاھ ئەھۋالىنى،
كى بەدەندەكى رەنج ئەسھالىنى.

قەدىمدىن مىزاجىدىگە ئاگاھ ئىدىك،
چۇ ھىكمەتدە بىزلەرگە دىلخاھ ئىدىك.

كى سەندىن بولەك ھىچكىم بىلمادى،
مىزاجىمنى ئاڭلاپ داۋا قىلمادى.

دىدى زەيد: ئەمدى قىلاي ھىكمەتى،
كى چىقسۇنكى نازۇك بەدەن ئىللەتى.

كورۇپ نەپسىنى شاھنىڭ بۇ كېچە،
ياساپ دارۇ ھەم شەربەتى ئوزگەچە.

ئىچۇردى بۇ شەربەتنى دىققەت بىلە،
كېسەل يوق بولۇر ئۇشبۇ شەربەت بىلە.

كوزى ئۇيقۇغە ئاندا مايىل بولۇپ،
چۇ ئارام ئالىپ رەنج زايىل بولۇپ.

يەنە ئويغانىپ پادىشاھ دەرمەھەل،
كى باقتى ۋۇجۇدىدا يوقتۇر كېسەل.

قىلىپ زەيدگە نەچە تۈرلۈك ئاتا،
تۈرۈپ قان يوتۇپ بارچە ئەھل خاتا.

دىدى زەيد: ئەي شەھ ھۇنەر ئەيلەدىم،
ئىچىنى خولە تاشنى زەر ئەيلەدىم.

ھەممە مۇددىئا ئاندا ھاسىل ئىدى،
شاھىنشاھ ھۇزۇرىدا ۋاسىل ئىدى.

ئەدۇلەر سوزىنى قىلىپ مۇئتەبەر،
گىرىپتار ئىتىپ بىزنى جايى سەقەر.

چۇ ئالتۇننى كوردۇڭ، ھۇنەر كورمەدىڭ،
مېنىڭ سەنئەتىم كوزىڭە ئىلمادىڭ.

كى مىڭ پاتمان ئالتۇننى ئالدىڭ يەنە،
ئالىبان خەزىنەڭگە سالدىڭ يەنە.

چۇ مەھكەم قىلىپ زەرنى نىھان ئارا،
مېنى تاشلادىڭ چاھى زىندان ئارا.

ئەيتىغىل ماڭا بىرگە مىڭ يەتكۈرەي،
ۋە بەلكىم ئانىڭدىن زىيادە بېرەي.

ھىكايەت بۇدۇر ئەي شاھى كامىران،
پەرەڭ ئىقلىمى سارى بولدۇم راۋان.

بارىپ دەيىر ئىچرە بولۇپمەن غەرىپ،
بېرىپمەن ئۇلارغە چۇ مىكرۇ پەرىپ.

ئۇلار ئالدىدا ئەيلەدىم زارلىق،
ئاڭا كوركۇزۇپ تۈرپە ئەيبيارلىق.

ئۇرۇپ يۈز بۇتنى پىنھان قىلىپ،
قاچىپ مەن ئۇلار باغرىنى قان قىلىپ.

قوشۇڭ بىزگە لەشكەر ئانى كەلتۇرەي،
نىسار ئەتكەلى تېزرەك يەتكۈرەي.

بۇ سوزنى بىلىپ شاھ بولدى خىجىل،
كى قىلغان ئىشىدىن بولۇپ مۇنپەئىل.

ئەدولەرنى جەمئ ئەيلەدى ئۇل كۇنى،
بۇلاردىن كېتىپ ھوش، - چىقماي ئۈنى.

كى ھوكم ئەيلەدى بارچەسىن دارغە،
ئانىڭ جىسمىنى كويدۇرۇڭ نارغە.

قوپۇپ زەيد دەرخاست ئىتىپ شاھدىن،
بۇلارنى خالاس ئەيلەدى ئاھدىن.

گۇناھىن ئۇتۇپ شاھ قىلدى كەرەم،
بۇلار باشىدىن ئۇل كۇنى كەتتى غەم.

چۇ لەشكەرنى شەھ جەمئ ئىتىپ بى دەرەڭ،
بۇلارنى يورۇتتى دىيارى پەرەڭ.

كى يول باشلادى زەيد سەردار ئولۇپ،
يۈرۈشىدە بۇلاردىن خەبەردار ئولۇپ.

يۈرۈپ يولدا دەرياغە يەتتى ھەممە،
ئوتۇشكە تەخى لازىم ئولدى كېمە.

سەفىنە ياساپ ئاندا خەرّادلەر،
ھۇنەرمەند نۇججار ئۇستادلەر.

ياسار كېمە تەييار ئىتىپ دەر مەھەل،
ئوتۇپ بۇ قىراقغە بولماي ھەيال.

مۇساپەت يۈرۈپ يەتتى ئۇل پىشەگە،
كى ئۇل گەنج ئۈچۈن تۇشتى ئەندىشەگە.

سەرەنجام ئىېتىپ ئالدى ئۇل گەنجەنى،
چېكىپ ئىبردىلەر گەنج ئۈچۈن رەنجەنى.

يانىپ كەلدى ئۇل شاھ ئىقبالغە،
بۇ نەقدىنەلەرنى سالىپ ئالغە.

كورۇپ شەھ ئانى بولدى ھەيرەتدە لال،
بولۇپ زەيددىن ئازچە مەسرۇر ھال.

كى بەخش ئەيلەدى ئاڭا تاجۇ سەرىر،
كېچە - كۇندۇز ئالدىدا ئەيلەپ ۋەزىر.

ئوتۇپدۇر جاھاندىن بۇلار مۇتتەپىق،
مۇرادىغە يەتمىش بۇ ئىككى رەفىق.

ئايا زەرگەر ھوشمەندان ئىشت،
يەنە كىم نەسىھەتنى چەندان ئىشت.

خىيانەت ئەگەر قىلماساڭ شاھ سەن،
چىراكىم ھەمە شەھغە دىلخاھ سەن.

خىيانەت قىلىپ تۇشتى زىندان ئارا،
ياغىپ باشىغە نەچە رەڭ ماجرا.

خىيانەت ئانى بۇتپەرەست ئەيلەدى،
كى بۇتخانە ئىچرە نەشەست ئەيلەدى.

خىيانەت بىلە بولدى ئىززەت نەما،
بۇ يەڭلىغ قىلىپ ئانى نەپىس ھەۋا.

ئوتۇپدۇر جاھاندىن زىراپەت بىلە،
چۇ مەئشەردە يۈرگەي خىجالەت بىلە.

چىراكىم كىشى ھەققى بولسە نەسىپ،
بۇ ئالەمدە شەھ ئاخىرەتدە غەرىپ.

ئوزۇڭنى كىشى ھەققدىن ساپ قىل،
كىشى ھەققىنى ئالمە ئىنساپ قىل.

ھەممە زەرگىران تۇردى تەسلىم ئىېتىپ،
ياغاچچى سوزىن دىلغە تەئلىم ئىېتىپ.

دوشەنبە كۇنى بەھرامنىڭ گۇنبەزى خىزراغە يۇز قويغانىنىڭ بايانىدا ھىكايە گۇزارلىق قىلماق

پەلەك ئەگىندىن سالدى شەبگۇن فەلاس،
چۇ دوشەنبە كۇن كەيدى زەررىن لىباس.

كىيىپ شاھ ئەخزەر لىباسى بۇكۇن،
كىرىپ ماھۋەشى ئالىغە سەرنەگۇن.

تۇزۇپ بەزم ماھۋەش بىلە مەي،
مۇغەننى سۇرۇد ئەيلەبان چەڭۇ-نەي.

قۇيۇپ مەينى مەھۋەش ياشىل جامغە،
كى يەتكۇردى بۇ روزنى شاھغە.

كىرىپ پەردە كەينىگە ھورىلىقا،
قالىپ شاھ تەخت ئۇستىدە بىنەۋا.

يەنە ئەمر قىلدى ئەۋانلارغا ئول،
ئالىپ كەل مۇساپىر ماڭا تىز بول.

بارىپ بىر مۇساپىرنى كەلتۇردى تىز،
كېلىپ ئولتۇرۇپ نۇكتە سۇردى سەتىز.

ئۇچىنچى ئىقلىم يولىدىن كەلتۇرگەن مۇساپىرنىڭ نۇكتە پەردازلىقى

غەنى بار ئىدى مىسر شەھرى ئارا،
كىپەقىر ئەھلىغە قەسرى ھاجەت راۋا.

نىھايەت يوق ئېردى ئانىڭ مالىغە،
يوق ئېردى ئەدەپ بارچە ئەمۋالىغە.

بار ئېردى بىر ئىزغلى كى ساھىپجامال،
بايان ئەيلەمەككە تىلىم كەلدى لال.

ۋەلى سەئىد كەۋكەب ئىدى ئىسمى ئاڭا،
ئوزى جان ئاتاسى تەنى جىسمى ئاڭا.

ئوغۇلغە ياساپ ئېردى بىر خانەنى،
ئوغۇل كەلتۇرۇپ خىشۇ-بىگانەنى.

سوراپ ھەر نە ئىشكىم جاھان ئەھلىدىن،
دىمەي بەلكى يازىبان ئەھلىدىن.

بۇ ئىشلار جاھان ئەھلىدىن ئۇرگەنىپ،
جاھان ئىچرە بار كەسپلەرنى بىلىپ.

قازارا يېتىپ كەلدى ئىككى غەرىپ،
مۇساپىرغە بۇ خانە بولدى نەسىپ.

كورەر سەئىد ئول ئىگىنى سەبزە پۇش،
كى سەئىد ئىككىسىن قىلدۇرۇپ بادە نۇش.

سوراركىم قايۇ مۇلك سىزگە مۇقەر،
دەڭىز كىم لىباس ئولدى نىگە خۇزەر.

دىدى بۇ ئىكۇۋ شەھرىمىز شەھرى سەبز،
سەبەب بۇ دۇرۇر كەيگەمىز رەڭگى سەبز.

يەنە سەئىد سوردى: دەڭىز ئەي رەفىق،
كى كورگەندىن ئېيتىڭ بەلەند دەقىق.

بۇلارنىڭ بىرى دىدى: ئەي ماھۋەش،
بىزنىڭ شەھرىمىز بار دۇرۇر خۇبكەش.

يەنە باردۇر تاغ ئارا بىر گۇرۇھ،
كى بار ئاندا بۇتخانەئى باشۇگۇھ.

گۇرۇھىكى بۇتخانەغە قىلسە مەيىل،
ئاجايىپ ـ غارايىپ كورەر ئاندا خەيىل.

كىشىگە قەزا ھەرنە ئىش ئەيلەمىش،
چۇ خوپ ئەيلەسە كورمايىن قالمىش.

يەنە ئىكى سۇرەت نەمايىش قىلىپ،
باشغە كىبلۇر ئىشنى ئەيتۇر بىلىپ.

بىرى يەخشىلىق سوزلەرىن ئەيغۇسى،
بىرى ھەم ياماىلىق سوزىن دىگۇسى.

كىشى كورسە بۇ تۇشلەر ئۇيقۇ ئارا،
قوپار ئىزتىراپ ئىلە قايغۇ ئارا.

كىشى ياخشى ئىش كورسە ئەيلەر شىباپ،
يامانلىقنى كورسە قىلۇر ئىجتىناپ.

مۇنىڭدىن ئاجايىپ ئىشى باردۇر،
كى دەريا زەمرى كىشى باردۇر.

بۇ تۇش خەيىر شىرىن بىلەلمەس كىشى،
ۋۇقۇپ ئەيلەمەك ئول كىشىنىڭ ئىشى.

كىشى ھەرنە كورسە بارىپ ئالىغە،
جاۋابىنى تەپقاي ئوز ئەھۋالىغە.

بۇ سوزلەرنى سەئىد ئىشىتكەن زامان،
ئوزى ئىزتىرابۇ دىلى بى ئامان.

بۇلار سوزنى سالدى بالا بەھرەغە،
مۇنىڭ قەسدى بولدى ئۇلار شەھرىغە.

ئاتاسى سارى سەئىد خىرام ئەيلەدى،
كوڭۇل مۇددىئاسىن ئاتاغە دىدى.

ئىجازەت بىرىڭ بارغۇمەن ئول تەرەپ،
مۇرادىم تاپاي يا بولاي مەن تەلەپ.

ئاتاسى نەسىھەت قىلىپ، ئەي ئوغۇل،
دىدى: مەنىڭ بول قىل سوزۇمنى قوبۇل.

ئاتاسى سوزى كارىگەر بولمادى،
ئاناسى داغى چارەگەر بولمادى.

ئاتاسى ئانى تەڭرىگە تاپشۇرۇپ،
ئانا يىغلابان يۇزىگە ياش ئۇرۇپ.

ئاتا سەئىد بىرلە ۋىداﺋ ئەيلەدى،
ئىكى يارىغە ئىجتىماﺋ ئەيلەدى.

ئالىپ يۇردى ئانى ئىكى سەبزە پۇش،
كىرىپ يولغە ئەيلەپ پىغانۇ خۇرۇش.

مەراھىلنى تەي ئەيلەبان نەچە ئاي،
گەھى يىغلابان گاھ قىلىپ ئاھ ـ ۋاي.

بارىپ ناگىھان تۇشتى بۇتخانەغە،
كىرىپ سەيىر قىلماقغە ئول خانەغە.

تاماشە بىلە كۇن بولۇپ كەچقۇرۇن،
كى بىر كۇشادە سەئىد تۇتتى ئورۇن.

بىرەھمەن كىلىپ باغلادى ئىشكىنى،
بۇ بىچارە قالدى توكۇپ ئەشكىنى.

سەھەرگە ياۋۇق كوزىنى يۇمادى،
دىلى سەئىدنىڭ قايغۇدىن تىنمادى.

كوزىن يۇمدى ۋەقتى سەھەر ئول غەرىپ،
تۇشىدە ئۇلۇغ دەيىر بولمىش نەسىپ.

كورەركىم ئىكى قۇش ئانىڭ قاشىغە،
كىلىپ سايراشىپ قوندىلەر باشىغە.

بىرى دىدى: بولمىش ساڭا بىر پەرى،
نەسىپ ئاڭا ھۇسنى دۇرۇر خاۋەرى.

يەنە بىرىندا ئەيلەدى قورقۇتۇپ،
ئەسىر ئەيلەمىش دىۋە مەھكەم تۇتۇپ.

بۇ سوزدىن تەئەججۇپ بىلەن سىلكانىپ،
كوزىن ئاچتى ئول بىقارار ئويغانىپ.

ئىشىك سارى سۇرئەت بىلە ئول قاچىپ،
ئىشىكنى بىرەھمەن كىلىپ تىز ئاچىپ.

توكۇپ ئەشكىنى يىغلادى زارۇ - زار،
بۇ تۇش ۋەھمىدىن كوڭلىدۇر بىقارار.

ئىككى سەبزە پۇش ئالىغە قويدى يۈز،
دىدى: ھەرنى ئەيغان سوزۇڭ كەلدى تۈز.

يىتىشتى جانىم ئاغزىغە چارە ئەيت،
بۇ ئاۋۋارەنىڭ دادى - ھالىغە يەت.

دىدىلەر بۇ سوزنى ئىكى سەبزە پۇش،
بۇ ھالىڭنى پىر ئالدىدا قىل خۇرۇش.

بۇ ھالىڭ بارىپ پىرغە ئەيلە داد،
كى شايەد ئانىڭ بىرلە بولغاي مۇراد.

بولۇپ سەئىدغە ئىككىسى ھەمسەپەر،
ئالىپ يۈردى باشلاپ ئىكى چارەگەر.

ئالىپ باردى تاغ ئىچرە بىرغارغە،
تەلەپ ئەيلابان ئىزدەگەن يارغە.

كورەركىم تۇرار پەيلەسوف ھەكىم،
شۇ كۇھى مۇنىڭ كوڭلىغە سالدى پىم.

ئەگەر ئىزدەسەڭ پىرنىڭ كەسپىنى،
ناۋايى كىتابىدا كور ۋەسپىنى.

كورۇپ سەئىد ئول خىزرە ۋەش پىرنى،
دىدى ئاگا ئەھۋال دىلگىرنى.

كوتەردى باشىن سەئىد سارى قاراپ،
يۈزى مېھرىدەك سالدى غار ئىچرە تاپ.

دىدى سەئىدغە گاھى سائادەت نەۋال،
زەمىرىمدا روشەن دۇرۇر بارچە ھال.

دىگەيسەنمۇ ھالىڭ ماڭا مۇبەمۇ،
يوق ئىرسە دىگۇم قالمايىن تارمۇ.

ئۇپۇپ يەر دىدى: دەرمەند زامان،
سوز ئەيتۇرغە خۇش پەيلەسوف جاھان.

بايان ئەيلەدى پەيلەسوف ھەكىم،
قاراپ سەئىدغە دىدى مۇنداغ كەلىم.

كى ئەي سەئىد ھالىڭ بايان ئەيلەبان،
دەيىن بارچە ئەسرارىڭنى بى گۇمان.

دىدى: مۇلكى شەھرۇ بىناسىنى ھەم،
ئاتاسىنى ھەم ئەقرەباسىنى ھەم.

كىلىپ تۇرنە ئىشكىم باشىغە بارىن،
بايان ئەيلەدى بارچەسىن بىر - بىردىن.

تۇشۇڭنىڭ بارىغە تەئبىر بار،
بۇ ئىشنىڭ ئىلاجىغا تەدبىر بار.

ۋەلى تۇشدە ئول ئىكى سۇرەت ساڭا،
نە سوز دىسە بىلگىل زورۇرەت ساڭا.

نەچۇككىم ساڭا مەن بىلە سۇد ئىرۇر،
ماڭا ھەم سىنىڭ بىرلە مەقسۇد ئىرۇر.

مۇشت دەير ئىچرە ئىدىم پىشەۋا،
ئىدىم دەير ئەھلىغە مەن مۇقتەدا.

ھەمىشە ماڭا بۇ ئىدى ئارزۇ،
كى قىلغان ماڭا ئىككى قۇش گۇفتىگۇ.

AltunOq

ماگا ئاقىبەت غالىپ ئولدى ھەۋەس،
مەن ئول ئويگە ئەزم ئەيلەدىم شۇل نەپەس.

كىرىپ ئاندا بىر كۆشادە ياتىبان،
كوزۇم ئۇيقۇغە دەۋر ئىلە سالىبان.

تۇشۇمدە كىلىپ ئىكى قۇش ھەيئەتى،
ساگا ھەم كورۇنۇپ ئىكەن تەلئەتى.

قىلىپ بىر قۇش ئانداغ نەۋا سازلىق،
ماگا قىلدى بۇ نۇكتە پەردازلىق.

كى تۇشكەي ئاياغىڭغە بەند ناراز،
ساگا تىيرە گور ئولغۇسى كارساز.

يەنە بىر قۇش ئانداغ تەكەللۇم سۇرۇپ،
دىدى: قايغۇلۇق قىلمە خاتىرىنى كوپ.

كى ئالىڭغە كەلگەي تەرىقى نىجات،
سائادەتدىن ئولغاي ئىشىڭغە شەبات.

كوزۇەدىن ئوچۇپ ئۇيقۇ بۇ سوز بىلە،
گەھى ھۇش قالماي گەھى ئۇز بىلە.

قىلىپ ۋەھمى ئانداغ خىيالىمغە جۇش،
سالىپ ئىردى بۇ قايغۇنى ئىككى قۇش.

بەسى جۇستىجۇ بىلە تەئبىرىنى،
تانۇرغە تەلەپ ئەيلەدىم پىرىنى.

تەلەب ئەيلەدىم ئىستەبان بىر سەھەر،
كى ناگاھ باشىمغە ياتىپ پىر دەيىر.

دىدى: مۇز تەرەب بولمە بۇ قايغۇدىن،
ساگا يەتتى بۇ قايغۇ ئول ئۇيقۇدىن.

تۇشۇڭنى مەن ئەتكۇم دۇرۇر ھەم بايان،
يەنە ئەيلەگۇم بۇ نەسىھەت ئايان.

كى مەن ھەرنە دىسەم قوبۇل ئەتكەسەن،
ۋەگەر نە ئوزۇڭنى مەلۇل ئەتكەسەن.

دىدىم يەر ئۇپۇپ دادىمە يەتكەسەن،
بۇ نەۋئ ئىشلارىمنى كۇشاد ئەتكەسەن.

نە ھۇكىم ئەيلەسەڭ جان بىلە قىلغامەن،
كى ئەمرىڭنى ئارمان بىلە قىلغامەن.

دىدى پىر جاماس نامە ئوقۇ،
كى ئەھكامىدۇ تەشنە جانىڭغە سۇ.

بىتىلگەندۇرۇر ئاندا تەئبىرىنى،
كى فەھىم ئەتكەسەن ئاندا تەقرىرىنى.

تەلەب بىرلە قىل نامەغە كوشىشى،
كى مەندىن يېتىشكەي ساگا بەخشىشى.

كىشى كورسە بۇ تۇشنى ئول دەيىرئارا،
سىنىڭ بىرلە دەردىغە تاپقاي داۋا.

بۇ سوزلەرنى بىر بىر بايان ئەيلەبان،
ۋىدائ ئەيلەدى بولدى كوزدىن نىھان.

ئىزىغە كوزۇم دۇرلەردىن ساچىبان،
ئالىپ نامەنى ئىلكىمگە ئاچىبان.

نەزەر ئەيلەدىم كوردۇم ئول نامەنى،
بايان ئەيلەمىشكىم سورۇب خامەنى.

كىشى دەيىر ئارا كوز يۇمۇپ كورسە تۈش،
تولا قايغۇلار ئالىغە كەلسە تۇش.

ئانىڭ چارەسى — بۇ دۇرۇر كوھسار،
ھەمىشە ماكان ئولسە كۇھ ئىچرە غار.

مۇقىم ئولسە يۇز يىلغىچە چىقماسە،
كى مىژگانىدىن ئەشكىنى سىقماسە.

بۇ ئىش بىرلە قايغۇغە تەئبىر ئېرۇر،
ئاياغىڭدا ئىشكەلگە تەدبىر ئېرۇر.

بۇ غار ئىچرە بولسە مۇقىم ئول كىشى،
تۇزەلگەي ئانىڭ سەئىد بىرلە ئىشى.

كىرەر سەئىدى سورماققە تەئبىرىنى،
بۇ غار ئىچرە ئەيلەرگە تەدبىرنى.

مۇئەييىرغە ھەم يەتكۇسىدۇر مۇراد،
تاپىپ سەئىد ئىلە مۇشكىلىغە كۇشاد.

كورەيكىم، تۇرۇپ سەن مېنىڭ ئالىمە،
كېلىپ خىزرى ئەيغان سوزى يادىمە.

ماڭا يۇز يىل ئولدى مۇغارە ئارا،
ئولۇس مۇشكۇلاتىغە چارە ئارا.

يۇزۇڭگە مۇدام ئېردىم ئۇمىدۋار،
يولۇڭدا چېكەرمەن بەسى ئىنتىزار.

قاچان تاپقۇمەنكىم ۋىسالىڭنى مەن،
كى بىر كورگەي ئېردىم جامالىڭنى مەن.

يېتىپ مەن جامالىڭغە يۇز شۇكرى كىم،
قىلاي مۇشكۇلاتىڭغە يۇز پىكرى كىم.

بۇ ئىشلار بارى مەندە تاپتى ۋۇقۇئ،
ئىشىڭغە سېنىڭ ئەمدى ئەيلەي شۇرۇئ.

ساڭا ئەيدىكىم تۇشتە ئول ئىككى قۇش،
كېلۇر بىر پەرى پەيكەر ئانىڭغە خۇش.

پەرى ئاڭلاما، بىل ئانى شەھ قىزى،
قۇياش چەشمىنى روشەن ئەتكەي ئىزى.

ئانىڭ ھوسنى ۋەسپىدە تىل كەلدى لال،
تىلىم ھەم كويەر ۋەسپىدە ھەم مەقال.

ئاتاسىغە بىر شەھر ئالى دۇرۇر،
ئاتى شەھرى سەبز ئاندا ۋالى دۇرۇر.

بۇ قورغان ئىچىدە بۇيۇك قەسرىدۇر،
ئانىڭ شەمئى ئول ئاپەتى ئەسرىدۇر.

بۇ قورغانغە ئۇچ قات سېپىل ئەيلەبان،
تۇرۇپ ھەر بىرىدە دەرۋازەبان.

بىرىنچىدە دىۋ ئاتى قەتران ئېرۇر،
ئانىڭ زورىدىن شىر ھەيران ئېرۇر.

ئىككىنچىدە تۇرغان خوجەستە ھەكىم،
قولىدا كىتابۇ ھەمىشە مۇقىم.

ئۈچىنچى ئىشكىدە تۇرار زال ۋەش،
زەبانى فۇسۇن بىرلە دۇر تىغ كەش.

ھەمىشە فۇسۇن مىكرىنى ۋىرد ئېيتىپ،
پەلەك زالىغە ھىيلەلەر ئۈرگەتىپ.

ماكان ئەيلەب ئول شوخلەر قەسر ئارا،
كىشى يوقكى ئاشىق ئېمەس ئەسر ئارا.

كىشى ۋەسلىنى ئارزۇ ئەيلەبان،
ئەگەر كىرسە يۇز گۇفتىگۇ ئەيلەبان.

مۇشەققەت بىلە يەتسە دەرۋازەغە،
كى بەند ئەيلەگەن يولنى شىرازەغە.

چۇ زور ئىلە قەترانىنى قىلسە ھەلاك،
ئاچىپ كىرسە دەرۋازەنى دەردناك.

ئىككىنچى ئىشكىدە ھەكىم ئەھلىغە،
كىرىپ غالىپ ئولسە مۇقىم ئەھلىغە.

ئۈچىنچى ئىشكىدە فۇسۇن ئەھلى بار،
ئانىڭ شۇئلە ئاغزىدىن چەككە يۇمار.

ئەگەر غالىپ ئۇلساڭ بارى خەسمىغە،
ئانىڭ مىكرۇ زورقى ئىكەن رەسمىغە.

بۇ ئىشلاردىن ئۇتكەندە تاپقاي مۇراد،
يوق ئىرسە ھەلاك ئولغايۇ ۋە نامۇراد.

ۋە لىكىن ساڭا ھەق نەسىپ ئەيلەمىش،
ئىلاجىڭغە مەندەك تەبىب ئەيلەمىش.

دىدى: بىرنەچە لەفزى قىلدىم ساۋاد،
كىرەك ئەيلەسەڭ بۇ تەكەللۇمنى ياد.

داغى مۇھرەئى چىمىدا بار ئىدى،
ئاڭا بەردىكىم مۇھرە دىلدار ئىدى.

يەنە رۇقئەئى چەكمىش ئىردى رەقەم،
كەرەم ئەيلەبان بەردىلەر ئانى ھەم.

دىدى: قويغىل ئەمدىكى ئەزم ئەيلەپات،
بولۇر راھبەر بۇ ئىكى پاك زات.

بۇ موھرىنى مەھكەم تۇت ئاغزىڭغە ئال،
دەھانىڭ سۇيىن خەسىم سارىغە سال.

دەھانىڭ ئەگەر موھرىدىن سۇ ساچار،
سۇدىن ئادەت ئىردىكىم ئۇيقۇ قاچار.

بۇ ئىش غەيرى ئادەتكى ئۇيقۇ كىلۇر،
بۇ خاسىيەتىم كىمكى كورسە بىلۇر.

بۇ سۇ بىرلە قەتران يۇمۇر بولسە كوز،
ئانىڭدىن ئوتوپ يولنى قەتئ ئەيلە تۇز.

ئىكىنچى ئىشىك سارى قويساڭ قەدەم،
ئۇ شۇل يەردە باردۇركى بىر خىزرى دەم.

بۇ رۇقئەمنى ئىلتىپ بارىپ ئالىغە،
نىياز ئەيلە ھالىڭ ئانىڭ سارىغە.

ئىشىت ئانى كىم بىزگە پەرزەند دۇرۇر،
ماڭا ھىكمەت ئىلمىدە پەيۋەند دۇرۇر.

غەمىڭنى ئاڭا دەكى غەمخارەدۇر،
بەسى مۇشكۇلاتىڭغە ئول چارەدۇر.

بۇ سۇزلەرنى بىر - بىر بايان ئەيلەدى،
ۋىدائ قىلدى، فۇرقەت ئايان ئەيلەدى.

نەچچە ۋادىلەر تۈن - كۈن قەتئ ئىتىپ،
ئىككى سەبزە پۇش ئەلنى ھادى ئىتىپ.

يىتىپ كەلدى ئول شەھرغە بۇ غەرىب،
كى كۈن كەچ بولۇپ ئەردى تاپتى شەكىپ.

ئىكى ھەمرەھى شەھغە ئەرز ئىتكەلى،
بىرىپ دىدى بىچارە ھالىن بەرى.

ئالىپ كەلدى شەھ غەملىك ئاۋارەنى،
بەسى كوڭلىن ئالدى بۇ غەمخارەنى.

دىدى شاھ بۇ كۈن غەمدىن ئاسۇدە بول،
قوپۇپ ئەرتە قورغانغە ئەزم ئەيلە يول.

داغى سەئدى قويدى ئاياغىغە باش،
چىقىپ ئاھ ئىلە يىغلابان كوزدە ياش.

بارىپ ئوز ۋىساقىغە ئول بىقارار،
يىتىپ كىچە ئول ئويدە كوڭلىدە نار.

ئالىپ چىقتى سەئدىنى كىم ئول خىيال،
كى بار ئەردى كوڭلىدە شەۋقى جامال.

چىقىپ ئويدىن ئانداغكى بادى سەبا،
يىتىپ كوھ قەسرىغە ئول بىنەۋا.

چىكىپ قەسر ئالدە ئاھۇ - پىغان،
كى ھىجر ئىچرە كوڭلى دۇرۇر بى ئامان.

بار ئېردى بۇ قەسىر ئىچرە بىر دىۋە زاد،
كەزەر قەلئە دەۋرىن نەچۇك گەردى باد.

بىناگاھ يېتىشتى قولاغىغە ئۇن،
غەزەبتىن باشى ئوزرە چىقتى تۇتۇن.

كورەر مەست ئاندا نە ئەقىل نە هۇش،
يوق ئېردى ئاڭا جۇز فىغانۇ ـ خۇرۇش.

ئالىپ ئىلكىگە خەنجەرى تىزنى،
دىبان ئولتۇرەي ئوشبۇ خۇنرىزنى.

يەنە قىلدى كوڭلىدە پىنهان خىيال،
تاڭ ئاتقۇنچە ئولتۇرمەي ئەيلەي هەيال.

بۇ يەرگە يىغىلغاندا ياخشى ـ يامان،
سۇرەي تىغ بوغزىغە، بەرمەي ئامان.

بۇ پىكر ئىلە سالدى ئاياغىغە بەند،
تۇشۇپ زەنگى دەستىغە بۇ دەردمەند.

ئالىپ كىردى غار ئىچرە ئول زۇلم پاش،
چىقىپ قويدى غار ئاغزىغە زور تاش.

بۇ زەنگى قوپۇپ قىلدى قورغانىغە ئەزم،
بۇ بىخودنى ئولتۇرمەكىن قىلدى جەزم.

سەهەر ۋەقتى سەئدى ئوزىگە كېلىپ،
كېچە يادىدا بولغان ئىشلار بىلىپ.

چۇ كورگەن ئىشنى خىيال ئەيلەبان،
قىلىپ ئېردى تەئبىر دانا ئايان.

قىلىپ ئېردى دانادىن ئول رۇقئە ياد،
ئوقۇپ ئانچە كىم كوڭلىنى قىلدى شاد.

ۋۇجۇدىغە قۇۋۋەت نەچچە يۈز ئورۇپ،
ئاياغىدە زەنجىرنى سىندۇرۇپ.

ئالىپ ئاغزىدىن غارنىڭ تاشنى،
كى قۇتقاردى ئول غاردىن باشنى.

يانىپ باردى ئول يەرگە كىم پادىشاھ،
دەپ ئېردى بارىپ ئەيلەگىل خۇابگاھ.

بارىپ كوردى ئاندا مۇرافىقلارىن،
مۇنى ئىزدەشىپ ئېردى مۇشغىقلارىن.

كورۇپ بىر ـ بىرىن بولدىلەر شادىمان،
قوپوب ۋەئدەگاھىغە بولدى راۋان.

تۇرار شاھ مەيدان ئارا ئىنتىزار،
ئاناڭ ئالىدا زەنگىئى دىۋە سار.

پەرى چېهرە قەسىر ئىچرە هازىر بولۇپ،
تاماشاهلار ئەتمەككە نازىر بولۇپ.

يەنە يۈز تۇمەن خەيىللەر هەر تەرەپ،
تاماشاسىغە سەئدىنىڭ چەكتى لەپ.

دىبان دىۋە سەئدى چۇ كەلگەن زامان،
بۇرۇن تۇتقۇنۇم ئولتۇرەي بى ئامان.

كىرىب غارغە تۇتقۇنىن تاپمادى،
تەئەججۇپتىن ئاچقان ئاغىز ياپمادى.

چىقىپ سەئد سارىغە ئەزم ئەيلەدى،
بۇ هەم كىردى مەيدانىغە رەزم ئەيلەدى.

ئالىپ سەئد ئول موهرنى ئاغزىغە،
دىمەي موهرە، بىل هوشنى مەغزىغە.

ئىتىپ دىۋەغە ئاغزىدىن سۇ ئالىپ،
كوزىن يۇمدى قەترانىغە ئۇيقۇ كېلىپ.

كوتەردى ئانى سەئدى ئايلاندۇرۇپ،
هەلاك ئەيلەدى ئانى يەرگە ئۇرۇپ.

نەزەر ئەھلىدىن چىقتى غەۋغا بەسى،
چىقىپ شەھر ئىلىدىن ئەلالا بەسى.

داغى سەئىدى تۇردى كەمەر باغلابان،
نە خىزمەت تىلەرسەن ماڭا قىل ئايان.

دىبان يۇردى ئىككىنجى قورغانغا پات،
ھەكىم ئانى كورگەچ قىلىپ ئوزنى مات.

قىلىپ نامە تەسلىم سەئىدى زامان،
بىرىپ ئىردى ئول فەيلاسۇپى نىھان.

ئالىپ كىردى ئول نامەنى بۇ ھەكىم،
سۇرۇپ كوزىگە ئوزنى ئەيلەپ نەدىم.

ئوقۇپ كوردى ئۇستادىنىڭ ئاتىنى،
ئوزى بىرلە سەئىدى مەقالاتىنى.

پۇتۇلگەن ئىكەن سەفھەغە نەچچە سوز،
سىپارىش قىلىپ سەئىد ھالىن توكۇز.

كى ئەمر ئەيلەمىش ئىردى ئول ئۇستاد،
كى سىھرىكى زال ئەتتى، قىلغىل كۇشاد.

تۇرۇپ ئول ئىكوۋ بۇ مەقالات ئارا،
تاماشا كورۇپ ئەل بۇ ھالەت ئارا.

دىدى سەئىدغە ئول ھەكىم: ئەي غەرىپ،
نەكىم خاھىشىڭدۇر ھەق ئەتمەس نەسىپ.

بۇ كىم زال دەپ ئەيلەمىشلەر خىتاپ،
ئانى بىلگەسەن قىلمايىن ئىزتىراپ.

قىلىپ مەن تىلىسىم ئىلە سۇرەت ئاڭا،
نە جىسمىدا جان بار نە قۇۋۋەت ئاڭا.

سەن ئول سارى جۇرئەت بىلە بارغاسەن،
كى دەربەند ئىچىگە ئوزۇڭ سالغاسەن.

كىرىپ زال كوكسىگە بىر تەپكەسەن،
ھەرىمى ۋىسال ئىچرە بىر ئۇپكەسەن.

يەنە سەئىدى سارىغە بولدى راۋان،
دىدى شەھغە بۇ سوزنى ئول كامىران.

يەنە قايىسى ئىش سارى ئەزم ئەتكەمەن،
نە ئىشلار بۇيرۇساڭ ئول تەرەپ كەتكەمەن.

بۇ سوز بىرلە شەھغە يېتىپ ئىزتىراپ،
قوپۇپ باشلابان سەئىدنى بى جەۋاپ.

خىرام ئەيلەر ئىردى ئەجۇزە سارى،
شەھەر خەلقى كەينىچە يۇردى بارى.

بەلا كوپ ئىدى زالنىڭ دەۋرىدە،
شەھەر خەلقى نالان ئىدى جەۋرىدە.

كىرىپ سەئىد ئول يەرگە مەردانەۋار،
تەپىپ كوكسىگە زالنى قىلدى خار.

بارى سىھرىلەرنى كۇشاد ئەتتىلەر،
بۇزۇپ ئانى، كوڭلىنى شاد ئەتتىلەر.

بارىپ سىھرىنى باتىل ئەتتى تەمام،
يانىپ شاھ سارىغە قىلدى خىرام.

قۇچۇپ ئانى شەھ يۇزلەرىگە ئۇپۇپ،
دىدى ماڭا پەرزەند بولغىل، كۇلۇپ.

ياسالغان ئىدى باغ ئارا بىر مەكان،
ئانى كورمىگەن ئومر ئەھلى زەمان.

بۇ قەسىر ئىچرە شەھ قىلدى ئانداغكى شور،
بارى شەھر سەبز ئەھلى تاپتى سورۇر.

پەرىشتە بىلە ۋەسلى تاپتى پەرى،
يېتىشتى گەدا ئىلكىگە گەۋھەرى.

ئەجەل ئىلكى شەھنىڭ ياقاسىن ئالىپ،
زىمىن ئىچرە تېپىپ ئەتتى ئانى چالىپ.

بۇ شەھزادە ئورنىدە تۇتتى مەقام،
پەلەك دەۋرىدىن يەتكۇرۇپ ئاڭا جام.

ئىشىتكىم بودور دەھر دون ئادەتى،
پەلەك زالىغە بار بۇ خاسيەتى.

نىھان ئەيلەبان بىرنى-بىر قوينىغە،
بىرنى مۇسەللەت قىلىپ ئورنىغە.

بىرنى پەنا دەشتىغە يەتكۇرۇپ،
بىرنى جەھان تەختىغە كەلتۇرۇپ.

بىرىن قەتل ئېتىپ تەختەغە ياتقۇزۇپ،
بىرىن تەخت ئوزە چارزانۇ قۇرۇپ.

بىرىگە بېرىپ تاج ئىلە زەرۇ-سىيىم،
بىرىنى قىلىپ خار-زارۇ يىتىم.

كەل ئەي ساقىيا تۇت كى... جام،
ئىچىپ بادەنى مەست ئولاي سۇبھى-شام.

چىقىپ ئوزلۇگۇمدىن تىيا سارىغە،
سالاي ئوزنى شاھى سەخاپ ئارىغە.

قىلاي توھپە ئالىدە پەژمۇردە دىل،
دەي ئالىدە ھاجەت ماڭا يەتسە بىل.

كەرەم ئەيلەبان دەستىمە بەرسە تىغ،
كېسەي ئوزلوكۇم شاخىنى بىدەرىغ.

شاھ بەھرام شەنبە كۇنى گۇلرەڭ تون كىيىپ، گۇلرەڭ قەسرىغە يۈز كەلتۇرۇپ، ئول قەسر ئىچىدە شەپەقرەڭ ھەلەلىك خۇرشىد ئاسا دىلبەر بىرلە ياقۇت يەڭلىغ جامدا لەئلىرەڭ مەي نۇش ئەتكەنى ۋە ئول لەئلى رەڭ مەي مەستلىكىدىن قىزارغان ئوقۇغە مەيل قىلغانى

چۇ سىھشەنبە ئېردى پەلەك تىزرەۋ،
نۇجۇم گۇللەرىن توكتى ھەر يان پەرەۋ.

چۇ گۇلچېھرە دىلبەر چىقىپ قاشىغە،
پىدا ئەيلەگەي جاننى پادە شەيىغە.

شەپەقگۇن لىباسىن كىيىپ چەرخى زال،
قىلىپ جىلۋەلەر ئاچتى تۇرپە جەمال.

داغى ئول سەنەم ھۇللەسى ئال ئىدى،
تەۋازۇئ بىلە قەددى چۇن دال ئىدى.

چىكىپ شاھ بەھرام گۇلگۇن سەرىر،
كىيىپ قەددىغە جامە گۇلگۇن ھەرىر.

تۇتۇپ شەھغە گۇلگۇن مەي ئول سەنەم،
ئىچەر ئېردى ئىكوۋ ئانداغ دەمبەدەم.

ھەمۇل قەسرى گۇلگۇن سارى ئەزم ئېتىپ،
كى ئىچمەككە گۇلرەڭگى مەي بەزم ئېتىپ.

سەدالار چېكەر ئېردى بۇلبۇل كەبى،
كى مەي تابى قىلدى يۈزىن گۇل كەبى.

نۇزۇل ئەيلەدى شاھ بەزم ئارا،
شەپەقگۇن ياسالغان كى دىۋان ئارا.

چۇ بەھرام مەيدىن قىزارىپ ئىدى،
ۋەلى كوزىدىن ئۇيقۇ بارىپ ئىدى.

گورۇھكى شاھغە ھاۋادار ئولۇپ،
بۇ ئەسرارلەردىن خەبەردار ئولۇپ.
چۇ ئەمر ئەتتى سۇلتان بۇ يەكلىغ ئاغا،
دىسۇن سەرگۇزەشتىن كورۇنمەي ماغا.

شەھەنشاھ كوڭلى ئاچىلغاي دىبان،
كى مەي زورنى دەفئ قىلغاي دىبان.
تۇرۇپ پەردەنىڭ تاشىدا بۇ غەرىب،
تەۋەھھۇم بىلە بولدى غەمگە فەرىب.

تاپىپ رومىلەردىن فۇسۇنسازنى،
سوز ئەيتۇرغە بىر سىھرى پەردازنى.
شەھ ئىقبالى ئانداغكى ئەفزۇن ئىدى،
يۈزى بادەدىن ئەسرۇ گۇلگۇن ئىدى.

دىدى ئەرز شەھغە ئانى كەلتۇرۇپ،
تەۋازۇئ بىلە ئەرزنى يەتكۇرۇپ.
دۇئا بىرلە نۇكتە سەرا بولدى ئول،
دىگەي سوزلەرىن، شاھ قىلغاي قەبول.

تورتىنچى ئەقلىمدىن يەتكۇرگەن مۇساپىرنىڭ داستان ئاغازى

بار ئېردى ئەجەپ شاھ ئالى نىشان،
كى ئەمرىدە مەئمۇر ئەھلى جاھان.
ئوتۇپ نەچە كۇن شاھ قىلدى خىيال،
تاپىلك ئول كىشىنى كى ئەيلەي سوئال.

ئەدەددىن زىيادە فەزايىنلارى،
سەناغدىن بۇرۇن پەلەك ئايىنلارى.
چىقىپ كوپ ياساۋۇل قىلىپ سۇرئەتى،
تاپىپ كەلدى ئانى ھەمىن پۇرسەتى.

ئاتاپ خەلق چۇ نە ئانىڭ ئاتىنى،
داغى شاھ ئادىل دىبان زاتىنى.
دىدى: ئەي شىكەستە مۇرادىڭ نەدۇر،
بۇ ھىلە بىلە ئىنقىيادىڭ نەدۇر.

پەقىرلەرغە بى باھانە بىرىپ،
ئەگەر تاپسە بائىس خەزانە بىرىپ.
جەۋابىغە مۇنداغ دىدى ئول بەشەر،
تىلەيمەن بىر ئەررە يەنە بىر تەبەر.

بۇ تەۋر ئىلە ھالى زەبۇن بىر پەقىر،
چۇ دەۋران ئارا بەلكى بولغان ئەسىر.
ئانىڭ ھىكمەتىن شاھ سوئال ئەيلەدى،
گەدا بۇ تەرىقە مەقال ئەيلەدى.

كىزىپ دەشتۇ-تاغۇ باياباننى كوپ،
مۇشەققەتدە قىيناپ ئەزىز جاننى كوپ.
ئەگەر قايدا بولسە بۇ يەكلىغ سەمەر،
قىلايىن كىسىپ ئانى زىرۇ-زەبەر.

ئالىپ كەلدى ئەمرۇد ئاغا بىر سەبەد،
كى ئارام ئالماي قىلىپ جەھدۇ-جەد.
شەھەنشاھ بىلدىكى مەقسۇدىنى،
ئاغا بايدى دەرھال كەرەم جۇدىنى.

تۇرۇپ قالدى خەير ئاغا بەرمەيىن،
يانىپ چىقتى ئىھسان گۇلىن تەرمەيىن.
ھىساپ ئەيلەسە سانى بىرلەك ئىدى،
دىسە ئون تۇمەن قۇل بىشەك ئىدى.

ۋەزىر مەيل ئەيلەپ باھانە سارى،
ئالىپ يۈردى شەھنى خەزانە سارى.

ۋەزىرنىڭ خىيالى كورۇپ مالنى،
نە كىم تەرك ئەتكەي بۇ ئەفئالنى.

خىيالىن بىلىپ شەھ نەزەر ئەيلەدى،
خەزايىننى ئانداغ مۇقەر ئەيلەدى.

دىدى: ئاز قىلىپەن كى ئىھسان ئاڭا،
بېرىلىڭ يانە ئالتۇن دۇچەندان ئاڭا.

بار ئېردىكى مۇنداغ نەچە ئىشلارى،
ئاتا بەزلىدە نەۋئ قىلمىشلارى.

ساچىپ دۇرلەرىن ئەبرى ئىھسانى كوپ،
بۇ ئەتىۋارئىلە ئېردى مېھمانى كوپ.

بۇ مېھمانلەر ئىچرە بارئېردى غەرىپ،
ئانىڭ ئۇلپىتى ئېردى شەھغە قەرىب.

تۇرار ئېردى سوھبەت قىلىبان ئىكوۋ،
بۇ مەجلىسدە يەنە يوق ئېردى بىراۋ.

بايان ئەيلەبان قەۋلى ئەخبارنى،
تامام ئەيلەدى نەچچە گۇفتارنى.

ئىشت شەھ بىساتى ئارا ئاينە،
بار ئېردىكى مۇنداغى يوق ئېردى يەنە.

بۇ كوزگۇنى ھەركىم يۈزىگە تۇتۇپ،
قاراسا يۈزى ۋە كوزىگە تۇتۇپ.

دىسە راست ئەكسى سافالىغ ئىدى،
غەلەت دىسە ۋەجھى قارالىغ ئىدى.

بولۇپ ئېردى كوپ ئازمايىش ئاڭا،
ئېيتقاندەك ئېردى نەمايىش ئاڭا.

چۇ شەھ بەرگەن ئەردى ئاڭا ئانچە مال،
ھىسابىنى بىلمەك يوق ئېردى مەجال.

بۇ سوز بارەسىدە سوئال ئەتتى شاھ،
ھەمۇل ھەمكى سارى ئەيلەپ نىگاھ.

بۇ ئالەمنى ئانچە گۇزەر ئەيلەدىن،
ئۇلۇس خەيلىغە كوپ نەزەر ئەيلەدىڭ.

ئىشتىتىڭمۇ بارمۇ مەنىڭدەك سەخى،
ۋە كوردۇڭۇزمۇ دەگىز سوز ئەخى.

شەھنشاھ قىلغان زامان بۇ سوئال،
مۇنىڭ ئولدى ئانچە خىيالى مەلال.

ئەگەر بار دىسە شەھغە نۇقسان ئېرۇر،
ئەگەر يوق دىسە سوزى يالغان ئېرۇر.

قىلىپ ۋەھىمە ئانچە تەپەككۇر بىلە،
دىدى سوزنى يالغان تەھەييۇر بىلە.

كېزىپ مەن جاھاننى چۇ بادى سەبا،
تەپا ئالمادىم سەن كەبى ئەسخىيا.

دىدى شاھ : ئەيغان سوزۇڭ چىنمۇدۇر،
بىلەي ياكى ئول كەزبى تەلقىن مۇدۇر.

تۇتۇڭ كوزگۇ ئوترۇ كورۇنگەي يۈزى،
ئوزىنىڭ يۈزىنى تاكى كورگەي ئوزى.

نەزەر سالدى نى پىلھال كوزگۇ ئارا،
ئوز ئەكسىنى ئانداغكى كوردى قارا.

خىجالەتدە بولدى سەرئەفكەندەلىك،
داغى شەھغە ھەم يەتتى شەرمەندەلىك

دىدى: ئەي مۇساپىر خوجەستە سۇپات،
ساڭا ئولدى مەندىن بۇ يەڭلىغ ئۇيات.

قارالقىغە بائىس كى يالغان ئېرۇر،
ئىلاجى دىمەك راست ئاسان ئېرۇر.

دىدى كوردۇم ئەيدى بۇ كوزگۇگە باق،
باقىپ كوردى كوزگۇ ئارا ئەكسىن ئاق.

دىدى شاھ: ئەيغىل ئېرۇر نى كىشى،
بۇ يەكلىغ ساخادۇر ئانىڭ ۋەرزىشى.

دىدى: راۋى بولساق بۇ يەردىن يىراق،
ئەگەر بولسە خىلۋەت ئېرۇر يەخشىراق.

چىقاردى مەجالس ئىلىن تاشقارى،
ئالىپ كىردى ئاندىن ئانى ئىچكەرى.

دىدى ئول كىشىگە: سوزۇڭ قىل بايان،
دىگەن سوزلەرىڭ تاكى بولسۇن ئايان.

دىدى: بۇ ساۋاھىل ئارا شەھرى بار،
ئانىڭ تەرزىدۇر مىسلى جەننەت شۇئار.

سىنىڭ مولكۇڭ ئىچرە ئېرۇر مۇتتەسىل،
خەراجىن بىرۇرلە ساڭا توشسا يىل.

... ...
... ... ①...

چۇتوجار مەسئود دىلىن ئەتتى خۇش،
تۇتۇپ شەھغە قىلدى ئانى پىشكۇش.

يەنە مىزبانى تۇرۇپ ئانچە بەزم،
ئىچەر ئېردى گۇلگۇن قەدەھلەرنى جەزم.

قايان باقسا ساغەر تۇتار ساقى ھور،
نەزەر قىلسا گويا ئىدى جانغە جور.

نى دىن كىم قەرەھدىن ئاتار ئېردى ترق،
قىلۇر زەخمى گويا ئولۇمگە يەۋۇق.

بۇ نەۋۇ ئىلە ئېردىكى ئاخشامغىچە،
چىقىپ سوكرە ئارامىن ئالدى بۇ كېچە.

تاڭ ئاتقان زامان كەلدى يەنە بۇ خەيل،
كى ئوز ئادەتىدىن سوبۇھ ئەتتى مەيل.

چۇ ئەمىر ئەتتى مەسئود بىشارەت بىلە،
يۇرۇر ئېردى خەلقى ئىشارەت بىلە.

ئالىپ كەلدى مەجلىس ئارا تۇرپەساز،
بۇ ساز بىلە كەلدى نەچە دىلنەۋاز.

تۇزۇپ سازلەرنى چالغۇلار دىدى،
يەنە ھەم نىقابىن ئالغۇلار دىدى.

يۇزىدىن نىقابىن ئالىپ شولزامان،
كى چەڭ تارىغە بەردى قاتىغ پىغان.

ئىشتتى بۇ يەكلىغ سادالارنى شاھ،
كى چەكدىن قاتىغراق چېكەر ئېردى ئاھ.

ئىشىن ئانچە مەسئود رىۋاج ئەيلەدى،
تۇنە كۇندىن ئارتۇق خىراج ئەيلەدى.

بۇ نەۋۇ ئوتتى ئول كۇن زىياپەت ئىشى،
بولۇپ شاھ مەي ياندى كى ھەر بىر كىشى.

يەنە تاڭلاسى ھەم تۇزۇپ مەئرىكە،
مەجالىسغە ئانداغ بىرىپ تەئرىكە.

پەرى ساقى مەيىنى تۇتار ئېردى جىق،
بۇ كۇن بولدى ئەۋۋالقىسىدىن قىززىق.

① قولىيازمىنىڭ 2 ۋارىغى يوق (تەخمىنەن 272 مىسرا).

يەنە ئەمر قىلدى كەرەم مىيزبان،
بىراۋ قوپتى چىقتى ئىشىكدىن راۋان.

هايال قىلماي ئەسلا يەنە كىردى پات،
ئالىپ كەلدى شەھنىڭ قاشىغە بىر ئات.

بۇ ئات سۈرئەت ئىلە ئەگەر قويسا كام،
قىلىپ ھەر كۈنى يۈز ياغاچلىق خىرام.

ئانى توھپە قىلدى شەھىنشەھغە،
داغى ماللار كۆڭلى ئاگاھغە.

بارى توھپەلەر ئىردى مەرغۇبىراق،
ۋە لېكىن بۇ ئات كەلدى مەئبۇبىراق.

زىياپەت بىلە شاھ مەجنۇن ئىدى،
بۇ كۈن بارچە كۈنلەردىن ئەفزۇن ئىدى.

كۈن ئولتۇردى يەنە بارى ئىردى مەست،
كېرەك مۇنداغ ئولماق ئىشى مەيپەرەست.

چۇ مىھرى دۇرەخشان يۈزىنى ئاچىپ،
يەنە شام — ھىندۇيى كەتتى قاچىپ.

بولۇپ ئۈيقۇ چۇ نە كوزىدىن يىراق،
كى ئۈزىنىڭ ۋىساقىغە قويغاي ئاياق.

دېدى مىزبان نەچە كۈنلەر تۇرۇڭ،
كى بىزلەر بىرلە بەزم ئىشرەت قۇرۇڭ.

دېدى: چۇ نە مۇنچە تەئەب ئەي رەفىق،
ساڭا يەتتى بىزدىن كەچۇر ئەي شەپىق.

زىياپەت ئىشى مۇندىن ئارتۇق ئەمەس،
بۇ ئىشرەتدە ئولگەنلەر ئولدۇم دېمەس.

مەنىڭ كەلمەكىمدۇر ئىرادەت بىلە،
ۋەلى يانماق ئەۋلى ئىجازەت بىلە.

بۇ ھالەتدە مەسئۇد دېدى: ئەي ئەزىز،
بۇ يەڭلىغ كوڭۈلگە سالىپ رۇستە خىز.

كېتەرسىز قويۇپ بىزنى ئەرمان بىلە،
قالۇرمەن پەقىر داغى ـ ھىجران بىلە.

....
....

قويۇپ ئۈزىرلەر شاھ ئالى نىشان،
قىلىپ خەيرۇ باد ئۈيگە بولدى راۋان.

ئۈزاتماقىغە چىقتى ئۈزى ئاتلانىپ،
زەمانىدە مەكانىغە كەلدى يانىپ.

چۇ شەھ يولغە كىردى خىرام ئەيلەدى،
بارىپ ئۈز يېرىدە مەقام ئەيلەدى.

ئۆتۈپ نەچچە كۈنلەر بولۇپ پىكرىدە،
كېچە ـ كۈندۈز ئىردى ئانىڭ زىكرىدە.

قىلىپ سوزلەرىن بولماس ئىردى تەمام،
پىراقىدا ھەركۈن چېكەر ئىردى جام.

بىراۋكىم تىراز ئۈزرە ۋالى ئىدى،
ئۈزى كوپ خەسىس، نەسىبى ئالى ئىدى.

بۇ سەرداردىڭ ئاتى جەيبۇر ئۇلۇپ،
كى ھىند مۇلكىدە زۇلمى مەشھۇر ئۇلۇپ.

كېلىپ ئىردى ئاندىن نەچە دادخۋاھ،
ئۆتۈپ ئىردى چەندان بىگىدىن گۇناھ.

مۇنى شاھ جۇنە ئىشتكەن زامان،
غەزەپ ئورلەتىپ بولدى شىر ژىيان.

دېدى: مەسئۇد ئولسۇن ۋىلايەتگە شاھ،
كى جەيبۇر ئىشى بولسە مۇنداغ تەباھ.

AltunOq

ۋەلى نامەسىدىن بۇرۇن بۇ خەبەر،
يېتىپ بولدى جەيبۇر ئىشىغە خەتەر.

ئاگا بەللۇ ئاتلىغ بار ئىېردى ۋەزىر،
تەلەپ قىلدى ئانى دىدى: مۇنداكىر.

دىدى: ياشۇرۇنچە ئىشىتكەن سوزىن،
كى جۇنە تەرەپدىن يېتىشكەن سوزىن.

دىدى: بەللۇ مۇنداغ قىلىپ مەشۇرەت،
يىمە غەم ساگا كورسەتەي مەسلەھەت.

كى بىرلەرگە مۇنداغ ھاۋادىس ئىېرور،
ئەدۇ مەسئۇد ئولمىشكى بائىس ئىېرۇر.

يازىپ شەھغە مۇنداغ كىتابەتنى ئول،
تاپىپ دۇركى مۇنداغ ئىنايەتنى ئول.

كىشلىكدە ئانداغكى فايىق كورۇپ،
سىنىڭ ئورنۇڭە ئانى لايىق كورۇپ.

بۇ بائىسدىن ئەتمىش بۇ يەگلىغ كېڭەش،
ۋە گەرنە سىنىگدە نىچۇك غەللە ـ غەش.

قاچان بولسە مەسئۇد جاھاندىن ئەدەم،
پەلەك ياۋەرىڭدۇر ئەدۇ پۇشتى خەم.

دىدى: جەيبۇر ئولسە بۇ ئىش چارەمىز،
مۇنىڭ بىرلە پۇتسە ئەگەر يارەمىز.

ئانى يوق ئىېتەرگە نە تەدبىردۇر،
دىدى بەللۇ: مۇنداغكى تەزۋىردۇر.

بۇرۇنراق ئوزۇڭگە ئانى يار ئەت،
مۇھەببەت رەسۇمىدا ئىزھار ئەت.

ئالىپ كەل ئويۇڭگە تەۋازىئ بىلە،
داغى خىزمەتىن قىل تەۋابىئ بىلە.

قاچا مەۋجۇد ئولسە بۇ يەگلىغ ئەمۇر،
قىلۇرمەن كوزۇگدىن بۇدۇشمەننى دۇر.

بۇ سوزدىنكى جەيبۇر بولۇپ ئانچە شاد،
بولۇپ مەسئۇد ئىلە موۋەددەت نىھاد.

قىلىپ با تەنىدا فۇسۇنسازلىق،
ۋەلى زاھىرەن ئىېردى ھەمزارلىق.

ئالىپ كەلدى جەيبۇر ۋىساقى ئارا،
تۇشۇردى ئانى بىر راۋاقى ئارا.

تۇگەپ بەزمى ئىشرەت ئىشى، بولدى شام،
خەلايىق قويۇپ ئويگە ياندى تەمام.

بىرى ـ بىرسىنى يارى جانى دىبان،
ئىكوۋ ئاتلانىپ يولغە بولدى راۋان.

بۇ مەسئۇد مەكانىغە تۇشتى كېلىپ،
قەدەھ نۇش ئىېتەر ئىېردى مەھرەم بىلىپ.

بۇ كۇن ئىچرە ئانداغ بولۇپ مەيپەرەست،
كى مەسئۇدنى قاتتىغ قىلىپ ئىېردى مەست.

يىقىلدى يانىچە بۇ گۇلشەن ئارا،
قۇياش پاتتى، بولدى جاھان ھەم قارا.

يېتىپ كەلدى مۇندا چۇ مەككارلەر،
قولىن تۇتتى مەھكەم بۇ غەددارلەر.

قىلىپ بەند ئىككى ئاياغىنى رۇست،
بۇ گۇلشەن ئىچىدىن ئالىپ قاچتى چۇست.

بولۇپ ئىېردى مەسئۇد ئىلى بىخەبەر،
لىكىن مەستلىكدىن گەران ئىېردى سەر.

كوتەردى بىراۋى قاچا باشلادى،
بارىپ بىر قودۇقغە ئانى تاشلادى.

ياتار ئىردى چاھدا ھەمول ناتەۋان،
يېتىپ كەلدى خەلقى تاڭ ئاتقان زامان.

بۇ ئىشدىن خەبەر يوق كېلىپ كوڭلى توق،
كىرىپ باقسە مەسئۇد بۇ گۇلشەندە يوق.

بولۇپ بارچە غەمناك ياقا چاك ئېتىپ،
كى جەيبۇر ئەم ئوزنى غەمناك ئېتىپ.

باقار ئىردى ئانداغ قىلىپ ئىزتىراپ،
يەنە مەسئۇد ئەھلى قىلىپ كوپ شتاپ.

بۇغەم بىرلە ھىچكىم كوزىن ياپمادى،
تىلەپ نەچچە كۇنلەر ئانى تاپمادى.

بەسى يالىقبان ئەل بۇ سۇرەت بىلە،
تۇتار ئىردى ماتەم زورۇرەت بىلە.

بۇ سوگ بىرلە جىسمىن نەھىپ ئەيلەدى،
يىغىپ كوھى غەملەر زەئىپ ئەيلەدى.

بۇ يەرگە يېتىپ ئىش تەكەللۇپ بىلە،
يانىپ كەتتى جەيبۇر تەئەسسۇپ بىلە.

قىلاي يانە مەسئۇد سوزىن داستان،
كوزىن ئاچتى ناگاھ تاڭ ئاتقان زامان.

ئوزى بىر چوقۇردا قولى ئىردى بەند،
بىلى بالچىق ئىچرە ئاياقدا كەمەند.

دىدى: گىردى كارا ئىرۇر بۇ نىھال،
تۇشۇمۇ، ئوڭۇمۇ ۋە ياخود خىيال.

كوزىگە قاراڭغۇ كورۇندى جاھان،
بۇ يەردە كورۇنمەس ئىدى ھىچ جان.

بۇ ھالەتدە چاھنىڭ باشىغە بىراۋ،
كېلىپ ئاچتى ئاغزىن، كورۇندى ئالاۋ.

ئانى چاھ ئىچىدىن ئەزابى بىلە،
ئالىپ چىقتى چىرماپ تەنابى بىلە.

جەدەل بىرلە ھەيدەپ تۇتۇپ خارى-زار،
ئۇرار ئىردى... ئاڭا بى شۇمار.

پەلەك زۇلم تاشىن ئاتا باشلادى،
يەنە بىر ئوي ئىچرە كېلىپ تاشلادى.

چىقىپ چاھدىن ئولدى بۇ ئويگە ئەسىر،
كىرىپ كەلدى ئويگە بۇ دۇشمەن ۋەزىر.

قارار ئىردى ئانداغ يامان كوز بىلە،
قىلىپ نەچچە دەشنام قەبىھ سوز بىلە.

دىدى: يەز قولىنى يالانغاچ قىل،
ئالىپ ھەر لىباسىنى تاراج قىل.

يەنە ئەمرى قىلدى كەتۇرگىل تاياق،
ئالىپ چىقتى بىرسى ياغاچ بىر قۇچاق.

تۇتۇپ تۇردى ئانى بەش-ئالتە كىشى،
تاياق ئۇرماق ئولدى بىراۋنىڭ ئىشى.

دىدى مەسئۇد ئانداغ قىلىپ زارلىق:
نە بائىس بۇ يەڭلىغ ماڭا خارلىق.

غەرەز پولدىن ئولسە دەگىز ئاشكار،
ئەگەر جاندا بولسە، قىلاي جان نىسار.

ئۇرار ئىردى زالىم ۋۇلاق سالمايىن،
تاياقدىن بۇ زالىم باشىن ئالمايىن.

چۇچۇك سوزلەرىنى ئىشتمەس ئىدى،
كى دادىغە ھىچكىم يېتىشمەس ئىدى.

ياغاچلار ئۇشالىپ بىرى بولسە سۇست،
قوپۇپ يەنە بىرسى ئۇرار ئىردى چۇست.

ۋەزىر ئەيدى ئەمدى تولا ئۇرماڭىز،
تاياق بىرلە بىر كۇندە ئۇلتۇرمەڭىز.

مۇنى قەتل ئېتەرگە ئەمەس ئىزتىراپ،
ۋەلى نەچچە تۇرلۇك قىلالى ئەزاپ.

قاراپ تۇردى قەۋمى بەد ئەندىشلەر،
يىلانۇ - چايانىدەك ئۇرۇپ نىشلەر.

بۇ هالەتدە مەسئۇد قوپۇپ ئورنىدىن،
تۇرار ئېردى قانلەر ئاقىپ بۇرنىدىن.

دەر ئېردىكى يىغلاپ: گۇناهىم نېدۇر،
دەڭىزلەركى فەئلى تەباهىم نېدۇر.

دىدى: قويماڭىزلەر بۇيەردە مۇنى،
سالىڭ چاهغە، يىتسۇن بۇ يەردىن ئۇنى.

نەچە كۇنلەر ئوتتى بۇ يەڭلىغ ئىشى،
ئانى مەنئى قىلماس ئىدى هىچ كىشى.

خەبەر يوق كىشىدە بۇ ئەفغانىدىن،
ئۇمىت ئۇزدى ئاخىر ئەزىز جانىدىن.

دىبان ئەي ئەۋانلەر ماڭا تىغ سۇر،
قىلىپ زەخىم، تەندىن بۇ جاننى يۇتۇر.

دىدى تاڭلا ئولتۇرگەمىز بىگۇمان،
قويۇپ چاه باشىدە ئىكى پاسىبان.

يانىپ كەلدى جەيىبۇر قاشىغە ۋەزىر،
بۇ يۇتىمەكدىن ئولدى چىنان نە رەشىر.

ئىچىپ بادە تۇزدىكى بەزمى نەشات،
سۇرەن بىرلە قىقاس سالىپ ئىفترات.

بار ئېردىكى جەيىبۇر ئويىن دۇختەرى،
ساباهەتدە گوياكى هورۇ - پەرى.

تەكەللۇملەر ئەتسە ئەگەر سىمبەر،
تامار ئېردى گوفتارىدىن پۇرشەكەر.

چۇ مەسئۇدغە ئاشىق ئىدى ئول پەرى،
ئوتى قىلغان ئانىڭ تەنىن ئەخگەرى.

قىلىپ ئول يىراقدىن نەزارە ئاڭا،
تاپالماس ئىدى هىچ چارە ئاڭا.

بولۇپ ئېردى مەسئۇد قۇدۇق ئىچرە بەند،
بۇ قىز كورمەكىگە ئىدى مۇستەمەند.

بولۇپ ئانچە غەمكىن بۇ فەررۇخ جامال،
ۋە لېكىن سۇرەرغە يوق ئېردى مەجال.

بۇ كېچە كى كوردى ئاتاسىنى مەست،
بولۇبدۇر هەمە ئەل زىمىندىنمۇ پەست.

قوپۇپ باردى چاهنىڭ باشىغە پەرى،
بولۇپ مەست ياتمىش هەمە بەدتەرى.

كېلىپ ئاچتى پىلهال قۇدۇق باشىنى،
كى قىچقاردى ئاندىن توكۇپ ياشىنى.

ئىشتتى ئۇنىنى بۇ مەجرۇه ناك،
يەڭى روه تاپتى ئولۇپ ئېردى باك.

دىدى: سەن بەشەر يا پەرشتەمۇسەن،
خودا رەهمەتىگە سەرىشتەمۇسەن.

قۇلاق سالدى دۇختەر بۇ ئاۋۋازىغە،
بىر ئوق ئوت تۇتاشتى بۇ هەمرازىغە

دىدى: سەدىقەڭىزغە قىلاي جان پىدا،
نى قىلغايمە جاننى كى سىزدىن جۇدا.

بارۇردە كى چاهنىڭ باشىغە بۇ قىز،
بارىپ ئېردى هەمرا ئولۇپ ئۇچ كەنىز.

نە چۇڭ ئىشلار ئەتسە ئاڭا يار ئىدى،
ھەمە ھال ئەتۋار ئىزھار ئىدى.

كەنىزەكلەر ئەيلەپ ئاجايىپ پەنى،
كى زىندان ئىچىدىن چىقاردى ئانى.

نەزەر قىلدى ئەئزالارى چاك ئېرۇر،
تاياق زەخمى بىرلە جەرھناك ئېرۇر.

كوزىدىن توكۇپ ياش ھەمۇل ھوررزاد،
ئاياق ئىلكىن ئەتتى تاناپىدىن كۇشاد.

چۇ مەسئۇد قويۇبان ئاياغىغە باش،
قىلاي دىدى سىررىن بۇ دىلبەرگە پاش.

دىدى: سوز قىلۇرغە ئېمەستۇر مەجال،
كېيىن بىر ماكاندا تۇزەلى مەقال.

كەنىزلەرغە ئەيدى كوتەرگىل مۇنى،
كىشى بىلسە بىشەك توكۇلگەي خۇنى.

ئالىپ يۇردى ئويگە قىلىپ ئىزتىراپ،
مۇبادا بىلۇر دەپ كىمەرسە ماراپ.

تۇشۇردىلەر ئانى تاپىپ خىلۋەت ئوي،
يۇمۇپ ئاغزىن ئەسلا دىمەي گۇفتىگۇي.

ئالىپ كەلدى پىلھال غىزا ۋە شەراپ،
يىدۇردى، ئىچۇردى كوزىگە قەراپ.

سالىپ كات يۇزىگە توشەك نەچچە قات،
چىقاردى كات ئوزرە بۇ مەجرۇھنى پات

ئوشۇل كېچە ئانى چىقاردى ئول ئاي،
تاڭ ئاتقاندا كەلدى ۋەزىر بەدنەماي.

تىغ ئۇرماقىغە مەسئۇد ئۇچۇن يۇردى جەزم،
بەسى شاد خوررام قىلۇر ئېردى ئەزم.

كېلىپ كورسە زىندان باشىدۇر ئوچۇق،
قاراپ باقسە مەسئۇد بۇچاھ ئىچرە يوق.

تاپىپ پاسىبانىنى ھەلاك ئەيلەدى،
قىلىچ بىرلە باغرىن چاك ئەيلەدى.

چاپىپ يۇردى دالا سارى ئانچە تېز،
كى جان ۋەھمى بىرلە بولۇپ ئەشىك رىز.

ئىكوۋلان قالىپ بىر ئۇلۇغ غەم ئارا،
نە غەم بەلكى قالدى كى ماتەم ئارا.

كېڭەشتى كى قىلغاي بۇ ئىشغە ئىلاج،
ئانى قوغلاماقىغە بۇ كوپ ئېھتىياج.

شەھەر ئىچرە ياتمىش ئىدى ناتەۋان،
چاپار ئېردى ئىستەپ ئۇلار ھەر قايان.

كېزىپ تاغۇ ـ دەشتى بايابانىنى.
نە قىر يەنە بەھرى رەگىستانىنى.

يۇرۇپ ئون كۇن ئىستەپ چىقىپ بارچە جان،
كى مەسئۇددىن ئەسلا تاپالماي نىشان.

يانىپ تۇشتى مەنزىل ئارا ھەر ـ بىرى،
بۇ ئىشلاردىن ئاگاھ ئولۇپ ئول پەرى.

كېڭەشتى بۇ يەرگە قارار ئەيلەدى،
مىنىپ ئىككى ئاتنى فەرار ئەيلەدى.

تاپىپ تاڭلاسىدا سپاھلەر خەبەر،
ئالىپ قاچقانىدىن ئانى سىمبەر.

چاپار ئېردى ئاتىن قىلىپ جەھدۇ ـ جەد،
بۇلارنى تاپارغە چىقىپ نەچچە بەد.

يۇرۇر ئېردى ئىلدام بۇ ئىككى رەفىق،
چىنان بادە سەرسەر چاپىپ ئات قىززىق.

كورۇندى ئۇلارغە ئىككى خۇش مىزاج،
نەكىم قالغان ئىبردى ئارا بىر ياغاچ.

بۇ ھالەتدە تۇشتى ۋىساقى ئارا،
ئەدۆلەرنى تۇتتى قىلىپ ماجرا.

چۇ مەسئۇدغە قىلدى پەرىۋەشنى ئەقد،
سۆيۈندى ۋە تاپتى مۇرادىنى نەقد.

تىراز ئەھلىغە ھەم بولۇپ سەرۋەرى،
كېلىپ قولغە ئانداغ نەچە كەشۋەرى.

بەللۇ بىرلە جەيبۇر باشنى كېسىپ،
تاماشەغە قويدى ئېگىزدە ئېسىپ.

بارى دوست ئەھلى بولۇپ شاد كام،
تۇزۇپ بەزم ئىشرەت ئىچەر ئىبردى جام.

نە خوشتۇركى بولسە تىرىگلىك گۈلى،
قەپەس ئىچرە بولسە نەفەس بولبۇلى.

كەل ئەي ساقىيا، مەينى قۇي بوغزىمە،
كى زەئىپ ئىچرە يەتتى جانىم ئاغزىمە.

بەسى ئىنتىزار ئىچرە ئولتۇرمەگىل،
خۇمار ئىچرە زەئىمغە لۇتفى ئەيلەگىل.

غەربى جاھان ئىچرە يوقتۇر نەشات،
بۇ ۋادى ئارا ئەيلەگىل ئىھتىيات.

سەپەردە رەفىق ئىزدە ئول يارىدۇر،
قاراقچى كەمەنىگدە تەييارىدۇر.

چاھارشەنبە كۈنى شاھ بەھرام نىلگۈن كىسۋەت بىلە گۈنبەزى
نىلۇفەرغە مەيل ئېتىپ خۇرشىد ئاسمان لىباسى بىلە جام
فىرۇزە گۈن ئارا كەبودى نۇش ئەتكەنى

چاھارشەنبە كۈن تاق نىلوفەرى،
سەپەر ئەزم قىلغاندە تۈن تاجىرى.

چىقىپ مېھرى تۈنگە قىلىپ خەيرباد،
ساچىپ نۇر، ئالەم ئىلىن قىلدى شاد.

كىيىپ ئەگىنگە شەھ تونىن نىلگۈن،
كىرىپ نىلوفەر قەسىر ئىچىدە ئورۇن.

ئالىپ ئىلكىگە جام مەي نىلوفەر،
تۇتار ئىبردى شەھغە دەمبەدەم كەينەكەر.

ئاڭا تەگرۇ مەي ئىچتىلەر ئاسمان،
ستارە قۇشغە بولۇپ ئاشيان.

كىرىپ پەردەغە شوخ دىلبەر نەما،
نە يەكلىغ كى شام ئولسە مېھرى سەما.

يەنە ھوكۇم قىلدى كى شەھ كەلتۇرۇڭ،
موساپىركى ئەفسانە گۇدۇر يۇرۇڭ.

بارىپ بىر مۇساپىر سۇخەنۋەر تاپىپ،
ئالىپ كەلدى شەھ پەردەسىغە چاپىپ.

كىرىپ ئولتۇرۇپ شەھ قاشىدا گەدا،
ھىكايە سوزىن قىلدىلەر ئېپتىدا.

قولىن ئاچىبان قىلدى شەھغە دۇئا،
كى سوگرە بۇ سوز بىرلە قىلدى نىدا.

بەشىنچى ئىقلىمدىن كەلتۈرگەن موساپىرنىڭ سۇخەنۋەرلىغى

بار ئېردى ئەدەن شەھرىدە جەۋرىمەن،
ئوغۇرلۇقدا ئانداغ ئىدى سەف شۇكەن.

كى بار ئېردى يالغۇز ئاڭا نى رەفىق،
قاراقچى ئىدى قايدا بولسە تەرىق.

يەنە نەچە زورقچى تەييار ئېتىپ،
ئۆزىن بەھرىلەر ئىچرە سەييار ئېتىپ.

بىناگاھ يولۇقسە كوزىگە كېمە،
چاپىپ زورقىن ئەيلەمەي ۋاھىمە.

كېمە ئەھلىغە ھەيدەگۈنچە يېتىپ،
ئۆرۈپ ئەلنى، مالنى تاراج ئېتىپ.

تالاپ مالنى ئەلنى ئەيلەپ ھالاك،
ئۆزى شادۇ، مال ئەھلىنىڭ كوكسى چاك.

سۇ ئىچرە بالىقدېك يۈگۈرماق نىھان،
ئاتى جابىرۇ، بارچە زۇلمى ئەيان.

بار ئېردى جەزىرە ئارا مەئمەنى،
ئوغۇرلۇقدا جەمئ ئەيلەگە مەخزەنى.

يەنە تۇرپە بىر چەشمەئى بار ئىدى،
سۇيى ھەر تەرەپلەرگە سىر شار ئىدى.

ياساپ ئېردى ئول سۇ بىرلە بىر بېھىشت،
ئىچىدە داغى قەسىر ئەنبەر سىرىشت.

ئانىڭ دەۋرىدە بار ئىدى بىر شەھەر،
بار ئېردى ئاڭا شاھئى تاج سەر.

ئاتى نۇدەر بىلەك نادىر ئىدى،
جەھان ئىچرە ھەر ئىشدا قادىر ئىدى.

ئاڭا بىر قىزىدۇركى مانەند يوق،
يۈزى ئىچرە قاش يا ۋە مىژگانى ئوق.

ئەگەر كورمەك ئىستەر ئىسەڭ زۇلفى خال،
نەۋايى كىتابىنى ئىلكىڭگە ئال.

بۇ قىز بىر كۈن ئەيلەپ ھەۋەس بەھرىغە،
تاماشە تەرىقى بىلە نەھرىغە.

كىرىپ زورقى ئىچرە ئول ئاپتاپ،
چۇ دەريا سارى ئەزم ئېتىپ ماھى تاپ.

قىلىپ سەير دەرياگە گەردۇن مىسال،
چىنان كەۋكەب ئولتۇردى ئىچرە ھىلال.

ئىسىپ ناگىھان نامۇۋاپىق شامال،
دېگىز مەۋج ئۇرۇپ كۈشتىنى بى ھايال.

ئالىپ يۈردى كۈشتىنى گىرادابىغە،
دېدى كۈشتىبان شەيىخخە شابىغە.

بۇ ھال ئولدى جاندىن ئىلىك يوغۇقىز،
بۇ گىرداپ ئىچىدە ھالاك ئولغۇقىز.

بۇ ھالەتتە جابىر شىكار ئەيلەدى،
بۇ دەريا ئىچىدە سەييار ئەيلەدى.

كوزى ناگىھان تۇشتى ئول كۈشتىغە،
سۇرۇپ زورقىن ئول غەم سىرىشتەغە،

يېتىپ ناگىھان ھەر ئۇقى كىم ئاتار،
ئۇلەر قانلارىنى تېگىزغە قاتار.

كىشى يوقكى كۈشتى ئارا ئول مەكان،
قازا تىغى جىسمىن ئىكى بول مەكان.

ئالىپ كەلدى ئۆز مىسكىنىگە بارىن،
چىقاردى ئانىڭ مالىنى بىر ـ بىرىن.

ئىمەس ئىردى ۋافىق پەرى چىھرەدىن،
جەھان گۇلشىنى ئىچرە گۇلچىھرەدىن.

بىناگاھ كوزى تۇشتى ئول نۇرغە،
جەھاندا كىشى كورمەگەن ھۇرغە.

يىقىلماق بىلە مەغزىدىن كەتتى ھۇش،
يەنە ھۇشىغە كەلدى ئەيلەپ سۇرۇش.

بىلىپ ئانى كورمەككە يوقتۇر مەجال،
بۇيۇردىكى مەھۋەشنى خىلۋەتكە سال.

تۇتۇپ ئەمرىنى ماھى زوھرە چەبىن،
كىرىپ باغ ئەرا بولدى ئەيۋان نەشىن.

ئىكى سەرۋى گۇلچىھرەنى ياندا،
قويۇپ خىزمەت ئەتمەككە ئايۋاندا.

پەرىۋەش تۇتۇلغاندا خادىملەرى،
بار ئىردى كىمە ئىچرە نادىملەرى.

دىدى جابىر ئۆز مۇلكۇگىزغە كىتىلىك،
ئەگەر جان كىرەكدۇر يۇرۇك ئەزم ئىتىلىك.

بۇ سوزدىن ئۇلەر ۋەھم ئىتىپ ياندىلەر،
پەرىۋەش قالىپ، يولغە ئاتلاندىلەر.

قالىپ ماھىۋەش ئول جەزىرە ئەرا،
قۇياشدەك يۇزى شام تىرە ئەرا.

بۇ جابىر دىلىدا ئۇمىدى ۋىسال،
كى مەھۋەش خىيالىدا مەسرۇر ھال.

بار ئىردى يەنە بىر جەزىرە ئەرا،
بىلادىكى مانەند جەننەت نەما.

ئاڭا بار ئىردى ھاكىمى تاجدار،
بار ئىردى ئاڭا بىر ئوغۇل يادىكار.

ئاتا ئاتى نوئمانۇ مۇلكى يەمەن،
ئوغۇلغە سۇھەيل ئىسمۇ مەنزىل چەمەن.

پەرىۋەش ئوغۇلغە ئاتاغلىق ئىدى،
ئانىڭ زۇلفىغە كوڭلى باغلىق ئىدى.

قىلىپ مىھرىنى چەرخ ئەسرى پىراق،
ئوغۇل ئاندە ئەيلەر تويىغە يەراق.

نىگاھ ئەيلەمەك ۋەقتى بولغان ئىدى،
قارار ئىچرە مىئادى تولغان ئىدى.

قاراقدىن بارۇرغە يىراق ئىردى يول،
كى دەريا بىلەن ياخشىراق ئىردى يول.

سالىپ كۇشتىغە بارچە توي جابدۇقىن،
ئوغۇل ھەم كىرىپ سۇردى ئۆز زورىقىن.

بىناگاھ يىتىشتى مۇخالىپ شامال،
بارى ئەھلى كۇشتىنى قىلدى مالال.

ئالىپ يۇردى كۇشتىنى ئايلاندۇرۇپ،
كى گىرداپ ئارا كىمە قالدى تۇرۇپ.

بۇلار سارى جابىر نەزەر ئەيلەدى،
بارىپ كۇشتى ئەھلىن تەبەر ئەيلەدى.

ۋەلى رەزم ئارا چابوك ئىردى سوھەيل،
ئۇرۇشماقىغە جابىر بىلەن قىلدى مەيل.

قىلىپ داغى ئول زەربى ئىزھارىنى،
بۇ ھەم رەت ئىتەرلەر ئانىڭ كارىنى.

كى جابىر كورەر قايىم ئولماي ئىشى،
ئانىڭ مىكرىسىغە تۇزۇپ ۋەرزىشى.

ئۇزىنى يالاڭلاپ سۇ ئىچرە كىرىپ،
سوهەيل كۇشتىنىڭ تۇبىنى يارىپ.

بۇ كۇشتى ئاراسىغە كىرگۇزدى سۇ،
ئىتەرگە سوهەيل ئەيلەدى جۇستىجۇ.

ئىلاجىنى هەرنەچچە تەدبىر ئىيتىپ،
قىلالماي باش ئۇزرە قايغۇ يىيتىپ.

كىمە ئىچرە سۇ بەهرى ئىردى ئەمىق،
كىمە ئەهلىغە بولدى ۋەقتى غەرق.

بۇ هالەتتە جابىر نىدا ئەيلەدى،
ئۇزىنى ئاڭا رەهنەما ئەيلەدى.

دىدىكىم قولۇڭنى ماڭا سونغاسەن،
بۇغەر قابلەردىن خالاس ئولغاسەن.

ئانىڭ ئىلكىنى ئىلكىگە ئالىبان،
ئۇزىن زورقىغە ئانى سالىبان.

يىشىپ كىم چىقاردى كەمەندىنى جوست،
تۇتۇپ باغلادى قول ـ ئاياغىنى روست.

سۇرۇپ كۇشەسىن مەنزىلى سارىغە،
ئالىپ باردى شاهزادەنى غارىغە.

كورەر شەهزادە ئۇزىن بەند ئارا،
ئەدۇ ئىلكىدە خارۇ ـ زارۇ گەدا.

بۇ جابىر دىدى ئەي ئۇلۇمدا ئەسىر،
كى قەتل ئەتسەم ئەتكۇم ساڭا مەن ئەمىر.

ۋەلى قەتلىڭە قويمادى بىر ئىشىڭ،
بار ئىركەن باهادۇرلوقۇڭ ۋەرزىشىڭ.

چىپىنىڭدا شەهزادەلىق كورگەمەن،
ۋۇجۇدۇڭدا ئازادەلىق كورگەمەن.

خالاس ئولماق ئولماس چۇدام ئەيلەسەڭ،
مەنىڭ زۇلمۇمە ئىنتىقام ئەيلەسەڭ.

كەمەند ئىچرە بىر كىتمەك ئوۋلا سىنى،
يوق ئىرسە ئەزاپ ئەيلەگۇڭدۇر مىنى.

بار ئىردىكى بىر چاه ئول قەسىر ئارا،
كىشى كورمەگەن ئانى هەر ئەسىر ئارا.

بىلىن باغلاپ ئانى رەسەنلەر بىلە،
ئۇشۇل چاهغە تاشلەدى بى هىلە.

قويى بىدىلۇ يوقارى دىلبەرى،
بىرى ـ بىرسىدىن غايىل هەر بىرى.

ئىكىسىگە بۇ يەردە بۇ هال ئىرۇر،
پەرى قەۋمىنى كور نە ئەهۋال ئىرۇر.

يىبەرىپ ئىدى قەۋمنى قورقۇتۇپ،
پەرىنى ئالىپ قالىپ ئىردى تۇتۇپ.

يۇرۇپ كىچە ـ كۇندۇز يىيتىپ شەهرىغە،
ياقا چاك ئىتىپ چومدى غەم بەهرىغە.

كىيىپ ماتەم ئەيلەرگە تون نىل رەڭ،
بۇلەر ماتەمى قىلدى شاهىنى گەڭ.

بۇ سوز شەهنىڭ بارىغە بولدى نىش،
ۋەلى لەشكەرى ئىردى بىسيارى پىش.

دىدى: ئۇزىگە يىغلاپ ئاچچىغ ئاچىغ،
ئاچىغ يىغلاماق ماڭا نىدۇر ئاسىغ.

ئىلاج ئەتكەلى چارە تەپماق كىرەك،
ئەدۇ خەيلى باشىنى چاپماق كىرەك.

ئالىپ ئىلكىگە سەفهە ۋە خامەنى،
بۇ سوز شەرهىدە يازدىلەر نامەنى.

نه ئىش بولغاننى بايان ئەيلەدى،
كى نوئمان سارىغە راۋان ئەيلەدى.

پۈتۈلدىكى نامە ئارا بۇ رەقەم،
كى بىزگە قازادىن يازىلمىش قەلەم.

ئىككىمىز باشىغە بالا ئەيلەمىش،
كى دەردىغە شايد دەۋا ئەيلەمىش.

مىنىڭ جانىمە مىھرى پەيۋەند ئىدى،
ساڭا داغى دىلدار پەرزەند ئىدى.

بۇلەر دۇشمەن ئىلكىدە مەھبۇس ئىرۇر،
ساڭا ۋە ماڭا ئەسرۇ ناموس ئىرۇر.

مۇنىڭدىن يەنە ئۆزگى تەدبىر يوق،
چىرىك بىرلە يىغماق كىرەك يايۇ - ئوق.

ئالىپ بارغايىسىز ئول جەزىرە ئارا،
قۇدۇق بىرلە ئول تەبىئ گىنە ئارا.

داغى مەن سىپاھىمنى جەمئى ئەتكەمەن،
كىرىپ كۆشتىغە ئول تەرەپ يەتكەمەن.

پالان كۈن پالان يەر قەرار ئەيلەسەك،
بارىپ خەسمەنى شەرمسار ئەيلەسەك.

بۇ سوزلەرنى كوڭلۇڭ قوبۇل ئەتمەسە،
ئانى بىزگە ئىبتغل كۆچۈڭ يەتمەسە.

باشىمغە نى ئىش كەلسە يالغۇز باراي،
سىپاھىم بىلە خەسمە باشىن بىرەي.

ئوقۇپ شاھ نوئمان بۇ نامە سوزىن،
توكۇپ قان ياشىن گولگۇن ئەتتى يۇزىن.

مۇنى بىلدى ئوغلى ئاڭا يەتمەگەن،
پەرىۋەش جامالىغە ۋەسل ئەتمەگەن.

قىلىپ پىكىر كوپ تاپتى رايى ساۋاپ،
بۇ نامە سوزىگە تىپىلدى جاۋاپ.

كى بۇ نامە ئىچرە پۈتۈلمىش ئىدى،
بارى ھالىنى زىكىر قىلمىش ئىدى.

ئىشىتىپ ئانى چىقتى باشىمغە دۇد،
بۇ ماتەم بىلە يىغلاماقغە نەسۇد.

ئەگەر چەكسەڭىز لەشكەر ئول خەسمىغە،
بىز ھەم ئەيلەسەك كوشىش ئول رەسمىغە.

ئەگەر سەن قوروغ بىرلە چەكسەڭ سىپاھ،
قىلاي مەنكى دەريا بىلە قەتئى راھ.

چۇ سەن داغى بۇ سوزنى جەزم ئەتكەسەن،
پالان كۈن پالان يەرگە ئەزم ئەتكەسەن.

بىز ھەم سۇ بىلە ئول تەرەپ بارغامىز،
بولۇپ ئىجتىماڭ قارىنى يارغامىز.

پالان كۈن پالان يەرنى تەئيىن ئىتىپ،
كى تەھقىق ئىلە سوزلەرنى بىتىپ.

يىبەردى بۇ ماتەم سەرا نامەنى،
كورۇپ شاھزادە بۇ ھەنگامەنى.

ئەيان بولدى نو دەرغە مىئاد گاھ،
قارار ئەيلەگەن ۋەقت يىغدى سىپاھ.

چۇ نوئمانۇ - نودەر سوزى بىر بولۇپ،
ئەدۇ سارى بارماقغە ھەم بىر بولۇپ.

بىرى خۇشك ئىلە بىرسى دەريا بىلە،
چىكىپ لەشكەرنى ئالالە بىلە.

نەچە كۈن موساپەتنى قەتئ ئەيلەبان،
كىرىپ خەسمە بارىپشەغە بى ئامان.

تۇشۇپ شاھ نودەرغە بۇ ۋاھىمە،
كى ناگاھ يولۇقسام ئۇشۇل خەسىمە.

بۇ ۋەھشەت بىلە كام ئۇرۇپ پىشەغە،
ئۇزۇمنى سالىپ ھەردەم ئەندىشەغە.

بىناگاھ چىقىپ كەلدى گۇلرەڭ سەيد،
ئانىڭ سۇرەتى* كوڭلىگە بولدى قەيد.

ئانىڭ كەينىدىن سوردى بى ئىختىيار،
دىلى ئىچرە قورقۇنجى قىلدى فەرار.

كىرىپ كەتتى ئول پىشەغە سەيد ئىلە،
كىتىپ ۋەھمى كوڭلىدە كى قەيد ئىلە.

قويۇپ ئىبردى جابىر كەمىن ئىچرە دىۋ،
كىشى كەلسە تۇتقاي قىلىپ مىكىر رىۋ.

بارىپ شاھ نودەر ئۇزى بولدى سەيد،
كەمىنگاھ ئارا دىۋەغە بولدى قەيد.

تۇتۇپ دىۋە پۇت - قوللارىن باغلادى،
چۇ نودەرنى شەھ ئىبركەنىن چاغلادى.

كىشى چاپتۇرۇپ جابىر ئالدىغە تىز،
دىبان شاھ نودەرغە بولدۇق سەتىز.

تۇتۇپ ئالىبان قول پۇتىن باغلادۇق،
نە ھوكۇم ئەيلەسەڭ ئەيلە پەرمانلادۇق.

بۇ سوزلەرنى جابىر ئىشتكەن زامان،
دىدىكىم ئىبتىگنى چاپىپ بى ئامان.

بارىپ ئانى كەلتۇرگەسەن بۇ تەرەپ،
بۇ خىزمەتدە ئالىمدا تابغوڭ شەرەپ.

ئانى باغلابان كىمەغە سالغاسەن،
كىشى ئاڭلاماستىن بۇرۇن يانغاسەن.

ئانى كەلتۇرۇپ سالغايسەن چاھغە،
بۇ ئەمرىن تۇتۇپ تۇشتى راھغە.

بارىپ ئانى پۇشىدە كەلتۇردىلەر،
رەسەنلەر بىلە چاھغە كىرگۇزدىلەر.

بىلىڭ شاھ نودەرغە ئىش بۇ ئىدى،
كورۇڭ شاھ نوئمانغە يول سۇ ئىدى.

قالىپ ئىبردى بىر كۇنچەلىك يول ئاڭا،
موخالىپ شامال يەتتى ئوڭ - سول ئاڭا.

تۇشۇپ شاھ نوئمان ئىشغە پۇتۇر،
بىرى بىرسىدىن كىمەلەر بولدى دۇر.

يەنە سالدى نوئماننى گىرداپ ئەرا،
نە گىرداپ ئەرا بەلكى خۇناب ئەرا.

بۇلەرغە يەنە تاپتى جابىر ۋۇقۇپ،
كىرىپ زورىقىن بى سۇخەن بى ھورۇپ.

سۇرۇپ كىمەسىن شاھ نوئمان سارى،
يىتىپ سوندۇرۇپ كۇشتىلەرنى بارى.

ئالىپ كەلدى نوئماننى قوغلاپ سۇرۇپ،
ئۇزى مەنزىلى ئالدىغە يەتكۇرۇپ.

ئالىپ شاھنى پەردە ئىچرە نىھان،
قىلىپ ئۇزگەنى مەنزىلىغە رەۋان.

دىدىكىم كىرەك بولسە جان كەتكەڭىز،
قەيان بارماق ئىستەر كوڭۇل يەتكەڭىز.

ئالىپ باشلارىن كەتتىلەر بۇ گۇرۇھ،
قالىپ ئىككى شەھ غەم ئارا بى شۇكۇھ.

قىلىپ ئەيش ئول جابىرى زۇلۇم ساز،
كىرىپ باغ ئارا بولدى ئىشرەت نەۋاز.

AltunOq

ۋەلى مېھرى يارى بىلە مەي ئىچىپ،
باقالماي ئاڭا ئەشك دۇررىن ساچىپ.

غەم ئىچرە بۇ مەھۋەش ياقا چاك ئېتىپ،
يۇرۇپ باغ ئارا ئوزنى غەمناك ئېتىپ.

پىراق ئىچرە كوز كېچە ياپماس ئىدى،
كوپ ئىستەر ئىدى چارە تاپماس ئىدى.

ئىشىتىپ ئىدى چاھ ئارا بىر كىشى،
بار ئېرمىش ھەمىشە قىلىۇر نالەشى.

دىدى ئانى چاھدىن خالاس ئەيلەسەم،
ئانىڭ بىرلە مەنزىلىنى خاس ئەيلەسەم.

ئاڭا دىسەم ھاجەتلەرىمنى نىھان،
سۇ ھەيل ئالىدا دىسە بىر-بىر ئەيان.

مەگەر ھالىتىمنى ئىشىتسە سوھەيل،
مېنىڭ مۇخلىسىمغە قىلىۇر تېز مەيل.

كېلىپ چاھا باشىغە دىدى ئەي ئەسىر،
سېنىڭدەك ئەسىر ئىچرە مەن بىر پەقىر.

خەلاسىڭغە جاندىن رەسەن ئەيلەسەم،
خالاس ئەيلەسەم سوڭرە ھەر نەسەم.

سوزۇمنى قوبۇل ئەيلەگۇڭدۇر مۇيا،
قىلۇرسەنمۇ دىل سوزنى ئەي بى نەۋا.

سوھەيل ئېردى زىندان ئارا ئىزتىراپ،
كى ئەھۋالىنى زەئفى قىلمىش خەراپ.

ئىشىتتى بۇ يەڭلىغ ئەجەپ خۇش نىدا،
قىلىپ سوز جاۋابىغە جانىن پىدا.

دىدى ئەي بەشەر ئىچرە ئەيسا سۇپات،
ھالاك ئەيلەگەن تەنغە بەردىڭ نىجات.

ئەگەر لۇتىف ئىلە چاھدىن قۇتقارىپ،
بۇ يۇرساڭ نىچۇك ئىشغە ئوليان بارىپ.

قىلايىن جانىم بىرلە ئول ئىشنى مەن،
قولۇمدىن كېلۇر ئىشدا ۋەرزىشنى مەن.

ئىشىتكەچ بو سوز مېھرى سالدى تەناپ،
دىمەي رىشتەدىن كاكىلى تىز تاپ.

تۇتۇپ ناتەۋان رىشتەنى چاھدىن،
چىقىپ كوردى ئوي تيرە دۇر ئاھدىن.

قاراڭغۇ ئوي ئىچرە چىقاردى ئانى،
ياشىپ بوينى ئىلكىداقى بەندنى.

دىدى مېھرى ئەپسانەسىن سەربەسەر،
باشىغە نى ئىشلار قىلىپدۇر گۇزەر.

ئاتا چاھىغە نى ئىكەن ھەشمەتى،
سەھىل پەردەسىغە ئىكەن نىسبەتى.

تېڭىز ئىچرە كورگەن موشەققەتلەرىن،
كى جابىر قولىدا ئەسىر ئولغانىن.

سوھەيل ئالىدا قىلدى بىر-بىر بايان،
دىبانكىم سوھەيڭ ئالىدا قىل ئايان.

يەمەن سارى ئەرزىم ئالىب بارغاسەن،
قەسەم ئەيلەبان زەھرەسىن يارغاسەن.

كىشى ئەيلەيەلمەس خەلاسىمغە مەيل،
قىلىپ كۇشەشۇ جەھد ئىلە سۇھەيل.

سوھەيل ئاڭلادى سوزلەرىن بىلدى راست،
بۇ سوزلەرگە ئول دىدى بى كەمۇ كاست.

ئوزىن توختەتالماي چىكىپ ئاھلەر،
تاپىپ جانغە ئىشىق ئوتى راھلەر.

ئوزىن قىلدى مەھۋەش ئاياغىغە پەست،
كى بوُلغان كەبى بادى زورىغە مەست.

قىلىپ نالەلەر مەغزىدىن كەتتى ھوُش،
بوُدەم مىھرىنىڭ ھەيرەتى قىلدى جوُش.

ئانىڭ ھالىنى بىلمەكىن قىلدى مەيل،
تەفەھھوس بىلەن بىلدى ئىرمىش سوھەيل.

قىلىپ مىھرى ھەم نالەلەر ئول زامان،
قىلىپ بىر ئىلاج تاپىلغاي ئامان.

ئىكوُۋ بىر ـ بىرىنى كەنار ئەيلەبان،
بىلىنمەي قايوُ جىسمدوُر قايسى جان.

قىلىپ نەچچە كوُن قەسىر ئارا ئەيشلەر،
موُنى پەھم قىلماي بەد ئەندىشەلەر.

يەنە بىر كوُن ئول جابىرى سەڭگى دىل،
كىرىپ باغ ئارا سىنفەچون تەڭدىل.

چىقىپ ئوتروُدىن ھەم سوھەيل دەلىر،
بوُ يەڭلىغ كى قاپلان موُساپىغە شىر.

دىدىكىم: ئىمەس پەھلىۋانلىقدا بول،
بىراۋنى كىشى مىكىر ئىلە ئوُرسە يول.

تىشىپ كىمەسىن ھىلەلەر ئەيلەبان،
قىلىپ غەرق دەريادا بەرمەي ئەمان.

موُخەنىس كەبى ئەيلەدىڭ مىكر ئىشى،
كى كورگەيسەن ئەمدى يىگىت ۋەرزىشى.

دىبان توُتتى جابىرنى ئەيلەپ سەتىز،
كوتەرىپ ئانى ئوُردى ھەم يەرگە تىز.

سالىپ بەند ئىلكى ئاياغىغە روُست،
ھەۋول چاھ ئارا تاشلارنى ئانى چوُست.

بولوُپ كاردىن فارىغ ئولدى سوھەيل،
كى ئەقد ئەيلەمەك مىھرىغە بولدى مەيل.

قىلىپ بەزم ئەيش قەدەھ سازلىق،
تاپىپ ەولكى ئارا شاھ پەردازلىق.

دىدى ھەر كىشكىم قىلىپ ئىردى بەند،
ئانى جابىرى زالىم زور مەند.

تاپىپ كەلتوُروُڭ ئانى ئازاد ئىتەي،
قەدەھ بىرلە غەملىك دىلىن شاد ئىتەي.

ئىكى بەند خانە ئىدى باغ ئەرا،
قالىپ ئىردى ھەپىس ئەھلى توپراغ ئارا.

ئالىپ كەلدىلەر ئانى ئالىغە پات،
تەئەججوُپدىن ھەيرەت ئانى قىلدى مات.

بىرى نودەر بىرى نوئمان شەھ،
قوُچوُپ بىر ـ بىرىن چەكتىلەر ئاھوُ ـ ۋاھ.

قوُچوُپ قىز ئاتانى ئوغوُلنى دادا،
ئوغوُلنى دادا قوُچتى قىزنى ئاتا.

باشى ئوزرە كەلگەنلەرىن ئىيتىشىپ،
بايان ئەيلەبان ھالىنى موُڭداشىپ.

ئاتالەر قويوُپ سەجدەغە باشىنى،
ئوغوُل ئاھنى قىز توكوُپ ياشىنى.

ياشىڭ ئاقىزىپ قىل سوزوُڭنى تەمام،
نىياز ئىلە قوي سويى مەقسەدغە كام.

جاھان ئىچرە غەپلەت ئارا يوُرگەسەن،
كوزوُڭ ئاچكى گىرداپ ئارا قالغاسەن.

جاھان شوغلى گەردىغە سىلكىپ ئېتەك،
فەنا دەشتى سارىغە كەتمەك كېرەك.

جاھان ئەيشۇ-راھەتلەرىن تەرك ئېتەي،
فەنا يولىدىن مەقسەدىمغە يېتەي.

فەنا دەشتىدە ئۇسرۇ خاك ئولغاسەن،
باقا دامەنىغە ئىلىك سۇنغاسەن.

غەربى فەنا دەشتىغە قىل خىرام،
جاھان شوغلىدىن قالماغىن تەمام.

كەتۇر ساقيا مەي ماڭا جان تاپاي،
ئانىڭ نەشئەسى بىرلە جانان تاپاي.

فەنا دەشتى موقبىلغە راھەت دورۇر،
ۋەلى پايى مۇدبىر جەراھەت دورۇر.

شاھ بەھرام پەنجشەنبە كۈنى سەندەل رەڭ خىلئەت بىلە سەندەل بۈي قەسىر ئىچىدە سەرۋى سەندەل نەسىم بىرلە سەندەل گۈن بادە ئىچكەنى ۋە ئول سەندەللەر خۇشبۇيلۇغىدىن دىماغى بۈيى خوشبۇي ئالىپ كوزى ئۇيقۇغە مەيل قىلغانى

چۇ پەنجشەنبە ئېردى پەلەك بى دەرەڭ،
تاپىپ سەندەل ئاسا چەبىندارەڭ.

چۇ گۈلچېھرە ئالدى بۇ يەردىن ئوزىن،
چىنان مېھرى رەخشان ياشۇردى يۈزىن.

كى خورشىد ئەفشان قىلىپ ئانچە نۇر،
جاھان سەفھەسىدىن قارا بولدى دۇر.

يەنە كام ئىستەپ شەھى كامىران،
كى ئۇيقۇ سپاھىدىن ئولغاي ئامان.

كىيىپ شاھ سەندەل مەللۇن لىباس،
ھەرىر ئېردى ئانداغكى يەتمەس قىياس.

خەبەردار ئىدىلەر مۇلازىملەرى،
كى سۈرئەت بىلە نەچچە خادەملەرى.

قويۇپ قەسىر سەندەل ئارا چۇن قەدەم،
سەرىر ئۇزرە چىقتى چىقىپ ھەم سەنەم.

ئالىپ كىردىلەر سوزگە ماھىر كىشى،
جاھان دىدەلىكدە ئىدى ۋەرزىشى.

تۈمەن ئىشۋە پەرداز ئولۇپ ئول پەرى،
تۈتار ئېردى شەھغە قويۇپ ساغەرى.

خىيالى بۇ كېچە فەسانە دېگەي،
ھىكايەتلەرىن ئاشىقانە دېگەي.

يايىپ شام چادىر بىشىن مۇشكىفام،
زوھوراتى ئاندىن كاۋاكىپ تەمام.

چۇ راۋى كوتەردى دۇئاغە قولىن،
كى سۈكرە تۈزەتتى فەسانە يولىن.

ئالتىنچى ئىقلىمدىن كەلتۈرگەن مۇساپىرنىڭ ھىكايەسى

فەراغ ئولدى گەۋھەر نىسارىدىن ئول،
دىدى نۇكتە مەشرىق دىيارىدىن ئول.

قىلىپ ئەزم خاۋەرغە ئىككى كىشى،
تونۇ-كۈندە ماڭماق ئولارنىڭ ئىشى.

بىرى موقبىل ئىردى باياباں گەرد،
يەنە بىرسى ئانداغكى دەريا نەۋەرد.

بۇ موقبىل جاھاندا نگوفال ئولۇپ،
خالايىقغە موقبىل خوش ئەفھال ئولۇپ.

چۇ مۇدبىر ساياھەت قىلىپ ھەر دىيار،
تۇتۇپ بەلكى رۇخسارەسىنى غۇبار.

بۇ يول ئىچرە پىشە ئىدى ھەر خەتەر،
ئىشىتكەن ئەل ئەتمەي بۇ يولدىن گۇزەر.

يەلى ئاتەش ئىردى گىياھى تىكەن،
داغى ئاندا ئامە دەدۇر كوپ كۇھەن.

دىبان ئەل بۇ ۋادى ئاتىنى ھەمىم،
نە كىم يوللاردا تولا ئىردى پىم.

ئىكوۋلان بۇ يولدىن خەبەر ئالمايىن،
بو يۇلغە كىرەرنى كىڭەش سالمايىن.

كىرىپ كوردى يولنىڭ سوئۇبەتلەرىن،
بالا ۋادىسىنىڭ ئوقۇبەتلەرىن.

ۋەيا تاپمادى ھىچ كەنارە ئاڭا،
يۇرۇر ئىردى تاپمايكى چارە ئاڭا.

ئەگەر يەتسە تەشۋىش تەھەممۇل قىلىپ،
نەلەر يەتسە ھەقتە تەۋەككۇل قىلىپ،

بولۇپ مۇدبىر ئاندا بىغايەت خاپا،
قىلىپ تەڭرىغە ئول بۇ يەڭلىغ تاپا.

دىبان ئەي خۇدا يانە مىھنەت ئىرۇر،
تەمۇغدىن فۇزۇنراق مۇشەققەت ئىرۇر.

بۇلارنى ياراتماق راۋا ئىردىمۇ؟
ۋەيا بۇ ئولۇسقە داۋا ئىردىمۇ؟

گەھى ھەرەيىغە قىلۇر ئىردى تەئن،
سىنىڭدەك رەفىقغە سەزاۋەر لەئن.

ۋەلى موقبىل ئىردى خۇدا زىكرىدە،
كى تەسبىھى تەھلىل ئىدى پىكرىدە.

تەسەللى خاتىرى دىدى نەچچە پەند،
نەسىھەتلەر ئولماي ئاڭا سۇد مەند.

چىكىپ موقبىل ئانچە ئازابى ئەلىم،
ۋەلى قەتئ بولدى بۇراھى ھەمىم.

كى سەيياھلەردىن كىتىپ خۋارلىق،
كورۇندى تەكىز ھەم چەمەنزارلىق.

چۇ موقبىل رەفىقىن كورۇپ بەد نىھاد،
خىيالىدا كەچتى قىلاي خەيرۇ باد.

ئاڭا دىدى مۇدبىر پۇشايمان قىلىپ،
قىلىپ ئوزرى كوڭلىن پەرىشان قىلىپ.

بۇ ئوزرىنى موقبىل قىلىبان قەبۇل،
دىدى: ھەرنە بولساڭ مىنىڭ بىرلە بول.

ئۇنۇتۇپ يەنە ئول دەر ئىردى كەزاپ،
نە ئاغزىغە كەلسە ئۇرۇپ ئانچە لاپ.

يۇرۇپ نەچچە مەنزىل بۇ ئىككى غەرىپ،
يېتىپ كەلدى ئاخىر تىڭىزغە قەرىپ.

بۇ دەريادا ئىردى كىمە بى ھىساپ،
كىمەگە كىرەرنى قىلىپ ئىزتىراپ.

بىرىپ كىمە مۇزدى ئۇچۇن كوپ دەرەم،
كىرىپ كىمە ئىچرە كوتەرىلدى غەم.

ھەممە قەۋم ئاندىن قىلۇر بولدى سەير،
بەسى سۇرئەت ئىلەكى ئانداقكى تەير.

بۇ مەجمۇئ خاۋەر گۇرۇھى ئىدى،
بىرى بىرىگە ھازىر بولۇڭلار دىدى.

كىمە ئىچرە مۇد بىر يەنە يۇمدى كوز،
دەمى شەرم قىلماي قىلىپ ھەرزەھ سوز.

چۇ موقبىلنىڭ ئېردى ئىشى بەندەلىك،
رەفىقنىڭ ئەھۋالى شەرمەندەلىك.

بىناگاھ سەر-سەر ھاۋاسى ئېسىپ،
يېتىپ كەلدى دەريا ئىچىگە باسىپ.

يېتىپ بىر-بىر ئارقە بوران پەۋج-پەۋج،
تېگىزنىڭ سۇيى ھەم ئۇرار ئېردى مەۋج.

بۇ گۇلاك بىرلە بولۇپ سۇ راۋان،
يۇرۇر بولدى ھەر بىر كىمە ھەر قەيان.

كىمە ئىچرە كىرگەن ئىدى كوپ پەرىق،
قالىپ بەئزى تىنج بولۇپ ھەم غەرىق.

بۇ قالغانلارىغە پەراكەندەلىك،
تۇشۇپ بولدى ئەنداغ سەر ئۇفكەندەلىك.

قالىپ تەختى پارە ئۇزە بۇ ئىكىۋ،
يوق ئېردى ئىكىۋدىن بولەك ھىچ بىراۋ.

قىلۇر ئېردى موقبىل خۇدادىن تەلەپ،
ۋەلى مۇدبىر ئەيلەپ شىكەنجۇ تەئەپ.

تەمەۋۋەجدىن ئەتتى خۇدايىم نىجات،
تېگىز قىرغاغىغە بۇلار چىقتى پات.

قىلىپ شۇكرى ھەقغە بەسى بولدى شاد،
بۇلەرغە سۇ ئىچرە كورۇندى سۇۋاد.

ئىدى رەڭگى ئانىڭ بىغايەت يېشىل،
داغى ھەيئەتنى پەلەك مىسلى بىل.

دىماغىغە ئاندىن يېتىشتى نەسىم،
يوق ئۇلدى بۇلەردىن كى ئەندەك ۋەھىم.

ئىدى سەندەل ئاسا بۇ كەلگەن شامال،
ئۇلۇككە بېرۇر جان مەسىھا مىسال.

كى زورۇقچە سىنى سۇرۇپ ھەر تەرەپ،
يېتىشتى بۇ مەنزىلگە تاپتى شەرەپ.

ئىدى ئول كورۇنگەن ئۇلۇغ بىر شەجەر،
كېلىپ سالدى شاخۇ-تەنىغە نەزەر.

ئۇز سەندەل ئېردى بىغايەت رەفىئ،
كى شاخى تولا ۋە نىھايەت ۋەسىئ.

ئېگىزلىكتە كوكنىڭ بولۇپ پايەسى،
تېگىزنىڭ يۇزىنى تۇتۇپ سايەسى.

بار ئېردى تېنىدە ئۇلۇغ بىر شىكاف،
ئاقىپ چەشمە ئاندىن سۇيى ئانچە ساپ.

بەسى جۇشش ئىلە ئىچىدىن چىقىپ،
بۇ چىققان سۇيى ھەم تېگىزغە كېلىپ.

چۇ زورىق ماھارىن ئاگا چەكتى رۇست،
ئۇزىن ئالدى موقبىل شەھەر ئۇزرە جۇست.

تۇرار چەشمە باشى ئۇزرە تۇرپە سەگ،
نەزەر قىلدى موقبىل ئاگا بى دەرەڭ.

ئەجەپ شەكلى بىرلە قازىلغان ئىدى،
خەراش ئىلە خەتلەر يازىلغان ئىدى.

ئۇقۇپ كوردى موقبىل ئانى مۇدبىر ھەم،
بۇ مەزمۇندا ئېردى يازىلغان رەقەم.

پەرى خاھى ئادەم بۇ يەرگە يېتەر،
كورۇپ كوزى بىرلە تەماشا ئېتەر.

ئېرۇر سىمىيايى بۇ ئىشنى بىلىك،
ۋەلى خەت سوزنى قولاقىغە ئېلىك.

ئەگەر يەتسە كەززاپ ئىلە راست گۇ،
ئەگەر بىر قىنىمچە ئالىپ ئىچسە سۇ.

ۋەگەر تەشنا بولسە ئانى دەفئ ئېتەر،
دەۋاسىز كېسەلنى داغى دەفئ ئېتەر.

ھەممە ئىللەتىدىن بولۇر ئانچە پاك،
قاچان دىسە يالغان، بولۇر ئول ھالاك.

ئەگەر كىرسە چەشمە ئارا راستگۇي،
تېنىگە كېلۇر خۇش قىلۇر شۇست شۇي.

مەگەر چومسە كەززاپ تېنىن كويدۇرۇر،
گۇمان يوق بۇ يەردە ئانى ئولتۇرۇر.

قاچان چومسە مۇندا كوزدىن يۇمغاي ئول،
قۇلاق بۇرنىنى ھەم تۇتۇپ چۇمغاي ئول.

يانىپ چىقسە فەزلىن كورەر ئول ئوزى،
دىمەك ھاجەت ئېرمەس پەسانە سوزى.

كى بىر چوممەك ئىلە كورەر تۇرپە ھال،
ۋەلى يانە چوممەك بۇ سۇغە مەھال.

ئەگەر باۋەر ئەتمەي يەنە چومسە بۇ،
ئېرۇر بارچە ئەزۇيى بولۇر مىسلى سۇ.

ئوقۇپ خەتنى كەززاپ بىلە راست گۇي،
خىيال ئەتتى ئىچكەي سۇنى، زىشت خوي.

نە كىم تەرك قىلغان يەمان سوزنى ئول،
بۇ ئادەتدىن ئەتكەي خەلاس، ئوزنى ئول.

مەگەر مۇمكىن ئېرمەس بۇ بۇسلۇپ ئاڭا،
مەزاجىدىن ئولماقكى مەسلۇپ ئاڭا.

ۋەلى تەشنەلىكنىڭ ھەرارەتىدىن،
خەلاس ئولغانى دەپ مۇھابەتىدىن.

بۇ كىم كەج دىمەكنى قىلاي ئەمدى تەرك،
يوق ئېرسە رىزامەن تۇتسە مەرك.

خىيالدا مۇنداغ كېچىپ ئىچتى سۇ،
يەنە سوڭرە ئەتكەي تېنىن شۇست-شۇ.

كىرەرچە بۇ كەجنىڭ قولىن كويدۇرۇپ،
قاچىپ چىقتى ئاندىن ئىلىك نى ئۇزۇپ.

چۇ موقبۇل تېنىن سۇ ئارا تاشلادى،
چومۇپ سۇ ئىچىگە قەرا باشلادى.

كورۇندىكى بىر كول ئەجەپ بى مىسال،
سۇ ئېرمەسكى گويا ئىمىش ئول زىلال.

يونۇپمىشكى بۇ تاش ئەجەپ خۇش نەما،
كى سەندەل رەڭ ئولمىش ئوڭى ھەم يەنا.

يەنە چورەسىدە ئېرۇر گۇلشەنى،
نەزاكەتدە باغى ئەرەم مەئمەنى.

قوياي دىدى كولنىڭ ئىچىدىن ئاياق،
كورۇندى كى نەچە پەرى خۇش سىياق.

تۇرۇپ خىزمەتىدە ھەمە مەئ چەبىن،
ئاچىپ بوقچەلەردىن نازاكەت ئىگىن.

چۇ كەيدۇردى خىلئەتلەرىن قاتمۇ-قات،
يىدى سەندەل ئاسا ئوزى ئېردى نات.

دىدى قەسىر سەندەل ئارا قوي قەدەم،
بۇ دەۋلەت سەرانى بىلىپ مۇغتەنەم.

بۇ قەسىر ئىچرە كىرمەك قىلىپ ئىختىيار،
قەدەم قويدى، تاپتى بۇ ئويدە قارار.

كىرىپ كوردى سەندەلدە ئەتكەن سەرىر،
كى ئۇستىدە با بىر پەرى بى نەزىر.

پەرىۋەشغە خۋاجە نەزەر سالغاچ ئوق،
تىگىپ ئىشق تىيرى هۇشى بولدى يوق.

كېلىپ تۇتتى گۇلرۇخ ئانىڭ باشىنى،
كوزىدىن ئەرتتى كورۇپ ياشىنى.

بۇ گۇلرۇخ نەسى مۇئەتتەر دىماغ،
قىلىپ خۋاجە ئەقلى يەنە بولدى ساغ.

قىلىپ لۇتفى چەندان بۇ هورى نىژاد،
خۋاجە خاتىرىنى قىلۇر ئېردى شاد.

كېلىپ بى ماهابە ئاڭا يانداشىپ،
دەر ئېردىكى ئولتۇر ماڭا ياندشىپ.

چىقىپ تەخت ئۇزرە ئىكوۋ شادكام،
يېدىلەركىم ئاندا مۇلەززىز تائام.

تۇشۇپ سەندەلدىن يەنە ئول پەرى،
قىلىپ جىلۋەلەر كوپ چېكىپ ساغەرى.

چۇ موقبۇلغە قىلدى قەدەهنى كەرەم،
ئىچەر ئېردى مۇنداغ ئىكوۋ دەمبەدەم.

كى مەردەملۇق ئەيلەر ئىدى سىمبەر،
دىگەن هەر سوزىدىن تامىبان شەكەر.

بۇ شوخ ئىلكىن ئالماي خۋاجە بوينىدىن،
خۋاجە ئىلكىن ئالماي پەرى قوينىدىن.

تۇشۇپ خۋاجە كوڭلى ئارا ئىزتىراپ،
سالىپ شەهۋەت ئانداغ تىنى ئىچرە تاپ.

بۇ هالەتتە خۋاجە قىلىپ ئىزدىهام،
دىدى ئولپەرىغە بۇ يەڭلىغ كەلام.

قىلىپ رەهىم هاجەت راۋا ئەيلەگىل،
بۇ دەردىمگە ئانچە داۋا ئەيلەگىل.

دىدى لابى بىرلە ئاڭا سىمبەر،
بۇ كۇنلەرنى قىلدۇق بۇ يەڭلىغ گۇزەر.

تاپارتاڭلا مۇنداغ ئىشىڭغە سەلاه،
مۇرادىڭغە يەتگىل قىل ئەۋۋەل نىكاه.

چۇ موقبىلغە شەهۋەت بولۇپ غالىبى،
يەنە بولدى ئاندىن ئانىڭ تالىبى.

بولۇپ مەست خۋاجە چېكىپ هەم پىغان،
قولىن سۇندى نىهان يېرىگە رەۋان.

پەرى دىدى ... ... نەچە،
كى مۇيەسسەر ئېمەستۇر ساڭا بۇ كېچە.

بىرا ئالماساڭ گەر ئوزۇڭگە سۇكۇن،
پەرستار بىرلە بارىپ تۇت ئورۇن.

سۇكۇت ئەتتى خۋاجە تەفەككۇر بىلە،
يەنە قىلمادى سوز تەهەييۇر بىلە.

بۇ هالەتتە كەلدى يەنە بىر سەنەم،
ئانىڭ بىرلە خىلۋەت ئارا بولدى زەم.

نە ئىشلارنى قىلدى بۇ يەردە ئىكوۋ،
ئانى بىلمەگەيكىم يوق ئاندا بىراۋ.

تاڭ ئاتتى ۋە موقبىل قىلىپ تەرك خاب،
قوپۇپ ئورنىدىن ئول قىلىپ ئىزتىراپ.

يېتىپ كەلدى كولگە قىلىپ جۇستىجۇ،
نەكىم ئېتكەي ئاندا ئوزىن شۇست ـ شۇ.

چومۇپ كولگە باشىن كوتەردى يەنە.
قەدىمى شىكافىنى كوردى يەنە.

بەسى مۇزتەر ئولدى بولۇپ ئەقلى لال،
كىشى يوقكى قىلغاي ئانىڭدىن سوئال.

يەنە تۇشتى ئول تاش تەرەپكە كوزى،
پۇتۇلمىش كى ئىردى بۇ چەشمە سوزى.

بۇ خەت كوشەسىدە ئىكەندۇك مەقەر،
مۇڭا سالماي ئىركەن بۇ خۇاجە نەزەر.

سوزى ئولكى هەر كىم بۇ هالاتنى،
كورەر مۇندا ئانداغ ماقاماتنى.

چىقىپ لەهزە بولماي بۇ يەردە قەرار،
يەنە بىر دىيارىغە قىلسۇن فەرار.

ئەگەر لەهزە قىلسە كىتەردىن دەرەڭ،
يوق ئەتكەي ئانى دىۋە ۋە يابىر نەهەڭ.

فەرۇلۇقدا كەتمەك ئىشن ئەتتى جەزم،
يىشىپ زورۇقنى قىلۇر بولدى ئەزم.

چۇ موقبىلنى مۇدبىر كورۇپ ئەي ئاداش،
يۇزۇڭ تەغيىر ئولمىش دىگىل سوزنى پاش.

تۇتۇپ خۇاجە سوزنى ئانىڭدىن نىهان.
ئىكوۋ بولدى زورۇقچە سەيد رەۋان.

چۇ موقبىلنى هىجران خەراپ ئەيلەدى،
پەرىۋەش پىراقى ئەزاپ ئەيلەدى.

سالۇر ئىردى زورقچەسىدە خۇرۇش،
ساداسىغە دەريا ئۇرار ئىردى جۇش.

دىبان مۇدبىر ئانى بولۇپدۇر ساراڭ،
جۇنۇن ئەهلى يەڭلىغ سالادۇر پاراڭ.

كورۇندى بۇ سائەت غەرايىپ نىمە،
تەئەننىلەر ئەتسە ئۇلۇغ بىر كىمە.

چۇ يەل ئەستى زورق قىلىپ سۇرئەتى،
... كىمەگە هەمىن پۇرسەتى.

كىمە ئوزرە ئالدى ئوزىن ئىككىسى،
نە كىم سۇدىن ئىردى نىهايەت بەسى.

كورەركىم بۇ كىمە ئىچى پور ئولۇك،
داغى ئىردى سەندەل بىلە ئاندا يۇك.

ئىشت سوز بۇ ئىرمىش شەهى خاۋەرى،
ئىمىش ئول تەرەپدە زامان ۋەرى.

بار ئىردى بۇ شەهغە ئەجەپ ياخشى قىز،
بىلۇر ئىردى جاندىن بۇ قىزنى ئەزىز.

ئىمەس ئىردى مانەند پەرى بىرلە هور،
سالىپ ئىردى هوسنى جاهان ئىچرە شور.

ئاڭا بولدى ۋاقىئ باشىغە سەبائ،
يىقىندۇركى جاندىن دىگەي ئەلۋىدائ.

تەبىبلەردىن ئىستەپ ئىدى شەه ئىلاج،
بۇ نەۋئ دىدى سەندەل ئىرۇر ئىهتىياج.

ياساپ شاه سەندەل بىلە بىر ساراي،
كى رىغئەتدە گويا ئىدى چەرخ ساي.

دىبان مۇندا ئاجىز قىزىم تۇتسە جا،
بۇ سەندەل ساداغىغە بولغاي داۋا.

بۇ ئاۋاز سالدى جاهان ئىچرە شور،
ئىشىتتى خەلايىق يىقىن خاه دۇر.

بارى هىندۇ ئەهلى بۇ ئىشلارغە ئەزم،
كى سەندەل يەغاچىن تاشۇر بولدى جەزم.

هەمۇل جۇملە ئىلىدىن ئىدى بۇ گۇرۇه،
كىمە ئىچرە ...... پىل ۋۇجۇه.

سالىپ كېمەسى ئىچرە سەندەل يەغاچ،
ساتىپ بۇ ياغاچلارنى قىلغاي خىراج.

كىرىپ كېمە گىرداب ئەرا بولدى بەند،
چىقارماي كېمەسىن قىلىپ زور چەند.

تۇرۇپ نەچە كۈنلەر تۈگەندى ئوزۇق،
بۇلەر ئاچلىقتىن بولۇپ ئېردى يوق.

قارار ئەتتى كېمە ئوزە ئىككى يار،
ۋەلى موقبىل ئاندا قىلۇر ئېردى زار.

ئولۇكلەرنى مۇدبىر سۇغە تاشلابان،
يەنە ھەم خىيانەت ئىشىن باشلابان.

ھەمە ماللارغە ئىگە بولدى ئول،
بۇ ئىشلارغە خۇاجە ئىدى كوپ مەلۇل.

بۇ ھالەتدە ناگاھ دىيارى كورۇپ،
يېتىپ كەلدى دەرھال كېمەسىن سۇرۇپ.

كورەركىم بۇ خاۋەر دىيارى ئىدى،
بۇ كۈن شاھى خاۋەر شىكارى ئىدى.

كى سۇلتان يىراقدىن بۇلارنى كورۇپ،
دىدى سوز سورايىن مۇنى كەلتۇرۇپ.

يېتىپ كەلدى خەلقى قىلىپ ئىزدىھام،
دىدىكىم بولارغە بۇ يەڭلىغ كەلام.

بارىپ شەھ قاشىغە ئىشتىلىك سوزىن،
ئۇيۇلۈك شاھى فەررۇخ قەدەمنىڭ يۈزىن.

بۇلار باردى شەھنىڭ قاشىغە راۋان،
دىدى شاھ قىلغىل سوزۇڭنى بايان.

جاۋابىغە مۇدبىر بۇ يەڭلىغ دىدى،
ئىشىت كەسبى كارىم تىجارەت ئىدى.

قاشىمدا مۇلازىم ئىدى نەچە ئەل،
بىناگاھ تەگدى بۇلارغە كەسەل.

قەزا تۇندى بارانى بولدى شىرىك،
كېتىپ بارچە قالدۇق ئىكوۋلان تىرىك.

بۇ تۇرغان كىشى ھەم ماڭا بەندەدۇر،
نە ئىش ئەمرى قىلسام سەرئەفكەندەدۇر.

چۇ مۇدبىر بۇ يالغان سوزىن ئۇردى دەم،
بۇ سائەت يېتىشتى تېنىغە دەرەم.

لىباسى دەرەمدىن تەمام ئولدى چاك،
يارىلدى ۋە كوكسى ھەم ئولدى ھالاك.

بۇ ئىشدىن كى شەھنىڭ بولۇپ ئەقلى لال،
كى موقبىلدىن ئەيىتتى ئول ئىشنى سوۋال.

خۇاجە سوزنى بىر-بىر بايان ئەيلەدى،
بۇرۇن ئوتكەن ئىشنى ئەيان ئەيلەدى.

ئىشىتتى كى سۇلتان بۇ ئەقۋالنى،
خەزايىنغە ئالدى ھەمە مالنى.

بۇ خۇاجە سوزىن شەھ كورۇپ ئانچە تۈز،
تەلەتتۇفلەر ئىلە قىلىپ ياخشى سوز.

دىدىكىم قاشىمدا بولۇڭ سىز ۋەزىر،
نە مەتاۇبىڭىز بار قىلاي مەن گەزىر.

قىلىپ خۇاجە شەھغە بۇ يەردە دۇئا،
دىدى ئەي شەھەنشاھ گەردۇن نەما.

ئەگەرچە ئېرۇرمەن سەرئەفكەندەڭىز،
تۇرۇپ خىزمەت ئىچرە بولاي بەندەڭىز.

تۇگەتتى سوزنى قلىپ ئەزم راھ،
كى ئۇز مەنزىلغە بارىپ تۇشتى شاھ.

خۇاجە شەھ قاشىدا تۇرۇپ نەچە كۈن،
بەسى تاپتى شەۋكەت ئەدەددىن ئۇزۇن.

بولۇپ شەھغە خىزمەت تەرىقى قەبۇل،
دىدى بۇلسڭىز گەر قلايىن ئوغۇل.

چۇ موقبىلغە قىلدى قىزنى نىكاھ،
ھەمەكار تاپتى بۇ يەردە سەلاھ.

ئىكۇۋ قەسىر سەندەل ئۇزە تۇتتى جاي،
ئۇزارىغە باقسە بۇرۇن كورگەي ئاي.

داغى بۇ سەرالارغە قىلدى نەزەر،
قەدىم كورگەنىدەك ئىرۇر مۇستەقەر.

چۇ موقبىل تونۇپ بۇ ئىمارەتنى،
بۇ نەۋئ ... ... ئىبارەتنى.

بۇ سوزدىن پەرىۋەش تەرەھھوم قلىپ،
بايان ئەتتى مۇنداغ تەكەللۇم قلىپ.

مىنى خەلق قىلمىش خۇدايى جاھان،
كى ھوسنۇمگە شەيدا ئىدى ئىنسۇ - جان.

... ...
... ... يۇزۇمگە قاراپ.

كى ھوسنۇمگە شەيدا بولۇپ ئول پەرى،
چۇ سەۋدايى بۇ ... پەيكەرى.

... ...
... ... ۋاقىئەنى ئاتامغا دىدىم.

ئاتام يىغدى ساھىر ئىلىن شۇلزامان،
دىدى پەرى قىلمىش قىزىمغە زىيان.

... ... قلىپ تاق،
تىلسىم ئىلە قىلدى پەرىنى يىراق.

ھەلى ھەم پەرىلەر سەداسى كىلۇر،
قۇلاغىمغە بەئزەن نىداسى كىلۇر.

پەرى ... ... ماڭا ئىشتىياق،
قلىپ بەھر ئۇزرە بۇ يەڭلىغ رەۋاق.

قلىپ نەقش ئاندا مەنى ئول پەرى،
يەنە ئاندا تارتىپ نەچە پەيكەرى.

قەچانكىم كورەرگە ساغىنسە مەنى،
بۇ سۇرەتنى كورمەككە بولۇپدۇر فەنى.

مۇنى سىمىيايى دىمىش...،
كىشى كىرسە ئاندا بولارنىك بەد.

مىسالىمنى كوردۇڭ ئول ئايۋاندا سەن،
ئاڭا ۋالە ئىردىڭ كورۇپ ئاندا سەن.

ۋىسالىڭغە تەڭرى يەتۇردى بۇ كۈن،
قىلاي مۇندا خىزمەت ساڭا نەچچە كۈن.

مۇنى موقبىل ئاڭلاپ بەسى بولدى شاد،
نەكىم بولدى سوزدىن گەرەھلەر كۇشاد.

چۇ ۋادى تۇگەتتىكى ھەققانەنى،
كى بەھرام ئاڭلاپ بۇ ئەفسانەنى.

كى ئۇيقۇغە يۇمدى سەرىرىدە كوز،
سەرىر ئىردى سەندەل نەسىم ئىلە توز.

جاھان تەختى غەللەتكە بائىس دۇرۇر،
بارى جاھ مولكى ئاڭلا ھادىس دۇرۇر.

كىشى بولسە كىم دەۋلەت ئىچرە غورۇر،
قالۇر ئول كىشى يارىدىن بى ھوزۇر.

AltunOq

ئاياقچى كەتۇر مەيگە تارتاي دەلىر،
چۇ سەرخۇش بولۇپ ساگىرى ئانداغكى شىر.

جاهان تەختى جاهىغە پەشۋا ئۇراي،
فەنا ئىچرە يارىم ۋىسالىن تاپاي.

ئازىنە كۇنى پادشاه بەهرامنىڭ كافۇرگۇن ھەللە بىلە قەسىر كافۇرغە كىرىپ، مۇشكىن زۇلف ۋە كافۇر لىباسى گۇلچىهرە بىلە تەختى ئاج ئوزرە جام بىللۇرىن بىلە كافۇر مىزاج مەي نوش ئەتكەنى ۋە ئول كافۇر مىزاج مەيدىن ھىجران هارارەتى تەسكىن تاپىپ دىلئارامدىن خەبەر تاپقانى

كى ئازىنە كۇن بۇ رەپىئى راۋاق،
قىلىپ تاقى تاڭ كەچى بىرلە ئاق.

كىرىپ پەردەغە ماھۋەش كەچقۇرۇن،
چۇ تەخت ئۇستىدە شاه قىلدى ئورۇن.

كىيىپ شەه لىباسكى ئاقۇ ھەرىر،
قىلىپ كۇه ئانداغكى مىهرى مۇنىر.

يەنە بىر مۇساپىرنى هازىر قىلىپ،
ئالىپ كىردى شەھنىڭ مىزاجىن بىلىپ.

خىرام ئەيلەدى قەسرى كافۇرىغە،
پەرى رۇ پەرىۋەشغە بىل ھورىغە.

قىلىپ كىم دوئا دىدى فەرزانەلەر،
دىدى كورگەنىمدىن دەي ئەپسانەلەر.

چۇ ئاقشامغەچە شاه بادە ئىچىپ،
كى ئىلگەركىلەردىن زىيادە ئىچىپ.

يەتتىنچى ئىقلىمدىن كەلتۇرگەن مۇساپىر هىكايەسى

ماڭا چۇنكى توشمىش بۇ يەرگە گۇزار،
ئىرۇر مۇلكى خارەزم بىزگە دىيار.

شەھەر ئەهلى بارى چىقىپ ئالىغە،
تەماشە ئۇچۇن خۋاجەنىڭ مالىغە.

بار ئىردى مېنىڭ ساز چالماق ئىشىم،
بۇ ئىردىكى خارەزم ئارا ۋەرزىشىم.

دىگەندىن زىيادە بۇ تاجىر غەنى،
ئاڭا ھەمرەھى بار ئىكەن بىر پەرى.

بىناگاه يېتىشتى بۇ سوز شەهرى ئارا،
كېلۇر تاجىرى مىسلى يوق دەهر ئارا.

ۋەلى پەدە ئىچرە پەرىۋەش نىهان،
چىقار چەڭنىڭ سازىدىن يۇز بايان.

ئاڭا بىر كىنىزەك ئىمىش هور زاد،
ئىمىش نەغمە ساز..........

قىلىپ پەردە ئىچرە نەۋا سازلىق،
قىلىپ چەڭى بىرلە ھەم ئاۋازلىق.

خەلايىق ئاڭا ئىنتىزار ئىردىلەر،
كۇنى مۇلكى خارەزىمغە كەلدىلەر.

تۇرۇپ پەردە تاشىدا ئەهلى جاهان،
نەۋا سازلىقدىن پەرىۋەش نىهان.

بۇ پەردە ئارا چۇن تەرانە تۈزۈپ،
ئولۇس زار ئىلە بەخودانە كورۇپ.

يېتىپ مۇلكى شاھغە بۇ نەۋئ سوز،
كى مۇلكى ئىچرە كەلمىش دۇرۇر ھورى يۈز.

... ... غە قىلماي خىتاپ،
چىراكىم .... جاۋاپ.

بېرىپ ئوز ... ... تەغير شاھ،
تۇتۇپ خەلق ئاراسىدا ئارامگاھ.

... ... نەۋاسازلىق،
نەۋا سازى بىرلە ھەم ئاۋازلىق.

يېتىپ شەھ قۇلاغىغە مۇنداغ سۇرۇد،
ئانىڭ ئىشقىدىن چىقتى باشغە دۇد.

تۇشۇپ شاھنىڭ باشغە بۇ ھەۋا،
كى تاجىر قىزىدىن كى تاپغاي نەۋا.

ۋەلى شاھ تاپماي ئاگا كام تاپ،
يېتىپ خۇاجەدىن شەھغە مۇنداغ جەۋاپ.

كى سوزلەرغە شاھ بەندە نەۋاز،
بۇ قۇلغە قىلىپ مۇجىبى ئىھتىراز.

فەلەككە يېتۈردى بۇ توپراغىنى،
قوياشدىن ئاشۇردى بۇ كىم زەررەنى.

ۋەلى مۇندىن ئارتۇق ئەگەر قىلسە جود،
مېنىڭ تالىيىم بولماسە كور نەسۇد.

ماگا بۇ كەنىز ئەسرۇ دىلكەش دۇرۇر،
... ... ئەمرىدە سەركەش دۇرۇر.

بۇ سوزنى ئىشتىپ بولۇپ بىقارار،
غەزەپ بىرلە شەھ قىلدى زۇلىم ئاشكار.

بويۇردى بارىپ كەلتۇرۇك ئالىمە،
... ... ئايۋانىمە.

... ... ،
پەرىۋەشنى كەلتۈردىلەر شەھ سارى.

تۇشۇردى ئانى قەسىر ئارابى ھايال،
... ...

قوپۇپ شەھ سەنەم سارى ئەزم ئەيلەدى،
ۋىسالىنى كورمەككە جەزم ئەيلەدى.

سەنەم چەكىنى ئىلكىگە ئالىبان،
... ... پەردەسىن چالىبان.

پەرى چېھرە چەكىنى ساز ئەيلەدى،
كى شەھ ھۇشنى تەركى تاز ئەيلەدى.

... ...،
... ...

كېلىپ شەھ سپاھى بىلە ھۇشىغە،
كى شورىش زىيادە بولۇپ جۇشىغە.

... ...،
... ...

يەنە شاھدىن ھەۋەس خەيلىن قاچىپ،
پەرىۋەش كىرىپ يولغە ئەشكىن ساچىپ.

پەرى نەچە قاتلا قاچىپ بارىبان،
سۇرۇد ئىلە شەھ ھۇشى يوق قالىپان.

بولۇپ ئاقىبەت شاھ بىدىل خىجىل،
كېلىپ تاجىر ئالىغە شەرمەندە تىل.

بولۇپ پەردە تاشىندا شەھ ئوزرۇخاھ،
ئوزىنى قىلىپ ئوزى ئىلە خاك راھ.

پەرنى ئوزىگە سىگىل ئەيلابان،
بۇ تاجىرنى ھەم شەھ ئاتاسى دىبان.

پەرى چېھرە بۇ شەھدىن ئىمىن بولۇپ،
ياتىپ ئول دىيار ئىچرە مەسكەن تۇتۇپ.

تۈنۈ - كۈن مۇناجات ئېيىتىپ تەڭرىغە،
بىرووۋ ۋەسلىن ھاجات ئېيىتىپ تەڭرىغە.

ۋەلى مۇدئاسىن كىشى بىلمەيىن،
كوڭۇل ئىچرەلەرنى ئەيان قىلمايىن.

يەنە سۇبھى بولغاچ سۇرۇدىن چېكىپ،
ئەجەپ نەغمەلەر بىرلە رودىن چېكىپ.

خەلايىق چېكىپ پەردە تاشىدا ئاھ،
كېلىپ ئولتۇرۇر شەھ داغى گاھى - گاھ.

مەن ئېردىمكى ئول شەھر ئارانەغمە ساز،
ئىدىم بەزمىلەر ئىچرە داستان نەۋاز.

ئوتەر ئېردىلەر نەغمە بىرلە كۈنۈم،
مەئىشەت مۇنىڭ بىرلە كۈنۈ - تۈنۈم.

پەرىۋەش كېلىپ زاھىر ئەتتى سۇرۇد،
جەھان خەلقى مەندىن ۋەدائ قىلدى زۇد.

جاھان خەلقىدىن كورمەدىم ئىلتىپات،
تەھى دەستىدىن تەلغ بولدى ھايات.

قوپۇپ ئوز ئىشىم چارەسىن ئەيلەدىم،
كى بىرمۇنچە كافۇر تاپىپ ھەم يېيدىم.

چۇ مەردانىلىق ماڭا بولدى ماتەم،
قوپۇپ ئۇردۇم ئول خۇاجە سارىغە كام.

ۋەلى خۇاجە مەھۋەشى بىلە ئويدە شاد،
يىراقتىن چېكىپ مەن ئاڭا ۋايى - داد.

ئىشتىپ بۇ زارىمنى ئويدىن چىقىپ،
سوراپ ئېردى ھالىمنى مەندىن ھەبىب.

دىدىكىم ئەلەم سىزدىن ئولدى مەڭا،
دىمەي سىزدىنۇ بىل بۇ قىزدىن مەڭا.

دىدى قىلمە توھمەت كى ئەي زالىم كىشى،
كى باشدىن - ئاياغ بىزگە ھالىن شەش.

ئاڭا بار ھالىمنى قىلدىم بايان،
كى يىغلاپ مۇرادىمنى بىر - بىر دىبان.

بۇ يەرگە يېتىشتى سوزۇم ئاقىبەت،
كى غەمدىن ماڭا بەرگەيسەن ئاپىيەت.

ماڭا باردۇرۇركىم مۇرادۇ - ھەۋەس،
كى مەھۋەش ھەرەمى ماڭا بولسە بەس.

دىدى خۇاجە بىزلەرگە بولساڭ ئىنىس،
ھەرەمىمدە بولغاي دىسەڭ ھەم جىلىس.

يېقىن كەلمەگەي ماھۋەشىغە كىشى،
مەگەر كەلسە كافۇر يىمەكدۇر ئىشى.

دىدىم بۇيرۇغۇڭ بولسە كافۇر يىدىم،
ئوزۇم بارچە شەھۋەتنى قەتئ ئەيلەدىم.

مۇرادىم بۇكىم نەغمە ئورگەتكەمەن،
ھەرەمى ۋىسال ئىچرە بىر بەندەمەن.

مۇرادىمنى ئاڭلاپ قىلىپ ئىلتىپات،
نەۋازىش **بىلە** قىلدى غەمدىن نىجات.

ھەرەمى ۋىسالىغە كىرگۇزدىلەر،
بېرىپ كافۇرى شەھۋە تىم ئۇزدىلەر.

گەھى پەردەدە يايىغە دەمساز ئىدىم،
گەھى ساز ئىلە ئايىغە ھەمراز ئىدىم.

گەهی ماهۋەش نەغمە ساز ئەيلابان،
مەنی خەستەغە گاهی راز ئەيلابان.

ۋەلی پەردە ئىچرە بەسی يىغلابان،
ماڭا پەھىم بولدىكى ئىشق نىهان.

ئۆزۈن كېچەلەر زار گىريان قىلىپ،
قىلىپ سوزلەرىن باغرى بىريان قىلىپ.

مەشەۋۋەش دىماغى ماڭا بولدى پەھىم،
ئانىڭ نالىشىدىن ماڭا كەلدى رەھىم.

بۇ هالەتدە ئىدىمكى ئەي مەهۋەشىم،
نىدىن خاترەڭ قايغۇلۇق دىلكەشىم.

كورەرمەن دىلىڭ ئىچرە بىر غەم نىهان،
نىدىن هالىڭ ئولدى بەتەر، قىل بەيان.

ئىشىتتى سوزۇم ماهۋەش دىدى ئاھ،
بۇ سوز سورمە مەندىن بولاي ئوزرەخاھ.

بۇ سوزنىڭ جەۋابى دۇرۇر ئىكى ئىش،
قايۇ ئىشنى قىلغۇڭدۇرۇر قىل كېڭەش.

كى يا سورماقىڭ تەركىنى ئەيلەگىل،
ۋەيا سورغايسەن مۇندا تۇرماي دىگىل.

بۇ سوزدىن كى بولدۇم داغى بىقەرار،
سوزۇڭ ئەيلەگىل مۇندىن ئەيلەي فەرار.

دىدى مەهۋەش ئەسرار مېنى سورغاسەن،
ئوزۇڭە بەلايى ئوزۇڭ ئۇرغاسەن.

مېنى سەن بۇ غەمدە خىيال ئەيلەدىڭ،
غەمىم بائىسىدىن سوۋال ئەيلەدىڭ.

بىلىڭ بىزگە چىن شەهرىدۇرلەر دىيار،
ئوتۇپ بىزگە چىن شەهرىدە روزىگار.

ئىكى شاھ بىر - بىر بىلە تۇزدىگىيىن،
ئەسىر ئەيلەدى بىزنى ئاندىن كېيىن.

خەرىدار ئولۇپ خۋاجە ئالدى مېنى،
تاپىپ مەن مۇنىڭ دەستىدە مەئمەنى.

ۋەلی خۋجەغە هىچ پەرزەندە يوق،
كى مەندىن بولەك داغى دىلبەندە يوق.

غەزەل خانلىقىم بۇ جاهاننى تۇتۇپ،
كى چەكىم ئۈنى ئاسماننى تۇتۇپ.

ئىشىتىپ مېنى ئەهلى جاهى تەمىز،
بىراۋ ئىلكىگە تۇشتى مۇنداغ كەنىز.

مېنى كورسە هەركىم خېرىدار ئولۇر،
سورۇدۇم ئىشىتسە كىشى زار ئولۇر.

بار ئېردىكى چىن مۇلكىدە نەقشكەش،
سىزىپ سۇرەتىمنى قىلىپ پېشكەش.

ئالىپ بارىبان شاھغە كورسەتىپ،
كورۇپ سۇرەتىم شاھ بىلەن مەيل ئېتىپ.

تاپىپ شەهرى ئارا ئانچە ئەهلى ئەمىن،
داغى تاپىبان ئاقماۋ خوردە بىن.

كى مەن خەستەنى ساتىپ ئالماغ ئۈچۈن،
يەمەن شەهرىغە شور سالماغ ئۈچۈن.

بۇلارنى يىبەردى يەمەن مولكىگە،
مېنى بەيىگ ئىلە ئالدىلەر ئىلكىگە.

كى هاسىل مېنى شاھغە كەلتۇردىلەر،
مېنى خاكنى كوككە يەتكۇردىلەر.

ماڭا مەنزىل ئەيلەپ شەبىستاننى،
شەبىستان دىمەي رەۋزەئى جاننى.

مېنىڭسىز خىيالىدا قايغۇ ئىدى،
كوزى ئىچرە ئالەم قاراڭغۇ ئىدى.

چىقىپ بىركۈن ئول شاھ ئوۋ ئەزمىغە،
مېنى ھەم ئالىپ چىقتى ئوز بەزمىغە.

كۆنى مەست ئېردۇك بولۇپ مەي پەرەست،
رەمىدە كىيىك كوردى بولغاندا مەست.

ماگا دىدى رەخش ئول تەرەپ سۈرگەمەن،
بويۇرغىل كى ئانى نى نەۋەئ ئۇرغامەن.

دىدىم كىم قولنى شكەل ئەيلەگىل،
ئۇرۇپ ئوق بىلە بوغزىنى پارە قىل.

شەھنشەھ سوزۇمنى ئىشتكەن زامان،
ئالىپ ئىلكىگە تىيرنى ھەم كەمان.

بىر ئوق ئېتىبان قولغە ئىشكەل سالىپ،
داغى ئوق بىلە ئانى بىسمىل قىلىپ.

بىر ئىش قىلدى ئىنسانىكى قىلغان ئېمەس،
مۇنى ئادەمى زادە قىلدى دېمەس.

كىرەك ئېردىكىم جان پىدا ئەيلەسەم،
تىلىم بىرلە ۋەسپىن ئادا ئەيلەسەم.

ئوزۇم مەست ئولۇپ ئەقلىدىن ئازغامەن،
سوزۇمدىن ئانىڭ ئالىدا ئازغامەن.

بۇ ھالەتدە ھەم تىغنى سۈرمەدى،
ئولۇم لايىق ئولغاننى ئولتۇرمەدى.

قولۇم باغلابان ئوزساچىم بىرلە شاھ،
ئالىپ كىردىلەر دەشت ئىچرە سىپاھ.

مېنى تاشلابان دەشت ئارا كەتتىلەر،
مېنى دەشت ئىلىغە ئىنىس ئەتتىلەر.

بايان ئەيلەگىل خۇاجەنىڭ ھالىنى،
مېنىڭدەكنى ساتقاننىڭ ئەھۋالىنى.

مېنىڭ ئىشتىياقىم تۇشۇپ ئەزم ئېتىپ،
يەمەن ساردىن كەلگەن ئېرمىش يېتىپ.

يۈرۈپ كېچە - كۈندۈز مېنى كورگەلى،
ۋىسالىمنى كورمەككە جان بەرگەلى.

يۈرۈپ بىر كېچە يولدىن ئازغان ئىمىش،
كى مەن بار بەيابانىدا قالغان ئىمىش.

قاراڭغۇ ئارا ياتمىش ئول دەشت ئارا،
سەھەر ۋاقتى قۇشلار قىلىپ ماجرا.

بۇ ئاۋازدىن ئويغانىپ خۇاجە ۋەش،
كورەر يانىدا تۇرغامەن دەرد كەش.

مېنى يەشكەلى خۇاجە سۈرمىش ئىلىك،
بىلەلمەسكى ئولگەنمۇ مەن يا تىرىك.

باشىم ئوزرە كەلتۈردى ھەمراھىنى،
تونۇپ يىغلابان چەكتىلەر ئاھىنى.

كوزىن سۈرتۈبان چۈن ئاياغىمغە ئول،
تۆتۈپ بەلكى ئىسلەر دىماغىمغە ئول.

ئوزۈمگە كېلىپ كوزنى قىلدىم كۆشاد،
بۇلار ۋەسلى بىرلە كوڭۈل بولدى شاد.

بۇلارغە دىدىم مۇندا تۇرماي كېتىڭ،
مېنى ئىلتىبان شەھرىڭىزغە يېتىڭ.

سوزۇمدىن بۇلەر ئىزدىھام ئەتتىلەر،
مېنى بىرلە ئالىپ يېتىپ كەتتىلەر.

نەچە كۈن يۈرۈپ بىر يېرىگە تۇشۇپ،
تۇرۇپ ئاندا چەشمە لەبىگە تۇشۇپ.

دىدىكىم دىگىل ھالىڭنى بەيان،
دىدىم باشىمغە كەلگەننى ئەيان.

ئىشىتىپ سوزۋەنى تۇتۇپ قالدى باش،
بۇ ۋاقىئەنى ئاڭلاپ تۇرۇپ توكتى ياش.

يەنە مەن دىدىم شەھغە يەتكۇر مىنى،
گۇناھىمغە ئالىدا ئولتۇر مىنى.

بۇ سوزنى ئىشىتىپ دىدى خۇاجەۋەش،
بۇ سوز مەسلىھەت ئېرمەس ئەي دەردكەش.

غەزەپدىن ساڭا بولسە شەھ تەڭدىل،
ساڭا تىغ سۇرسە بولۇرمەن خىجىل.

نى دەپ شەھ قاشىغە ئالىپ بارغامەن،
سىنى ئالىبان جايىمە يانغامەن.

تاپىپ مەسلىھەتكىم بۇ يەرگە قەرار،
ئالىپ بىزنى مەنزىلغە قىلدى فەرار.

بۇ ھالەتدە ئايرىلمىسام شاھدىن،
غەم ئىچرە ئايرىلمادىم ئاھدىن.

قايۇكۇن بۇ مەنزىلدە تاپتىم قارار،
دىلىم ئىزتىراپۇ، ئوزۇم بىقارار.

ساڭا سوزلەرىمنى بايان ئەيلەدىم،
چۇ ئىشىق ئىچرە جايىم ئايان ئەيلەدىم.

قوپ ئەمدىكى شەرتىڭغە قىلغىل ۋەپا،
بۇ شەھرى ئىچرە تۇرماي بولۇپ بى نەۋا.

باشلىڭ ئالىبان بىر تەرەپ كەتكەسەن،
قايۇ شەھرىدۇر خاھىشىڭ يەتكەسەن.

بۇ سوزلەرىن مەھۋەشدىن ئەيلەپ سەمائ،
قوپۇپ يولغە تۇشتۇم قىلىپ مەن ۋىدائ.

كىرىپ يولغە قەتئى ئەيلابان دەشتى ـ تاغ،
يۇرۇپ كىچە ـ كۇندۇزدە تىنماي ئاياغ.

كىشىگە بۇ زارىمنى پاش ئەتمەدىم،
دىلنى بۇ سوزدىن خەراش ئەتمەدىم.

كورۇپ قەسرىنى يادىمە كەلدى تىز،
پىراق ئىچرە رەنجۇر بولغان كەنىز.

قۇياش ئالەمئىچرە ئاجايىپ دۇرۇر،
بۇ قەسىر ئىچرە بولسە مۇناسىپ دۇرۇر.

سوزىنى تەمام ئەيلەدى قىسسە خۇان،
دىلئارامدىن شاھ تاپتى نىشان.

بۇ سوز شىددەتى شاھنىڭ كۇشىدە،
گەھى بىخود ئولدى گەھى ھوشىدە.

كىشى تاپسە ئوز مەھۋەشىدىن نىشان،
ئوزىنى ئەگەر قىلماسە بى نىشان.

بىلىڭ ئىشق ئىلى ئانى ئاشق دىمەس،
كىشى كەچمەسە جاندىن ئاشق ئېمەس.

كىتۇر ساقىيا مەي، پىراق ئىچرە مەن،
خۇمار ئىچرە كوپ ئىشتىياق ئىچرە مەن.

تاپاي نەشئەسىدىن پەرىدىن نىشان،
پىدا ئەيلەي ئالىڭدە پەژمۇردە جان.

پادىشاھ بەھرام غايىبىدىن نىشان تاپىپ، ئۇزىدىن غايىپ ۋە بى نىشان بولۇپ خارەزم مۇلكىگە كىشى يىبەرىپ، ئۇلار كەلگۈنچە ئۇزى داغى ئۇترۇ چىققانى

چۇ ئۇل كېچە كىم شاھى ئالى نىشان،
تاپىپ ھىجرى ئارا غايىبىدىن نىشان.

گەھى ئىزتىراپ ئىلە قوپماق ئىشى،
گەھى يىغلاماق گاھ يىقىلماق ئىشى.

ئىشى ئۇلمەكۇ گاھ تىرىلمەك دۇرۇر،
ئانىڭ ھالىغە سۇبھى كۇلمەك دۇرۇر.

سەھەر ئاغزىغە بولدى كولكۇ پەدىد،
قۇياش نۇرىدىن بولدى شەب ناپەدىد.

تۇشۇپ قوزغالان شەھنىڭ ئارامىغە،
بەسى مەيل قىلدى دىلئارامىغە.

مۇنى جەزم قىلدىكى ئەزم ئەتكەمەن،
قوپۇپ مۇلكى خارازمىغە يەتكەمەن.

ھەكىم ئەھلى باشىن قويوپ يەر ئۇپۇپ،
دىدى قىلما بۇ ئىزتىرابىڭنى كوپ.

بۇ يەرگە يېتىپ ئاقىبەت مەسلىھەت،
كىشلەرنى تاپتى پەرىشتە سۇپەت.

يازىپ خۇاجەغە بۇ سۇپەتنامەنى،
خىجالەتدىن ئايىغە بۇ ھەنگامەنى.

كى مۇنداغ خەبەر جەزم بولدى ماڭا،
كى خارەزم بولمىش مەكانىڭ ساڭا.

كى بۇ خۇش خەبەر دىلنى شاد ئەيلەدى،
كوڭۇل ئىچرە غەم خەير باد ئەيلەدى.

قەچانكىم بۇ نامە يېتىشكەن زامان،
خرام ئەيلەگىز يولدا ئالماي ئامان.

بۇ نامە ئارا ھالىم ئەتتىم بايان،
باغىر سەپھەغە ئەشكىدىن توكتى قان.

كەل ئەي مەھۋەشىم جانىم ئەيلەي پىدا،
ئاياغىڭ ئىزىغە كى قانىم پىدا.

كەل ئۇلگەن تەنىم ئىچرە بول يېڭى جان،
كى پەژمۇردە جىسمىمغە روھى راۋان.

ئەگەر كەلمەسەڭ نامە يەتكەن زامان،
مۇنى بىلكى ئۇلگۇم دۇرۇر بىگۇمان.

يەنە نەچە ھىجران قەتىغىن يازىپ،
پىراق ئىچرە چەككەن ئەلەملەر سىزىپ.

بېرىپ ئەلچى ئىلكىگە بۇ نامەنى،
دىدى تېز يەتكۇز بۇ ھەنگامەنى.

چۇ قاسىد قوپۇپ يولغە بولدى راۋان،
كى قەتئى ئەيلەبان دەشتى تاغ ـ داۋان.

بارىپ تۇشتىلەر ئەلچى خارەزمىغە،
پەرىۋەش بىلە خۇاجەنىڭ بەزمىغە.

ئوقۇپ نامەنى خۇاجە قىلدى جوسۇد،
پەرى ئاڭلابان ئاھدىن چەكتى دۇد.

پەلەكدىن ئىشىپ خۇاجەنىڭ باشى ھەم،
ياكى ئايدىن ئاشتى ئۇل ئاي قاشى ھەم.

داغى نامە خارەزمنىڭ شاھىغە،
يازىلغان ئىدى مەھۋەشىم راھىغە.

نە ئىش لازىم ئۇلسە مۇھەييا قىلىڭ،
ھەيال ئەيلەمەڭ تېز يولغە سالىڭ.

ئوقۇپ كوردى خارەزم شاھى بۇ سوز،
مۇھەييا ئېتىپ زار راھىن توكۇز.

سالىپ يولغە مەھۋەشنى قىلدى ۋىدائ،
پەرى بولدى يول ئەزمىدە ئىنقىتائ.

يۇرۇپ كېچە ـ كۇندۇز بولۇپ شادمان،
چۇ بەھرام ھىجرى ئىچرە تاپتى ئامان.

چىقىپ كېچەدە مەھۋەشى ئالىغە،
بارۇر يىغلاماق بىرلە ئۇز ھالىغە.

يېتىپ چەشمە باشىغە بەھرام شاھ،
كورەر مەھۋەشى قىلمىش ئارامگاھ.

ياتىپ ئېردىلەر ئەل بارى خۋاب ئارا،
پەرى خۋاب ئارا بىل ۋەلى تاب ئارا.

بۇلارغە يېقىن بار ئىدى بىر چىنار،
كاۋاك ئېردىلەر ئىچى ئانداغكى غار.

كىرىپ شەھ چىنار ئىچرە بولدى نىھان،
بۇ ئانداغكى غار ئىچرە خۋاجەئى جەھان.

پەرىۋەش قوپۇپ ئۇيقۇدىن سۇبھى گاھ،
سۇجۇد ئەيلابان تەڭرىغە چەكتى ئاھ.

ئالىپ ئىلكىگە چەڭنى قىلدى زار،
سورۇد ئەيلەدى ئىستەبان غەمگە سار.

ئالىپ چەكتى چەڭىن تەرانە بىلە،
قىلىپ سەۋتلەر بۇ فەسانە بىلە.

كى بو يول نەنەۋئ بولدى مۇنداغ ئوراغ،
قويۇپ ھىجرى كوكسۇمگە داغ ئوزرە داغ.

ماڭا ئولكۇن ئولغايمۇ كاج پەلەك،
گۇناھىمنى ئول شەھدىن ئەتسەم تىلەك.

قۇلاقىغە سوزۇمنى يەتكۇرگەسەن،
ئاياغىغە كوزۇمنى يەتكۇرگەسەن.

ئەگەر ۋەسلىدىن بولسە دەرمان ماڭا،
كورۇپ ئولسەم ئانى يوق ئەرمان ماڭا.

ئىشىتتى بۇ يەڭلىغ ھەزىن نالە شاھ،
چىقىپ نالە بىرلە قىلىپ ئاھ ۋە ئاھ.

قويۇپ دىلبەرى ئالىغە باشىنى،
باشىنى كوتەرمەي توكۇپ ياشىنى.

بۇ ھالەتنى كوردى دىلئارامى ھەم،
ۋەلى بىقەرار ئولدى ئارامى ھەم.

ساچىپ شەھ ئاياغىغە دۇر كوزىدىن،
ئاياغىنى ئۇپكەچ كېتىپ ئوزىدىن.

قالىپ شاھ بىخۇد داغى ماھ ھەم،
ياتىپ ماھى بىھۇش ئونۇپ شاھى ھەم.

قوپۇپ كارۋان ۋەقتى سەھەر،
كورەر ئىكى بىھۇشنى سەربەسەر.

داغى خۋاجە ھەم كوردى بۇ ھالىنى،
پەلەك باشىغە قويدى ئىقبالىنى.

ھۇجۇم ئەھلىنى تەگرەسىدىن سۇرۇپ،
بۇلارنى كورۇپ پەردەغە كىرگۇزۇپ.

سەرا پەردە ئىچرە بۇلارنىڭ ئىشى،
كى ئەسرارىدىن ۋاقىپ ئېرمەس كىشى.

چۇ ئەلقىسسە يەتتى مۇرادىغە شاھ،
بارىپ ئېردى كېيىنچە خەيلۇ سپاھ.

ۋىسال ئىچرە شەھ كوڭلى ئاباد ئولۇپ،
يانىپ تۇشتىلەر شەھرىغە شاد ئولۇپ.

قىلىپ خۋاجەنى مەملىكەتغە ۋەزىر،
ئوتۇپ ئومرى ئەيش ئىچرە ئانداغكى شېر.

ئەگەر ئەيش ئىلە ئوتسە ئومرى دەراز،
دىگىل كوز يۇمۇپ ئاچقۇچە پۇرسەت ئاز.

پەلەك ئەيلەسە سېنى شاھ جەھان،
قىلۇر ئاقىبەت تۇپراغ ئىچرە نىھان.

غەرىبى ئىچىپ مەي ئىشتىگىل سۇرۇد،
كى بەس بىۋاپادۇر سپېھرى كەبۇد.

كەل ئەي ساقى مەي بىرلە خوشھال قىل،
جەھان شوغلەسىدىن پارى غىلبال قىل.

كىشى ئاقىبەت مەرك زەھرىن يۇتار،
نېچۇك ئول كىشى ئەيش جامىن تۇتار.

ئامان نىگە بەرسۇن بۇ دارى غۇرۇر،
كى بولمىش ئىشكى ئانىڭ رەخنەكور.

پادشاھ بەھرامنىڭ ئوۋ ئەزمىغە چىرىك سالغانى ۋە ئەجەل خەيلى بۇلەر سەيدىغە ئاتلانغانى ۋە سەيد ئەزمىغە بەھرام گور مەركەبىنىڭ تېز رەفتارلىغى ۋە بەھرام گورنىڭ گورگە كىرىپتارلىغى

تېپىپ شاھى بەھرام پەرى بىرلە كام،
قىلىپ يەتتە گۇنبەز ئاراسىن مەقام.

قايۇ قەسىر تەخت ئوزرە بولسە مۇقىم،
پەرى چېھرە يانىدا ئېردى نەدىم.

ئانىڭسىز ئېمەس ئېردى سائەت ئاڭا،
ئەگەر ئەيشى ئىلە خاھى تائەت ئاڭا.

چىقىپ بىر كۇن ئوۋ ئەزمىغە دەشت ئارا،
يۇرۇپ سەير ئېتىپ گاھى گولگەشت ئارا.

بار ئېردى جەھان سەھنەدەك مۇرغىزار،
بەسى ئەل بىلە ئەيلەر ئېردى شىكار.

سپاھىغە ھەم ئاندا يوق ئېردى ھەد،
كى نەخچىرلەرغە يوق ئېردى ئەدەد.

يۇرۇپ ئاتلىغى سەپ تۇتۇپ قورشىبان،
قاباپ سەيدلەرنى نىچۇككىم شەبان.

ئاشىپ ھەددىدىن جەۋرىلەر سەيدغە،
قەباپ سەيد مەھكەم قىلىپ قەيدغە.

ئاقىپ سەيدلەر قانى دەريا بولۇپ،
قىيامەت كۇنى ئاشكارە بولۇپ.

بۇ يەر ئانداغ ئېردىكى تەھتىدە سۇ،
يۇزى ئوزرە گەرد ئولتۇرۇپ تۇبەتۇ.

قالىنلىق ئاڭا بىر قىرىغە ياۋۇق،
بۇ مىقدار ئولۇپ سۇ يۇزىگە ياپۇق.

توكۇپ سەيد قانىنى بەھرام شاھ،
زىمىن بولدى خۇن كەرمىدىن كوپ تەباھ.

بۇ ھالەت ئىدى مىھرى چەكتى نىقاپ،
قۇياش يۇزىگە پەردە ياپتى سىجاپ.

بولۇپ ئەل باشىغە بولۇپ قەترە بار،
بولۇپ ئېردى توپان نوھ ئاشكار.

چۇ مەرلايغە ھەركىم قەيان قويسە يۈز،
ئەجەپ ئېرمەس ئەل ئومرىدىن يۇدسە كوز.

بۇ يەر تەھتى نەم فەۋقى ھەم بوادى نەم،
ئاخىرلاشتى مەنزىل داغى بوادى خەم.

كى يۇمرۇلدى يەر تەھتغە بارچە خەيل،
سۇ قەئرىگە قىلدى بارى خەلق مەيل.

يۇدى بارچە ئەل جىسىم جاندىن ئىلىك،
پەرى شاھىدىن شاھ ئاندىن ئىلىك.

بىرى تاپمادى غەرق ئولۇردىن ئامان،
كورۇك سەيد ئىلە سەيد ئۇپكەن ھامان.

كورەر شاھ ئولدەم پەيدەر لەشكەرى،
پەنا يولىغە ئەزم قىلغاي بارى.

تۇشۇپ مۇردەك ئول سپاھ ئىچرە شور،
زىمىن تەھتىگە كىردى ئانداغكى مۇر.

زىمىن ئىچرە كىردى سپاھ دەژەم،
نە قالدى گەدا ۋە نە بەھرام ھەم.

جەھان ئەھلىغە ئاقىبەت قىسىم كور،
ئاكا ئىسىم بولدىكى بەھرام گور.

ئېرۇر ئەژدەھايى بۇ دەھرى دونى،
بولۇپ ئەلنى يۇتماق شىئارۇ پەنى.

ئولۇمدىن بەسى ئەلگە تۇشتى تەئەپ،
ۋەلى شاھ بەھرام ئىشى بەس ئەجەپ.

ئانى ئانچە كوپ ئىزو جاھى بىلە،
جاھان ئىچرە سىغماس سپاھى بىلە.

كى بىردەم ئاكا دەھر بەرمەي ئەمان،
يۇتۇپ ئاغزىغە ئەژدەھايى دەمان.

كىشى تاپمايىن ھىچ ئاندىن خەبەر،
جاھان ئىچرە قالماي ئانىڭدىن ئەسەر.

ئەگەر بولسە جاندىن كىشىگە نىشان،
ئەجەل زەھرىدىن تاپماس ھەرگىز ئامان.

جانىن ئالىبان داغى قويماس ئىمىش،
تەننى يۇتۇپ داغى تويماس ئىمىش.

تەنى خاكىنى ئەيلەمىش خاكسار،
قىلۇر كوككە ئەجزارلىرىنى غۇبار.

بەسى ئەي كوڭۇل بى ۋاپادۇر جاھان،
جاھاندىن كېچىپ ئىزدەگىل جاۋىدان.

جەھان ئەھلى ئىچرە ۋەپا يوقتۇرۇر،
جەھان گۇلشەنىدە باقا يوقتۇرۇر.

زەمىننى سۇ ئىچرە كېسەك بىل ھىساپ،
پەلەكنى سۇ ئۈزرە قىياس ئەيت ھىساپ.

سۇ ئۈزرە كېسەككە نە بۇنياد ئېرۇر،
ھىباب ئۈيى بىردەمدە بەرباد ئېرۇر.

جەھاننى يول ئۈزرە بىل ئەسكى رابات،
گەر ئاقىل ئىسەڭ بولماغىل ئىنبىسات.

غەرىبى قوپۇپ يولغە تەييارى بول،
ئەگەر مومكىن ئولسە سۇبۇكبارى بول.

قاچان ئۈزلۈكۈڭ بارىن ئەتسەڭ يەكىل،
قەدەم دوست كويىغە قويدۇم دىگىل.

كىتۇر ساقىيا مەي ئانىڭ مەستىدىن،
خەلاس ئەيلەگىل مەركىنىڭ دەستىدىن.

مەي جام بىرلە تەپاي تازە جان،
دىمەي تازە جان بەلكى دەي جاۋىدان.

AltunOq

خۇدايا كەرەم قىل كى بىچارەمەن،
گۇناھىم كوپىدىن دىلى پارەمەن.

مەن رۇسىياھ دوپلىسى ناتەۋان،
كېلىپ دەرگاھىڭغە تىلەپمەن ئامان.

ساڭا سەھل ئېرۇر ئەپۇ بىرلە ئەتا،
ماڭا نەپسىدىندۇر گۇناھۇ خەتا.

دەرىغا، دەرىغا، دەرىغا، دەرىغ،
ئەجەل دەستىدىن باشىمە يەتسە تىغ.

ئەدەمدىن چىقاردىڭ كى بى مۇستەھىق،
داغى ئەقلۇ جان ئەيلەمىش سەن رەفىق.

دىلىم چەشمى ئاچىلمايىن كەتكەمەن،
يارىپ روزى مەھشەر ئارا نەتكەمەن.

بېرىپ رايىكان بىرگە سەن چۇشمۇ كۇش،
كى بى رىشۋە بەردىڭ داغى ئەقىل ھۇش.

تىلەر قەترە بۇ قۇل كىرەم بەھرىدىن،
ئاتا ئەيلە يا ئەكرەمەل ئەكرەمىن.

كەرەم قىلدىڭ ئەغيارغە يارلىغ،
زۇنۇبىغە قىلغىل كى سەتتارلىغ.

قويۇپ يولغە ئەزم ئەيلە ئەي پىكرى خام،
تەمام ئەيلەگىل زىكرىڭنى ۋەسسالام.

جەھاننىڭ بىۋاپالىغىدىن مۇئىزە تەرىقىدا نۇكتە سۇرمەك

بودۇن دەھرنىڭ كارىدۇر بىسابات،
ئەگەر نوھدەك مىڭ يىل ئەتسە ھايات.

كى ئەفغان چېكىپ ئىشق ئارا ئەندەلىپ،
فەنا شوئلەسىگە بولۇبدۇر قەرىپ.

رەپىقە بىلىڭ ئۇشبۇ دۇنيايى دۇن،
ھەمە سەرۋىقەدنى قىلۇر سەر نىگۇن.

چۇ پەرۋانە ئەيلەپ ۋۇجۇدىن فەنا،
بولۇر ئاقىبەت شەمئى ھەم بى زىيا.

نە شاھۇ گادا ۋە نە ئاشىق قالۇر،
نە سادىق نە ئابىد نە پاسىق قالۇر.

ۋەپادارلىق رەسمى يوق دەھرىدە،
قىلۇر ئاقىبەت خاكنىڭ قەئرىدە.

فەنا مەنزىلىگە چېكەر رەختنى،
كى تابۇت ئېتەر شاھلىق تەختنى.

كىشىكىم مۇھەببەتكە ۋابەستەدۇر،
ئانىڭ خاتىرى ئىشق ئارا خەستەدۇر.

كېتىپدۇركى يۇسۇپ-زۇلەيخا قەنى،
كى ۋامۇق بىلە داغى ئۇزرا قەنى.

مەجازىدا ئىستەر ھەقىقى ھەۋا،
كى ھىممەت بىلە تەرك ئېتەر ماسەۋا.

چۇ فەرھاد-مەجنۇن بولۇپدۇر ئەدەم،
كى ئۇقبى سارايىغە قويدى قەدەم.

بىراۋ كىم ئېرۇر دەھر ئارا دۇنپەرەست،
تەئەللۇق مەيگە قىلىپ ئۇزنى مەست.

جاھان باغىدا سەرۋى قالماس نەگۇل،
خەزان ئەيلەگەي خالىقى جەززۇ گۇل.

مۇھەببەت ئىلىدىن ئېرۇر ئول يىراق،
بەشەر سانىدىن قىلغاي ئۇزنى قاراق.

مۇھەببەتسىز ئادەمنى ھايۋان دىگىل،
ئانىڭ جانىنى بەلكى بىجان دىگىل.

ھەقىقى مۇھەببەتكە بەرگىل كۆڭۈل،
ئەگەر مەردسەن ئۇشبۇ ئوت بىرلە ئول.

كى ئۇششاق سەرمايەسى ئىشقدۇر،
كى مەھبۇب پىرايەسى ئىشقدۇر.

كۆڭۈلنى قىلىڭ ئىشق ئارا پايمال،
ئەجەپ يوق نەسىپ ئولسە فەررۇخ جامال.

ئەياقچى ماڭا بەر، مەيى ئاشقان،
كى مەي زورى بىرلە يۈزۈم ئەيلە قان.

نىزارى بولۇپ ئانچە زارۇ نىزار،
قىلىپ كۆڭۈلنى ئىشق ئوتى خارۇ-خار.

كى ئول جامنى ئىچمەك ئاغاز ئېتەي،
مۇھەببەت ھاۋاسىدا پەرۋاز ئېتەي.

ھەقىقەت ئارا بولسۇن ئول راھ بەر،
ئانىڭ غەيرىدىن ئەيلەگىل بى خەبەر.

قىلىڭ دەير ئىلگە ئانى ئاشنا،
ئۇلارنىڭ ئاياغىدا بولسۇن فەنا.

بولۇبدۇر فەنا ئەھلىنىڭ بەندەسى،
كى ئۇششاقلەرنىڭ سەر ئەفكەندەسى.

ئىلاھا كەرەم ئەيلە بىچارەگە،
تەرەھھۇم ئاتا قىل بۇ ئەۋارەگە.

ھەمە جۇرمنى ئەيلەگىل مەغپىرەت،
كى ئاخىر نەپەس ئەيلەگىل خەيرىيەت.

ھەمە ئىشق ئىلى ئاھىنىڭ ھورمەتى،
ئۇلار قەربى دەرگاھىنىڭ ھورمەتى.

مىنى پىرەۋىدە قىلىپ مۇستەقىم،
جىنابىڭدا بۇ قۇلنى قىلغىل مۇقىم.

كۆڭۈلدىن چىقار بەئىزى ئەجەپ رىيا،
داغى قىلماغىل رەمرەئى ئەسقىيا.

سىپاتىڭ كىلىپدۇر غەفۇرۇر-رەھىم،
كى سەتتارۇ ۋەھابۇ شاھۇ كەرىم.

كەرەم بەھرىدىن قەترە بەسدۇر ماڭا،
كى قۇللۇغدا ئولمەك ھەۋەسدۇر ماڭا.

كۆڭۈلدىن خىيالىڭنى قىلمە يىراق،
يەنە قىلماغىل ئاندا ئەھلى پىراق.

چۇ ئىشق ئوتىدا ئورتەگىن جىسمىنى،
فەنا ئەيلەگىل ھەستىلىك ئىسمىنى.

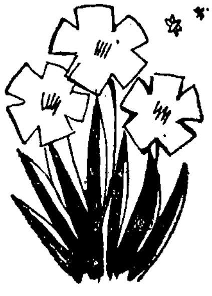

هەدىيەئى خىسلەت

نەشرگە تەييارلىغۇچى: **توختى ئابخان**

ئەيتاي ئەرزىم ئىشىتىڭ ئەھلى دانىش،
كى ئوتقۇزدۇم بىكار كوپ ياز ئىلە قىش.
تەپەككۇر بىرلە كوپ ئەندىشە قىلدىم،
ئۆزۈمغە ئۇشبۇ ئىشنى پىشە قىلدىم.
قولۇمغا ئولزامانكى ئالدىم خامە،
دىدىم قالسۇن جاھاندا يادنامە.
غەزەل بىرلە مۇخەممەسلەرنى يازدىم،
قولۇمدا يىڭنە گويا چاھنى قازدىم.
بارىن جەمى ئەيلابان بەس ئى نەگۇزات،
كى قويدۇم ھەدىيەئى خىسلەت مۇڭا ئات.
تامامى ھاجى ھەمدەم قىسسەسىدۇر،
تۇمەن مىڭ قىسسەسىن بىر ھەسسەسىدۇر.
بۇدۇر ئەھباپلار دىۋانە ھەمدەم،
يازىلغان ھەر غەزەل داستانە ھەمدەم.
ئەجايىب دىلبەرۇ شىرىن زەباندۇر،
مەلەكمۇ يا پەرى بىلمام نە جاندۇر.
تۇرار جايى ئانى بىل شەھرى خاندۇر،
خالايىق ھەسرىتىدە دەر فىغاندۇر.
قاشى شەمشەر، كوزى جاللادە ئوخشار،
سوزى يۇمشاق، دىلى پۇلادە ئوخشار.
تىشى ئول يارنىڭ گوھەرگە ئوخشار،
لەبى ھەم ياقۇتى ئەھمەرگە ئوخشار.
يۈزى گۇل قامىتى چۇن سەرۋە بوستان،
ئەنىڭچۇن قۇمرى، بۇلبۇل زارۇ نالان.
ۋە ياباغ نەزاكەتنىڭ گۇلىدۇر،
لەتاپات گۇلشىنىن يا سۇنبۇلىدۇر.
ئوقۇر مىڭ داستان مانەند بۇلبۇل،

ئشتسه هەر كشى ئەيلەر ئوزىن قۇل.
كى بلمام قايسى دەريانىڭ دۇرىدۇر،
بۇ دۇنيانىڭ مسالى هورىدۇر.
دسەم ۋەسفىن توگانماس ئەرتەيۇكيچ،
ئيتالمايدۇر تىلىم مىڭدىن بىرىن هيچ.
قىلۇر ئالەم بارىن سەيرۇ-ساياهەت،
تەندە يوق دەمى ئارامۇ-راهەت.
ئوزنى شاهۇ گاداغا قىلدى مەنزۇر،
كى مەنزۇر بولسا هەم بولمايدۇ مەئزۇر.
بارىپ ئككى سنە ئول هەج قىلىپتۇر،
ئوزىگە هەج قىلىشنى پەرز بىلىپتۇر.
مۇنىڭ ئول هاجى ئەسغەردۇر ئاتاسى،
بەلەند هممەت يىگىتلەرنىڭ سەداسى.
كچىكلىكتىن قىلىپتۇر پەرۋەرىشلار،
بەرىبان شەهدۇ-شەكەردىن يىمىشلار.
ئەگەر بىر يەردە بولسا بەزمە سوهبەت،
دىگايلار بارچە ئۇستادىڭگە رەهمەت.
كەل ئى خىسلەت سوزۇڭ ئەمدى تامام ئەت،
غەزەل سارىغە ئەزم ئەيلەپ خۇررەم ئەت.

× × ×

مەن دۇنيادا ئى ئاكەم بولگىچە،
خولقۇ خۇش ئىلە كىرەم بولگىچە،
هەرقانچە كى بولسا هەم بولگىچە،
مەندىك بەكەر بەچچە كىم بولگىچە،
ناز ئوزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

بىلساڭىز ئاتىمنى هاجى هەمدەم،
دييەرسىزكى يانىمدە بولسە هەمدەم،
كىم ماڭا بولۇر جاهاندا هەمدەم،
ئاغزى قۇلاغىدە دەركى دەمدەم،
ناز ئوزگىچە ۋە سنەم بولگىچە.

مەن دۇنيانى ئەيلىدىم ساياهەت،
بولدى ماڭا بۇ ساياهەت ئادەت،
بىر يەردە تۇرارغا يوقكى تاقەت،

سەئدى كەبى مەن شەكەر پاساھەت،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

مەيدان ئويۇندە مەن كەمىنە،
گاھى ئوغۇلۇ، گاھ دۇختەرىنە،
گاھ سارتىيۇ، گاھى بەرىنە،
گاھى ئويۇن ئورگاتىپ بارىنە،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

كىم ئاشق ئېرۇر كېچەر جاھاندىن،
ھەم مالۇ پۇل ئىلە خانۇماندىن،
دۇنيانى قويۇڭكى بەلكى جاندىن،
قايتماس ئۇ بالايى ناگىھاندىن،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

دۇنيانى بىلىڭ سافالى سەرلىك،
ھەرىس كىشلەرگەدۇر قەدىرلىك،
كوپ يىغسە دىلى ۋەھىمدە كىرلىك،
كوپ ماڭا زەرۇر سىر پەقىرلىك،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

مەن مۇندا غېرىپ بىر مۇساپىر،
سىزدۇر مېنىڭ دەردىم ئىچرە سابىر،
ئۇلتۇرگالى سىزنى مەنچۇ ساھىر،
بولدۇم سىزنى ئالدىڭىزدە ھازىر،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

بولدى بۇ جاھاندا سۇرىتىم تاق،
كورمەككە مېنى جاھان مۇشتاق،
شەيدا يارتىپ مېنى ئۇ خەللاق،
ئالەم بەراي بولدى ماڭا ئۇششاق،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئاشقلار ئىچرە كىر چاپانىسىز،
غەم خەنجىرى بىرلە باغرى قانىسىز،
مەھزۇن شىكەستە ناتىۋانىسىز،

ئىشق يولىدە بىر ساپال جانسىز،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

يوقلاپ مېنى جان ئاكەم كېلىپسىز،
ھەم لۇتفى قىلىپ كەرەم كېلىپسىز،
تاپماي مېنى پۇر ئەلەم كېلىپسىز،
ئەيلاڭ مەنە دەفئى غەم كېلىپسىز،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئۆينارنىڭ خىيالى تۇشسە جانگە،
چىلدىرمە بېرۇر خەبەر جاھانگە،
ھافىز ئاكامىز ئامان - ئامانگە،
لەرزە تۇشدۇر زامان - زامەنگە،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

چىلدىرمە مىزى سەداسى گىژدەك،
ئادەمنى يىغار سەداسى گىژدەك،
ھەشەر ئەتكالى مۇددىئاسى گىژدەك،
ھەم ئىنجۇ بابا - باياسى گىژدەك،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئادەم بالاسى ئەمەس پەرىمەن،
بەلكى پەرىلەرنىڭ دىلبەرىمەن،
جەننەتتىكى ھور پىكەرىمەن،
ھورلەر ئىچىدە سەخىنەرىمەن،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

مەن باغى ئىرەمنىڭ بىر گۇلىمەن،
گۇلزارى بېھىشتىنىڭ بۇلبۇلىمەن،
خۇشبۇي جانانى سۇنبۇلىمەن،
سۇنبۇللەردە زىب غۇلغۇلىمەن،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

خۇشتار ماڭا بولدىڭىز ئۆزىڭىز،
ئىشقىمدە سارىغ بولۇپ يۈزىڭىز،
مۇنچە تىكىلۇر ماڭا كوزىڭىز،

بارمۇ قۇلاغىمغە يا سوزىڭىز،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

بىلساڭىز ئەگەر لەبىمنى شەكەر،
شاهلىكتە مىسالى مەن ئىسكەندەر،
ئىشقىمدە بولۇپ سىلەر قەلەندەر،
سىزلەرنى قاشىم سويارگە خەنجەر،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

هەرچەندە جاهاندا زۇفنون سىز،
ئالەم ئىلىغە مەگەر ستۇن سىز،
كويدۇرماقە ئوت مەنى ئوتۇنسىز،
مەن شوئلەمەنۇ قارا تۇتۇنسىز،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

دىل شانىسدۇر ساچىم تاراغى،
مەن ئىشق ئىلىنىڭ يانەن چىراغى،
كوز كىرپىگىدۇر ئولۇم ياراغى،
كوكسىگە قوياي چۇ لالە داغى،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

هەر ئاشىق نازىمى كورۇنچە،
دىۋانە بولۇپ يۇرار ئولۇنچە،
زەر بەرسە ئەگەر قولۇم تولۇنچە،
ئاشنا بولۇبان لەبىم سۇرۇنچە،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بۇلگىچە.

قەددىم تۇبا، يۇزۇم قىزىلگۇل،
هەر قايدا ئوقۇر ئاتىمنى بۇلبۇل،
كاكۇل دىمەڭىز باشىمدا سۇنبۇل،
هوسنى ئەهلى بولۇر مىنى كورۇپ قۇل،
ناز ئورگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

مەن مەشۇقە مىهرۇ ماه تابان،
بولساچۇ چىچەن ئارا خىرامان،
رەفتارىم كورسە تاۋۇس ئول ئان،

خەجەلەتدە قالىپ بىرەر ئۇدەم جان،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

رۇخسارىمىزە ئادا قىزىلگۇل،
گىسۇلارىمىز مىسالى سۇنبۇل،
گۇفتارىمىزە غۇلامى بۇلبۇل،
بولمايىسىز ئاكام نىگە بىزە قۇل،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

گۇلدەك يۇزىمىزنىڭ ئاشىقى سىز،
شىرىن سوزىمىزنىڭ ئاشىقى سىز،
ئاهۇ كوزىمىزنىڭ ئاشىقى سىز،
جاندەك ئۇزىمىزنىڭ ئاشىقى سىز،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

مەن مەست بەچچەمەن جاپا قىلۇرمەن،
بىر نازىم ئىلە ئادا قىلۇرمەن،
قاشىم قاقىلىپ ئاشنا قىلۇرمەن،
زەر بەرسە كىمى ۋاپا قىلۇرمەن،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

كەلدىم بۇ شەهەرگە سەيراتىم،
زىب چىچ بۇدە يايراتىم،
ئاشىقلەرە خولق خەير ئەتتىم،
جەننەت قۇشى مەنكى تەير ئەتتىم،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

كىم ماڭا كىلىپ دۇچار بولدى،
قالىئ قۇشى ئاڭا يار بولدى،
قىش تەبىنى ئەنىڭ باهار بولدى،
هەر كارى ئەنىڭ بارار بولدى،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

جەننەت چىمەن ئىرۇر جامالىم،
هەق رەهمىتى هوسىن بەركامالىم،
هور سوهبىتى ئۇشبۇ قىلۇ قالىم،

فەرغانىدە يوق مېنىڭ مىسالىم،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

كەلكۈن بەدىنىمدە نەقرە تىللا،
رەڭ ئالدى بىھ نەشاھ مەجلا،
يىغلاپ ماڭا قىلدى كوپ تولا،
كەف ئالدىيۇ ئەيلەدى ئاللا ـ ئاللا،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

بوينۇمدە پەرى كەبى جەلاجۇل،
باشىمدە بەجايى تاجى كاكۇل،
مەن باغ ئىچرە نازاكەت بىر گۇل،
ئاغزىمدا تىلىم هەزار بۇلبۇل،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

مەن باغى ئىرەمنىڭ ئافتابى،
ئاشىق دىلى شۇئلە مەي كەبابى،
كەسبىم مېنىڭ نەغمە رەبابى،
ناز ئۆزگىچە شانىم كىتابى،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئى بەزمىمە ئۇشبۇ كۈن كىلىنلار،
ئىخلاس ئىلە تەلمۈرۈپ تۇرۇنلار،
ئۆز كوكسىگە داد ئىتىب ئورۇنلار،
هەر بىرلىرىڭىز چۇكۇھ، مەكۇنلار،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

سوز قەدرىنى كىم بىلۇر سۇخەندان،
بىلماس بۇ گوهەرنى ئەهلى نادان،
دىل قانى بىلەن بۇ هاجى چەندان،
يازدى بۇ غەزەلنى پىكىر بىرلان،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

سەرىڭ ماڭا بولسە گەر نەهان ئىت،
دىل گەنجىغە تىلىنى پاسىبات ئىت،
كۇنگۇ ئولغىلۇ ئۆزنى بىرابان ئىت،

گۈل غۇنچىسىدەك دىلىڭنى قان ئېت،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

بەس ھەمدەم ئەمدى تارت قەلەمنى،
كوپ قىلما بايانى غۇسسە غەمنى،
يوق سورغۇچى ھەسرەتۇ ئەلەمنى،
ۋەسفىن دىمە بىۋاپا سەنەمنى،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ھەمدەم پەلەكى مەئانى شاھى،
نەزىم ئەيدى چىكىپ سەھەردە ئاھى،
دىل دەفتىرى قۇدرەت ئىلاھى،
بىلماس مۇنى كىمسە دىل سىياھى،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

كوزۇڭ بىلە تەلمۇرۇپ دىمەي تۇر،
راز دىلىڭنى ماڭا دىمەي تۇر،
كوپ تىترەمەگىل قاقشىماي تۇر،
تىپ لەرزە كېسەلگە ئوخشىماي تۇر،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

× ×

ھىجرانىڭىز ئىچرە غەم بولگىچە،
ھالىم مېنىڭ دەمبەدەم بولگىچە،
يىغلاردە كوزۇمدە نەم بولگىچە،
سىزدە غەزەپ ئى سەنەم بولگىچە،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

گەر چەندىكى كوپ ئېرۇرلار ئۇششاق،
مەندىك سىزە يوق ۋەلىك مۇشتاق،
ۋە شوھرىتىڭىز تۇتۇبتۇر ئافاق،
ئى قاشۇ، كوزى قارا، يۈزى ئاق،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

يۈز جىلۋە بىلەن خوررەم ئېتەرسىز،
كەبەك دەرىنى غۇلام ئېتەرسىز،

AltunOq

ئەھبابە جاپا مەدام ئېتەرسىز،
بىگانەلارە كالام ئېتەرسىز،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

سىز كەبى جاھاندا بارمۇ دىلدار،
تەننازۇ، سەتەڭۇ شۇخۇ رەفتار،
خەۋانىشلىرى خوبۇ شەھدۇ گۇفتار،
ھەر كىمكى كورۇر بولۇر گىرىفتار،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئۇلدۇم سىزنى مەن فىراقىڭىزدىن،
كويدۇم بەسى ئىشتىياقىڭىزدىن،
قەددىم خەمى قاشى تاقىڭىزدىن،
ئۇپسام دىسام ئاق تاماقىڭىزدىن،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئى يۈزلەرى مېھرۇ ماھ تابان،
ھەر سارىغە بولساڭىز خىرامان،
قالغاي كورۇپ ئەلنىڭ چەشمى ھەيران،
بولسۇن سىزە سەدىقە يۈزدىلۇ جان،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

بەزمىڭىزە كىمگە بولدى ھەمدەم،
دىيەرمەن ئەنى شاھ خىسراۋ ۋەجەم،
ھەر ئىككى جاھاندا بولماڭىز كەم،
بىزدەك كەمى قۇللىرىنى ھەردەم،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئەرىزە

سەندىن ماڭا دەردۇ غەم بولگىچە،
ھىجرانىڭ ئىلەن ئەلەم بولگىچە،
قويماي كىتبان قەدەم بولگىچە،
كۇلبەم سارى ئى ئوكەم بولگىچە،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

جاۋاپ

ئى بىمەزە مۇتىھەم بولگىچە،
يالغاننى كوزىدە نەم بولگىچە،
جەۋرىم ساڭا ئەيلاسام بولگىچە،
سۇڭرە ئۇراسەنمۇ دەم بولگىچە،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئەرزە

ئى مەھلىقا خەلىن سەداسى،
غەم بىرلە دۇتانى مۇتتەكاسى،
قۇلنىڭ بولادۇرمۇ مۇددىئاسى،
ھەر كارىكى قىلسا پادشاسى،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

جاۋاپ

ئى ئىشقىنىڭ لاپىن ئۇرغان ئاشىق،
بارمۇ سوزۇڭ ئىچرە زەردە سادىق،
كوڭلۇڭ تىلىڭگە ئەمەس مۇۋاپىق،
شەرئىدە دىگەي سىنى مۇناپىق،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئەرزە

يالغاننى دىسەم تىلىم گىسىلسۇن،
ھەر كىمنىڭ تىلىنى تەڭرى بىلسۇن،
سىدقىن ساڭا بىلدۇرۇپ نە قىلسۇن،
تاكى يۇگۇرۇپ يولۇڭدا يۇرسۇن،
ناز ئۆزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

جاۋاپ

ئەستانەنى مىسكىن ئەتمىگۇنچە،
كوپ يىلغىچە كەپىش ئەرتمىگۇنچە،

كوز نۇرى غەمىدە كەتمىگۈنچە،
پەريادىنى خەلق ئىشىتمىگۈنچە،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئەرىزە

هەر قانچىكى ئاھۇ ـ نالە قىلسام،
كوز ياشىمنى مىسلى ژالە قىلسام،
بۇلبۇلدەك ئوزۇمنى ۋالە قىلسام،
سەن گۇلنىڭ غەمىڭدە نالە قىلسام،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

جاۋاپ

كوپ سوزنى دەراز قىلما ئەمدى،
ئۇستاب مىنى كۈندە كەلمە ئەمدى،
كوپ يول يۈرۈبان ئىزلىمە ئەمدى،
ھىجرانىم ئىلە سىقىلما ئەمدى،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئەرىزە

سوزنى ماڭا كوپۇ ـ غول قىلۇرسەن،
كوپ ناز ئىتىبان جىدەل قىلۇرسەن،
دۇشمەن سوزىغە ئەمەل قىلۇرسەن،
زۇلۇم ئەكسەرۇ لۇتفۇ ئەقل قىلۇرسەن،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

جاۋاپ

سەن كىم سەنۇ پەقىر ئەر بولماق،
مەن كىم سىنىڭ بىرلە يار بولماق،
دەئۋايى قىلارسەن فىكار بولماق،
نامۇس ماڭا ساڭا يار بولماق،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئەرزە

گەر چەندە مەدام ھەزەر قىلۇرسەن،
كويگەي غەمىڭ ئىلە جان ئىلە تەن،
تۇتتۇم بۇ ئۇمىد ئىلە ئىي دامەن،
پەرۋايى تەزىم ئىھتىماغايمەن،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

جاۋاپ

مىڭ ياخشى بىلۇرمەن ئىتقادىڭ،
مەن تىڭلىمىغايمەن ئەرزۇ دادىڭ،
ۋەسلىم سىنىڭ بولسا گەر مىرادىڭ،
ھەر كېچەسى پىكرۇ-زىكرۇ يادىڭ،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئەرزە

پەرۋا قىلامەنمۇ ئاگا ئەسلا،
كويۇڭدىكى ئىتلارىڭ نىگارا،
باشىمدە ھەمىشە قىلسە غەۋغا،
ئەغيار ئىلە تاشلار ئاتسۇن ئەما،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

جاۋاپ

ئىززەتىن بىلۇرمۇسەن ئايا زار،
قىلغۇم سىنى مەن رىئايە بىسيار،
ئۇزگە كىشى قىلسە ئۇشبۇ خىل كار،
بولغاي سەتىمىم بىلە دىلەفكار،
ناز ئۇزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئەرزە

گۇستاخلىق ئەيلەسە ئەگەر قۇل،
خوجا سالادۇرمۇ بويىنغە غۇل،

جەرمىن كەچۈرۈپ قىلۇر تەھەممۇل،
ھەر يەردىكى رەسمى مەھلىقا شۇل،
ناز ئۈزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

جاۋاپ

تاكى كەچۈرەي سىنى گۇناھىڭ،
تاكى بولايىن سىنى پەناھىڭ،
تەقسىر ئىلە ئۇتسە سالۇ ماھىڭ،
بولسام باشىڭ ئۈزرە پادىشاھىڭ،
ناز ئۈزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئەرزە

ھەر چەندىكى تەرك ئېتەي ئەدەبنى،
لازىمۇ قىلىش شۇڭا غەزەبنى،
كەلتۈر دىلىڭ ئىچرە گاھۇ رەبنى،
زۇلۇم ئىلە كەچۈرمە روزۇ شەبنى،
ناز ئۈزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

مەرھەمەت

رەھىم قىلادۇر ئەزىزلىغىڭگە،
بىكبەر ئىلە كەمتەرىنلىغىڭگە،
كوڭلى مەن ئۇچۇن غەمىنلىغىڭگە،
ھەم زاھىدەن تالىبىنلىغىڭگە،
ناز ئۈزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئەرزە

ياخشى قىلادور سوزۇڭنىڭ بويى،
بەردىمۇ خۇدا بۇ ياخشى بويى،
شول ئەردى كەمىنە جۇستجۇيى،
خەم بولدىمۇ گەردىنىڭنىڭ مويى،
ناز ئۈزگىچە ۋە ستەم بولگىچە.

ئىلتىفات

خەير ئەمدى دىلىڭنى جەمى تۇتغىل،
ئەۋۋەلغى ئەلەملارىڭ ئۇنۇتغىل،
ئىشرەت بىلە دىدەنى يارۇتغىل،
ئۆزگە كىشىدىن كوڭۇل ساۋۇتغىل،
ناز ئۆزگىچە ۋە سىتەم بولگىچە.

خاتىمە

مىڭ شۇكر خۇدايى ئالەمىنغە،
خەللاق ساماسىدىن زەمىنغە،
يەتكۇزدى نىگار نازىنىنغە،
مەھبۇپلار ئىچرە ياسمىنغە،
ناز ئۆزگىچە ۋە سىتەم بولگىچە.

ئىلتىجا

ھەر كىمنىڭ كۆچى يېتىب رەقىبە،
يەتسۇن دىلى ئويلاغان ھەبىبە،
خەللاقۇ جاھان ئېتىب نەسىبە،
بىر قىسسە بولۇپ سوزۇم ئەجىبە،
ناز ئۆزگىچە ۋە سىتەم بولگىچە.

ئەشئارلەتىفۇ نۇكتەئى خۇب،
ئەبيات لەزىزۇ نەزمە مەرغۇب،
تا باشىدىن ئاياغى زىكرى مەھبۇب،
قىلدى بۇ كىچە زەلۇلى مەكتۇب،
ناز ئۆزگىچە ۋە سىتەم بولگىچە.

ھاجى مىرزا ھەمدەمخان ئىلە سەيدخان تىلىدىن بىر مۇۋەششەھ

ھەجر ئوتىغە ئەيلەگەن ئالەمنى سوزان ئىككىمىز،
پىتنە ۋە ئاشۇبلار دۇنياغە سالغان ئىككىمىز.
مۇپتەلا بولغاي كورۇپ شاھۇ-گادا، ياشۇ-قېرى،

ئەيلاساك بەزمە ئىچرە ھەريان نازۇ-جەۋلان ئىككىمىز.
دادۇ پەريادىغە ئاشىقلارنىڭ سالماسمىز قۇلاق،
كىم ئۇلار باشىغە بولغان ئاپەتى جان ئىككىمىز.
مىسلى كۇندۇزدەك بولۇر روشەن قاراڭغۇ كېچەلەر،
تا ئاچىپ رۇخسارىمىز قىلساق نامايان ئىككىمىز.
خوش ئېتەرمىز كوڭلىنى بولسە پەقىر-بىچارە كىم،
ئەيلەبان يۈز ئىلتىپاتۇ خەيرۇ-ئېھسان ئىككىمىز.
ئىستىگەن بىرلە كورەلمەيسىز بىزنىڭ بۇ بەزمەمىز،
شەھرىڭىز ئىچرە بىلىڭ بىر كېچە مېھمان ئىككىمىز.
نامىمىزنى نەزمە ئارا ئەل كوزىدىن نىھان ئېتىب،
ئانچە دىققەت بىرلە خىسلەت قىلدى دىۋان ئىككىمىز.

مىسرە ئەلكاتىبە سەراھىددىن مەخدۇم،
ھەدىيە خىسلەت ئۇلدى بىل مۇڭا نام.

مۇۋەششەھ

ھەممە ئالەمغە جانە سۇرىتىڭنى،
قىلاي مەن ئەندى ئەپشا سۇرىتىڭنى.
مۇيەسسەر ئەيلەيالماس ئەردى ھېچكىم،
قىلىپ كوپ ئارزۇ تا سۇرىتىڭنى.
دۇئا قىلسۇن ھەققىڭگە بارچە مۇشتاق،
بۇگۇن ئەيلەب تاماشا سۇرىتىڭنى.
مەن ئۇمرۇم بارىچە ئى يارۇ خۇشرۇ،
قىلاي مەدھىنى ئىنشا سۇرىتىڭنى.
خەلايىق كورسە مەجنۇن بولغۇسىدۇر،
سېنىڭ بۇ لەيلى ئاسا سۇرىتىڭنى،
نىسا ئەيلەر ئۇزىن گەر كورسە ئاشىق،
بۇ يەكلىغ بەسكى تەنھا سۇرىتىڭنى.
نىھان ئەيلەيمۇ يا ھەسەد ئىلىدىن،
كى ئەتماي ئاشكارا سۇرىتىڭنى.
نىگارا خىسلەت ئەتسە كېچە-كۇندۇز،
تۇگەنمەس ۋەسفى ئەسلا سۇرىتىڭنى.

غەزەل

مەلەك ئىسلام ئىچرە سالدى شورىغا سۇرىتىڭ،
دىن باشىغە باشلادى ئاشۇب غەۋغا سۇرىتىڭ.

يوق بىر ئىنسانكى زىبا سۇرەتىڭغە لال ئېمەس،
لالدۇر سۇرەت كەبى كىم كورسە زىبا سۇرەتىڭ.
رەشىك خۇرشىد پەلەكتۇر ئارەزىڭ كورسەتمە كىم،
كورسە غەمدىن داغ ئولور خۇرشىد زىبا سۇرەتىڭ.
هاش لىللا كىم تىرىكمەن سورەتىڭ يات ئەيلابان،
مۇردەغە جان بەخشدۇر مىسلى مەسىها سۇرەتىڭ.
يۇزەساڭ يۇز ناز ئىلە بۇتخانالار ئىچرە ئەگەر،
سەجدە قىلغايلار كورۇپ ئەهلى كەلىسە سۇرەتىڭ.
دەهرى مەۋزۇن قەدلارى ئالدىدە گەر قىلساڭ خۇررەم،
بەندى بولغايلار ساڭا كورگەچ هامانا سۇرەتىڭ.
رازىم ئولسا ئاشكار ئاتاڭ ئېماس كىم ئەيلەدى،
ئەقلىم ئالىب ۋالە مەجنۇن شەيدا سۇرەتىڭ.
جانىڭ دىل ئارامدۇر سەن ۋەسلىڭە كورمە دەرىخ،
كورماسام بىردەم ئولۇرمەن ماهى سىما سۇرەتىڭ.
ئاتەش هىجرىڭدە كويدۇم قالمادى تاقەت ماڭا،
كورگۇز ئېمدى لۇتفى ئى شوخ بەرنا سۇرەتىڭ.
نەقشى ئىشقىڭ لەۋهى دىلدىن كەتمەس هەرگىز تا ئەبەت،
ئومۇرلەردۇر ۋەسلى كوڭلى قىلدى مەئۋا سۇرەتىڭ.

× ×

ئى يۇزى ئاپتاپ هەمدەمخان،
ۋاي لەبى لەئەل ناب هەمدەمخان.
ئەرزۇ ئەهۋالىم ئەيلەيىن ساڭا،
ئىشىت ئالى جاناپ هەمدەمخان.
ئەمدى كورسەتمىساڭ ۋىسالىڭنى،
قالمىدى هىجرە تاب هەمدەمخان.
زۇلفۇ خەم دەرخەمىڭ خىيالىدىن،
جاندە يۇر پىچتاب هەمدەمخان.
خالۇ ئەفيۇنلەرىڭنى پكىرىتدىن،
كەلمەدى كوزگە خۇۋاب هەمدەمخان.
مەن قۇلۇڭغا تەرەههۇم ئەيلەمەسەڭ،
بولغۇدەك مەن خاراب هەمدەمخان.
كامىە زەهەردىن بەتەر بولغاي،
سەنسىز ئىچسام شاراپ هەمدەمخان.
فۇرقىتىڭ ۋەهمىدىن نى قىلغايمەن،
يۇرەكىم بولدى ئاب هەمدەمخان.

ئاتەش ئىشقىڭگە بولۇب قالدى،
دىلۇ جانىم كاباب ھەمدەمخان.
قۇللۇرۇڭنىڭ قاتارىغا مېنى ھەم،
بولدى ئەتسەڭ ھساپ ھەمدەمخان.
ئەدلە ئىلە دادۇ ئەرزىمى سورساڭ،
بولغاي ئەردى ساۋاب ھەمدەمخان.
ھوسنە ۋەسفىڭنى ئولىسام مەن ئەگەر،
ئەيلەيىن بىر كىتاپ ھەمدەمخان.
ئەقلۇ - ھۇشۇمنى ئالدىڭدە نىلاي،
مەن سارى بىر قاراپ ھەمدەمخان.
ئومرۇ ئىقبالىڭ فۇزۇن ئەتسۇن،
ھەق سېنى ئى جاناپ ھەمدەمخان.
شايەد ئولغاي دۇئاسى بۇ قۇلۇڭى،
ھەققىنگە مۇستەجان ھەمدەمخان.
بۇكەمى قۇللار ئارزۇسى بۇدۇر،
بولسۇن كامىياب ھەمدەمخان.

× ×

بۇ يەڭلىغ بولما جانا دەمبەدەم ئەغيارغە ھەمدەم،
كوزۇڭدىن ئورگۈلەي بولماس ئىسەڭ مەن زارىغە ھەمدەم.
فىدا بولسۇن ساڭا جان رەشكىدىن قان باغلادى كوڭلۇم،
ساچىڭ بولغاچ ئەبىرۇ نافە تاتارغا ھەمدەم.
دىگەيلەر گۈل ئەگەرچە گۈلستانده خارسىز بولمە،
سەن ئۇل پاكىزە گۈلدۇرسەنكى بولمە خارغە ھەمدەم.
ئىككى نەرگەس كوزىڭنى پېكرىتى كوب ناتىۋان ئېتتى،
جاھاندا كىمسە مەندەك بولمىسۇن بىمارغە ھەمدەم.
لەتاپەتلىغ تەنىڭغە سايە گۈل بەرماسۇن ئازار،
مۇبادا بولمە ئى نازۇك بەدەن گۈلزارغە ھەمدەم.
قىلىب پەرۋاز كوڭلۇم قۇمرىسى تىنماي چىكەر ئەفغان،
مىگەر ئەۋۋەل بولماق تىلەرسەن سەرۇخۇش رەفتارغە ھەمدەم.
كوكۇل بەرمەس كوز ئاچماس ھېچ مەنزۇر نەزەر ئېتماس،
ئىگەر بوسە كەمى سەندىن بۇلەك دىلدارغە ھەمدەم.

× ×

ئولدۇم ئەسرىڭ ئى يارۇ - بەرنا،
قىلغىل تەرەھھۇم مەن زارەگاھا.

سالدىڭ دىلىمغە سەۋدايى ئىشقىڭ،
قىلدىڭ مېنى سەن مەجنۇنى شەيدا.
ھەسرەتلەرىمنى ئېيتسام سەراسەر،
ھەرگىز تۈگەنمەس ئى مۇھەففەل ئارا.
ئى كىم تېنىمدە قالمىدى تاقەت،
يادىمغە نامىڭ چۈشكەندە جانا.
قانغە تولۇبدۇر كۆلغۇنچە يەڭلىغ،
كەل كور يۈراگىم ھىجرىڭدە گويا.
خىلۋەت قىلۇبان ئەغيارلاردىن،
كىلساڭ نە بولغاي بىر كېچە تەنھا.
ئەتكىل ئىلاجىن دىۋانەدۇرمەن،
تابولماسىمدىن ئەل ئىچرە رەسۋا.
نەم يەرگە كوكسىن مەندەك بەرۇبان،
ئىشقىڭدە كىمدۇر ياتكان نىگارا.
نامىڭنى خىسلەت مەخفى قىلىبدۇر.
تابغاي غەزەلدىن كىم بولسا دانا.

مۇخەممەس

سەھەرلەردە تىنمايىن ئەيلەر ئىدىم يۈز ئاھۇ-ۋاھ يالغۇز،
دەر ئەردىم ئۇچراسۇن يارەب ئوشۇل قاشى قارا يالغۇز،
بەيان ئەتمەك ئىدىم رازۇ دىل ئىلە مۇددىئا يالغۇز،
يولۇقتى تۈن ئاراسىدە ماڭا ئول دىلرابا يالغۇز،
كۇلۇب باقىب قاشىن قاقىب قىلىب ئۇنتى ئىما يالغۇز.

ياتىبمەن كوشەدە يار بار دېب مەن غېرىب زارى،
بولۇبان ئىشتىياق ئىشقىدە ھەم تەرىپە بىمارى،
كورۇب ھالىمنى سەن رەھمىڭ كېلىب بىر يول بېرىب يارى،
باربىدى قىلىسىد ھەسرەتلەرىمنى ئەيلەب ئىزھارى،
دىگىل باشىن ئۇرۇب يەرگە قىلۇر ئاھۇ نەۋا يالغۇز.

ئىكەنمەن تالئى بەد قۇرئە فالىمدىن بايان ئېيتساڭ،
ئۇتار بىلمامكى قايداغ ماھۇ ۋىسالىمدىن بايان ئېيتساڭ،
نىگارىم سەدقەسىدۇر مالۇ جانىمدىن بايان ئېيساڭ،
شىكەستە مۇز تىراب ئەھۋال ھالىمدىن بايان ئېيتساڭ،
ئەنى كوڭلىغە شايەد مېھرىنى سالغاي خۇدا يالغۇز.

AltunOq

ياتۇر ئاشقلارىڭ دېب دايىما غۇربەتتە ئېيغايسەن،
زەمانى ئوتمىسۇن ھەرگىزكى شول پۇرسەتتە ئېيغايسەن،
ۋە لېكىن ئەرزۇ دادىمنى ئاڭا خىلۋەتتە ئېيغايسەن،
مېنىڭ دەردۇ فىراقىمدىن بارىب ئەلبەتتە ئېيغايسەن،
سەنەمنىڭ ئالدىدا يىغلاب ئايا بادى سابا يالغۇز.

بولۇپمەن ئاي يۇزىن كورمەككە كوب خۇمار كەلمەيدۇر،
سوراب بىمار ئەھۋالىم شەكەر گۇپتار كەلمەيدۇر،
ئوتۇپتۇر كوپ زامانلار لائەقەل بىر بار كەلمەيدۇر،
يازارمەن دەمبىدەم مەكتۇبلەر دىلدار كەلمەيدۇر،
قىلىب مىڭ ئىلتىماسۇ ئاڭا يۇزمىڭ ئىلتىجا يالغۇز.

تۇراردىم يار ئوتەر يولىدا تەمكىن ۋە قارار ئەيلەب،
ھېمىشە مۇنتەزىردىم كوزلەرىمنى ئىنتىزار ئەيلەب،
نامايەن بولدى تولغان ئاي كەبى ئوزنى سۇۋار ئەيلەب،
ئاياغىن ناخشىغە سۇردىم يۇزۇم بۇ سۇ كانار ئەيلەب،
غۇبارى خاكىدىن قىلدىم كوزىمغە تۇتىيا يالغۇز.

غەرىب خىسلەتنىڭ ھالىغە ھۇۋەيدايى غەرىب مىسكىن،
نىگار بى مىسالىغە ھۇۋەيدايى غەرىب مىسكىن،
قۇياش يەڭلىغ جامالىغە ھۇۋەيدايى غەرىب مىسكىن،
ئەنىڭ ھوسنۇ كامالىغە ھۇۋەيدايى غەرىب مىسكىن،
قولىنى ئاچىب سەھەرلەردە قىلۇر بىھەد دۇئا يالغۇز.

غەزەل

غەم باردىن بولدى مېنىڭ قەددىم دۇتا قانداق قىلاي،
قىلماي پىغانۇ-نالەلەر شامۇ-سابا قانداق قىلاي.

لۇتف قىلماي ئەيادىڭ ستەم زالىم ئىكەنسەن مۇنچە ھەم،
چىقماي تېنىمدىن جان ئۇكام بولدىڭ جۇدا قانداق قىلاي.

ئەۋۋەل مېنى يار ئەيلەدىڭ، ئاخىر ئەجەب خار ئەيلەدىڭ،
خىرقەم كورۇب ئار ئەيلەدىڭ، مەن بىناۋا قانداق قىلاي.

مېھنەت **بىلە** دەردۇ ئەلەم يالغۇز تېپىب ھىجرانى غەم،
ئاخىر مېنى قىلدى ئەدەم ۋاۋەيلىتا قانداق قىلاي.

هالىم مېنىڭ بولدى خاراب ئەرزىم ئاشىب ئالى جاناب،
بەرسەڭ ماڭا يۈزىڭ ئازاپ بولدۇم رىزا قانداق قىلاي.

ئەيلەب ئىدىڭ ئەھدى ئامان ئۆيناب كۈلۈب نەچچە زامان،
ھەركىم ئەگەر بولسە يامان باردۇ خۇدا قانداق قىلاي.

نەيلەرمەن ئەمدى مەھۋىشىم كوزدىن ئاقار تىنماي ياشىم،
بولسۇن پىدا ساڭا باشىم جانىم ئۇكام قانداق قىلاي.

خىسلەت يۈرۈر مەجنۇن بولۇپ شامۇ سەھەرلەر ئاھ ئۇرۇپ،
تەئنە قىلۇر ھالىن كورۈپ شاھۇ-گادا قانداق قىلاي.

× ×

مۇنچە ھەم زىبا چۈشەرمۇ ئى نىگارا سۈرەتىڭ،
ئادەم ئەمەس بولمىغان كورگەندە شەيدا سۈرەتىڭ.

سەدىقە بولسۇن جان تاماششاسىغە ئەل قوزغالمىسۇن،
ئەيلە ئىخفا قىلمە ئەسلا ئاشكارا سۈرەتىڭ.

ۋاله بولسۇنلار كورۈپ خاقانى چىن، شاھى پەرەڭ،
ئول تەرەپكە ئەيلەگىل ئەرسال جانا سۈرەتىڭ.

ئەيلەمەك تەئرىب ھاجەت يوقكى پەرى زاھىر ئىرۇر،
پەرق ئىتىپ بولماس پەرى-غولماندىن ئەسلا سۈرەتىڭ.

دىنغە كىرماي قالدىمۇكىن كۈفرى ئارا ئى رەشكى ھور،
نۇرى ئىمانلە كورۈب چىكەگدە تەرسا سۈرەتىڭ.

خۇبرۇلار ئىچرە ئى خۇرشىدى يۈز لەئلى مەسە،
تاڭ ئەمەستۇر مۇردىلارنى قىلسە ئەھيا سۈرەتىڭ.

نەچچە مۇددەتتىن بىرى ئۇلماي كەمى قىل ئاقىبەت،
شۈكرى ئاللا كوردى كوب ئەيلەب تەمەننا سۈرەتىڭ.

مۇخەممەس

ئى خۇبلار سەراسى ھەر كارىڭىز چىرايلىق،
ھەر كىمگە بىر ئۇقىغان ئەشئارىڭىز چىرايلىق،

بەزىم ئەيلەشىب ئەجايىب ئوينارىڭىز چىرايلىق،
هورۇ - پەرى يۇزىدىن رۇخسارىڭىز چىرايلىق،
جەننەت گۇلىدىن ئى گۇل گۇلزارىڭىز چىرايلىق.

تەئرىپۇ - تەۋسىپىڭىز قىلسام بايان سەراسەر،
جانا جامالىڭىزدىن ئالەم بولۇر مۇنەۋۋەر،
رۇخسارىڭىزگە ئاينى بولماس قىلىب بارابەر،
كورسە ئەگەر قەددىڭىز بولغاي خىجىل سەنۇبەر،
تاۋۇسدىن يۇرۇشدە رەپتارىڭىز چىرايلىق.

خۇشتار جازاسى شۇل دىب كاكول بىلەن ئۇرارسىز،
قىلسام پىغانۇ - نالە پەرۋا قىلماي كۇلەرسىز،
ئەغيار ئىلەن هىمىشە قول ئۇشلاشىب يۇرەرسىز،
ئاشىقنى يولدە كورۇپ سەكىن - سەكىن سوكارسىز،
بىلدۇرمايىن كىشىغە ئازارىڭىز چىرايلىق.

هوسن ئەهلىغە ئەمرۇ هەم پادىشا بولۇرسىز،
ئۇپتادەلەرغە دايىم ئىهساننى كوپ قىلۇرسىز،
كىم بولسە سىزگە ئاشىق رەنگىن كورۇپ بىلۇرسىز،
جۇملە پەرىلەر ئىچرە تەرپى پەرى ئىرۇرسىز،
كەردارىڭىزمۇ ياخشى ئەتۋارىڭىز چىرايلىق.

هىچ قىلمادىڭىز ئى يار هالىمغە بىر تەرەههۇم،
بىسمىل قىلۇرسىز ئىلنى گەر قىلساڭىز تەبەسسۇم،
شىرىن زابانىڭىزدىن هەردەم كىلەدى سورغۇم،
شەهدۇ - شەكەر تامادۇر گەر قىلساڭىز تەكەللۇم،
شىرىن سۇخەن تۇتىدىن گۇپتارىڭىز چىرايلىق.

هەر كىمكى كورسە سىزنى ئوزىنى بەندە ئەيلەر،
تۇشسە ئەگەر كوزىڭىز ئولۇكنى زەندە ئەيلەر،
گۇللەر كورۇپ يۇزىڭىز خەندانۇ - خەندە ئەيلەر،
زوهرە پەلەكلەر ئىچرە هەر كىچە نەغمە ئەيلەر،
گەر ئالساڭىز ناۋاغە دۇتارىڭىز چىرايلىق.

تۇشىرۋان كەبى سىز ئەدلۇ - ئادالەت ئىچرە،
هاتەمدىن ئىلگىرى سىز خەيرۇ - ساخاۋەت ئىچرە،
يوق سىز كەبى پەرىزاد هوسنۇ - لەتاپەت ئىچرە،

رۇخسارىڭىزدۇر ئالمە باغۇ مەلاھەت ئىچرە،
ئەنجىردۇر لەبىڭىز، ئانارىڭىز چىرايلىق.

كەلمەك بولۇپ بىناگاھ كۆلبەم سارىغە جانان،
دۈشمەنلەرىمنى ئەيلەپ باغرىنى تەبتە قان،
يۈز جىلۋىلەر قىلىبان ئىشاھ خۇبۇ ـ خۇبان،
ھەر بىر قەدەم قويساڭىز ھەريان باقىب خىرامان،
كىتارىڭىز ئاجايىپ، كىيلەرىڭىز چىرايلىق.

دىلدار سىزنى كورماي كوب زار خىسلىتىڭىز،
قالمايدۇر كورسە ئارمان بىر بارە سوھبىتىڭىز،
بولدى يەنە پاراۋان ئازار ۋە كۆلفىتىڭىز،
دوزەخ ئوتىدىن ئارتۇق ئى يار فۇرقىتىڭىز،
بىزگە باغۇ ئەرەمدىن دىدارىڭىز چىرايلىق.

غەزەل

ئەشۋە بىرلە ئالدى مەندىن ئەقلۇ دانا كوزلەرىڭ،
سالدى باشىمغە نەچە ئاشۇبۇ سەۋدا كوزلەرىڭ.

بادە ئىچتىڭمۇ كوزىڭ مەيخۇۋارەلاردېك مەستۇر،
ياكى ساقى ئەزەلدىن ئىچتى سەبھا كوزلەرىڭ.

دەھرىدە سەندىك بۇت ئاھۇ كەرەشمە كورمادىم،
دىلرابالار مۇبتالايى ئىككى شەھلا كوزلەرىڭ.

ئاھۇ كىم مەلەكى مائاندە ۋاھىد ۋەقتى ئىدىم،
بىر باقىش بىرلە كوڭۇلنى قىلدى شەيدا كوزلەرىڭ.

لۇتفى بىرلە بىر نەزەر قىلغىن مېنىڭ ئەھۋالىمە،
رازىمى قىلدى تەغافىل بىرلە ئەپشا كوزلەرىڭ.

مەست چىقمە كوچىغە دىۋانە قىلمە خەلقنى،
ھەركىمى رەسۋايى ئالەم قىلدى جانا كوزلەرىڭ.

نازىلە بولساڭ خىرامان شورى مەھشەر باشلانۇر،
ئى جاھاندا ئەتتى بەربا شورۇ يەغما كوزلەرىڭ.

ئاتەشى ئىشقىڭ كوكۇلغە تۇشتى تاقەت قالمادى،
نى جاپالار قىلدى ماڭا زۇلۇم پۇرا كوزلەرىڭ.

ئىلارەم ئىشقىڭنى پىنھان قىلماغە يوقتۇر ماجال،
خەستەمەن تا بىردەمى قىلدىم تاماشا كوزلەرىڭ.

جەھەدلەر قىلدىمكى ياخشىلارغە ئاشىق بولمايىن،
ۋاله بولدۇم تاكى كوردۇم غەمزە سىما كوزلەرىڭ.

ئى خوش ئەۋۋەل ئاشىقكى شارۇ سەرھى ۋەسلىڭ ئىرۇر،
ئاشنا ئاڭا ئىككى مەست تەمەننا كوزلەرىڭ.

نەرگەسىڭ نىچۇن قىلالماس تەبەرەسىم پىتنەدىن،
جەبرى ئىله ھەردەم قىلۇرلەر ئىغۋا كوزلەرىڭ.

مەست ئىشقىڭ بولدى ۋەسلى تىلغە ئالدى ئىسمىڭە،
ھەمدەم ئىت قىلسۇن تاماشا ئاھۇ ئاسا كوزلەرىڭ.

لۇغەت

بىكبۇ — كىبرسىز، كەمتەر.
بەرنا — ياش، قىران، گۇزەل، يىقىملىق
بىهد — ياخشى، ئوبدان، تۇزۇك.
بەراي — ئۇچۇن.
دەراز — ئۇزۇن.
خامه — قومۇش قەلەم.
خۇۋاب — ئۇيقۇ.
خەللاق — ياراتقۇچى، خەلق قىلغۇچى.
ئىخفا — يوشۇرۇن، مەخپى تۇتقۇچى.
كىسۇ — چاچ، كىسىلگەن، قىسقا.
مۇتتەككاسى — يۇلەنگۇچىسى.
مۇنتىزەر — ئىنتىزار، تەقەززا بولۇش.
مۇنەۋۋەر — يورۇق.
مەنزۇر — ئەرزىش، ياراش.

رەب — پەرۋىش قىلغۇچى.
سالۇ — ماھىلىك — ئاي - يىللىك.
سىدقىن — راس سۆزلىگۈچى.
سەھبا — مەي ئىچكۈچى.
سەراسەر — باشتىن - ئاخىر، تامامەن.
ۋەسپىن — سۈپىتىنى.
يانەن — يانغان، يورىغان.
ياقۇتى ئەھمەر — قىزىل ياقۇت.
زەندە — تىرىكلىك، ھاياتلىق.
ھەزىن — غەمسىن.
قاسەد — ئەلچى، خەۋەرچى.
ئەزىم — نىيەت.

نەشرگە تەييارلىغۇچىلار: **ئەسقەر ھۈسەيىن، ۋاھىتجان غوپۇر**
نەشرگە تەييارلىغۇچىلاردىن:

بىز 1980-يىلى 3-ئايدا، قەشقەر كونا شەھەر ناھىيىسىنىڭ ئوپال گۈكشىيىسىدىكى
ئابدۇكېرىم ھاجى دىگەن كىشىنىڭ ۋاستىسى بىلەن شۇ جايدىن ئۇيغۇر شائىرى موللا نىيا-
زى (ئاشىقى)نىڭ نىيازى تەخەللۇسى بىلەن يېزىلغان دىۋانىنىڭ قولىيازمىسىنى تاپقان ئىدۇق.
دىۋان 126 بەت، دىۋانغا بەت نومۇرى سېلىنمىغان، شېئىرلارنىڭ رادىق تەرتىۋىدىن قارى-
غاندا، قولىيازمىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن 6-5 بەت يوقالغان. دىۋانىنىڭ مۇقاۋىسى شاۋرۇندىن ئىش-
لەنگەن، مۇقاۋا گۈل چېكىپ نەقىشلەنگەن. دىۋانىنىڭ ئىگىزلىگى 23cm، توغرىسى 15cm
كېلىدۇ. دىۋانىنىڭ ھەر بىر بېتىگە 13—12 كىچە بېيىت يېزىلغان. بىز ئۇيغۇر كىلاسسىك
ئەدەبىياتى تەتقىقاتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان ئالاقىدار خادىملار ۋە كەڭ كىتاپخانىلار ئام-
مىسى بىلەن بىرلىكتە، شائىرنىڭ ھاياتى ۋە ئىجابى پائالىيەتلىرى ئۈستىدە ئىزلىنىپ كۆرۈش
ئۈچۈن، دىۋانىنى ئاۋال ئېلان قىلىش پىكرىگە كېلىپ، ئۇنى «بۇلاق» مەجمۇئەسىگە يوللىدۇق.
دىۋانىنىڭ ئۆزىدىن ئېلىنغان مەلۇماتقا قارىغاندا، قولىيازما ھىجرىيىنىڭ 1257-يىلى
(مىلادى 1841-يىلى) موللا فەتىھ قومۇلى ناملىق خەتتات تەرىپىدىن كۆچۈرۈلگەن. بىز-
نىڭ دىۋان ئۈستىدە ئېلىپ بارغان دەسلەپكى ئىزلىنىش ۋە تەتقىقاتىمىزغا كۆرە، شائىر
بۇ دىۋانىنى 19-ئەسىرنىڭ ئالدىنقى يېرىمىدا، تېخىمۇ ئېنىقراق ئېيتقاندا ئىككىنچى چا-
رىگىدە تۈزگەن، دەپ ئېيتىش مۇمكىن.
شائىر نىيازىنىڭ ھاياتى ۋە ئىجادىي پائالىيەتلىرى توغرىسىدا ھازىرغىچە ئېرىشكەن مە-
لۇماتىمىز ناھايىتى ئاز. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، مانجۇ ھاكىمىيىتى لۈكچۈن ۋاڭى مۇھەممەت
ئەفرىدۇننى قەشقەرگە ۋاقىتلىقچا يۆتكىگەندە، ئۇ لۈكچۈندە ئۇز ئوردىسىدا خىزمەت قىلىپ تۇر-
غان موللا بۇساق نىيازى دىگەن كىشىنىمۇ ئۆزى بىلەن بىللە قەشقەرگە ئېلىپ كەتكەن ئى-
كەن. كېيىن، قەشقەردە خەلق سىدىقبەگنىڭ باشچىلىغىدا مانجۇ ھاكىمىيىتىگە قارشى كوتىرى-
لىپ، قەشقەر خەلق قوزغىلاڭچىلىرى قولىغا ئوتكەندە، مۇھەممەت ئەفرىدۇن ۋاڭ سەۋدايى
بولۇپ قېلىپ ئۆلگەن، موللا بۇساق نىيازى بولسا، ئىز-دىرەكسىز يوقالغان. موللا بۇساق نى-
يازى زامانىسىغا كۆرە يۇقۇرى مەلۇماتلىق كىشى بولغان ئىكەن. ئۇ شېئىرىيەت ئىجادىيىتى بى-
لەن كەڭ تۈردە شۇغۇللانغان بولۇپ، ئەرەپ، پارس تىللىرىنى ناھايىتى ياخشى بىلىدىكەن.
بىزنىڭ پەرىزىمىزچە، «دىۋان نىيازى» ناملىق بۇ كىتاپنىڭ ئەنە شۇ موللا بۇساق نىيازىنىڭ

ئەسرى ئىكەنلىكى ئېھتىمالغا ناھايىتى يېقىن. دىۋاننىڭ ئۆزىدىن روشەن كورۇنۇپ تۇرغان بەزى ئالامەتلەرمۇ، شائىرنىڭ تۇرپاندا ياشىغانلىقىنى ۋە شۇ جايدا ئىجادىي پائالىيەت بىلەن شۇغۇللانغانلىقىنى دەلىللەپ بېرىدۇ.

دىۋاندىن قارىغاندا، نىيازىنىڭ شېئىرلىرى مۇئەييەن بەدىي قىممەتكە ۋە ئىلمىي تەتقىقات قىممىتىگە ئىگە. نىيازىنىڭ شېئىرلىرىنىڭ پىكرى چوڭقۇر، تىلى گۈزەل ۋە تەسىرلىك، شېئىرىي ھېسسىياتى مول ۋە نازۇك. شائىرنىڭ ئۇسلۇبى يەڭگىل ۋە راۋان بولۇپ، قارىغاندا ئۇ بەدىي ئىپادىلەش ۋاستىلىرىدىن ماھىرانە پايدىلانغان. ئۇنىڭ شېئىرلىرى خېلىلا كەڭ مىقياستا سەنئەتلىك تەسىر كۆچىگە ئىگە. شېئىرىي شەكىللەر يېقىدىن ئېيتقاندىمۇ، شائىرنىڭ ئىجادى دىققەتكە ئالاھىدە سازاۋەر بولىدۇ. ئۇ ئۆز شېئىرلىرىنى ئارزۇ ۋەزىنىنىڭ خىلمۇ-خىل بەھرىلىرىدە يازغان. ئۇ، بىر خىل شېئىرىي پىكىر ۋە شېئىرىي ھېسسىياتنى بىر خىل قاپىيە بىلەن كەلگەن ئۇزۇن مىسرالىق تۇرلەردە كەڭ ۋە چوڭقۇرراق ھالدا ئىپادىلىسە، يەنە شۇ پىكىر ۋە ھېسسىياتنى يەنە شۇ خىل قاپىيە تەرتىۋىدە كەلگەن قىسقا مىسرالىق تۇرلەر-دە ئىخچام ۋە جانلىق ئىپادىلەپ، ئۆزىنىڭ بەدىي ماھارىتىنى نامايىش قىلىدۇ.

شائىرنىڭ دىۋاندىكى «مىۋىلەر مۇنازىرىسى» قاتارلىق مەسەللىرى ئۇيغۇر خەلقىنىڭ غىزا تۇرلىرى، ئەھيا قىلىپ يېتىشتۇرگەن مىۋىلىك دەرەخلىرىنىڭ خىللىرى ھەققىدە قىزىد-قارلىق مەلۇمات بېرىپ، خەلقىنىڭ تىنچ ۋە خاتىرجەم تۇرمۇش كەچۈرۈش ئارزۇسىنى ئىپا-دىلىگەن.

«دىۋان نىيازى» ناملىق بۇ توپلام، تارىخىي ۋە ئىجتىمائى مەنىدىن ئالغاندا، خەل-قىمىزنىڭ قىممەتلىك مەدەنىي مىراسلىرىدىن بىرى بولۇپ، ئۇ ئۇيغۇر ئەدەبىيات تارىخىنىڭ ئەينى دەۋرىدىن مۇناسىپ ئورۇن ئېلىشقا تېگىشلىك. ئۇيغۇر خەلقىنىڭ تارىخىي مەدەنىي مى-راسلىرى جىددى قۇتقۇزۇلۇۋاتقان بۈگۈنكى پەيتتە، بىزنىڭ بۇ قولىيازمىنى كىتاپلاشتۇرۇش ۋە ئۇنى كەڭ خەلق ئاممىسىغا تەقدىم قىلىش مەجبۇرىيىتىمىز بار. خەلقىمىزدە "كوپنىڭ ئەق-لى كوپ" دىگەن ماقال بار. دىۋاننىڭ ئېلان قىلىنىشى شائىر نىيازى توغرىسىدا تېخىمۇ ئو-مۇمىيۈزلۈك ۋە پايدىلىق بولغان ئىزلىنىشلەرنى پەيدا قىلىشى مۇمكىن.

توۋەندە دىۋاننىڭ تولۇق تېكستى بېرىلدى:

قىلدى بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىمدىن ئىپتىدا،
روھى ئاشىقلەر ئەزەلدە بولدى كەلگەندىن نىدا.
لەببەلەب ساقى مۇھەببەت جامىنى تولدۇردى ۋەھ،
مەرھەبا دەپ ئاھ ئەفغان جامدىن چىقتى سەدا.
دەمبەدەم تولدۇر قەدەھنى مەي بىلە بىخۇد بۇلاي،
شۇئلەئى جانانەنى بىر قەترە كورسەم جامدا.
يار ئەكسىدىن چۈشۈپ جام ئىچرە گۈلگۈن بولدى مەي،
رەڭ ئاللىپ ئېرمىش كوزۇم خۇنابىدىن تاپماس ئەدا.
مەي ئەگەر لەئلىگە يەتسە ھەردەمى مەن كوز تۇتاي،
جۇرئەئى لايى بەھەم بولسا قىلاي مىڭ جان فىدا.

بىخۇد ئەيلەرسەن مىنى ساقى لەببەلەب مەي بىلە،
تاكى بۇ بىخۇدلۇغۇم قىلغايمۇ جانانىدىن جۇدا؟!
قىلغالى دەفئى جۇنۇنۇم مەي تىلەر مەيخانەدىن،
كەم ئەمەس جەمشىددىن بىر مەي تىلەپ ئىچكەن گەدا.
قىلماغىل مەھرۇم ساقى ئىلكىدىن پەيمانە ئىچ،
يار ئەكسىن مەيدە كور بۇ جامى جەننەت زاھىدا.
ئەي نىيازى جان تالاشۇر چاغدا سەن جانانەدىن،
گەر ئالۇر چىقماستا جان مىڭ جىلۋە بىرلەن غەمزىدا.
كى سەن ئۇندىن جاھانغا ئەيلەدىڭ نۇرى سەفا پەيدا،
شەپائەت قىلغالى ئىككى جاھان قىلدىڭ فەنا پەيدا.
جەمئى ئەنبىيالەر سەرۋەرى قىلدىڭ رەسولى ھەق،
پەيامى ھەق تەئالا يەتسە قىلغايلەر رەۋا پەيدا.
ۋەلى بۇ ئالەم ئىچرە قالماغاي پىنھان ساڭا رەۋشەن،
ئۇلۇغلۇق ھورمەتىڭدىن يەتكۇسى ھەردەم نەۋا پەيدا.
مەگەر بولدى كورۇپ ئول يار سەندىن بولمادى ئەۋۋەل،
ئەبابەكرى، ئۇمەر، ئوسمان، ئەلىيۇل مۇرتەزا پەيدا.
تەجەللى قىلدى ھەق نۇرى بىلە ئەينى جامالىڭنى،
سىنىڭ ھوسنۇڭنى بىرلە ئاي قىلغالى سەفا پەيدا.
مۇھەببەت كانىدۇرسەن، جۇملە مەخلۇقات ئىرۇر سەندىن،
قاچان بولدى بۇرۇن سەندىن ئاتا بىرلە ئانا پەيدا؟!
تارازۇ بىرلە مەيدان ئىچرە سەن قىلدىڭ شەفائەتتىن،
ئەدەمدۇر رەھمەتىڭ مەۋج ئۇرسا كوپ بولسا خاتا پەيدا.
شافائەت خاھ سەن سەن قىل مىنى لۇتفىڭ بىلە گويا،
تىلىمغە رەھمەتىڭدىن ئەيلەگىل ھەمدۇ سەنا پەيدا.
نىيازى، ئانچە ھىجرىڭدىن ئىچەي تۇت، بادەئى ساقى،
رىيا بىرلە ئىبادەتتىن بولۇر يۈزمىڭ خاتا پەيدا.
كورۇندى جىلۋە بىرلە بىر پەرىۋەش بولدى نا پەيدا،
بولۇپ ئول جىلۋە بىرلە جانغا يۈز تۇرلۇك جافا پەيدا.
يۇرەككە تەگدى مىژگان ئوقلىرى پەيكانە تەبرەنمەس،
يۇرەك تەبرەنسە تەبرەر بولماغاي ئوقغا خاتا پەيدا.
ماڭا بولمىش ئەزەلدە قىسمىتىم بۇ دەرت ئىلە ئەفغان،
غەمىمدۇر فۇرقەتىڭدىن مىڭ تۇمەن بولسا بالا پەيدا.
سەمەندەر قىلدى بۇ ھىجرىڭ ئوتى كۇل بولماقىڭ نەسۇد،
كىرىپ ئوت ئىچرە ناپەيدا، گەھى بولغۇم يانا پەيدا.
بالايى ئىشق ئىرۇر يۈز پار قىلسام جاننى كوز سالماس،
مىنىڭ جانىم ئۇچۇن بولغاچ خىرامان بىۋافا پەيدا.
داۋاسىز دەرت ئىرۇر بۇ ئىشق دەردى ئەي موسۇلمانلار،

بولۇر ئىشق ئارامەن تەلبە يەڭلىغ بىنەۋا پەيدا.
قاچان بولغاي سىنىڭ ئالدىڭدا جان بەرسەم ماڭا ۋەسلىڭ،
ئەگەر بىر قەتلە سوردۇڭ دەردىمە بولغاي دەۋا پەيدا.
ياتارمەن كوز يۇمۇپ ۋەسلىڭنى ياد ئەيلەپ خىيال ئىچرە،
كوڭۇلدە هازىرۇ بۇ كوزلىرىمدە بولسا ناپەيدا.
پىراقىڭ دەشتىدە بولغاي نىيازى دەرت ئىلە مەجنۇن،
ئولەر فۇرقەت ئوتىدا ياتسا، يەتكۇرگەي سەبا پەيدا.

× ×

ئارەزىڭ كوزگۇسىنى كورگەچ كوڭۇل هەيران ساڭا،
ئاسرىدىم بۇ ئىشق سىرىن ئەيغەلى پىنهان ساڭا.
كىم ئىبرۇر ئىشقىنىڭ زۇلمىدا مەندەك جان بىرۇر،
غەيرىدىن دەم ئۇرسا ئىشقىڭ خوپ ئەمەس جانان ساڭا.
ئەي كوڭۇل مىڭ پارە بولماق ئىستەسەڭ يار ئالدىدا،
ئول تەبەسسۇم ئەيلەبان قىلغاي كورۇپ خەندان ساڭا.
بۇ بالايى ئىشقىڭ ئوتىدا ئورتەندىم دىمە،
مۇنچە ئوت فۇرقەت بىلە هىجرىدە بار چەندان ساڭا.
ۋامۇقۇ پەرهادۇ مەجنۇن سەن كەبى دىۋانەنى،
ئىشق دەشتىدە تۇرۇپ كورگەي شتاپ مەيدان ساڭا.
ئەي كوڭۇل، جاننى نىتەي كورسۇن دىبان جانانەنى،
ئوت تۇتاشۇر جانىغە قىلسۇن فىغان يەكسان ساڭا.
ئەي نىيازى جان بىرۇر ۋەقت ئولدى جانان ئالدىدا،
ناگىهان بولسا كىرەك ئول دىلرەبا مىهمان ساڭا.

× ×

لەتاپەت چارى باغى ئىچرە گۇل هوسنۇڭ گۇمان ئەيلەپ،
بولۇر بۇ تەلبە كوڭلۇم بۇلبۇلى هەردەم فىغان ئەيلەپ.
لەئلىدەك لەبلەرىڭ ئەينى لەتاپەتتۇر تەكەللۇمدىن،
تەكەللۇم باشلايىن ئىشقىڭ ئوتىنى مەن بايان ئەيلەپ.
غەمىڭ بىرلە كوڭۇل، ئىشقىڭ بىلە جان بولغالى هەمرا،
مىنى هەيران كەبى قىلدى بۇلەرنى تەۋئامان ئەيلەپ.
ئەجەپتۇر ئىشق ئارا كويسەم ماڭا كوز سالماغاي هەرگىز،
نەسۇد ئولغاي ساڭا جانا مىنى بىخانۇمان ئەيلەپ.
نە بولغاي بىر كورۇپ رەهم ئەيلەسەڭ بولغاي دەۋا سەندىن،
ماڭا هىجران تىغى تەگمىش يۇرەك باغرىمنى قان ئەيلەپ.

AltunOq

ماڭا جان بەرمەگەي دەپ سەن مىنى جانا گۇمان قىلما،
مۇيەسسەر بولسا ۋەسلىڭ جان بىرۇرمەن بىگۇمان ئەيلەپ.
ئىيازى دەرت ئىلە مىڭ پارە بولدى، سورمادى ھىچكىم،
نەسۇد ئۆلغاي ئانىڭ ئۆلمەكلىگى ئەمدى ئايان ئەيلەپ.

× ×

گۇلۇ گۇل ئاچىلدى نازۇك نازەنىن ئىچكەچ شاراپ،
سارغارۇر گۇللەر ھەمە كورگەچ جامالى ئافتاپ.
غۇنچە لەئلىنى كورۇپ پىنھان بولۇر بەرگ ئىچرە كىم،
سارغارىپ گۇل ئۆزرەلەر قىلغاي جامالىدىن ھىجاپ.
رەڭ بىرۇرىمغە قىزىل تەگسە لەئلىدەك لەبلەرى،
ماڭا گەر بولسا بەھەم ئۆل مەينى مەن ئىچسەم شۇراپ.
لەئلىدىن مەي تاپتى رەڭ-رەڭ، تاپسا مەندىن نە ئەجەپ،
رەڭ-بەرەڭ مەستانە بولغۇم مەن ئىچىپ مەستى خاراپ.
جامنى جانىڭ ئۇچۇن بىر قەترە بەر ئەي ساقىيا،
ئارۇزۇمدۇر يارغە مەي بىرلە تۇتسام گۇل سەباپ.
مەن تۇتارمەن ئۆزگەلەر قىلسە تەمەئ جانانە كور،
ئىشقىڭ ئوتى ئەيلەگەن بۇ باغرى بەريانىدىن كەباپ.
ئىشق دەردىدىن نىيازى ئاھۇ ئەفغان ئەيلەسە،
ئۆيغانۇر فۇرقەت بىلە بۇلبۇلغە چۇشكەي ئىزتىراپ.

× ×

ئوت سالىپ بىر لەئلىگۇن رۇخسارى ئوت،
ئۆرتەدى جانىمنى بۇ ھەر پارە ئوت.
ئاھىلەر ئۇرسام چىقىندەك ساچىلۇر،
شوئلەئى ھىجران ئىرۇر ھەرسارى ئوت.
زاھىدا، قورقۇتما دوزاختىن مىنى،
ئانچە بار ھىجرىڭدا مىڭ مىقدارى ئوت.
مەست ئاشىقلارغا ئوترۇ كەلمەگىل،
بولماسۇن بۇ جامەئى دەستارى ئوت.
سەرۋى نازىمنى ئىشت ئەي دەردمەند،
ناز ئىلە جانىمنى سالماق كارى ئوت.
كوكدە گەر كورسەڭ ئۇنى ئەنجۇم دىمە،
ئاھىم ئوتىدىن فەلەك رۇخسارى ئوت.

بۇلبۇلى ئاشۇفتە قاخشار ھىجرىدىن،
بىل، نىيازىنىڭ ئەجەپ غەمخارى ئوت.

× ×

نىگارا، تەگمەسۇن كوز سۇنبۇلى زۇلفۇڭغە تۇمارا ئەت،
بىرۇر نازۇك قەدىڭغە چىرماشىپ ئول كاكۇلۇڭ زىننەت.
كورۇپ ئىشقىڭ كويىدا زار سەرگەردان نىدىن بولماي،
مىنى غەم دەشتىدە ئاۋارە قىلمىش ھىجىر ئىلە ۋۇرقەت.
كوڭۇل ھالىن دىمەكدىن كوزلەرىم ھەردەم قىلۇر ئەفغان،
دىيەلمەن ئاشكارا ھەر نىچە قىلسا ماڭا كۇلپەت.
نىتەي بۇ ئىشق ئوتىغە مەن گىرىفتارى ئەسىر ئولغان،
مىنى ئورتەرگە بۇ ئىشقىڭ ئوتى ھەردەم قىلۇر شىددەت.
كورەر ئاشىقنى غەمكىن غەم بىلە، غەمخۇاردۇر ئاشىق،
نىدىن غەمدۇر، ماڭا كوڭلۇم ئالىپ بۇ ئىشق ئىلە ئۇلپەت.
يارىپ كوكسۇم جۇنۇندىن جان تالاشۇر چاغدا ئەي جانان،
تەرەھھۇم بىلە قىلغىل ئەي نىگارىم رەھىم ئىلە شەپقەت.
نىيازى، ئىستىمە بىداد ئول ئاي ئازارى مىلك بولسا،
ئەگەر پەرۋانەدەك ئورتەپ سىنى كۇل قىلسا قىل ھىممەت.

× ×

كورگەچ ئول جانان مىنى ھوكۇم ئەيلەدى: پەيمانە تۇت،
بولغالى ئىشقىمدا شەيدا سەن كەبى دىۋانە، تۇت.
دىدى: ئىشق ئىچرە سىنى كوردۇم ئەجەپ، دىۋانەسەن،
تولدۇرۇپ پەيمانەنى فەرياد قىل مەستانە، تۇت.
مەن دىدىم: جانۇ دىلىم بىرلە باشىڭدىن ئورگۇلەي،
جانىم ئالسۇنكىم بىرۇر نازۇك قەدىڭ پەيمانە تۇت.
قىلمە ئەي دىۋانە سەن بۇ ئىشق سىرىن ئاشكار،
شەمئى ۋەسلىمنى كورۇب بولغىل ماڭا پەرۋانە تۇت.
مەن تۇتاي ئەي نازەنىن پىنھان ساڭا دەردىم ئايان،
ئەرزۇ ئەھۋالىم دىدىم كوڭلۇڭدە سەن جانانە تۇت.
دىدى: مەن بىرلە سىنىڭ بولماقىغە يەتتى ئەلۋىدائ،
ئانچە ئەفغان ئەيلەگىل كوز ياشىدىن دۇردانە تۇت.
ئەي نىيازى تۇش ئەمەس، ۋەسلىن تىلەپ قىلغىل خىيال،
كىم خىيالى ۋەسلىدىن بولدى كوڭۇل مەردانە تۇت.

× ×

كوكدە گەر ئەنجۇم دىمە كورسەڭ ئەگەر ھەرسارى ئوت،
ئاھىم ئۇچقۇنى بىلە بولغاي فەلەك رۇخسارى ئوت.
تەن غۇبارىم دۇددىن ھەربار ئورتەپ بۇ كوڭۇل،
بەر قەددىكىم يارۇتۇر بۇ ھىجر ئىلە ھەر بارى ئوت.
كوز ياشىمنى كوھدەك غەلتان قىلۇرغە ئۇ نابان،
شوخى بىپەرۋا مېنىڭ جانىمغە سالماق كارى ئوت.
ئىشق ئارا دوزەخـدىن ئەي زاھىد مېنى قورقۇتما كىم،
ئانچە باردۇر كىم بۇ ئوت ئول ئوتچە مىڭ مىقدارى ئوت.
مەست ئاشىقلارغا زاھىد تۇرما ئوترۇ كويغەسەن،
بولماسۇن گەر ئىشقىدىن بۇ جامەئى دەستارى ئوت.
سەرۋى نازىم ناز ئىلە تۇرسا نېدىن ئورتەنمەيىن،
مىڭ بەلا جانىمغە ئەيلەر لەئلىگۇن رۇخسارى ئوت.
ئەي نىيازى، ئول گۇلى رەئناغە ئوتدىن تىل بىلە،
بولغاسەن فەرياد ئىلە بۇلبۇل كەبى مىنقارى ئوت.

× ×

ناۋەك ئاتتى دىلبەرىم جانىمنى قىلماي ئېھتىيات،
تەگدى ئانداغكىم يۈرەك باغرىدىن ئوتتى قات ـ قات.
ئورتەنىپ كوڭلۇم قۇشى ھىجر ئوتىدىن بىمار ئىدى،
ئەمدى ئۇچماقدىن ئوتەر تاپتى ئوقۇڭدىن تورت قانات.
دۇشمەنى جاندۇر فىراقى بىرلە ھىجرى ئەي كوڭۇل،
ئالمايىن جانانە جان، جان تاپماغاي ئاندىن نىجات.
قىلمايىن جانا شەھىد مەن ئىشقى بولسام ئاررزۇ،
تىڭلاسا خىزرى ئەگەر يۈز قەتلى چۇن ئابىھايات.
جان بېرۇر چاغدا دىدىڭ لەئلى سۇچۇك دەپ ئەي كوڭۇل،
ئاچىغ ـ ئاچىغ جان ئالۇر ئاغزىڭ تامشىماقدىن نابات.
ھەرنەكىم زۇلم ئەيلەدىڭ، مەن شادىمان كوردۇم سېنى،
قانچە زۇلم ئەتسەڭ بىھەلدۇر مەن ئەگەر بولسام ھايات.
ئىشق زۇلمىدىن نىيازى جان بېرۇرسەن ئاقىبەت،
جان تالاشىپ يارىڭ ئالدىدا تۇرماقدىن ئۇيات.

× ×

قىلمناي ئول جانان مېنىڭ كوڭلۇمنى ھەيران ئاقىبەت،
جانىمە دىشۋارلىغ سالمىش بۇ ھىجران ئاقىبەت.

هەر زامان غەم تىغدىن كوكسۇمنى چاك ئەتمەي نىتەي؟
ئوينا ـ ئوينا قەسدى جان قىلدى بۇ جانان ئاقىبەت.
كوڭلۇم ئەھۋالىن دىمەك بىرلە تىلىمنى كويدۇرۇر،
قىلغۇسى فۇرقەت ئوتى باغرىمنى بەريان ئاقىبەت.
ئەي كوڭۇل ئاۋارەسەن يوق تەندە جان جانان بىلە،
لەھزە ـ لەھزە بولغۇسى جان مۇلكى ۋەيران ئاقىبەت.
ھىجر تابىدىن ياغار كوز مەردۇمىدىن سىل ئەشك.
قىلماغاي يارەب جاھان مۇلكىنى ۋەيران ئاقىبەت.
ئىشق مەيدانى ئارا ئول دىلرەبا جەۋلان قىلىپ،
كوز يۇمۇپ ئاچقۇنچە تۇرماي بولدى پىنھان ئاقىبەت.
ھىجر دەردىدىن نىيازى ھالى بولدى ئوزگەچە،
زەئىپلىغ جىسمىم بويار قان بىرلە ئەفغان ئاقىبەت

× ×

نىتەيكى قىلدى كوڭۇل كوزلەرى قارا بىلە بەھىس،
تەرىق ئىشق بۇدۇر قىلما خۇدنەما بىلە بەھىس.
بۇ ھىجر دەردى ئىبرۇر بى دەۋا كوڭۇللەرگە،
دەۋايى دەردىڭ ئۇچۇن قىلما بىدەۋا بىلە بەھىس.
جانىمغە مۇنچە نەسىم سەندىن ئولدى، ئەي كوڭلۇم،
جاپانى ئانچە قىلۇر قىلما بىۋەپا بىلە بەھىس.
سەبانى تاپسا سەھەر قىلغۇسى فىغان بىلە ئاھ،
فىغانۇ نالەدە بۇلبۇل قىلۇر سەبا بىلە بەھىس.
بۇ ئىشق دەشتىدە مەجنۇن كەبى گەدا بولسام،
تەئەججۇپ ئىلە قىلۇر شاھلار گەدا بىلە بەھىس.
فىراق ئوتىدا قويۇپ بىنەۋاغە يۇزمىڭ داغ،
داۋامدۇركى قىلۇرلەر يار بىنەۋا بىلە بەھىس.
نىيازى، ئەمدى ئالۇر جاننى قاش ئاتىپ جانان،
تالاشما ھەرنە دىسە قىلماغىل قەزا بىلە بەھىس.

× ×

كويمەيىن جاناننى كورمەگىلىك ئەبەس،
جان ئاياپ جانانغە كويمەگىلىك ئەبەس.
كويمەيىن ھىجر فىراقى ئوتىدا،
بىر كورۇپ بىھۇدە ئولمەگىلىك ئەبەس.
جاننى جاناندىن ئاياپ ئەي دەردمەند،

تەلبەدەك ھەريانە يۇرمەگلىك ئەبەس.
تارتمايىن غەم دەردۇ مىھنەت ئەي كوڭۇل،
ئىشق يولى ئىچرە كىرمەگلىك ئەبەس.
بولمايىن غەۋۋاس نىيازى ئاڭلاغىل،
ئىشق بەھرى ئىچرە چوكمەكلىك ئەبەس.

× ×

مىلك مىلك ئولسا نازەنىنلەر دىلرەباغا ئوخشاماس،
يۇز مىلك ئولسا دەردمەند بۇ مۇبتەلاغە ئوخشاماس.
گەرچە ئول لەيلى بىلە شىرىن جەمالى ئەكسىدىن،
بولغۇسى ھەيران كەبى كوزى قاراغە ئوخشاماس.
گەر دىسە پەرھاد ئىلە مەجنۇن جاپايى ئىشقىدىن.
ئويناي - ئويناي جانىمە قىلغان جاپاغە ئوخشاماس.
يەتكەچ ئوق مىژگانىدىن سىنەمنى گويا قىلدىكىم —
پارە - پارە گۇل ئاچىلغاندەك، ياراغە ئوخشاماس.
كوزلەرىم ئىشقىدا ياغدۇرمىش ياغىندەك ئەشكىنى،
ئاھىدىن ئوتلەر چاقنۇر كىم، ھاۋاغە ئوخشاماس.
كوز قارادى زۇلمىدىن بۇ نەۋئىكىم تاپماس پەنا،
ھەر نىچە ئىستەر پەنا بۇ جان پەناغە ئوخشاماس.
ئەي نىيازى، جان بىرىپ جانانغە، بولدۇڭ ئوزگەچە،
يارغە مەھرەملىگىڭ ھەرگىز ياناغە ئوخشاماس.

× ×

دىدىم: كورەردە ئول ئاي كوزلەرىم تالىندۇرمەس،
كوڭۇل بىرۇردە داغى ھىجر مۇنچە كويدۇرمەس.
تالىندى تەلمۇرىبان كوز كوزىگە يىغلاپ قان،
سارىغ يۇزۇمنى......ئەشكىدىن بىلىندۇرمەس.
كى تەگدى ناۋەكى مىژگان بۇ باغرىمە گويا،
قاچان بۇ زەخمىدە قان لالەلەرنى ئۇندۇرمەس.
فىراق ئورتەدى جان، ھىجر ئورتەدى كوڭلۇم،
بالايى ئىشق ئىمىش بىر - بىرىگە بىلدۇرمەس.
دىسەمكى: قاتىل ئىرۇر جان ئالۇرغە ئول جانان،
دىدىكى: تەلبە كوڭۇل بۇ جاپانى يەتكۇرمەس.
دەرىغ، تەلبەلەردەك گاھى يىغلىسا، كۇلسەم،

كى هىجر دەردىدە مەن يىغلاماقتا، كۇلدۇرمەس.
نىيازى گاهى يۇمۇپ ئاچسا كوز سىنىڭ بىرلە،
كى تاپتى كوزى قارانى ياناغە تەلمۇرمەس.

× ×

نە يار كوڭلۇم ئالىپ كەلمەدى قىلىپ نامۇس،
جامالى شەمئىغە بۇ دىلنى ئەيلەسەم فانۇس.

فىراق بىر سارى هىجران تۇنىدە بىر سارى مەن،
بۇ ئىككى قاتىل ئەز غەملەرنىڭ ئىمىش جاسۇس.

تۇتاشتى جانىمە ئىشقىڭ ئوتىدىن ئانداغكىم،
كۇيەردە كۇل كەبى جانىم بولۇر ئىمىش مەئيۇس.

قىزىل قەبا بىلە ناگاه خىرامان ئول دىلبەر،
ئالۇردە جان كوڭۇل مىش ئۇرار قەدى تاۋۇس.

كەل ئەمدى، جان جاهانىم فىدا قىلاي جانىم،
كى ناز قىلما، نىيازى بولۇر ئىمىش مەئيۇس.

× ×

تەگدى ناۋەك ئوقلارى، سەيدىنى جانان ئىستەمەس،
بولدى پەيكانە مىنىڭ باغرىمدا پىنهان، ئىستەمەس.

سەيد ئىتەردە ئەيلەدىم جانىم فىداسى چابۇكۇم،
ئوقلارىنى ۋايكىم ئول نا مۇسۇلمان ئىستەمەس.

ئالەم ئەهلى قەتلىنى گەر داغى قىلغاي ئارزۇ،
كىم بەغىر قانىدا قىل پەيكاننى مىهمان ئىستەمەس.

زەخمىدىن قان بىرلە بولغانىمىش ئوقنى ۋايكىم،
قان قۇرۇپ جىسمىمدا قىلغاندەك پۇشايمان ئىستەمەس.

تىغ ئىلە جىسمىڭنى پارە - پارە ئەيلەر ئىستەسە،
ئاختارۇر بولسا يۇرەك باغرىڭنى ئىنسان ئىستەمەس.

قىل گۇمان قىلغاندا جىسمىم زەخمىدىن ئۇل باغرى تاش،
قوي ئەلىدەك جان ئارا قىل، ئەھدۇ پەيمان ئىستەمەس.

ئەي نىيازى كوڭلۇڭ ئىستەردىن كەچىك سۇلتان ھوسن،
ئاپەتى جاندۇركى كاكۇل بىرلە نادان ئىستەمەس.

× ×

نىتەي ناز ئۇيقۇسىدىن ئۇل پەرى جانانە ئويغانماس،
باشىدىن ئورۇلۇپ بولدۇم نەچە پەرۋانە ئويغانماس.

يانىدا ھەلقە ـ ھەلقە زۇلف سۇنبۇل چىرماشىدۇركىم،
يىلاندەك تولغانۇر زۇلفى گەھى مەستانە ئويغانماس.

يۇزىدە تەر گۇلابى قەترە ـ قەترە گۇلگە تامغاندىن،
توكەر كورگەچ ئەنى بۇ كوزلەرىم دۇردانە ئويغانماس.

رەقىبلەر تۇيماسە يەتسەم ئاياغىغە كوزۇم سۇرتەي،
كۇلۇپ ئۇل سەسكەنىپ تا قويماغۇنچە يانا ئويغانماس.

تۇزەرلەر بەزمنى جانان ئۇچۇن مۇترىب ناۋا تۇزكىم،
ئىشتمەي نەغمەئى پەرياد ئىلە شوخانە ئويغانماس.

خۇمارى دەفئىغە مەي ئىزدەبان ئىلكىمدە پەيمانە،
قاقارمەن ھەر ئىشكنى مەي تىلەپ فەرزانە ئويغانماس.

شەكەردەك لەبلەرى گەر تەشنە لەبدۇر لەئلىگۇن مەيدىن،
نىيازى تۇتماغۇنچە يارغە پەيمانە ئويغانماس.

× ×

ئاھ پەريادىمنى جانان ئاڭلاماس،
كاپىرى بىرەھمە نادان ئاڭلاماس.

نالەئى زارىمنى ئاڭلاپ ئەندەلىب،
نەيلەيىن سەرۋى خىرامان ئاڭلاماس.

بۇلبۇلى ئاشۇفته دەگۈلىغ بۇ كوڭۇل،
ئاهلەر ئۇرغاندا چەندان ئاگلاماس.

تەلبەلەردەك زار - زار يىغلاپ گەھى،
گەھى مەن ئەيلەردە خەندان ئاگلاماس.

ھەرنىچە قىلسا ستەم ئول دىلرەبا،
ساقلابان دەردىمنى پىنهان ئاگلاماس.

ئاگلاتىپ ئەرزىمنى ئەيغىل ئەي سەبا،
تا بولۇپمەن باغرى بەريان ئاگلاماس.

دەر نىيازى: بۇ سەمەندەر بولغانىم،
ئورتەگەچ ھەر بارە پىنهان ئاگلاماس.

× ×

كور زەئىپ بولدى بۇ جىسمىم كورسە ھىجراندىن دىمەس،
ھىجرىدىنكىم سارغارۇر چىهرىمنى جاناندىن دىمەس.

گەھى ھەسرەتتە تىلىم لال كوزۇم گىريانىدىن،
دەمبەدەم بۇ تامۇرۇم تۇتماقتا ھەيراندىن دىمەس.

كويدۇرۇر ئىلكنى تۇتماق بىرلە ئىلكىمنى تەبىب،
دارۇلەر بۇيرۇر ۋەلى بۇ دەرد پىنهاندىن دىمەس.

نالەلەر قىلسام گەھى ياد ئەيلەبان جانانىنى،
زەئفى ئانداغكىم قەۋى بۇ ئوتلۇغ ئەفغاندىن دىمەس.

ئىشقىنىڭ سەۋداسىدىن ئوتسە فىغانىم ھەددىدىن،
داغلەر بۇيرۇر ۋەلى بۇ داغ ھىجراندىن دىمەس.

ئىشق زورىدىن گەھى پەرياد قىلسام يىغلاسام،
ئەقلى زايىل زەئفىدىن بۇ كوڭلى ۋەيراندىن دىمەس.

بىلمەگەچ دەردىم تەبىب داغ ئوزرە قويدى داغلەر،
دەردى مىلك بولدى نىيازى كوڭلىنىڭ ئالغاندىن دىمەس.

× ×

ۋەسل چاغىدە كوزۇم بولماس بۇ ئەفغاندىن خالاس،
نەيلەيىن بولماس كوڭۇل بۇ دەرد ھىجراندىن خالاس.

كوزلەرىڭ ئەفغاندىن بولما پەرىشان ئەي كوڭۇل،
بۇ پەرىشان بولماغاي زۇلفى پەرىشاندىن خالاس.

مەن نىتىپ ئوزنى خالاس ئەتكۇم بۇ ھىجران دەردىدىن،
دەرد ھەم بولماس نىتەي بۇ باغرى بەرياندىن خالاس.

كىم خالاس ئىستەر كوڭۇل بى رەھىم ئول جانانەدىن،
بەس، نىدۇر قىلسام خالاس ئوزنى، بۇ ئوت جاندىن خالاس.

تەلبەدەك ئەريان قىلۇر كوز مەردۇمى قاندىن مىنى،
قاندا رەڭ ئالغان لىباسىم بولدى ئەرياندىن خالاس.

يۈز بالا جانىمغا ئەيلەر لۇتفى قىلسا نە ئەجەپ،
ۋەسلدىن قىلسا نىتاڭ جانانە ھىجراندىن خالاس.

ئىشق ئارا دەۋزەختىن ئارتۇغراق كويۇپ كۇل بولسا ھەم،
بولمىغاي يارەب نىيازى بەندە سۇلتاندىن خالاس.

× ×

كوڭۇلنى ئالدى نىگارىم ئوزىگە ئەيلەپ خاس،
تەئەججۇپ ئەيلەر كوڭۇل جان بىلە قىلۇر ئىخلاس.

كوڭۇلنى دەردىگە تاپشۇردى بۇ كوڭۇل تەندىن،
جاپاۋۇ جەۋرىگە جانىمنى قىلدى خاس ئەلخاس.

يۈزىدە ھىجر تەرىدىن كورۇندى يۈزمىڭ دەرت،
يۈزۈڭدە قەترەئى تەر كورسە كوز بولۇر غەۋۋاس.

جاپانى ئانچە چىكىپ قىلمادى ۋاپا ئولكىم،
فىغان نالەم ئىشتسە قىلۇر ئىمىش رەققاس.

نىيازى جاننى ھىجران بالاغا سالمىشتۇر،
كى دات ئىتەركى دىگەيلەر: نىگارىڭ ئەتمىش خاس.

× ×

بولمىدى كوڭلۇم مىنىڭ بۇ مۇپتىلالىقتىن خالاس،
بولمىغاي ھىجر بىلە بۇ ئاشنالىقتىن خالاس.

ئىشىق تىغىدىن مىنىڭ جانىمغە ئۇردى، ۋايكىم،
بولمادىم تىغىدىن ئولغان بۇ يارالىقتىن خالاس.

ناتاۋان كوڭلۇمگە جانان رەھمىدىن قىلسا ۋاپا،
بىر ۋاپا قىلسا بولۇر بۇ بىۋاپالىقتىن خالاس.

مەن خالاس ئولدۇم دىلۇ جانۇ كوڭۇلدىن، بولمىدىڭ —
مۇنچە زۇلم ئەيلەردە سەن بۇ خۇدنەمالىقتىن خالاس.

دەير ئارا بولغان خۇمارىم دەفئ ئۈچۈن ئىستەپ كوڭۇل،
تاپماغۇنچە مەي، كوڭۇل تاپماس گادالىقتىن خالاس.

زەئىف جىسمىمدىن خىجالەتتۇر كوڭۇل جان بىرلەكىم،
قىلغۇسى بۇ ناتاۋان جىسمىم ئارالىقتىن خالاس.

قىلماغىل يارەب، نىيازى ھىجرىدىن بولدى گەدا،
يارنىڭ كويىدا بولغاي پادىشالىقتىن خالاس.

× ×

تاپمىدىم بۇ داغى ھىجراندىن خالاس،
قىلمىدى زۇلفى پەرىشاندىن خالاس.

يادىدا قان يىغلىماقتىن كوزلىرىم،
بولمىدى بۇ ئاھۇ ئەفغاندىن خالاس.

بارمىدۇر بىچارە مەندەك ئىشىق ئارا،
بولمىغان، بۇ دەرد پىنھاندىن خالاس.

AltunOq

مەن خالاس ئولغاندا دەردی بولمادی—
ئاهكم بۇ باغری بەریاندىن خالاس.

ئەي كوڭۇل بیرەهىم ئول جانانىدىن،
سەن قاچان بولغايسە جاناندىن خالاس.

قەستی جان ئەيلەر نىگارىڭ ئەمدی بول—
جان بىرىپ ئول لەئل مارجاندىن خالاس.

دەرنیيازی: بەندەئی ئىشق ئولمىشىم،
بەندىلەر بولغايمۇ سۇلتاندىن خالاس.

× ×

ئەي كوڭۇل جانىڭ بارىچە بولما جاناندىن خالاس،
خوپ ئەمەس بولسام دىمەك بۇ بەندە سۇلتاندىن خالاس.

ئەشىك يامغۇری بىلە پەرياد قىاسام، قىلمىغىل—
هىجرنی كوڭلۇدىن، كوڭلۇمنی هىجراندىن خالاس.

ۋەسل ئۇمىدی بىلە قان يىغلىماقتىن كوزلەرىم،
بولماسۇن يارەب كوزۇم بۇ ئاهۇ ئەفغاندىن خالاس.

جانغا مىهمان بوادی بۇ غەم بىرلە هىجران، ئەي كوڭۇل—
توهپە ئەيلەب ئاهۇ زارىڭ بولما مىهماندىن خالاس.

گويىدەك باشىمنی ئوينار چاغدا بولغان ۋەسلدىن،
بولماسۇن يار ئالدىدا باشىم بۇ مەيداندىن خالاس.

خەستەئی غەمكىن بۇ جىسمىم ئىچرە پىنهان ئەيلىگەن،
ئەي كوڭۇل قىلما مىنی بۇ دەردی پىنهاندىن خالاس.

ئەي نیيازی جان تالاشىب قىلما جانان بىرلە بەهس،
جان بىرۇرگە بولسا ئاسان، بولمان ئاندىن خالاس.

× ×

ئەي كوڭۇل جان بارىدا مەيخانىدە شوخانە ئىچ،
كوڭلۇڭ ئالماقتىن تىلەب تۇتسەئی پەيمانە ئىچ.

گەر يۈزۈڭ مەي تابدىن گۈلگۈن قىلۇر قان بىلە ئەشك،
ياغدۇرۇبان لالدەك كوز ياشىدىن دۇردانە ئىچ.

كوزلەرىڭ قانى بىلە قىلغىل كوڭۇل باغىنى گۈل،
قىلغالى نەززارە گۈل قاندىن قىلىپ مەستانە ئىچ.

قان يۇتار جانانەنىڭ يادىدە كوڭلۇم ئوزگەچە،
ئىشقنىڭ زۇلمىنى سەن بىر-بىر ئوقۇپ ئەپسانە ئىچ.

بىر قەدەھ ئىچمەك بىلە باغرىم كەباپ ئەتتى پىراق،
ئەقىل هوشۇڭىنى ئالۇر مەي بىلە سەن مەردانە ئىچ.

ئىشىق يولىغا قەدەم قوي زاهىدا مەيغە كەرەۋ،
خىرقەئى دەستارىنى بەرگىل، بولۇپ مەستانە ئىچ.

دەير ئارا بىر جام مەي كەلگەچ، ئىچۈردى ساقى مەي،
ئى نىيازى لۇتىق ئىتىب تۇتسا لەبالەب يانە ئىچ.

× ×

يىقىلغاي شاهلەر بۇنياد قىلغان قەسىر بالا هىچ،
ئىچىدە پەرى تارتىبدۇر يۇرگەن بارچە رەئنا هىچ.

ئەجەل بادى كىلۇر ناگاه خازان ئولغاي گۈل هوسنۇڭ،
ئەگەر خۇرشىد رەخشان بەلكى بولسا جىسمى شەهلا هىچ.

ئەگەرچە سەلتەنەت تەختى ئۇزرە تاج ئولسا تەرك ئەيلە،
قانى دارا، قانى جەمشىت هەمە ئوتتى شەهىنشا هىچ.

مەجازى ئالەم ئىچرە بىهۇدە جان چەكمىگىل زىنهار،
قانى قارۇن، قانى هاتەم، بۇ ئوتكەن ئەهلى دىنا هىچ.

گۇنالەر بەهرىنىڭ غەۋۋاسى يەڭلىغ تەهتىگە چوككان،
قانى نەمرۇت، قانى شەددات، قانى پىرئون تەرسا هىچ.

هەۋەس قىلما، بولاي زاهىد دىبان، دىۋانىلىغ خۇبدۇر،
قانى ئالىم، قانى قازى، ئوتەر موپتى ۋە موللا هىچ.

مەجازى ئىشقىدىن كوز ئاچ نىيازى تا ھەقىقى بول،
قانى مەجنۇن، قانى پەرھاد، قانى ۋاموق شەيدا ھىچ.

× ×

سەيد كىم ناۋەك بىلە كوڭلۇمنى جانان ئەيلەگەچ،
ئوت تۇشۇب بىگانەدىن باغرىمدا پىنھان ئەيلەگەچ.

تا تۇشۇب جىسمىمغە ئوت ئىچرە سەمەندەر بولدى جان،
چىقتى جانكىم ئوتى-ۋۇ، مۇلكىنى ۋەيران ئەيلەگەچ.

سۇنبۇلى زۇلفۇڭ پىراقىدىن پەرىشان بۇ كوڭۇل،
كىم ئول ئاي بىر ئىشۋەئى زۇلفىن پەرىشان ئەيلەگەچ.

ئاھكىم ئويغانمىدى ناز ئويقۇسىدىن نازىنىن،
شۇم رەقىبلەر ئويغانۇر ئىبرمىش مەن ئەفغان ئەيلەگەچ.

ئاتغاچ ئوق مىژگان بىلە زەخمىدە قان يىغلار كوزۇم،
دەردىدىن بىگانە بۇ باغرىمنى بەريان ئەيلەگەچ.

ئورۇلۇب پەرۋانەدەك باشىڭدىن ئى سۇلتان ھوسن،
ئايلانۇرمەن ھەر كۇنى يۇز مۇنچە ھەيران ئەيلەگەچ.

بولسا قۇربانىڭ نىيازى ئارزۇمدۇر جان بىرەي،
ئەيد قۇربانىڭ بولۇب بۇ جاننى قۇربان ئەيلەگەچ.

× ×

جاھاننى يارۇتۇر ئايدەك جامالىڭ ئاشكار ئولغاچ،
ئاچىلدى غۇنچىلەر كورمەككە لەئلىڭدىن باھار ئولغاچ.
ئەزەلدە نازىنىنلەر سەيدى ئىبرمىش باغ ئارا گۇللەر،
ئۇزەر باشنى گۇللەر باغ ئارا كەرەم شىكار ئولغاچ.
سۇيۇنگىل ئى كوڭۇل جەۋلان قىلۇر ئول باغ ئارا جانان،
قىلۇر گۇللەرنى بىسمىل بۇ چىمەندە گۇلئۇزار ئولغاچ.
كىرىپ گۇللەر ئارا جانان بولۇپ مەي بىلە مەستانە،
ئالۇر رەڭ لەبلەرىدىن قىپ-قىزىل گۇل ئىبتىبار ئولغاچ.

سىر شەكىم قانىدىن كوكسۈم ئاچىلىدى لالدەك گويا،
قىيا ھەم باقمىدى بۇ لالىلەر بى ئېتىبار ئولغاچ.
قىلىپ تۇغيان جۇنۇنۇم ئىشىق دەردىدىن فىغان ئەتتىم،
خازاندەك سارغارۇر كوڭلۇم مېنىڭ بى ئىختىيار ئولغاچ.
شاراب شەۋقىدىن ھەردەم ئەشىب جان رىشتەسىدىن تار،
نىگارىم ئالدىدا بىر نەغمەئى قىلماقغە تار ئولغاچ.
ئىچىپ توكمەك بىلە كوڭلۇم تىلەر لەئلى لەبىدىن مەي،
داۋادۇر دەردىمە بىر قەترە بۇ مەيدىن خۇمار ئولغاچ.
نىيازى، تەلپۈرۈپ لەئلىڭ توكەردىن قان يۇتار ھەردەم،
ئۇمىت ئولدۇر، تۇكەر ئاغزىمغە ئول لەئلدە بار ئولغاچ.

× ×

نىگارىم باشىغا قويمىش قىزىل ئالتۇندىن ئەيلەپ تاج،
ئاڭا قۇل بولغەلى شاھى جاھانلەر بارچەسى مۇھتاج.

غەمىدە ئانچە يۇرسە ئىشىق يولى ئىچرە يول تابماس،
بۇ يولدا كارۋانى ئىشقىمى جانىنى بەرگەي باج.

قاراقچى كوزلەرىڭ مىژگان ئوقىدىن جاننى قۇتقارماس،
غەرەز ئىشىق ئەھلىنىڭ كوڭلىنى ئالماقدىن قىلۇر تاراج.

كۇلەر ئەل ماڭا سەن كۇلمەيىن ئەينى غەزەپ بىرلە،
مېنى ئاشۇفتە كورسەڭ قىل تەبەسسۇم بىرلە چېھرەڭ ئاچ.

سەھەرغە تەكرۇ بولدى ئى نىيازى بولما سەن غافىل،
نىگارىڭ يوللىرىغا سىل ئەشكىڭ دۇرلەرىنى ساچ.

× ×

نازۇك ئىلكىڭدىن تىلەر كوڭلۇم مېنىڭ جانان قەدەھ،
بولماسۇنكىم ئاشكارە، سۇنغىل ئى پىنھان قەدەھ.

تەبرەسە نازۇك قەدىڭ ھەر بارە ئاندىن كوز تۇتاي،
تۇتغىل ئى بىچارە كوڭلۇمنى قىلىپ مېھمان قەدەھ.

ئەيكى، شىرىن لەبلەرىڭ تەگسە لەئلدەك مەي بولۇب،
ئالغاچ ئىلكىڭدىن ھىنا رىڭى بولۇر مارجان قەدەھ.

غۇنچەدەك ئاچىلدى بۇ كوڭلۇم غەمى ئەندۇھدىن،
بىر ئىشارەت ياشۇرۇن قىلدىك بولۇپ ھەيران قەدەھ.

بولسا ھىجرىڭدىن نىيازى ۋەسلدۇر جەننەت ماڭا،
بولدى جىسمىم ئەۋجدەك تۇتغىل بولۇپ رىزۋان قەدەھ.

× ×

يارنىڭ كويىغە بارماغلىق مۇباھ،
تەلمۇرۇپ ئالدىدا تۇرماغلىق مۇباھ.

گاھ نازۇ شىۋە بىرلە ھەر زامان،
يارغا ئوترۇ باقىشماغلىق مۇباھ.

يارنىڭ ھىجرۇ فىراقى دەردىدىن،
تا سەھەرلەر نالە قىلماغلىق مۇباھ.

دايىما يادىدا ئول سۇلتان ھوسن،
نالە بىرلە ئاھ ئۇرماغلىق مۇباھ.

ئىشق ئارا بولسا سۇلايمان تەختىدىن،
ياستانىپ تۇپراقتا ياتماغلىق مۇباھ.

سەيد قىل جانا مېنىڭ كوڭلۇمنى ئال،
قاش ياسى بىرلە ئاتماغلىق مۇباھ.

ئەي نىيازى، سەن كەبى ئاۋارەنى،
يار ئىتى سانىغا قاتماغلىق مۇباھ.

× ×

ماڭا نامېھرىباندۇر، ئوزگەلەرگە مېھرىبان گۇلرۇخ،
ئەمەسدۇر مېھرىبان ھەدەم، ماڭا نامېھرىبان گۇلرۇخ.
ھەمىشە ئاھ ۋاۋەيلا چېكىپ ئۇن يىغلىماقدىن كىم،
كوڭۇلدىن دەردى چىقماس، خاتىرىدىن ھەر زامان گۇلرۇخ.
سىرىشكىم رەڭگىدىن ئال ئولدى جىسمىم كورمەدى جانان،

دەردىا، ھىجرىدىن قىلدى بۇ يەڭلىغ باغرى قان گۇلرۇخ.
نە بولسا مەن كەبى ئاۋارە ساقلار دەردنى پىنھان،
فىغان ناللەر قىلسام ساڭا بولماس ئايان گۇلرۇخ.
چۇ ھەردەم دەردۇ مىھنەت ئىشقىدىن باشمغە ياغدۇردى،
ئۇلەرمەن فۇرقىتىدە تاپماغاي مەندىن نىشان گۇلرۇخ.
ھاياتىمغا ئەگەر بولسا مەسىھا بولغۇسى ئاجىز،
فىغان ئەيلەي ئىشتىكىل، قىلماغىل مەندىن گۇمان گۇلرۇخ.
تىگىب غەمزەڭ ئۇقى كوڭلۇمنى پارە-پارە قىلغاندىن،
كى تاپماس دەردەدىن كوڭلۇم مىنىڭ ھەرگىز ئامان گۇلرۇخ.
ئەگەرچە زەررەدۇرمەن ئىلتىپاتىڭ بولسا ئەيىب ئىرمەس،
نە بولغاي بىر نەزەر قىلساڭ ماڭا ئەي نەۋ جۇۋان گۇلرۇخ.
كىتىپ قەھرى، نىيازى، ئەمدى لوتف ئەتكەي ساڭا جانان،
تەرەھھۇم بىرلە ياد ئەيلەر سىنى ساھىب قىران گۇلرۇخ.

× ×

كورۇندى ناگىھان بىر ئىشۋە جەۋلان ئەيلەدى گۇلرۇخ،
مىنىڭ قەتلىم ئۇچۇن بىلدىم بۇ مەيدان ئەيلەدى گۇلرۇخ.

ئىشىب زەنجىر زۇلفى تۇشتى كوڭلۇم بوينىغە ئولدەم،
قىلىب كوڭلۇمنى مەھكەم ئۇزنى پىنھان ئەيلەدى گۇلرۇخ.

كوڭۇلنى جاندىن ئايرۇ ئۇزنى كوزدىن ئەيلەگەچ پىنھان،
كوزۇمنىڭ ئەشكىنى ھەر سارى غەلتان ئەيلەدى گۇلرۇخ.

ۋاپا ئىستەب جاپاسىن ئانچە تاپتى دەردىدىن كوڭلۇم،
بۇ يەڭلىغ جاپا جانىمغا چەندان ئەيلەدى گۇلرۇخ.

ئەجەبكىم ئىشىق ئارا بولغاچ نىيازى زار سەرگەردان،
جۇنۇندىن بۇ ئۇلۇك جىسمىمنى ئەريان ئەيلەدى گۇلرۇخ.

× ×

مەن دىدىم كوڭلۇم ساڭا جانانە شوخ،
لەبلەرى لەئل ئۇزى دۇردانە شوخ.

کەلگىلۇ ئەمدى كورۇپ تىندۇر كوڭۇل،
دەربەدەر قىلغاي سىنى دىۋانە شوخ.

شەمئى رۇخسارىغە ئەيلەردىن مىنى،
قىلغالى قەست ئەيلەمىش پەرۋانە شوخ.

بۇ فىراقى بىرلە ئىستىغناسىدىن،
بولماغاي يارەب ماڭا يىگانە شوخ.

مەن فىراقى ھىجرىدىن بولدۇم گەدا،
ئول ماڭا سۇلتان ئىرۇر شاھانە شوخ.

ئىزتىراب ئەيلەر تىلەب مەي بۇ كوڭۇل،
سۇن ماڭا ئىلكىڭ بىلە پەيمانە شوخ.

يالبەرىب ئەيدى نىيازى يارغە،
تاشلابان بەرگىل ماڭا بىر دانە شوخ.

× ×

بىر قىيا باقماق بىلە قىلدى مىنى دىۋانە دەرد،
قىلدى ۋاۋەيلا فىراق ئىچرە مىنى مەستانە دەرد.

ئەشك قانىمدىن بىرۇر جىسمىمغە گويا لەئل رەڭ،
ئىبل كورىگە قىب ـ قىزىل كورسەتكەلى شوخانە دەرد.

ئاھكىم كويسەم ساڭا ھىجرىڭ ئوتى كويدى ماڭا،
مەن سىنى جانان دىسەم قىلدى مىنى جانانە دەرد.

ھىجرىدىن كوڭلۇم تىلەر مەي بولسا ئىچسەم دەردىدىن،
دەفئ بولسۇن ساقىيا تولدۇر ماڭا پەيمانە دەرد.

ياد قىلدىم كىم ئول ئاي دەردى كوڭۇلدە ئانچە بار،
تەختىگاھى ئەيلەمىش سىنەم ئوزە شاھانە دەرد.

بۇ كوڭۇل غەمناكىدىن تا شادمان كوردۇم ئەنى،
بولماغاي يارەب ماڭا بۇ دەرد ئوزە بىگانە دەرد.

ئەي نىيازى دەرد ئىلە كوڭلۇم خالاس ئولماس نىتەي،
تاكى كوردۇم يارنىڭ يادى بىلە بىرخانە دەرد.

× ×

ئاهكىم قىلدى مىنى دىۋانە دەرد،
ئىشقىدا هەيران كەبى مەستانە دەرد.

ئەشك قانىمدىن بىرۇر جىسمىمدا رەڭ،
قىب ـ قىزىل كورسەتكەلى شوخانە دەرد.

بىر تەرەههۇم قىل ماڭا ئەي خۇدنەما،
ئولتۇرۇر بولدى مىنى جانانە دەرد.

شەمئ رۇخسارىڭ يارۇت ئەي نازىنىن،
ئورتىنەي قىلدى مىنى پەرۋانە، دەرد.

هىجر دەردىيۇ فىراقى ئىشقىدىن،
قىلدى كويمەكدىن مىنى مەردانە دەرد.

ساقىيا تۇتغىل لەبالەب جامى مەي،
دەفئ بولسۇن تولدۇرۇب پەيمانە دەرد.

تا فىراقىڭدىن نىيازى چىقماغاي،
كىم ۋەتەن ئەيلەب ماڭا مەيخانە دەرد.

× ×

كورۇندى ناگىمان بىر ئىشۋە كافىر كوزلەرى جەللاد،
مىنىڭ جان بىلە كوڭلۇمنى قىلىب بىر شىۋەدە بەرباد.

كوڭۇلنى قىلدى مەجنۇن ئىككى نەرگەس كوزلەرى گويا،
كى هەلقە ـ هەلقە بولۇب زۇلۇف تارى هەم بولۇر سەييياد.

قەفەس بولدى بۇ جىسمىم بۇلبۇلى جان تەلپىنۇر جانان،
فىراقىڭ ئوتىدىن هەردەم قىلۇر ئەفغان ئىلە پەرياد.

قازاي فەرھاددەك تىرناغلەردىم بىرلە غەملىڭ تاغىن،
مىنى مەجنۇن دىمەي بىخۇدلۇغۇم ھەربارە ئەيلەڭ ياد.

ئەغىرراقدۇر فىراقىم چۇن بۇ ئىككى دەرد مەندىنكىم،
بولاي غەم دەشتىدە مەجنۇن، كېزىپ تاغ ئىچرە مەن فەرھاد.

ئىمەس ئازادە كوڭلۇم قىلماغىل ئەي دوستلار مەنئ،
ئۇزۇمنى ئەيلەكىم جانان باشىدىن ئۇرۇلۇب ئازاد.

نىيازى ئاھىدىن قىلماس ھەزەر دىۋانە بىلمەسكىم،
ئۇراي بىر ئاھ كويدۇرگەي قانى مەجنۇن، قانى فەرھاد.

× ×

دەردىخا، ۋادەردىخا داد فەرياد،
زەلالەت بىرلە ئۇمرۇم ئوتتى بەرباد.

ئىلاھا كوب تۇرۇر قىلغان گۇناھىم،
ئىشىتسۇن بارچە بىر-بىر ئەيلەي ئەسناد.

نە ئىلمىڭغە ئەمەل يوق ئوتتى ئۇمرۇم،
نە ئەمرىڭنى تۇتۇب مەن ئەيلەسەم ياد.

گۇناھىم كوبدۇر، ئاندىن رەھمىتىڭ كوب،
ھەبىبىڭ ھورمىتىدىن قىلغىل ئازاد.

گۇناھىم كوب ئەغىرراق تاغلاردىن،
كوتەرمەس زەررەئى مىڭ بولسا فەرياد.

ئىمەس نەۋمىد رەھمانىر رەھىمسەن،
كەرىم زاتىڭ نىدىن قىلماس مېنى شاد.

نىيازى بولماغىل سەن رەھم ھەقدىن،
ئىشىت ئەي دەردمەند سەرۋى ئازاد.

× ×

كوڭۇلنى ئالدى ناگاھ بىر پەرىۋەش نازىنىن دىلبەر،
يۇزى ئايدۇر، كوزى چولپان، تىشى دۇررۇ لەبى شەككەر.

ياسالمىشتۇر لەتاپەت بىرلە گويياكىم مەلاھەتدىن،
جاھان رەئنالىرى ئىچرە ھەمە سۇرەتدە ئۇل سەرۋەر.

بەرابەر ھوسنەكە يوقتۇر جاھان ئىچرە تاپىلماسكىم،
ئەگەر ئىزدەر ئىسە ھوسنۇ ئىراقۇ رۇم ئىلە خەيبەر.

پەرى يا ھور غۇلمان ئىماس سۇرەتدە ئانداغكىم،
جاھان رەئنالىرى ئىچرە ھەمە سۇرەتدە ئۇل سەرۋەر.

نىدىن ئۇلمەي فراقى بىرلە كوردۇم سەرۋ نازىمنى،
بەرابەر تولغانۇر گويا ساچى سۇنبۇل، قەدى ئەرئەر.

فەلەك بىدادىدىن يەتتى جافا جانىمغا رەشك ئەيلەب،
نىقابى ئاي يۇزىگە قىلدى ئۇل جانانەگە مەرمەر.

قويدۇر زەئفىم ئانداغكىم ئاقىبدۇر لالەدەك باغرىم،
يارىب كوكسۇمنى چاك ئەتمىش تىگىب بۇ ھىجرىدىن خەنجەر.

كورەرلەر ئەل مىنى دائىم بولۇبدۇر زەئفىم ئانداغكىم،
سارىغ چېھرىمنى كوركىم زەئفىرانىدۇر يا مەگەر سەدبەر.

دەرىخا دىلبەرىم قىلسا تەرەھۇم كوز ئۇچى بىرلە،
قاتار مىژگانلەرى بولغاي نىيازى جانغە نەشتەر.

× ×

بىھەمدۇللاھ نازاكەت دىلبىرى بىر گۇلئۇزارىم بار،
نە بولغاي ئىھتىياجىم گۇلغە، قەددىن نەۋ باھارىم بار.

يۇزى ئاي، ساچلارى سۇنبۇل، لەئلىيا لەبلەرى غۇنچە،
لىبىنىنىڭ ھەسرىتىدىن قان يۇتۇب قانغا قانارىم بار.

مىنىڭ ھالىمغە ئەيلەر باغ ئارا فەرياد بۇلبۇللار،
نىگارا ئاڭلاغىل، دىۋانە يەڭلىغ ئاھۇ زارىم بار.

مىنىڭ دىۋانەئى مەجنۇنلۇغۇمغا تەگمىسۇن كوز دەب،
جۇنۇنى ئىشقىدىن بوينۇمدا يازىلغان تۇمارىم بار.

Altun

ئەگەر بولسا ماڭا بۇ ھىجرىدىن يۈز مۇنچە ئوت پەيدا،
ندىن پەرۋانەدەك ئۆرتەنمەيىن ئوتتىن نەھارىم بار.

بۇ يەڭلىغ دىلرەبا جانانە ناگاھ ئىلتىپات ئەتسە،
مەگەر كورسەم جامالىنى قاچان ئۆلمەي چىدارىم بار؟!

نىيازى دەر ئىمىش جەننەتدە مىلك ھور ئولسا كوز سالماي،
نتەي زىباۋۇ دانا، قەدىردانۇ مىھرىبانىم بار.

× ×

غەمزە بىرلە ناز ئىشۋە سەندە بار،
بۇ كەرەشمە خۇدنامالىق كىمدە بار؟
غۇنچەئى لەئلىڭغە ئەي رۇخسارى گۇل،
بۇلبۇلى ئاشۇفتە مەندەك قايدە بار؟!
جان بىرەي ئەمدى ساڭا ئەي نازەنىن،
مۇنچە دەرت بىرلە فىراقىڭ مەندە بار.
ئۆرتەنىپ خاشاكىدەك جان بەرگەنىم،
ۋەسىل بولماقتىن سىنىڭ كوڭلۇڭدە بار.
بۇ فىراقىڭ بىرلە ئەي نازۇك بەدەن،
ئەمدى جان بەرمەك مىنىڭ كوڭلۇمدە بار.
ھەرنىچە فەرياد قىلسام، يىغلاسام،
كورگەچ ئەھۋالىمنى سەندە خەندە بار.
ھىجرىدىن ئۆزگە نىيازى كوڭلىدە،
بولماسۇن يارەب بۇ جانىم تەندە بار.

× ×

بىھەمدۇللىلا فىقرلىق دولتىدىن تەخت - تاجىم بار،
جاھانىنىڭ تاجدارى شاھىغا نە ئىھتىياجىم بار؟

ئەجەب شاھانۇدۇرمەن تەخت گاھى پارە تاش ئەيلەب،
خازانە توقۇز ئەيلەب مەن قانائەتدىن خىراجىم بار.

باشىمدا سايەباندۇر ئاھ دۇدى دەشتى تاغ ئىچرە،
ھاۋايى كوۋەنى ئىستەر مىنىڭ ئوتلۇغ مىزاجىم بار.

تۇتۇب فەرھاد يەڭىلىغ كۇلبەئى ۋەيرانە تاغ ئىچرە،
بۇ يەڭىلىغ باشىمە تاج ئولدى بۇ ئوتدىن راۋاجىم بار.

مەگەر بولدۇم سەمەندەر ئورتەنىب گويا فىراق ئىچرە،
ئەگەر مىڭ قەتلە ئورتەنسە نىيازى نە ئىلاجىم بار؟!

× ×

قايسى تىل بىرلە مىنىڭدىن ناز ئىشۋە سەندە بار؟
فورقىتىڭدىن ئانچە ئوتكىم كىمدە باردۇر، مەندە بار.

نىچە ئورتەنسەم فىراقىڭ بىرلە ئەي نازۇك بەدەن،
ئانچە ئىستىغناۋۇكىم جانانە سەندە خەندە بار.

جان بىرۇرمەن غۇنچەئى لەئلىڭغە ئەي رۇخسارى گۇل،
بولغالى نالەن كەبى بۇلبۇل مىنىڭدەك قايدە بار؟

ۋەسل ئولۇر چاغدا بىرەي جانىم ساڭا ئەي نازەنىن،
ئورتەنىب ھىجرىڭدە جان بەرمەك مىنىڭ كوڭلۇمدە بار.

ئىستەسەم يوق ھىجرىدىن ئوزگە نىيازى كوڭلىدە،
مۇنچە زۇلىم ئەتمەك ماڭا جانان سىنىڭ كوڭلۇڭدە بار.

× ×

ئەي نازەنىن فىراقىڭ ئوتى مەندە بار - بار،
يۇزمىڭ جافايۇ جەۋر ستەم سەندە بار - بار.

جانۇ دىلىم غەمىڭ بىلە، كوز تەلمۇرۇب ساڭا،
سەن پادىشايۇ ھوسن ئىلە مەن بەندە، بار - بار.

سەدا ئەيلەگەن كوڭۇلنى ئىتىب مىژگان ئوقلارىڭ،
ئاسراب بۇ جانىم ئۇنىدە تەندە بار - بار.

مەن تەلمۇرۇب فىغان قىلىبان نالەلەر ساڭا،
سەندە نىتەي بۇ جىلۋە بىلە خەندە بار - بار.

جان ساقلادى نىيازى فىدا قىلغالى ساڭا،
بۇ ۋەجھىدىن ئامانەتىڭىز مەندە بار - بار.

× ×

جان بېرۇرمەن دەرد ئىلە جانا مېنىڭ ھالىمنى سور،
ھەر نىچە دىدىم ئول ئاي بى رەھىم جانانىمنى سور.

ھىجر شامى غەملەرىڭ ئورتەردە كوڭلۇم سورمادىڭ،
ھىجر تابىدىن ئۈزۈلگەن رىشتەئى جانىمنى سور.

قان يۇتارمەن دەمبەدەم كوزدىن چىقارسام نە ئەجەب،
غۇنچەئى لەئلىڭ ئۈچۈن كوزدىن ئاقار قانىمنى سور.

يەتسە فەريادىم ئاڭا رەھمى كېلۇردىن سورىماي،
قايسى تىل بىرلە دىگەي سەرۋ خىرامانىمنى سور.

مەندە بار ئوت ئۈچقۈنى تەگسە جاھاننى ئورتەگەي،
بەرقەدىكىم جا قىلۇر بۇ ئوتلۇغ ئەفغانىمنى سور.

ئورتەدى خاشاكدەك جىسىمىمنى بۇ ئىشىق ئوتىكىم،
چۈن ھارارەتدىن بولۇر بۇ باغرى بەريانىمنى سور.

ئەي نىيازى ئاسراسام كوڭلۇمدە غەمنى غەم يىمەس،
مەن دىيالمان ئاشكارە دەردى پىنھانىمنى سور.

× ×

كورەردە ناز ئىلە ئەغيارلىق ساڭا ياراشۇر،
بۇ دەرد ھىجر بىلە زارلىق ماڭا ياراشۇر.

نىتەيكى ئەتلەس زەر بىغەت باشىمغە زەررىن تاج،
كورەردە ئەل كوزىگە خارلىق ماڭا ياراشۇر.

مېنى كى يەتكۈرۈر ئېرسەڭ ئول ئايغا ئەي قاسىد،
دىگىلكى ئەيىن گىرىفتارلىق ماڭا ياراشۇر.

نىگارا گەر مەسدا ئىل مېنى دىگەي مەجنۇن،
سېنىڭ غەمىڭدە يوقۇ بارلىق ماڭا ياراشۇر.

قىلۇر نالەئى ئەفغان ئىشتىكىل، ئەي جانان،
قىلۇر ھەرنە ستەمكارلىق ماڭا ياراشۇر.

نىيازى يىغلاسا قان، دەرد ئىلە فىراق ئىچرە،
قىزارسا كوز بىلە يۇز گۇلئۇزارلىق ماڭا ياراشۇر.

× ×

ئاي يۇزۇڭنى كورگەلى مەن بەندەدۇرمەن زار - زار،
يىغلاسام ئالدىدا جانان خەندەدۇرمەن زار - زار.

ئاڭلىتاي چىنان مېنىڭ دەردىمنى ئىشىت ئەي دەردمەندە
دەفتەرى ئىشقىن ئوقۇب مەن يىغلاغايمەن زار - زار.

سۇبھى ۋەختىدە جۇنۇنۇم ئاڭلاماس بۇلبۇل كەبى،
يىغلابان فۇرقەت بىلە مەن ئويغانۇرمەن زار - زار.

نالە ئەيلەردىن مېنىڭ كوڭلۇم قۇشى ئەي دىلرەبا،
بۇلبۇلى سەرگىشتەنى مەن ئويغاتۇرمەن زار - زار.

ئىشىق دەشتىدە نىيازى بولغالى مەجنۇن كەبى،
ۋامۇقۇ فەرھاددەك ھەيران يۇرۇرمەن زار - زار.

× ×

ھوسىن ئىقلىمدا سېنىڭدەك بارمۇدۇر ئەي يار - يار،
بولماغاي يارەب سېنىڭ ھوسنۇڭگە مەندەك زار - زار.

شوخ ئول جانان مېنى سەيد ئەتكەلى مىژگان بىلە،
ئاتقالى مەن تەلبەنى ئىلكىگە ئالمىش يار - يار.

لەبلەرى شىرىن، قاشى مېھراپ كافىر كوزلەرى،
زۇلفى سۇنبۇل، رېڭى ئالما ئىككى مەڭزى نار - نار.

قەددى ئەرئەردۇر، بويى كافۇر، ئىلكى ئەبرەشىم،
يار مەھبۇبۇم مېنىڭ ھەرنە دىگەنچە بار - بار.

ئەي نٮيازى هەرنٮچە فەرياد قٮل، پەرۋايى يوق،
بولماغاي هٮچكٮم بۇيار ئالدٮدا سەندەك خار - خار.

× ×

مەئشۇقۇمنٮڭ لەبلەرٮنٮڭ زەهرى بار،
تەگسە مەست ئەيلەر، يۇرەكتە دەردى بار.

هەرنٮچە شەككەر لەبى شٮرٮن دٮسە،
بٮلكى ئاچچٮغ تٮشلەگەندە قەهرى بار.

ئولتۇرۇر لەئلٮدە گاهى تٮرگۇزۇر،
گاهى - گاهى شەررەئى خەيرى بار.

بٮرسى ئولتۇرسە، مەسهادۇر بٮرى،
غۇنچٮدەك ئاچٮلسە لەئلى رەهمى بار.

ئەي نٮيازى ئولتۇرۇر لەئلٮم دٮسە،
جان بٮرٮپ لەئلٮنى سور ئٮمكانى بار.

× ×

نوقتەدەك ئول ئارەزٮنٮڭ ئۇستٮدە ئٮككى خالى بار،
دانەئىدۇر دامى قويغان چۇن ئەجايٮپ هالى بار.

تەلمۇرۇپ ئەردى قارا خالٮڭغە خالى قالمادى،
تابدى خالٮڭدٮن كوزۇم بۇ مەردۇم ئٮچٮدە جانى بار.

ئەيلەدٮم پٮنهان دٮسەم، سٮرٮمنى قٮلغاي ئاشكار،
فـۇرقٮتٮدٮن هەر كٮچە بەرٮدە ئٮككى دالى بار.

هەر كٮچە مٮڭ نالەئى فەرياد قٮلسام، يٮغلاسام،
مۇنچە دەردٮمنى بٮر سورمادٮڭ نە هالى بار.

يەتتە دەۋزەخدۇر بۇ ئوت ئۇچقۇنچە بارمۇ ئٮكٮن،
ئورتەدى خاشەكدەك بۇ بەندەنى، ئەئمالى بار.

خاردٮن گۇل بولمادى، خالى رەقٮبلەردٮن كوڭۇل،
تاپسا گەر خالى كورۇب لوتف ئەتمەك ئٮهتٮمالى بار.

ئەي نٮيازى دامى خالٮغا ئٮلٮندى بۇ كوڭۇل،
تەلفەنۇر بولسا كوڭۇل ئۇچماقغە نە ئەهۋالى بار.

× ×

فىراق ئوتى كاباب قىلدى جىگەرلەر،
يىگەي مەئشۇق، چۈن ئەتتى ماھەزەرلەر.
فىغانىم ھەددىدىن ئوتسە دەردمەندى،
جانۇ بىلكىم جاھانلەردىن كىچەرلەر.
بولۇر سۇبھىدە قۇمرى بىرلە ساكىن،
قىلاي فەرياد ئىشتىسۇن جانىۋارلەر.
بالايى ھىجرىدىن كەلسە، قىلىپ سەبىر،
زەھەر بولسا دىگەيمەن ناشكەرلەر.
بىلىمگە باغلادىم ۋۇرقەت تانابىن،
كىرەكمەسدۇر ماڭا زەررىن كەمەرلەر.
تەرىقى ئىشق ئىچرە شاھۇ دەرۋىش،
بۇ يولدا تەڭ گادايۇ، تاجىدارلار.
فەلەك كەجرۇ ئۇچۇن كەجرۇگە مايىل،
تۇزۇك سەۋرىغە بارۇر كوب خەتەرلەر.
رەقىبلەر كورسە مەندەك ناتاۋاننى،
ساچار بىر لەھزىدە يۈز مىڭ زەھەرلەر.
قاچار كورسە رەقىب، قاچماس نىيازى،
باشىغە تەگلەسە يۈزمىڭ تەبەرلەر.

× ×

ئۇچرادى ناگاھ خىرامان بىر پەرى مەستانىۋار،
سەينەئىي باغى ئاراتۇشتى كوزۇم بى ئىختىيار.

ياشۇرۇب ئەرمىش ئامانەت ئالما دەب ئول باغبان،
ناگىھان سۇندۇم ئىلىك قوينىغە سالمىش ئىككى نار.

گۇل جامالىنى دىمەكدىن مىڭ تىلىم ئەيلەي تىلىم،
بەلكى بۇلبۇلدەك قادالغايلار سىنەمگە خار - خار.

كوردۇم ئانداغ دىلبىرى جانانە مانەندى پەرى،
تا ھاياتىم بار ئىبىنىڭ دەردى كوڭۇلدە بار - بار.

ئەي نىيازى ئول قاشى پەيۋەستە ياردىن مۇدام،
بار - بار ئىلە كوڭۇلدە يىغلاماقدىن زار - زار.

× ×

تەئەججۇپ ئەيلە بىر ئاي ئاينى قولىدا كۆتەرۈر،
هايات چەشمەلەرىن بەلكى قوينىدا كۆتەرۈر.

ئول ئاينى كور، بىلىدىن زۇلفى تارى نازۇك ئەمەس،
خىيال قىلكى ئانى ئىككى يانىدا كۆتەرۈر.

ئەمەستۇر گۇل قەددى مەئشۇق قەددىدىن نازۇك،
ئۇلۇغلۇق هورمىتى گۇل كورسە باشىدا كۆتەرۈر.

باهار بولسا كورارسەن جامال ئاشىقلار،
سابا نىقابى ئانىڭ گۇل باهارىدا كۆتەرۈر.

كوڭۇل غەممنى، يۈرەك دەردىنى ئالۇر ئۇلاشىپ،
بالايى ئىشقىنى جان جاي - جايىدا كۆتەرۈر.

بالاغا سەبىر قىل، قىلماغىل شىكايەتى ئىشىق،
فىغان نالەنى كوز ئەشك قانىدا كوتەرۈر.

قاراڭغۇ بولسا جاهان نالەئى فىغان بىرلە،
نىيازى سۈبهىنى بۇ ئاه زارىدا كوتەرۈر.

× ×

كىرمەكىم ئول باغ ئارا جەننەت دىسە جانانەسىز،
ئىچمەيىن ئابىهايات ئول دىلبەرى شاهانەسىز.

مەي تىلەر كوڭلۇم مىنىڭ بەزىم ئىچرە ساقى تاپمادى،
ئىچكەن ئوخشارمۇ ئىكىن مەينى شۇراپ پەيمانەسىز.

بازدۇرۇ مەهلىك خۇمارىم دەفئىغە مەي ئىزدەبان،
چۇنكى چىقمايدۇر هەر ئويدىن مەي تىلەب مەيخانەسىز.

دانەئىي خالىڭ كورۇب كوڭلۇم ئىلىندى ناگىهان،
قۇش قۇتۇلماس هەرنىچە قەست ئەيلەمەكدىن دانەسىز.

ئاهكىم پەرۋانەدەك باشىڭدىن ئورۇلسەم نىتاڭ،
شەمئىڭ روشەنلىگى تابماس چۇلا پەرۋانەسىز.

بىر چىراغسىز كۆلبەئى ۋەيرانەدۇر بى دەردلەر،
كىم سەدەف يەڭلىغ بولۇر ئاغزى ئوچۇق دۇردانەسىز.

ئىشىق زۇلمىدىن نىيازى ئەرز ئېتەرگە تابمادىڭ،
تابتىم ئانداغ تابمادىم جانانەنى بىگانەسىز.

× ×

ئول ئاينىڭ فۇرقىتىدىن تابمادى كوڭلۈم ئامان ھەرگىز،
كوڭۈلدىن دەردى چىقماس بولدى گويا تەۋامان ھەرگىز.

بەغىر خۇنابىدىن گويا سەرىشكىم قانغا ئورۇلدى،
ئىتىڭ باغرىمنى يەر چاغدا چۇ تاپماس قەترە قان ھەرگىز.

يىرىپ كوكسۇمنى تىرناپ گەر ئاياغى قانغا بۇلغانسا،
بۇ زەخم باغرىدىن قان ئولدى قىلما گۇمان ھەرگىز.

يىتىب ئولمەي فراقى بىرلە جىسىم قانغا بۇلغاندى،
قىيا ھەم باقمادى ئول مەئشۇق ساھىپ قىران ھەرگىز.

فىراقى شىددەتى فۇرقەت ئوتى بىدادىدىن ئولمەي،
قۇتۇلماس مىھنەت غەم ھىجرىدىن بۇ ناتاۋان ھەرگىز.

مىنى ھىجران ئوتىدىن ئانچە ئورتەب تىندى بۇ كوڭلۈم،
قۇيۇندەك سورۇۋلۇر جىسمىم، كۇلى تابماس نىشان ھەرگىز.

چۇ تابسام بىر نەفەس بۇ ئىشقىنىڭ زۇلمىنى داد ئەتسەم،
نىيازى بىرلە بولماس سەرۋ نازىم ھەمزەبان ھەرگىز.

× ×

بولسا گەر جەننەت نىتەي جانانەسىز،
تەخت ئەگەر بولسا بەھەم شاھانەسىز.

لەئلىغە يەتمەي لىبى جانانەنىڭ،
جامى جەمشىدنى نىتەي پەيمانەسىز.

مەن خۇمار ئولدۇم كورەي كوزى خۇمار،
مەست ئىرۇر كوڭلۇم مىنىڭ مەيخانەسىز.

كوڭلۇم ئالغان بىر پەرى مەستانەدۇر،
مىڭ پەرى بولسا نىتەي مەستانەسىز.

ئاهكىم ئورتەر مىنى پەرۋانىدەك،
شەمئى رۇخسارى ئەمەس پەرۋانەسىز.

خال دامىغا ئىلىندى بۇ كوڭۇل،
تا كورۇنمەي قۇش قۇتۇلماس دانەسىز.

ئەي نىيازى جان ئاياب جانانەدىن،
مەن نىتەي جاننى ئۇشول جانانەسىز.

× ×

سارىغ گۇل بولدى چىهرەم سالمادى كوز ئاشنا هەرگىز،
نىتەي، گۇلدەك جامالىن كورگەلى كورمەس راۋا هەرگىز.

چىكىب ئۇن يىغلاماقدىن ئوزگە چارە تابمادى كوڭلۇم،
فانا ئىستەر كەبى سەندىن بولەك يوقتۇر فانا هەرگىز.

داۋايى ئىشقىنىڭ دەفئىغە سورغۇم مەن تەبىب ئولسا،
فىغانكىم بى داۋا دەردىم ئۇچۇن تابماس داۋا هەرگىز.

دىگەي هەر بارە كوڭلۇم مەهرەمىم غەم، هەمدەمىم جاندۇر،
ئۇنى هەم ئورتەگەي هىجرىڭ ئوتى قىلماس ۋەفا هەرگىز.

غەمىڭ مىننەت قىلۇر غەم شامى ئىچرە بولسا هەمرا هەم،
ماڭا قىلدى غەمىڭ، مەن قىلمادىم غەمگە جافا هەرگىز.

ئىشتكاچ، دەردىدىن قىلغان فىغانىمغا قىلۇرلەر دوق،
دىگەيلەر: بۇ ناۋادىن بولما غافىل بىناۋا هەرگىز.

جامالى گۇلدىن ئەبرۇ بولسا بۇلبۇلكىم فىغان ئەيلەر،
ئەگەرچە قان يۇتار بۇلبۇل ۋەلى قىلماس ناۋا هەرگىز.

نىيازى ئانچەكىم ئەفغان بىلە ئالدىدا يالبارسا،
كى ئاچماس چېھرەسىنى ئول پەرى گۇلگۇن قەبا ھەرگىز.

× ×

بۇ كوڭۇل غەمناكىدىن شاد ئولدى جانانىم ھۇنۇز،
غەم يىمەس ئولسەم ئەگەر غەم بىرلە سۇلتانىم ھۇنۇز.

ھىجرىڭ ئوتى بىرلە بۇ دەردىمغە قويىدۇڭ داغ - داغ،
ئىشق ئوتىنىڭ دەردىدىن يوق ئەردى ئارامىم ھۇنۇز.

شام ھىجرىڭدىن كوزۇم قان يىغلاماقدىن زار - زار،
ئويغاتۇر قۇشلارنى ئويغانماس بۇ ئەفغانىم ھۇنۇز.

ئاڭلا ئەي جانانە جان ئىچرە فىراقىڭ ئاسراسام،
غەمدىن ئولماس ئاشكارا دەرد پىنھانىم ھۇنۇز.

لالە رەخلەر لالەدەك باغرىمنى گويا قىلدى باغ،
قىلمادى ئابادى كوڭلۇم ئىچرە ۋەيرانىم ھۇنۇز.

چۇن يىراقدىن ناگىھان ۋەسل ئولسا ئول جانان ماڭا،
چۇنكى تىك باققۇنچە يوق بۇ كوزدە ئىمكانىم ھۇنۇز.

ئەي نىيازى يارنىڭ گەر ئىتلەرى بولسا بەھەم،
توھفەئى باغرىمنى ئەيلەي بولسا مېھمانىم ھۇنۇز.

× ×

كورمەكىمگە بائىس نا مېھرىبانىم بولدى كوز،
بۇ سەبەبدىن ئالغالى جانانە جانىم بولدى كوز.

تا بۇ كوز چۇشمەي جامالغا جافاسى بارمىدى،
مۇنچە دەرد بىرلە سەبەب ئاھۇ فىغانىم بولدى كوز.

AltunOq

سالدى هىجران ئوتىغه ئەمدى كوڭۈل بۇزماق بىله،
بۇزغالى دۇشمەن ماڭا بۇ خانىمانىم بولدى كوز.

هەرنىچه مەقسۇدكىم بار ئەردى كوز قىلدى ماڭا،
چۇنكى گويا فىتنەئى ئاخىر زامانىم بولدى كوز.

ئانچە دىدىم مەن يامان كوز بىله باقما يارغا،
ياردىن هەرنىچه كەم بولسا گۇمانىم بولدى كوز.

كوزگه ئارامى كوڭۇل بەرمەس ئول ئاينىڭ ۋەسلىدىن،
نازىدىن نه ئىزدەبان روهى راۋانىم بولدى كوز.

ئەي نىيازى كوزلەرىڭ گاهى خىرەدۇر نەشئىدىن،
مەن كەبى بىدار ئۇچۇن ئەينى خۇمارىم بولدى كوز.

× ×

مەلاهەت بىرله كوردۇڭ ئاي يۇزۇڭ ئارامى جان ئەرمىش،
لەتافەتته يۇزۇڭ شەهدۇ شەكەر ئاندىن نىشان ئەرمىش.

لەئلىدەك لەبلەرىڭ خالى ئىبرۇر جان نۇقتەسىدەككىم،
ئالۇر جان لەبلەرىڭ خالى قۇيار داغى نىهان ئەرمىش.

كوزۇم تۇشتى يۇزۇڭگە، كويدى كوڭلۇم چۇنكى ئورتەندى،
سىنى كورمەك هامان كورسەكى كويدۇرمەك هامان ئەرمىش.

ئەجەپ، كور، ئىشىق ئارا بىچارە كوڭلۇم غەمدىن ئايرىلماس،
چۇ بىلدىم بۇ كوڭۇل ئىشىق ئوتى بىرله تەۋامان ئەرمىش.

فىراقىڭ بىرله هىجرىڭ ئاشنادۇر خەسته كوڭلۇمگە،
دىلى جانىمغە، بىلدىم، غەملارىڭ كوپ مىهرىبان ئەرمىش.

نتەيكىم ھىجىر ئارا مۇنداغ بولۇر ئەرمىش تەرىقى ئىشىق،
غەمدۇر مېھرىبان جانان، ئۆزى نامېھرىبان ئەرمىش.

دىگىل بۇ ئىشىق ئارا ئۆتتى نىيازى جان تالاشۇردىن،
بولۇبدۇر خەستە جىسمىم جان بېرۇرگە تازە جان ئەرمىش.

× ×

جامالىڭ كورگەلى جانا مېنىڭ كوڭلۇم خاراپ ئەرمىش،
فىراقىڭ ئوتىدا بولغان يۇرەك باغرىم كەباپ ئەرمىش.

ئولەرمەن بىگۇنا جانانە زۇلمۇڭدىن دىسەم ئەيتۇر:
— فىغانۇ نالە قىلماق يارغا قىلغان جاۋاپ ئەرمىش.

تاپىلماس دەردىمە چۇن نالە قىلماقدىن داۋا ئۆزگە،
ئېرۇر قەتلىم ئۇچۇن جانان ماڭا قىلغان قاباب ئەرمىش.

فىراقى شىددەتى فۇرقەت ئۆتى ھىجران تونىن دەيمۇ؟
بالايى ئىشقىدىن جانىمغا مىڭ تۇرلۇك ئازاب ئەرمىش.

ستەمدىن ئۆزگە بولماس رەھىم، جاناندىن ماڭا بىلدىم،
مېنىڭكى تالەئى بەختىم قارالىقدىن شتاب ئەرمىش.

جافايۇ جەۋر زۇلمى يەتسە ئەي كوڭلۇم فىغان ئەتمە،
تەرىقى ئىشقىدا مۇنداغ جەفالەر نە ھىساب ئەرمىش؟

نىيازى جان بېرۇر ۋەقت ئۆلدى جانانە يادىڭدىن،
چىقار ھالەتتە جان كورسە جامالىڭنى ساۋاب ئەرمىش.

× ×

بىر پەرى كوردۇم ئەجەب پەيۋەستە قاش،
كوزلەرى كافىر ئەجايىپ باغرى تاش.

سەجدەئى شۇكرانە ئەيتۇردىن ئاڭا،
سەجدە بىردۇر مىھراب ئىككى ئەگمە قاش.

بىر باشىم جانا سىنىڭ ئالدىڭدا كور،
بىر پەرى بىرلە نىدىن قىلغاي تالاش؟!

گەر قىلۇر قاشۇ كوزۇڭ ئاشۇفتە هال،
تا قوياي ئەمدى ئاياغ ئۇستىغە باش.

كەل، مىنى ئولتۇر شەهىدى ئىشىق ئولاي،
قىلغۇسى پىنهان مىنىڭ سىررىمنى فاش.

ئاه نەيلەي بولدى گويا تەۋامان،
هىجىر دەردى بىرلە كوڭلۇم نە تۇتاش.

ناز ئىلە كورسەڭ نىيازى ئاڭلاغىل،
كوڭلۇم ئالماقدىن كورۇنمىش بىر قۇياش.

× ×

پەرى كوردۇم ئەجەب شۇخانە بولدۇم مۇبتىلا قىلمىش،
ئالىب بۇ تەلبە كوڭلۇمنى گىرىفتارى بالا قىلمىش.

سالىب ئوت هىجرىدىن جان مۇلكىنى ۋەيرانە ئەيلەرگە،
كوڭۇلنى دەردى جان هىجىر بىر يەردىن جۇدا قىلمىش.

قاباب جان غەم لەشكەرى كوڭۇللەرنى قىلىب تاراج،
ياساب مىژگانلەرى سەف ئاتغالى قاشىنى يا قىلمىش.

مەلاهەت بىرلە ئالدى ئەۋۋەلى كوڭلۇمنى ئول قاتىل،
تەرەهھۇم قىلدى ئەۋۋەل، ئاخىر جەۋرى - جەفا قىلمىش

جەفاغە كىم نەسەمچە لايىقى جانانە كورمەسكىم،
كورۇب لايىق سىنى دىۋانەلەردەك بى ناۋا قىلمىش.

ۋافاغا ۋەئدە قىلدى، كوڭلۇم ئالغاندىن جافا قىلماي،
ستەمنى ئوزگەچە جان كوڭۇلگە بىۋافا قىلمىش.

ئەگەر فەرهاد ئىلە مەجنۇن مىنى كورسە قالۇر هەيران،
نىيازى ئاڭلاغىل، دىۋانە مەن دەپ ئۇ دۇئا قىلمىش.

× ×

ئاهكىم، مىژگان بىلەن جانىمغا جانان ئۇردى نىش،
بولمادى هەرگىز مۇيەسسەر يىغلاماقدىن ئوزگە ئىش.

كوز ياشىمنى كويىدە هەرسارى غەلتان ئەيلەدى،
ئەمدى ۋەسلىڭدىن كوزۇم قان يىغلاماقنى ئىزدەمىش.

چىقسا جانىم هىجرىدىن دەردىمنى يەتكۇرمەس سابا،
دەردى هىجرانىمنى ئەرز ئەيلەرگە بولدى نە قامىش.

ئاهكىم، غەم تىغىدىن چاك ئەيلەدى كوڭلۇمنى ئىشىق،
ئاللا، ئاللا يارنىڭ مۇنداق جافاسى بارمىش.

گوي ئېتىپ باشىمنى جەۋلان ئەيلەب ئوينار هەرتەرەب،
زۇلفى چەۋگانىم مېنىڭ مەيداندا جەۋلان ئەيلەمىش.

سىل ئەشكىمدىن يېغىب سۇ بىرلە مەيدان تولدىكىم،
كىم سىقىلماقدىن كېلىب بۇ يىغلاماققا ئالدامىش.

ئەي نىيازى، دەرد ئىشىق ئەيلەردە سەن سۇلتان هوسن،
چىرتىبان جانانە قاش كوز بىلە گويا قىينامىش.

× ×

كوردۇم ئانداغ دىلبىرى جانانەئى پەيۋەستە قاش،
كوزلەرى جاللاددۇر، بى رەهىم كافىر باغرى تاش.

كەئبە ئى مەقسۇدىنى ئىزدەر ئىدى هەردەم كوڭۇل،
كىم قىلىبدۇر سەجدەئى مېهراب ئەرمىش ئەگمە قاش.

دەرد مېهنەت ئوقلەرى يەتكەچ يۇرەككە دەردىدىن،
كوزلەرىمدىن دەمبەدەم ياغمىش ياغىندەك ياغدى تاش.

كورگەچ ئول ناز ئۇيقىدا تابتى مەھەل ئىككى كوزۇم،
ئول كەفە پايىغا كوز سۇرمەك بىلە قىلغاي تالاش.

ئىشىق ئەيلەردە كوزۇم گىريان كوڭۇل ھەيرانلىغ،
قىلدى كوز بىلە كوڭۇل پىنھان مېنىڭ سىرىمنى فاش.

ساقىيا، تۇت دوستلۇق، لۇتفى ئىنايەت بىرلە مەي،
قىلغايمەن بولسا بەھەم نازۇك ئاياغ ئاستىغە باش.

ئەي نىيازى، ئىشىق زۇلمىدىن دىدىلىك بولماس جۇدا،
ھىجىر دەردى بىرلە غەم فۇرقەت بىلە ئەرمىش تۇتاش.

× ×

چىرايىم تىيرە شامى بولدى ھىجران ئوتى ياندۇرمىش،
قۇرۇق جىسمىم ئوتۇندەك ئورتىبان جانىمنى كويدۇرمىش.

بۇ ھىجران ئورتەگەن جىسمىمنى جانانىمغا يەتكۇرسەم،
بالايى ئىشقىدىن ئانچە جافا كوڭلۇمگە يەتكۇرمىش.

لەبىڭ يادىدا كوڭلۇم قان يۇتۇب قاندەك قىزارىب لەب،
قۇرۇغان لەبلەرىم ھەسرەتدەكىم قان بىرلە قاندۇرمىش.

قارا قىلمىش كوزۇمنى تاكى ئالماق بىرلە مىژگانى،
نە يوقكىم ھەرتەرەب تۇغيان قىلىب سىنەمدە سۇندۇرمىش.

جۇنۇنۇم ئەمگەكىدىن ئانچە قىلدىم نالە ھەدسىزكىم،
كورۇڭ بىدادىدىن بۇ كوزلەرىم ئەشكىنى ياغدۇرمىش.

كورۇب لەئلۇ لىبىدىن گەر تىلەر جانانە بۇ كوڭلۇم،
ياقاسىن غۇنچەدەك چاك نەيلەبان ئالدىدا تەلمۇرمىش.

نىيازى نالە ئەيلەر ھىجرىدە كوب يىغلاماقدىن كىم،
تۇتۇب پەيمانە ساقى يار ئۇچۇن كوڭلۇمنى ياندۇرمىش.

× ×

ئەي سابا ئەيلەي ساڭا ھالىمنى ئەرز،
يىغلابان ئاشۇفتە ئەھۋالىمنى ئەرز.

ئاڭلا، فەريادىمنى، ھىجران تۈنلەرى،
زار-زار يىغلاي قىلىب دەردىمنى ئەرز.

ئول پەرى مىژگانلەرىنىڭ زەخمىدىن،
پارە بولغان باغرى بەريانىمنى ئەرز.

بۇلبۇلى ئاشۇفتە يەڭلىغ ئەي سابا،
قىل سەھەرلەر نالەئى زارىمنى ئەرز.

غەم بىلە ھىجىر فىراقى دەردىدىن،
يادىدا دىۋانە بولغانىمنى ئەرز.

يارىنىڭ قەسدى مېنىڭ جانىمدادۇر،
قىلغىل ئەي بارساڭ بىرەي جانىمنى ئەرز.

ئەي سابا قىلدى نىيازى ھالىنى،
ئاڭلاغىل بى رەھىم جانانىمنى ئەرز.

× ×

ناگىھان كورسەم قىلۇرمەن يارۇ جانانىمنى ئەرز،
تابىسا كوڭلۇم ئەيلەگەي بۇ دەردى پىنھانىمنى ئەرز.

ھەرنىچە قىلسا ستەم جانىمغا جانان ئۆزگەچە،
كىمگە ئەيلەي دىلرەبا سەرۋۇ خىرامانىمنى ئەرز.

ياش توكەردىن كوزلەرىم بىر-بىر قىلاي جانانەغە،
بۇ زەئىف جىسمىم كوڭۇل ھالىن كۇيەر جانىمنى ئەرز.

قايسى بىر زەئىفەمدىن تابسام قىلۇرمەن يادنى،
كويىدا مەجنۇن كەبى دىۋانە بولغانىمنى ئەرز.

ئەي سابا ئىشىق ئىچرە بۇ ھالىمنى كوردۇڭ ئۆزگەچە،
ئەيلەگىل غەم بىرلە بولغان باغرى بەريانىمنى ئەرز.

قەسدى جان ئەيلەي فىراقى بىرلەجانان ئەي سابا،
تا قۇلاق سالغىل قىلاي بۇ نامۇسۇلمانىمنى ئەرز.

ئىشىق ئارا فەرھاددەك بولدى نىيازى ئاھكىم،
قىلغايمەن مەجنۇن كەبى ھەرپارە چىرايىمنى ئەرز.

× ×

غەزەب بىرلە نىگارىم ئالدى بۇ جانىمنى قىلسام ئەرز،
قىيا ھەم باقمادى ئانچە ئەھۋالىمنى قىلسام ئەرز.

بۇكىم باغرىمنى پارە-پارە قىلدىڭ دىسەم ئول قاتىل،
نەزەر قىلماس نىتەيكىم بۇ باغرى-قانىمنى قىلسام ئەرز.

كوڭۇل بىرلە بۇ جان مۇلكىنى بۇزدى ئىشىق ئوتىكىم،
چۇ كوز سالماس مىنىڭ بۇ مۇلكى ۋەيرانىمنى قىلسام ئەرز.

جافا تىغىدىن ئولمەك بىرلە بولسامكىم شەھىد ئىشىق،
بولۇب قۇربان ئىنىڭ ئالدىدا قۇربانىمنى قىلسام ئەرز.

نە ئىستەر چارەكىم جانان ئوزىدۇر چارە لۇتف ئەتمەس،
چۇ يوق بىچارەلىكدىن ئوزگە ھەيرانىمنى قىلسام ئەرز.

چىقىب ناز ئۇيقۇدىن كورگەچ مىنى جانانە كوز سالماس،
ئوزى بىدادىدىن تۈنلەردە بىدارىمنى قىلسام ئەرز.

مەگەرچە قورقارەم كويۇڭغا بارماقدىن ئەگەر تابسام،
نىيازى دەر ئىتىڭغا توھفەئى باغرىمنى قىلسام ئەرز.

× ×

يىغلارەم شامۇ سابا دەرد بىرلە جانانىدۇر غەرەز،
دەردۇ غەم چەكمەك كوڭۇلگە مىھرىبانىدۇر غەرەز.

ياغدۇرۇر ھىجرانىدىن غەم ئوقلەرى جىسمىم ئارا،
قىلغالى جان مۇلكىنى بۇ زۇلم ۋەيرانىدۇر غەرەز.

بىر كورۇندى ناگىھان ئەمدى ياشۇنماقدىن ئولەي،
گويا مەن بى ناۋاغا داغى ھىجرانىدۇر غەرەز.

كوزلەرىم زۇلمىدا ياغدۇرمىش باغرى خۇناب ئەشك،
ئاشكارا قىلغالى بۇ دەرد پىنهاندۇر غەرەز.

زۇلفىنى قىلغاچ پەرىشان شادلىغ بولدى ئەدەم،
جانۇ كوڭلۇمنى مېنىڭ قىلماق پەرىشاندۇر غەرەز.

هەرنىچە زۇلم ستەم كەلتۇرسە ئول بىداد ئىشىق،
قىلغالى بۇ تەلبەئى بىكەسنى هەيراندۇر غەرەز.

ئەي نىيازى ئالسا جان جانان بىلە قىلما جىدەل،
بەس كورەركى ئول پەرى بۇ باغرى بەرياندۇر غەرەز.

× ×

دىلرەبا سىنەمگە مىژگان بىرلە ئات،
گەر ئاتاسەن قاش ياسى بىرلە ئات.

غەم بىلە هىجران تالاشماقدىن مېنى،
تىندۇرۇب كوڭلۇمنى جانىم فاتراق ئات.

مەقسىدى جان بەرسە كوڭلۇم ئىشىق ئارا،
قىلماغىل جانانە هەرگىز ئېهتىيات.

يارنىڭ هىجرۇ فىراقى دەردىدىن،
تابمادىم بۇ غەم بىلە هەرگىز نەشات.

جىلۋەئى جانانە ئەيلەر ئوزگەچە،
رىشتەئى جان ئولدى ئوتمەكدىن سىرات.

ئىشىق ئارا قىلسا نىيازى نەئەجەب،
ئىشقدىن قىلسا ئەجەب ئەرمەس فارات.

× ×

ئىشىق يولىغە سالىب مەن سىنەم ئىچرە بىر رەبات،
ئورتەنىب تاكىم بۇزۇلماقدىن قىلۇرمەن ئېهتىيات.

بۇ يۇرەك قانى بىلە جانۇ كوڭۇل قىلمىش يانا،
دەرد ئىلە بۇ غەم ئۇزە غەم بىرلە قىلمىش ئىنى بات.

مەنزىلى تابتى بۇ ھىجران كويدۇم، ئولسەم چىقماغاي،
تابمادى بىچارە كوڭلۇم ھىجرىدىن ھەرگىز نەشات.

بۇلدى ھىجراندىن تۇمۇغ جىسمىم ئارا يول تابماغاي،
كىم رەبات ئولدى كوڭۇل جان بىرلە ئوتمەكى سىرات.

ئەبر بارانى غەمى يەڭلىغ كوزۇمنىڭ ئەشكىنى،
ياغدۇرۇب غەم بىرلە ھەردەم جادى قىلمىشدۇر فارات.

ئىشىق كويىدا بىنا قىلدىم دەر ئەردىڭ ئەي كوڭۇل،
غەم بىلە ھىجران تالاشماقىدىن بۇزۇلغان بۇ رەبات.

يۇز بەلاغە ئۇچراساڭ كوڭلۇڭنى ئاندىن تۇزمەكىم،
ئەي نىيازى سەن بىلە جانانە قىلماس ئىختىلات.

× ×

سەن ۋافاكىم ئول پەرى جانانەدىن قىلغان تەمەئ،
ئوخشاماس غەۋۋاسۇ سىز دۇردانەدىن قىلغان تەمەئ.

كوز يۇمۇب بىخۇدلۇقۇم كوردۇڭ ئەجەب جانانەسەن،
ئىشىق ئارا ھۇشيارلىغ دىۋانەدىن قىلغان تەمەئ.

ئەمدى لال ئولدى تىلىم ۋەسفىڭ دىمەكدىن خوب ئەمەس،
بەسكى بۇلبۇلدەك فىغان پەرۋانەدىن قىلغان تەمەئ.

كۇندۇزى ئايدىن، كېچە كۇندىن تەمەئ قىلغان ناچەر،
كام ئالۇرغە لەئلىنى مەستانەدىن قىلغان تەمەئ.

ئەي نىيازى كىرمەيىن ئىچكەنچە بار جەننەتتە مەي،
يارنىڭ ئىلكىدىكى پەيمانەدىن قىلغان تەمەئ.

× ×

ۋەسلىنى زۇلف پەرىشاندىن تەمەئ،
قىلسام ئول لەئلى بەدەخشاندىن تەمەئ.

يىغلاسام ۋەسلىن تىلەردىن زار-زار،
ئۇل قىلۇر بۇ باغرى بەرياندىن تەمەئ.

مەن تەمەئ قىلماق بىلە ئۇل باغرى تاش،
قىلغۇسى ۋەسلىگە ئىماندىن تەمەئ.

ناگەھان ۋەسل ئولماسا جانان ئۆزى،
سەن كىمۇ قىلغايسە سۇلتاندىن تەمەئ.

كوڭلۇك ئالماقدىن كىچىك سۇلتان ھوسىن،
ئەي نىيازى قىلما ناداندىن تەمەئ.

× ×

قىلدى كوڭلۇم بىر پەرىۋەش زۇلفى چەۋگاندىن تەمەئ،
بولماغاي يا رەب فانا قىلغاندا ناداندىن تەمەئ.

ئۇيناتۇر كوز ھەر تەرەب قەسد ئەيلەگەچ جانانە جان،
ئاتغالى جان ھەم قىلۇر قاش بىرلە مژگاندىن تەمەئ.

زۇلفىنىڭ زەنجىرىدىن كوڭلۇمنى مەھكەم ئەيلەدى،
قىلماغىل ئازادلىغ سەرۋۇ خىراماندىن تەمەئ.

ئۇرماغىل كوب لاف كويىمەكدىن كويەرسەن ئەي كوڭۇل،
قىلسا ئوخشارمۇ ئىكىن دەۋزەخ رىزۋاندىن تەمەئ؟

دەر ئىدى لەئلىڭ مەسىھا ئاڭلا ئەي جانان ئەجەب،
ئالغالى جان ئەيلەمىش بۇ باغرى بەرياندىن تەمەئ.

مەن تەمەئ قىلماق بىلە قىلغاي تەمەئ جانانە كىم،
جان بىرىبمەن ھەم قىلاي ئول يار جاناندىن تەمەئ.

ئەي نىيازى چۇن تەكەللۇم ۋەقتى لەئلىڭدىن چىقار،
قىل لەبىڭگە دارۇ دەب لەئلىنى سۇلتاندىن تەمەئ.

AltunOq

× ×

ئانچە ھىجران ئوقدىن دەردىگە قويمىش داغ ـ داغ،
كويدۇرۇر جانۇ كوڭۇللەرنى ئوتۇندەك لاغ ـ لاغ.

بەس قۇلاق سالسام كۇتەردىن خەندە ئەيلەر ئول پەرى،
ئانچە شىددەت بىرلە كويگەندىن بولۇر ئول باغ ـ باغ.

كېچەلەر فۇرقەت بىلە ھىجران غەمى ھەم كويدۇرۇر،
ياندۇرۇر جىسمىمنى كويمەكدىن چىراغ ئوزرە چىراغ.

قىل مېنى ساقى لەبالەب مەي بىلە ئاشۇفتە ھال،
كىم ئاياب مېنى، ماڭا كەلگەندە تۇتتۇك چاغ ـ چاغ.

لوتىف ئېتىب بىر جامە مەي تولدۇر ماڭا بىخۇد بولاي،
بولسا دەرد ھەم دەفئىغە تابغۇم فەراغ ئوزرە فەراغ.

قىلدى فەريادىمنى زايەئ دەردسىز فەريادكىم،
تۇتى بولماس ھەرنىچە فەرياد قىلسا زاغ ـ زاغ.

بۇ نىيازى يارنىڭ كويىغا بارماقدىن مەلۇل،
چۇنكى قىچقىرمىش رەقىبلەر تاڭغا تەكرۇ ساغ ـ ساغ.

× ×

تابمادى كوڭلۇم مېنىڭ ئول جىلۋەگەردىن شادلىغ،
تابتى ھىجراندىن بۇزۇغ كوڭلۇم مېنىڭ ناشادلىغ.

بولماغاي ئازادلىغ جانانىنى كورمەكدىن ماڭا،
دانەئى ھالىن قىلۇر بۇ كوزلەرى سەييادلىغ.

تەگدى غەمزىنىڭ ئوقلەرى جان بىرلە كوڭلۇم دەردىدىن،
قىلسام ئەفغاندىن يېتەر جىسمىم ئارا بەربادلىغ.

ھىجىر تىغىدىن مېنىڭ كوڭلۇمنى قىلمىشدۇر ئەسىر،
بەندەئى ئىشىق ئولمىشىم كوڭلۇم تىلەر ئازارلىغ.

جانىمە دىشۋارلىغ بولمىش كوزۇڭدىن ۋاھكىم،
كوزلەرىڭ قەتلىم ئۇچۇن قىلغاي ماڭا جاللادلىغ.

قىلماغىل ئاۋارە كوڭلۇمنى سەن ئەي سۇلتان ھوسىن،
ھوكىم سۇلتاندىن يېتەر مۇلك ئەھلىغە ئابادلىغ.

ئەي نىيازى قىلغالى ئول سەرۋ قەدنىڭ ھەسرەتى،
قىلدى ۋاۋەيلا فىراق ئىچرە مېنى فەريادلىغ.

× ×

بىر پەرى گۇلنار گۇل رۇخسارلىغ،
كورگەلى ھىجرىدە تارتتىم زارلىغ.

سۇنبۇلى زۇلفىن كەمەند ئەيلەب ماڭا،
قىلدى كافىر كوزلەرى ئەييارلىغ.

ئىشۋە ئەيلەردىن گاھى كوڭلۇم ئالۇر،
زار ئىلە قىلغاي داغى ئەييارلىغ.

يەتمەسۇن كوڭلۇم خاراب ئەي نازەنىن،
سەن قاشى پەيۋەستەدىن ئازارلىغ.

مەن خاراباتى ئارا قويدۇم قەدەم،
ساقىيا، مەي تۇت ماڭا خۇمارلىغ.

ئاھكىم قىلدى مېنى بىېداد ئىشق،
ھەر كېچە بۇ نالەدىن بىدارلىغ.

گەر نىيازىغە ئىسكەندەر شاھ ئىدىن،
بەس دۇرۇر يادىغا يەتسە خارلىغ.

× ×

كوردۇم ئانداغ دىلبىرى گۇلنار گۇل رۇخسارلىغ،
تۇرفەراق بۇدۇر يۇزى ئايدۇر، قەدى رەفتارلىغ.

زار كوڭلۈمنى قىزىتماق بىرله ھىجران كويدەرۈر،
تاكى شىددەت بىرله مەن ھەم تارتادۇرمەن زارلىغ.

غۇنچەدەك باغرىم ئېرۇر قات ـ قات، فىراقى زەخمىدىن،
بولماغاي ئىشىق ئىچرە مۇنداغ زۇلم ئىله ئازارلىغ.

چۈن كۈڭۈل ھەيرانلىغى ئول سەرۋ نازىم ناز ئىله،
گاھى ـ گاھى ئەيلەگەي مەن تەلبەگە ئەغيارلىغ.

شامدىن تا تاڭغا تەكرۇ ناله ھەدسىز ئەيلەسەم،
قىلماغاي ئول يارنى ناز ئۇيقۇسى بىدارلىغ.

مىلك بەلا جانىمغه يۈزلەندى خۇمارىم زەئفىدىن،
ساقىيا بىر جام مەي بەرگىل ماڭا خۇمارلىغ.

ئەي نىيازى ھىجرىدىن غەم بىرله بولما دەردناك،
ئىشىق ئارا ۋەسلىن تىله گەر ئانچه يەتسه خارلىغ.

× ×

غەمدە ھەر كېچه سالمىش كوڭۈلگه ھەيرانلىغ،
نه ئىشىق ئەيدىكى سالۇر كۆلبەم ئىچرە ۋەيرانلىغ.

سەرىغ يۈزۈمنى كورۈب دەردىم ئەيلەدى ئىزھار،
نه دەرد ئەيدىكى قىلۇر كوزلەرىمنى گىريانلىغ.

يۈزۈمنى كورسه كۆلەردىن ئول ئاي خىجالەتدۇر،
كورۈب يۈزۈم نه سارىغ كوزنى ئەشكىدىن قانلىغ.

كوزۈم ئاقاردى، ئاقىب قان كوزۈمدىن ئەي جانان،
جافانى مۇنچه قىلىب يوقمۇدۇر مۇسۇلمانلىغ.

ئەگەرچه ھەرنه سىتەم قىلسا ئىختىيارى بار،
نىيازى بەندەسىدۇركىم، نه قىلسا سۇلتانلىغ.

× ×

قىلدى دەردىدىن مېنى جانانە كەيف،
ھىجرىدە تا بولماسام مەستانە كەيف.

تەلمۇرۇب فەرياد قىلدىم يىغلادىم،
كىم فىراقىدا بولۇب دىۋانە كەيف.

ئورتەنىب جان بەرگەلى جانانەدىن،
ئورۇلۇب بولدۇم نىچە پەرۋانە كەيف.

خەستە كوڭلۇمنى فىراقى ئورتەدى،
مەن بولاي بىخۇد ئىچىب پەيمانە كەيف.

بەزم ئارا بىر جام مەي قىلدى مېنى،
شۇم رەقىبلەر ئالدىدا مەردانە كەيف.

مۇترەبا، چەككىل ناۋا بىخۇد بولاي،
ھىجر ئىلە قىلغاي مېنى ۋەيرانە كەيف.

يار، ھىجرىڭدىن سەرىغ چېھرەمنى كور،
بۇ نىيازى بولمادى شوخانە كەيف.

× ×

تۇتۇب مەي دەمبەدەم ساقى مېنى مەستانە قىلدى كەيف،
جامالى ئەكسىدىن بىخۇدلۇغۇم دىۋانە قىلدى كەيف.

بولۇب مەجنۇن كەبى ئوزدىن كېتىب فەريادى قىلمىشمەن،
رەقىبۇ دوسيالار ئالدىدا مەردانە قىلدى كەيف.

داۋا دەب دەردىمە جانانەدىن ھەر بادە ئىچكەچ مەي،
ھەمىشە تەسبىھۇ جارى تىلىم جانانە قىلدى كەيف.

مېنى ئەريان كورۇپ بىخۇدلۇغۇم ئەيىب ئەتمەڭ ئەي ساقى،
جەبا دەب ھەر تەرەپ سۇندى ماڭا پەيمانە قىلدى كەيف.

چىكىب مۇترىب ناۋا، مەن بى ناۋانى ئەيلەدى بىخۇد،
قىلىب فەريادىدىن جان مۇلكىنى ۋەيرانە قىلدى كەيىق.

لەئلدەك لەبلەرىدىن ئالدى رەڭ مەي لەئلگۇن بولدى،
سارىغ چىھرەمنى گويا رەڭ بىرىب شوخانە قىلدى كەيىق.

نىيازى مەست سەرگەردان دىگەي باشدىن ئورۇلسەم،
جامالى شەمئىغە قىلماق ئۇچۇن پەرۋانە قىلدى كەيىق.

× ×

بارچە جامال بىر تەرەف، جانانە بىر تەرەف،
ناز - كەرەشمە بىر تەرەف، مەستانە بىر تەرەف.

يۇز مىلڭ ئەگەرچە ياقۇت كوب بولسا لەئل ھەم،
تا بولسا ھەم زۇمرەدۇ، دۇردانە بىر تەرەف.

ھەر چەند فىغان قىلسا سەھەر نالە ئەيلەسە،
بولسا ھەزار بۇلبۇل، پەرۋانە بىر تەرەف.

ئىشق بالايۇ شىددەتىدىن ئانچە كىم قىلۇر،
جەۋر - جافاسى بىر تەرەف، مەردانە بىر تەرەف.

يەتكەچ ئول ئاي لىبىگە تاپىب لەئلدىن مىراد،
ساقى شارابى بىر تەرەف، پەيمانە بىر تەرەف.

ئەگەر خانىقادا شەيىخ رىيا بىرلە قىلسا زوھىد،
بىلگىل بۇلارنى بىر تەرەف، مەيخانە بىر تەرەف.

دەفئ خۇمار قىلغالى مەي ئىزدەبان كوڭۇل،
بولدى نىيازى بىر تەرەفۇ، پەرۋانە بىر تەرەف.

× ×

باشىمە تۇشمىش بۇ رەڭ سەۋدايى ئىشق،
قىلماغاي يا رەب مىنى رەسۋايى ئىشق.

يۇزنى مەستانە هەردەم كورسەتۇر،
قىلغالى كافر مېنى تەرسايى ئىشىق.

تا چوكۇبمەن ئىشقىنىڭ دەرياسىغا،
يەتكۇرۇب تەهتىگە ئول دەريايى ئىشىق.

جان بىلە كوڭلۇم تالاشماقدىن قىلۇر،
ئول سەنەم ئالدىدا كوب غەۋغايى ئىشىق.

بىر باشىم يۇز مىڭ تۇمەن سەۋداسىنى،
ئاهكىم، قىلدى نىتەي بىرايى ئىشىق.

ۋامىقۇ، فەرهادۇ، مەجنۇنلەر قانى؟
كىم مېنىڭ بىرلە قىلۇر دەئۋايى ئىشىق.

تابماغاي ئىستەب جاهانى ئىشىق ئارا،
ئەي نىيازى سەن كەبى شەيدايى ئىشىق.

× ×

بولدۇم نىتەي غەمدە ئول ئاي تۇشكالى يىراق،
ئورتەر هەمىشە جان دىلىم دەرد ئىلە فىراق.

گاهى يولىغا كوز تىكىبان تەلمۇرۇب كوڭۇل،
يىغلاب ئاقاردى كوز، يولىدا سىزدى بۇ فىراق.

ناگاه ئېلىندى زۇلفىغە بۇ ناتىۋان كوڭۇل،
قويغاچ كوڭۇلنى قىينادى بۇ قىل بىلە تۇزاق.

غەم ئورتەدى هەمىشە بۇ جان مۇلكىنى دىسەم،
كوزدىن يىراق، كوڭلۇم ئەمەس دەردىدىن يىراق.

يەتكۇر بۇ ئەرز-هال، كوڭۇل هالىن ئەي سابا،
يەتسەڭ دىگىل: نىگارىم، سەن قويماغىل يىراق.

كورمەي غەمدە قاقشايدۇر جان ئىلە كوڭۇل،
كورمەك هامان، كويدۇرۇشى كوڭلۇمە سىناق.

گەر تىنمادى فىراقى بىلە تەلپۇنۇب كوڭۇل،
ئورتەن نىيازى، تىنسۇن كوڭۇل، قىلسا ئىشتىياق.

× ×

دىلرەبا، ئىشىق ئىچرە بولغان زەئىف بىمارىمغا باق،
لالىدەك قان باغلاغان بۇ باغرى بەريانىمغا باق.

هىجىر زەئىفدىن نىچە دەردىمنى قىلمان ئاشكار،
مىڭ-مىڭ ئولسا دەرد هەم بۇ دەرد-پىنهانىمغا باق.

لاغ-لاغ ئورتەر مىنىڭ كوڭلۇمنى ئەي نازۇك بەدەن،
بولدى، ئىشقىڭ ئوتىدىن بۇ مۇلك ۋەيرانىمغا باق.

زۇلم ئىلە قىلدىڭ نىچە جانىمغە ئەي سۇلتان هوسىن،
لۇتف قىلغىل كىم، مىنىڭ فەريادۇ ئەفغانىمغا باق.

لالەگۇن بولدى بۇ جىسمىم ياش بىلە، ئەي باغرى تاش،
ئەمدى ئورۇلدى سەرىشكىم قان-رۇخسارىمغا باق.

كىمكى ئاشىقدۇر مىنىڭ بىرلە قىلۇر دەئۋايى ئىشىق،
ئىشىق مەيدانىدا جان بەرگۇم بۇ مەيدانىمغا باق.

كىمكى ئاشىقدۇر نىيازىدەك بولۇر ئەريان كەبى،
بولمىسام ئەي نازەنىن ئاۋارە ئەريانىمغا باق.

× ×

نىتەيكى ئاه ئول ئاي قىلدى كوب خىرامانلىق،
بۇ ۋەجە بىرلە سالۇر كوڭلۇم ئىچرە ۋەيرانلىق.

قىزىل قەبا بىلە كورگەچ قىزاردى گۇل يۇزىدىن،
كوزۇمگە دىلبىرى رەئنا كورۇندى شوخانلىق.

نىدىنكى ئۇلتۇرۇبان گاهى تىرگۇزۇر هەردەم،
نە قىلسا بەندەسىدۇرمەن، قىلۇرمۇ سۇلتانلىق؟!

تەرىق ئىشقىدا جان بەرمەكىم داۋا بولغاي،
جافانى مۇنچە قىلىب يوقمىدۇر مۇسۇلمانلىق؟!

فىغانىم هەددىدىن ئۆتكەچ، — سورا، — دىدىم، — جانان،
بۇ ئاه نالەم ئىشىتمەي قىلۇرمۇ نادانلىق؟

نى هىجىر، دەرد، فىراق ئوتى بىرلە ئورتەردىن،
نە ئىشىق ئىدىكى قىلۇر كوزلەرىمنى گىريانلىق.

بۇ دەردىڭ ئىلە جاننى ئالۇرسەن ئەي قاتىل،
نىيازى جان تالاشۇردىن تىلەرمۇ ئاسانلىق؟!

× ×

....
① ....

بۇ فىراقى ئىشىق دەردىدىن گەهى،
ئاهلەر ئۇرماقدا گىريان بولمىشام.

زۇلف زۇننارىنى سالغاچ بوينۇمە،
ئىشىق كۇفغارىغا خاقان بولمىشام.

ياشىنۇپ گويا سەمەندەردەك گەهى،
ئاتەشى ئىشىق ئىچرە پىنهان بولمىشام.

بى ناۋا دەردىدە بولسام ئاڭلاماس،
مەن فىراقى بىرلە چەندان بولمىشام.

زار-زار يىغلاب گەهى ئەي نازەنىن،
تەلبەلەردەك گەهى خەندان بولمىشام.

يار ۋەسلىدىن نىيازى دەر ئىدى،
جان بىرىب جانانغا قۇربان بولمىشام.

① بۇ غەزەلنىڭ باش قىسمى يوقالغان.

× ×

ناگىهان ئۇچرادى ئول يارنى پىنهان تابتىم،
هەر نىچە تەلمۇرۇبان قالمادى ئارمان، تابتىم.

ئۇچرادى بەلكى شەب قەدرى جاهان يارۇتتى،
هوسىن ئىقلىمى ئارا يوسۇفى كەنئان تابتىم.

ئاي يۈزى ئوزرە خەت-خالىنى كورمەك بىلە،
ئارەزى سەفهەسىدە ئايىتى قۇرئان تابتىم.

ئورتەنىب جانۇ دىلىم چىقغالى يەتكەن چاغدا،
بەردى هەق يەتتى بۇ جان مۇلكىگە مېهمان تابتىم.

دەردىدىن خەستەئى بىمار ئىدى جانۇ كوڭۇل،
هىجرىدىن زەئىف ئىدى، دەردىمە دەرمان تابتىم.

مەڭا مەجنۇن بىلە پەرهادنى ئەيلەگەي تەكلىپ،
ئورتەنىب ئىشقىدا جان بەرگىلى مەيدان تابتىم.

جان فىدا قىلسا نىيازى داغى ئەيتۇر كوڭۇل:
توهفەئى يارغا مەن دەرد ئىلە ئەفغان تابتىم.

× ×

ئىزدەبان هورۇ پەرى دىلبىرى جانان تابتىم،
كىم بەرابەر قەددىغە زۇلف پەرىشان تابتىم.

قەسدجان ئەيلەدى، كافىر كوزى ناۋەك ئاتتى،
جان تالاشماق بىلە بۇ باغرىمە پەيكان تابتىم.

تەگدى مىژگان ئوقى باغرىم ئارا بولدى خاتەم،
جان ئالىب، ئورنىدا جان بولدى، يېڭى جان تابتىم.

هەرنىچە نالەئى فەرياد ئىشىتكەچ خۇشنۇد،
يارنى شاد قىلىپ، ئوزۇم گىريان تابتىم.

دەردىدىن ئاھ نىتەي نالىم ئىشتىكەچ جانان،
ئىشۋەئى ناز بىلە يارنى خەندان تاپتىم.

گۇل ئۈزە سۇنبۇل كاكۇلى قەدى چىرمانمىش،
جانىمە ئەينى بالا كافىر نادان تاپتىم.

ئەي نىيازى قىلا كور جان كوڭۇل قۇربانلىق،
كىم جامالى ئايىنىڭ ئەيدىنى قۇربان تاپتىم.

× ×

ئىشت، ئەي دىلرەبا مەن تەلبەنىڭ دەردى ئىبرۇرمۇ ھەم،
چۈ قويدۇڭ داغلار جانا مېنىڭ كوڭلۇم ئارا خاتەم.

بولۇپ مەجنۇن كەبى ئىشىق ئىچرە فۇرقەت بىرلە ئولگۇمدۇر،
مېنىڭدەك بولماغان ھىجىر ئوتىدا يارەب بەنى ئادەم.

تەرىقى ئىشىق ئارا جانانە مۇنداغ ئىلتىفات ئەتمىش،
مەگەر جەۋر جافاسى ھەر كۈنى يۈز مىڭدىن ئىرمەس كەم.

ئىشىتكەچ ئويغانۇر ئاھىمنى، قۇمرى بىرلە بۇلبۇللار،
مەگەر فەريادىم ئاڭلاردىن بولۇرلەر پارچەسى مەلزەم.

يازاي دەب نامەئى ھىجرىڭ قەلەم كاغەز ئۈزە قويسام،
يازىلماس بۇ رەقەم كاغەز يۈزى كوزلەردىن ئولغاي نەم.

نىتەي ھىجران تۈنى جانىمغا يۈز تۈرلۈك ئازاب ئەيلەر،
فىراقى ئورتەگەي غەم لەشكىرى بىرلە بولۇپ ھەمدەم.

مۇئەممادۇر دىسە قىلغىل نەزەر ھەرف ئىچرە ئەي دانا،
نىيازى نەزمىغە نەززارە قىلماسدىن بولۇپ ھەمدەم.

× ×

فىراق ھىجرىدە ئورتەر مېنى دىلئارامىم،
بۇ ۋەج بىرلە يوق ئەرمىش كوڭۇلدە ئارامىم.

Altunoq

ۋافانى ئانچە تەمەئ ئەيلەگەچ جافا كوردۇم،
هەمىشە مۇنچە جافا ئەيلەگەيمۇ جانانىم.

فىراق بىرلە ئولۇكمەن، ۋىسال بولسە تىرىك،
بىلۇرمۇ ئولتۇرۇبان تىرگۇزۇرنى نادانىم؟

ئىتىگنى كورسە يۇرەك تەبرەنىب دەر: ئەي قاتىل،
قويارمەن ئالدىگە باغرىم قىلۇرغە مىهمانىم.

فىراق ئوتىدا نىيازى بىر كەباب ئىمىش گويا،
ئەگەرچە تونمە قىلۇر هەر تەرەپدە مىهمانىم.

× ×

بەزم تۇزمەكدىن ئول ئايغا مەرهەبا كەلتۇرمىشەم،
بەلكى سوغاقدىن لەبالەب مەرهەبا كەلتۇرمىشەم.

تەشنەلەبدۇر لەئلىگۇن مەيدىن لىبىڭ ئەي نازەنىن،
غۇنچەئى لەئلىگە مەيدىن مەن داۋا كەلتۇرمىشەم.

ئاهكىم هەرنىچە تەلەۇردۇم تۇتۇب پەيمانە كىم،
يالبارىب ئەمدى بەرهەق ئول خۇدا كەلتۇرمىشەم.

مەي تۇتاردىن جىلۋەئى جانانە هەر چەند قىلسا ناز،
لەئلىگە لايىق قەدەھ ئاهەگرەبا كەلتۇرمىشەم.

بولدى لەئلى بىرلە جانان ئىلكىدە ئالتۇن قەدەھ،
ساقىيا بىلگىل قەدەھغە كىمىيا كەلتۇرمىشەم.

يارنى كورگەچ قىزىل گۇللەر توزۇب بولدى خازان،
دىلرەباغا توهفەئى مىهرگىيا كەلتۇرمىشەم.

لەئلىدىن مەي رەڭ ئىلىب رەڭ بەردى ئاي رۇخسارىغا،
قىلغامەن جانۇ كوڭۇللەرنى فىدا كەلتۇرمىشەم.

قەترە - قەترە تەر گۇلابى زاهىر ئولغاچ ياردىن،
ياغلىغىم ئىلكىمدە يەلغۇردىن سابا كەلتۇرمىشەم.

ئاڭلا فەريادىم فىراقىڭ بىرلە ئەي نازۇك بەدەن،
بىناۋالىق دەردىدىن مەن بىر ناۋا كەلتۈرمىشەم.

تۈشتى بىر ئوت ھىجرىدىن جانىمنى ئورتەر لاغ - لاغ،
بىر كورۇب جانانىنى جانىمغا بالا كەلتۈرمىشەم.

ئەي نىيازى دەر ئىمىش كورگەچ سىنى بىداد ئىشىق،
بىر كوڭۇل ئالماق بىلە يۈزمىڭ بالا كەلتۈرمىشەم.

× ×

مىنى ئەي نازەنىن ئىشقىڭ بىلە دىۋانە قىلمىش سەن،
سالىب كۆلبەمغە ھىجران ئوتىدىن ۋەيرانە قىلمىش سەن.

قىلىب فەريادلار بۇلبۇل كەبى باشىڭدىن ئورۇلسەم،
جامالىڭ شەمئىغە ئورتەب مىنى پەرۋانە قىلمىش سەن.

مىنى ئىلماقدا زۇلفۇڭ دامىغە دىۋانە ئەيلەردىن،
پەرىشان كاكۇلۇڭنى ھەر تەرەب مەستانە قىلمىش سەن.

سەمەندەر بولدى كوڭلۇم ھىجر ئوتىدا ئورتۇنۇب جىسمىم،
نىدىن مۇنچە جافا جانىمغا سەن جانانە قىلمىش سەن.

قانى فەرھاد ئىلە مەجنۇن مىنى بۇ دەردمەندلەردىن،
فىراقىڭ ئىشقىدا جان بەرگەلى مەردانە قىلمىش سەن.

كوزۇم ياشى غەمىڭدىن قانغا ئورۇلدى، بوياب قاندىن —
سەرىغ چىھرەمنى گويا قىپ - قىزىل شوخانە قىلمىش سەن.

نىيازى باشىغا بۇ شوئلەئى ھىجران تۈتاشماقدىن،
مىنى بۇ ئىشقىنىڭ مەيدانىدا شاھانە قىلمىش سەن.

× ×

قايرىلىپ جانانە باققان سەنمۇسەن،
جانىمە ئىشىق ئوتى ياققان سەنمۇسەن.
تەگدى مىژگان ئوقلارى ئەي باغرى تاش،

قاشى ياسى بىرله ئاتقان سەنمۇسەن.
پەردەئى ئەسمەتته دەر ئەردى سىنى،
ئىشۋەئى ناز بىرله چىققان سەنمۇسەن.
ئاي يۇزۇڭ كورمەكدە بار ئەردى نىقاب،
كورسەتىب چىهرىڭنى ئاچقان سەنمۇسەن.
بىر قاراب هالىمغا رەھم ئەتمەي مىنىڭ،
چىرتىبان قاشىڭنى چاتقان سەنمۇسەن.
جىلۋه ئەيلەردىن گاهى ناز ئەيلەبان،
ياشۇرۇب يۇزنى ئۇياتقان سەنمۇسەن.
شۇكرى، ۋەسلىڭدىن يىقىلدىم، ئۇلمەدىم،
قورقۇبان كەينىڭگه قاچقان سەنمۇسەن.
ئەي نىيازى بولمايىن غەۋۋاس ئىشىق،
هىجىر دەرياسىدا ئاققان سەنمۇسەن.

× ×

فىراقىڭ ئىچره ئەردىم، ناگىهان بەرباد قىلمىش سەن،
غەم - ئەندۇهدىن كوڭلۇمنى گويا شاد قىلمىش سەن.

غەم - هىجىر، فىراقىڭ ئىچره كوڭلۇم ئىردى گويا قۇل،
ئالىب كوڭلۇمنى بۇ غەم هىجرىدىن ئازاد قىلمىش سەن.

فىراقىڭ دەشتىده بولغايمۇ مەن يەڭلىغ ئۇشول مەجنۇن،
مىنى دىۋانەئى غەم تاغىدا فەرهاد قىلمىش سەن.

كوڭۇل هەيران، كوزۇم گىريان، قىلىبسەن جاننى سەرگەردان،
بۇزۇق كۇلبەمنى گويا هىجىر ئىله ئاباد قىلمىش سەن.

كوڭۇل هەرنىچەكىم پەرۋاز قىلماقدىن قۇتۇلماس جان،
ئىكى نەرگەس كوزۇڭنى ئەي پەرى سەييياد قىلمىش سەن.

ئىشىڭغه توئمه باغرىم توهفه ئەيلەر چاغدا بۇ كوڭلۇم،
دەرىغا كويدۇرۇب ئىشىق ئوتىدا بەرباد قىلمىش سەن.

ماڭا هىجىر ئوتىدىن هەرنىچه كەلسه ئانچه ئورتەنگۇم،
دەر ئەردىڭ ئەي نىيازى بىر كورۇب فەرياد قىلمىش سەن.

× ×

ئۇزۇڭنى كورسۇتۇبان ناز ئىلە خىرامانسەن،
قىلىب يۇزۇڭنى گاهى ياشۇرۇب پۇشايمانسەن.

ئۇتەردە جىلۋە قىلىب نازئىلە كورۇندۇڭكىم،
نەخۇد نامايى خىرامان كوزۇمدە جانانسەن.

بالايى ئىشىق ئىرۇر جانغا سالدىڭ ئەي قاتىل،
نە قىلسا بەندىگە لايىق قىلۇرغا سۇلتانسەن.

تالاشتى جان كوڭۇل سەدقىڭ ئۇلغالى جانان،
بۇ ئىشىق بىرلە بۇزۇغ كۇلبەم ئىچرە مېهمانسەن.

فىغانىم ئۇتىدا ئۇرتەب فەلەكنى قىلغۇمدۇر،
بۇ ئىشىق ئاتەشى بازىن قىلۇرغە خەندانسەن.

جامالىڭ ئەكسى تۇشۇب كوزنى ئەيلەگەچ تىيرە،
كوزۇمدە غايىب، كوڭلۇم ئىچرە پىنهان سەن.

دىمەڭ مۇنچە فىراق ئۇتى بىرلە ئۇرتەنسەم،
نىيازى نازى بىرلە ئۇرتەنۇرسە، خەندانسەن.

× ×

بولغالى دىۋانەمەن بۇ بائىسى جانانەسەن،
كورگەلى هوسنۇڭنى مەن قىلدىڭ مېنى دىۋانەسەن.

كويدۇرۇب هىجرىڭ مېنى يۇزمۇنچە هەركۇن ئەي پەرى،
ئۇرتەنەي شەمئىڭغە مەن قىلغىل مېنى پەرۋانەسەن.

ئانچە ئەهۋالىم دىمەكدىن ئاڭلاماي ئەي باغرى تاش،
يالبارىب ئالدىڭدا مەن، تۇردۇڭ ئەجەب مەستانەسەن.

بۇبالايى ئىشىق ئارا هىجرىڭدە كويمەكدىن مېنى،
ئۇرتەنۇرمەن دەرد ئىلە قىلدىڭ مېنى مەردانەسەن.

یالباریب ئالدیڭدا جان بەرگەي نیازی ئەمدی قىل،
تا بولاي دیۋانەمەن توُتغىل ماڭا پەیمانەسەن.

× ×

کورگەچ ئەھۋالىم دیدی جانانە: — سەن،
موُنچە دەرد بیرلە نیچوُك دیۋانەسەن؟

ۋایکیم ئەي نازەنین سەن خوُد نەما،
بائیسی دیۋانەگە مەستانەسەن.

قاشلاریڭ میھراب، کافیر کوزلەریڭ،
لەبلەریڭ لەئلوُ، ئوُزوُڭ دوُردانەسەن.

شەمئی روُخساریڭدا ھەردەم ئورتەبان،
قىلدیڭ ئوت ئیچرە مینی پەرۋانەسەن.

جان بیروُر ھالەتدە توُت، بیخوُد بولاي،
کیم لەبالەب تولدوُروُب پەیمانەسەن.

قىلدیڭ ئەي بیچارەسەن دەئۋایی ئیشق،
ئیشق مەیدانیغا کیر، ریزانەسەن.

ئەي نیيازی ئیشقیدین قىلسا سوئال،
بەر جاۋابی، ھیجریدین مەردانەسەن.

× ×

ئەي جاھان ئەللامەسی نەزم ئەھلینیڭ گوُمراھی مەن،
غەم بیلە مەن ئاشنایوُ دەردنیڭ ھەمراھی مەن.

ھیجریدین قىلدی مینی دیۋانە جانان ئوزگیچە،
ھەرنیچە قىلسا سیتەم جانانە، بی پەرۋاھی مەن.

کیم دوُروُر مەن تەلبەئی دیۋانە یەگلیغ ئیشق ئارا،
ئیشقینیڭ دیۋانەسی بوُ دەردنیڭ دیلخاھی مەن.

گەرچە فەريادىم - فىغانىم ئاڭلاماقدىن ئەندەلىب،
گاھى بۇلبۇللار فىغان ئىچرە سەھەردە، گاھى مەن.

تەبرەنۇر بولدى يۇرەك جانانە چىقتى تۇيمادىڭ،
ئەي نىيازى ئانچە دەر ئەردىڭ ئۇل ئاي ئاگاھى مەن.

× ×

گۇل ئاچىلمىش باغ ئارا ئەي گۇلئۇزارىم قايداسەن؟
كورمەي ئاچىلمىش مېنىڭ كوڭلۇم نىگارىم قايداسەن؟

ھەرنىچە ئاچىلدى گۇل كوڭلۇڭ ئاچاردىن ئەي پەرى،
بىر كورۇب ئاچىلمىغان ئەبىر باھارىم قايداسەن؟

ئاچىلىب گۇللەر نازاكەت باغ ئارا بولمىش باھار،
بىر قەدەم كەلتۇرمەيىن نازۇك نىھالىم قايداسەن؟

ئىشتىياق ئەيلەب قىلۇر گۇل پارە - پارە سىنەسىن،
ئۇزمەدى جانانە دەب، ئەي نەۋ جۇۋانىم قايداسەن؟

كىم سابا يەتتى سەھەر كىرگەيمىكىن جانانە دەب،
كىر خىرامان تەبرەنىپ، كوزى خۇمارىم قايداسەن؟

گۇل خىجالەتتە ئېرۇر كورسە سېنى بۇلبۇل مېنى،
مەن كورۇب فەرياد ئېتەي شىرىن زەبانىم قايداسەن؟

ئەي نىيازى تابمادىڭ ئىزدەپ جاھاندا يارنى،
باقماغان بىر گۇل ئارا قالدى گۇمانىم قايداسەن؟

× ×

ئەي كوڭۇل يارنىڭ ۋافاسى قالدىمۇ؟
قىلماغان جانغا جافاسى قالدىمۇ؟

ئاتماغان سىنەمگە ئۇل پەيۋەستە قاش،
مىژگان ئوقى، قاشى ياسى قالدىمۇ؟

پارە بولغان كۆكسۈمە پەيكانىدىن،
قىلماغان يارنىڭ داۋاسى قالدىمۇ؟

ئۆرتەنىپ ھىجرىدە كۆل بولماق بىلە،
جانۇ كوڭلۈمنىڭ سافاسى قالدىمۇ؟

جان فىدا قىلدىڭ دەرئەردىڭ ئەي كوڭۈل،
بولماغان جانان فىداسى قالدىمۇ؟

يار كويىدا قەلەندەر بولغالى،
مەندىن ئۆزگە بىناۋاسى قالدىمۇ؟

يار ھىجرىدە نىيازى ئۆرتەنىپ،
تارتمىغان ئەمدى جافاسى قالدىمۇ؟

× ×

جاھاندا دىلبىرى رەئنا سىڭىدەك يار بولغايمۇ؟
جامالىڭ شەمئىغە پەرۋانە مەندەك زار بولغايمۇ؟
بولۇپ ئاۋارەئى بىخانۇمان بىچارە مەن يەكلىغ،
فىراقىڭ دەشتىدە مەندەك خارابى خار بولغايمۇ؟
بىراۋكىم ئىشقىدا ھىجرى بىلە ھەرنىچە ئۆرتەنسە،
مېنىڭدەك ئۆرتۈنۈپ ھىجرىدە يوقۇ-بار بولغايمۇ؟
ھارام ئەيلەب كوزۈمگە ئۇيقۇنى جانانە يادىدىن،
مېنىڭدەك تەلبەئى ئالەمدە شەب بىدار بولغايمۇ؟
ۋەلى ئويغانمادى فەريادىمە ناز ئۇيقۇسىدىنكىم،
فىغانۇ نالەلەر قىلسام سەھەر بىدار بولغايمۇ؟
فىغان، ئاھ، ۋاۋەيلا دىمەكدە قۇمرى، بۇلبۇللار،
ھارام ئەيلەب كوزىگە ئۇيقۇدىن بىزار بولغايمۇ؟
ۋۇجۇدۇم ئورتەبان ئىشق ئوتىدىن قۇتقاردىڭ ئەي جانان،
رەقىب رۇسياھ كورمەككە كەم دىدار بولغايمۇ؟
ناۋا ئەيلەردە ھىجران شىددىتىدىن بىناۋالارغا،
ئىشەرمەن قاتمۇ-قات جان رىشتەسىن تار بولغايمۇ؟
نىدىن ئولمەي فىراقىڭ بىرلە بولدى زەئفىران چېھرەم،
نىيازى يىغلاسا قان ياشىدىن گۇلنار بولغايمۇ؟

× ×

كويىدا سايە كورگەچ بۇ يۇرەك جانانە بولغايمۇ،
كورۇب شەمئى جامالىنى بۇ جان پەرۋانە بولغايمۇ؟

ھەمىشە تەلمۇرۇپ يوللارغا گويا تەلبەلەر يەڭلىغ،
مېنىڭدەك تەلبەغە ئالەم ئارا دىۋانە بولغايمۇ؟

باشىم بىرۇ، غەمىڭ مىڭ بولدى نەيلەي ئەي دىلئارامىم،
غەمىڭ بىرلە مېنىڭدەك سەرگىران ۋەيرانە بولغايمۇ؟

ئەگەرچە دەشت سەھرا ئىزدىگەن فەرھاد ئىلە مەجنۇن،
فىراقىڭ دەشتىدە مەن تەلبەدەك ئەريانە بولغايمۇ؟

جۇنۇنى دەفئىغە بولدى كوڭۇل مەيىنىڭ گىرىفتارى،
نىيازى ياستانۇر پەرۋانىدەك مەيخانە بولغايمۇ؟

× ×

ھىجرىدىن جانىمغە جانان ئۇزگەچە،
ئۇت سالىپ بولدى خىرامان ئۇزگەچە.

زۇلفىنى ناگاھ پەرىشان ئەيلەدى،
قىلغالى كوڭلۇمنى ھەيران ئۇزگەچە.

جىلۋە ئەيلەردىن گاھى نازۇك بېلى،
تولغانۇر زۇلفى پەرىشان ئۇزگەچە.

ئاھ، ۋاۋەيلا دىمەكدىن ئىشىق ئارا،
ئاسرادىم دەردىنى پىنھان ئۇزگەچە.

ھەرنىچە قىلدىم فىراقى دەردىدىن،
ئاڭلاتىب فەريادۇ ئەفغان ئۇزگەچە.

ۋايكىم، دەردۇ فىراقى، ئىشقىدىن،
كويدۇرۇر جانىمنى چەندان ئۇزگەچە.

ئەي نىيازى نالە ھەدسىز ئەيلەسەڭ،
ئۇل پەرى قىلغايمۇ خەندان ئۆزگەچە.

× ×

ناگىھان كوردۇم ئەجەب جانانە بولدۇم ئۆزگەچە،
بىر كورۇب شەيدا كەبى دىۋانە بولدۇم ئۆزگەچە.

تا كوزۇم تۇشكەچ جامالىڭ شەمئىنى يارۇتمادىلىڭ،
ئورتەنىپ ئىشىق ئوتىغا پەرۋانە بولدۇم ئۆزگەچە.

ۋەكى بولدۇم ئىشىق ئارا دىۋانەلەردەك ۋايىكىم،
مەست لايەئقىل كەبى مەستانە بولدۇم ئۆزگەچە.

جانۇ كوڭلۇم بىرلە جىسمىمنى ئوتتۇندەك ئورتەدىلىڭ،
كىم سالىب ھىجرىڭدىن ئوت، كويدۇم نىگارىم ئۆزگەچە.

ۋايىكىم، جانانەنىڭ دەرد، فىراقى، ئىشقىدىن،
بولغالى ئەريان كەبى دىۋانە بولدۇم ئۆزگەچە.

كور مىنى مەيداندا جەۋلان ئەيلەب ئەي نازۇك بەدەن،
قان ياشىمدىن رەڭ ئالىب شوخانە بولدۇم ئۆزگەچە.

ھىجر تىغىدىن نىيازى بولسا يۈزمىڭ پارە قىل،
تا شەھىد ئىشىق ئولاي مەردانە بولدۇم ئۆزگەچە.

× ×

سالدى بىر ئوت ھىجرىدىن جانىمغا جانان ئۆزگەچە،
چىرماغان قەددىنى كاكۇل بىرلە نادان ئۆزگەچە.

ئورتەدى جانۇ دىلىم، بەلكى جاھاننى ئورتەگەي،
گەھى ـ گەھ زۇلفىن ئەتىب قىلغاندا خەندان ئۆزگەچە.

گەھى فەرياد ئەيلەبان گاھى كۇلەردىن يىغلاسام،
كىم تەبەسسۇمدىن كۇلۇب كەلگەي خىرامان ئۆزگەچە.

بۇلبۇلى سەرگشتەدەك فەرياد قىلسام قىلما ئەيىب،
دەرد ئىلە قىلغۇم نىچە فەرياد ئەفغان ئۆزگەچە.

ئىشق سىرىن ئاشكارە قىلدىڭ ئەي نازۇك بەدەن،
ئاسرادىم دەردىڭنى بۇ كوڭلۇمدە پىنهان ئۆزگەچە.

ئىشق دەردىيۇ فىراق ئەندۇھى بىرلە تارتقاسەن —
ئەي نىيازى يارنىڭ دەردىنى چەندان ئۆزگەچە.

× ×

كوزۇم ناگاھ تۇشۇب پەيۋەستە قاشقە،
ئەسىر ئولدى كوڭۇل بىر باغرى تاشقە.
جافا جانانەدىن جانىمغا كوبدۇر،
فىراقى بىر ساردۇر، دەردى باشقە.
قاتار مىژگانلەرى ناگاھ تۇزۇب سەپ،
مىنى جانان غەمى ئالدى قاباشقە.
ئەگەرچە قايرىلىب قىلسا تەرەھھۇم،
خۇدايى جانىم ئالسۇن بىر قاراشقە.
بىرۇر ئەرمىش دىبان ھوسىن زاكاتى،
كوڭۇل جان بىرلە قالمىش ئالدىراشقە.
كورۇب دىۋانە دەردىڭ بىرلە مەجنۇن،
رەقىب رۇسياھ ئالدى سوراشقە.
مىنى دىۋانەئى ئەر يان كورەردىن،
جاھان ئەھلى ئارا تۇشتۇم تالاشقە.
تاماشا قىلغاي ئول بىرەھىم، بىدەرد،
نىيازى جان فىدا قىلسە قوياشقە.

× ×

كوزۇم چىقسۇن ئول ئايدىن ئۆزگە كوز سالسام يەنالارغە،
فىدايى جانىم ئالسۇن كوز ئۇچى بىرلە قەرالارغە.

رەقىب تىغىنى ھەردەم مىنىڭ باشىمغە ياغدۇرسا،
نىگارا قىستۇراي گۇل ھەر تەرەب بولغان يارالارغە.

گىرىفتارۇ، ئەسىرۇ دەردمەند ئەيلەب مىنى يارەب،
فىغانىم ئاھ، ۋاۋەيلا دىمەكدىن بىۋەفالارغە.

AltunOq

قىلۇرمەن ئارزۇ، ۋەسلىغە يەتمەكلىك ئەمەس مۇمكىن،
قىلىب ھەسرەتدە كوڭلۇم ئورتەنۇردىن بۇ جەفالارغە.

نىيازى ئانچە دەردىڭدىن قىلۇر فەرياد، ۋاۋەيلا،
ساڭا جانا راۋامۇ جەۋر قىلماق ئاشنالارغە؟

× ×

نىدىن ئورتەنمەيىن كوردۇم نىگارىمنى راۋاق ئىچرە،
ئاچىلمىش ئالدىدا گۇل رەڭ - بەرەڭ ئالتۇن تاباق ئىچرە.

تەكۇللۇم بىرلە ئاچتى غۇنچەيۇ لەئلىنى تەبرەندى،
كورۇب ناگاھ جامالىنى قالىبدۇرمەن فىراق ئىچرە.

لەئلىدەك لەبلەرى بەلكى جامالىغا بارابەر يوق،
ئەگەر نەققاشى تەرھ ئەيلەردا چىن، شام، ئىراق ئىچرە.

لىبىگە غۇنچە، سۇنبۇل ساچلارىغا بولسا ئوخشارمۇ،
بۇ رەڭ پەيۋەستە ئەبرۇيى قاچان بولغاي فىراق ئىچرە.

تاپىلماس سەن كەبى جانانە ھەرچەندە ئىزتىراب ئەتسە،
ئەگەرچە دەشت قىفچاق بىرلە قەۋمىيۇ ساياق ئىچرە.

تەرەھھۇم بىرلە ئالدىڭ ئەۋۋەلى كوڭلۇمنى ئەي قاتىل،
كوزۇم ھەم قالماسۇن بۇ تەلمۇرۇردىن ئىشتياق ئىچرە.

كى سەندىن ئوزگەگە بەلكى نىيازى سالماسۇن كوز دەب،
قارا خالىڭنى مەردۇم ئەيلەدىم جانا قاراق ئىچرە.

× ×

تىگىبدۇ ناۋەك مىژگان ماڭا قاش ئاتقۇنچە،
فىراقى ئورتەدى جانىم مېنى تاڭ ئاتقۇنچە.

ئەگەرچە جاننى تىلەرسەن ئالۇرغە ئەي دىلبەر،
يېتىبدۇر چىقغالى جانىم ئوزدىن ياراتقۇنچە.

قىلۇرسە ھەرنىچە ئەفغان ماڭا سەۋدايى كوز،
ھەمىشە يولىغا تەلمۈر مېنى قاراتقۇنچە.

يۇرەك باغرىنى قىلاي پارە-پارە جىسمىم ئىچرە،
كى ھىجر فىراقى ئوتىنى تاراتقۇنچە.

مىنى كى ئولتۇرە دەردى ئەي سابا يەتكۇر،
نىيازى جان تالاشۇر يارى بىر سۇراتقۇنچە.

× ×

يازاي بىر نامەئى ئول سەرۋ قەددى نەۋ باھارىمغە،
ئوزىنى كورسۇتۇب ئوتلارنى سالغان خەستە جانىمغە.

ئەمەس نازۇك بىلىدىن زۇلۇف تارى، غۇنچە ئاغزىدىن،
يىلاندەك چىرماشىبدۇر كاكولى ئول گۇل ئۇزارىمغە.

سىنىڭ يادىڭدا ھەردەم قان يۇتاردىن قانمادى كوڭلۇم،
ئومىدىم بار ئىدى لەئلۇ لىبىڭدىن بىر قانارىمغە.

ساڭا ئەي نازەنىن مىڭ نالە قىلسام قىلمادى تەئسىر،
چاقىندەك ئورتەنۇر تۇشسە فەلەك ئوتلۇغ فىغانىمغە.

رەقىبلەر بىرلە كەلسە ھەرنىچە ئەغيارىدىن ھەردەم،
باشىمغا مىڭ قىلىچ كەلسە گۇمان ئەتمە يانارىمغە.

ھەمىشە جىلۋە بىرلە جان ئالۇرغە ئىختىيارىڭ بار،
مىنىڭ كوڭلۇم ئالۇردىن بارمادىڭ بىر ئىختىيارىمغە.

نىيازى ھالىنى سورغايمۇ بىر جانانە جان بەرسەم،
دىبان قويدۇم قەلەم، كاغەز ئۇزە يەتكەيمۇ ھالىمغە.

× ×

فىراقىڭ لەھزە-لەھزە شىددىتىدىن قىلدى ئاۋارە،
نە بولغاي بىر كورۇب ھالىمغا جانان قىلسا نەززارە.

نىدىن ئولغاي فىراقى بىرلە ئورتەندى دىلۇ جانىم،
بۇلۇب مەجنۇن كەبى دىۋانەدەك ھىجرىدە بىچارە.

ئول ئایکىم ئىشقىدا جان بەرمەکىمگە قىلمىسا باۋەر،
قىلاي سىنەمنى ھىجران تىغىدىن ئالدىدا مىلڭ پارە.

خىرام ئەتکەچ نىگارىم يوللارى گەرد ۋۇبار ئولسا،
یاسای سۇ ئەشکىدىن کوزنى قىلىپ ھەر دەمکى بىردارە.

نىيازى بەرمەدى جان دەب نىگارىم کورمە خار ئانداغ،
فىدا قىلدى ساڭا بۇ ناتىۋان جانىنى ھەر بارە.

× ×

پەرى کورۇندى کوزۇمگە قىزىل قەباسى بىلە،
کى گاھى سارغارادۇر کوڭلۇم چىھرەم ئەدئاسى بىلە.

نىتەيکى سەيد قىلىپ کوڭلۇم ئالدى ئول قاتىل،
ئوتەردە جىلۋە قىلىب کاکول ئەژدىھاسى بىلە.

کوزىگە تەلمەرەدۇر يالبارىب کوڭۇل ھەردەم،
کى مىژگان ئوقىنى ئاتماقىقا قاش ياسى بىلە.

يۇرەکنى ھەرنىچە پەيکانى ئەيلەگەچ پارە،
بۇ دەرد بىرلە جانىم چىقاردى ياراسى بىلە.

داۋايى دەردىم ئۇچۇن ئانچەکىم جافا قىلمىش،
نە داغلار قويۇبان ئىشقىنىڭ داۋاسى بىلە.

کوڭۇل ئالۇردا مەسىھا دىسەم ئىمىش قاتىل،
نىدىنکى قالمادى جانىم بۇ رەڭ جەفاسى بىلە.

فىغانکى ئاھ نە ئەيلەي رەقىبلەر ئويغاندى،
نىيازى ۋەسىل بولۇر چاغدا ئاشناسى بىلە.

× ×

بىر پەرى جانانغا بولدۇم مۇبتەلا،
دەردىدىن ئەفغانغا بولدۇم مۇبتەلا.

زۇلفىدۇر سۇنبۇل، قەدى نازۇك نىھال،
بىر كورۇپ چەۋگانغا بولدۇم مۇبتەلا.

قاشلەرى پەيۋەستەدۇر ئەينى ھىلال،
ئول كوزى چولفانغا بولدۇم مۇبتەلا.

غۇنچەئى لەئلىنى كورگەچ ناگىھان،
ئول پەرى خەندانغا بولدۇم مۇبتەلا.

بىر كورۇب بەندەئى ئىشق ئولمىسام،
مەن نىدىن سۇلتانغا بولدۇم مۇبتەلا.

بىر كورۇب مەن ئول پەرى رۇخسارىنى،
ئافەتى دورغانغا بولدۇم مۇبتەلا.

ئەي نىيازى ئىشق دەردىدىن دىمە،
بىر كىچىك نادانغا بولدۇم مۇبتەلا.

× ×

ناگىھان كورگەچ مىنى بىر جىلۋەدە كويدۇردىكىم①،
ئافەتى جاندۇر ئەجەب نادانغا بولدۇم مۇبتەلا.

يۇزى گۇلدۇر، ساچى سۇنبۇل، قەددىدۇر نازۇك نىھال،
ئاھكىم ئول لەبلەرى مارجانغا بولدۇم مۇبتەلا.

قايىسى تىل بىرلە دىيىن ۋەسفىڭنى ئەي نازۇك بەدەن،
قاشى مىھراب، كوزلەرى چولفانغا بولدۇم مۇبتەلا.

جىلۋە ئەيلەردىن تەبەسسۇم بىرلە ئاچتى غۇنچە لەب،
قەھقە بىرلە ئول لىبى خەندانغا بولدۇم مۇبتەلا.

ئەي كوڭۇل پىنھان مىنىڭ دەردىمنى قىلدىڭ ئاشكار،
ۋايكىم بۇ دەرد ئىلە ئەفغانغا بولدۇم مۇبتەلا.

① غەزەلنىڭ ئالدىنقى بىر بېيىتى كاتىپ تەرىپىدىن چۇشۇرۇپ قويۇلغان بولۇشى مۇمكىن.

ئەي نىيازى سەن كىمۇ، بۇ ھىجىر ئىلە جانانە كىم؟
مەن گەدايىكىم نىدىن سۇلتانغا بولدۇم مۇبتەلا.

× ×

بىر كورۇپ بولدۇم نىتەي قاشى قاراغە مۇبتەلا،
دىلبىرى پەيۋەستە قاش، كوزى قاراغە مۇبتەلا.

ئافەتى جاندۇر ئەجەب جانانە كوردۇم ئوزگەچە،
بولماغاي ھىچكىم مىنىڭدەك بۇ بالاغە مۇبتەلا.

بىر كوزۇم تۇشكەچ جامالى شەمئىغە پەرۋانەدەك،
ئورتەنىپ بولغايمۇ مەن يەڭلىغ بالاغە مۇبتەلا.

كوڭلۇم ئالغاندا دىدىم قىلغاي ۋافا جانانەكىم،
ۋاھكى بولمىشمەن نىتەي بىر بىۋافاغا مۇبتەلا.

بىر ۋافاكىم ھەرنىچە كوز تۇتتۇم، ئاندىن كورمەدىم،
بولغالى جاتۇ كوڭۇل بۇ دىلرەباغا مۇبتەلا.

ئاھكىم، كافىر كوزى قاش ياسىدىن ناۋەك بىلە،
ئاتتى گەر پەيكانەدىن بولدۇم يارغە مۇبتەلا.

ئەي نىيازى يار ئەگەر گەر ئالسا جانىڭ غەم يىمە،
جان بىرۇر ھالەتدە سەن بول جان فەناغە مۇبتەلا.

× ×

كوردۇم، ئەجەب بىر ئافەتى جان قىلدى مۇبتەلا،
كويدى كوڭۇل ھەمىشە بۇ جان بولدى مۇبتەلا.

بۇلبۇل كەبى فىراقىڭ بىلە نالە ئەيلەبان،
دەردىڭ بىلە ھەمىشە فىغان قىلدى مۇبتەلا.

گەر تۇيماسۇن رەقىب بۇ كوزۇم ئەشكىنى دىبان،
تا يىغلابان بۇ ئەشكىنى قان قىلدى مۇبتەلا.

شاد ئول، ئول ئاي فىراقى بىرله ئەي كوڭۇل،
سەندىن بولەك بىراۋنى قاچان قىلدى مۇبتەلا.

ئەمدى نىيازى كوز قانىدىن قانمادى كوڭۇل،
فەرياد ئىتىب بۇ سىرنى نىھان قىلدى مۇبتەلا.

× ×

بىر سەنەم كوردۇم ئەجەب شوخانە، بولدۇم مۇبتەلا،
بارمىدۇر ئىشىق ئىچرە بۇ ھىجران بالاسىدەك بالا.

قىلغالى ھىجىر فىراقى دەشتىدە مەجنۇن مىنى،
كوزلەرىڭ جادۇ مىكىر قىلدى مىنى مىكىر ھىلا.

ئەي كوڭۇل ئەمدى سەنەم كويىغا باردىڭ، يانمادىڭ،
دۇد ئاھىدىن تاقالمىش باشىمە ئوتتىن جالا.

بارگاھى زەر، قۇمۇ ۋەيرانە كوڭلۇمدۇر ئاق ئوي،
يايلاغىم بولدى مىنىڭ تايخۇن تالاسىدەك تالا.

كافىر ئىشىق ئولمىشىم دەرسەن نىيازى كورمەيىن،
ئول جالا قىلمىش، باشىڭدا ئىشىق ئوتى قىلمىش جالا.

× ×

جانانە ئاچ جامال جان فىدا قىلاي،
دەردۇ غەمىڭنى كوڭلۇم ئاشنا قىلاي.

گەر توكسەلەر كورەردە يومۇب ئەشكىنى كوزۇم،
ھەم قاقشاتىب بۇ كوز يۇزىنى مەن قارا قىلاي.

گەھى بولۇب بۇلبۇل فەرۋانە ئورتەنىب،
تاقالماسۇن بۇ ئىشىق تەرىقىن مەن ئادا قىلاي.

كويدۇم دىسە يۇرەك بىلە باغرىمنى ئورتەيىن،
تىرناب سىنەمنى پارە قىلىب مەن يارا قىلاي.

يادىڭدىن ئۆزگە بولسا كوڭۇل مۇلكىنى بۇزۇپ،
جانۇ كوڭۇلنى بىر ـ بىردىن مەن جۇدا قىلاي.

تا بولمىشىم سەمەندەر ئوتۇڭ ئۇرتەگەچ مېنى،
ئۆرتەپ ھەمىشە جىسمى ئوتۇڭدىن بىنا قىلاي.

بولدى خاراپ ھىجرىڭ ئىلە ئۇرتەنىپ كوڭۇل،
سەن سەن فانا، نىيازىغا كىمنى فانا قىلاي؟!

× ×

ئەي نازەنىن فىراقىڭ ئىلە ئاشنا بۇلاي،
مەن، تەلبەئى بۇ ھىجرىڭ ئىلە بى داۋا بولاي.

تابماسۇن غەمىڭ بۇ كوڭۇل مۇلكىدىن يىراق،
غەم بىرلە ھەم غەمىڭدە يۈلۇپ بى ناۋا بولاي.

دەرمەن فىراقىڭ ئوتى بىلە جاننى ئۇرتەيىن،
بۇ ئوت بىلە سەمەندەر ئولۇپ ھەم ناۋا بولاي.

كوڭلۇم ئەمەستۇر خالى مېنىڭ فۇرقەتى بىلە،
تا قالمىشىم بۇ فۇرقەت ئىلە مەن ئادا بولاي.

ئەمدى دىدى بۇ دەردىگە بۇ ناتىۋان كوڭۇل:
تا ئولگىچە بۇ دەردىڭ ئۇچۇنكىم داۋا بولاي.

تا ئىشتىياقىڭ ئولسا كوڭۇل جان بىلە دىگەي:
ھەردەم بۇزۇپ بۇ سەبر يولىنى گادا بولاي.

دەرسەن نىيازى بارچەنى بۇ ئىشقىدىن دىمەي،
ئەمدى دىگىلكى ئىشقىدا جاندىن جۇدا بولاي.

× ×

باغ ئارا كوردۇم سەنەمنى باش ئۇراي،
نىچە فۇرقەتدىن باشىمگە تاش ئۇراي.

تاشلابان بىر ئالما بەر ئەي نازەنىن،
كورمەسۇن پىنھان رەقىبدىن ياشۇراي.

قىلماساڭ باۋەر مىنىڭ دەردىمنى يار،
كور فىغانۇ نالە ھەددىن ئاشۇراي.

ئانچە ئەفغان ئەيلەيىن ئەي دىلرەبا،
كوزلەرىم ياشى ئىتەكدىن تاشۇراي.

سورمادىڭ ھالىمنى سەن ئەي مۇغبەچچە،
مەن نىدىن دەردىمنى ئاندىن ياشۇراي؟!

ياد قىل مەشرەب سەن ئاھىڭ بىلە،
ھافىزا، لىبىڭنى شەكەردەك شوراي.

دەر نىيازى شۇم رەقىبلەر رۇسيا،
كورمەسۇن جان ئىچرە جانان ياشۇراي.

× ×

نەقاتىل ئەردى ئول جانانە زۇلفىنى كەمەند ئەتتى،
بولۇب سەيياد زۇلفى دامىغا كوڭلۇمنى بەند ئەتتى.

كوڭۇل شەھبازىغا زۇلفى ئىچرە ناگاھ دار خال ئەيلەب،
مەگەر شىرىن لىبىدە جان ئالۇرغە دانە قەند ئەتتى.

ھەمىشە ئەي كوڭۇل جان بىلە قىلغىل سەجدەئى مەقسۇد،
قىلىب مىھراب ئول پەيۋەستە قاشىنى بەلەند ئەتتى.

چىقىب جان كەتتى كوڭلۇم، ۋەھكى قالمىش تەلمۇرۇب بۇ كوز،
توكۇب قان رەشكىدىن گويا سىنەمدە ياسمەند ئەتتى.

فىراقى بىرسارى ئورتەر مىنى بى دەردلەر دەردى،
مىنى بىگانە زۇلمى يار ھىجرى دەردمەند ئەتتى.

فىغانۇ نالەئى فەريادىم ئاڭلاردىن مەلۇم ئىرمەس،
بولۇب بۇلبۇل كەبى قىلغان فىغانىمغا پىسەند ئەتتى.

فىراقىڭ دەشتىدە مەجنۇن كەبى فەرياد يەڭلىغ زار،
نىيازى دەشت سەھرا بەلكى تاغ ئىچرە ۋەتەن ئەتتى.

× ×

مۇھەببەت ئەھلى كور بۇلبۇل چىمەندە گۇلئۇزار ئولغاي،
مەگەر فەرياد ئېتەر ئاشۇفتەنىڭ باغرىدا خار ئولغاي.

جامالى يارغە دائىم مېنى پەرۋانە قىل يارەب،
مېنىڭ ئاشۇفتە كوڭلۇم ئىچرە دەردى بار-بار ئولغاي.

باھارى پەسلىدۇر، بۇلبۇل فىغانىدىن باھار ئولماس،
ھەمىشە كوزلەرىمدە ئول قۇياشىم نەۋ باھار ئولغاي.

بولۇب مەنسۇردەك ئىشق ئىچرە بولماقدىن شەھىد ئىشق،
تىلەرمەن تار زۇلفۇڭ بوينۇمە جانانەۋار ئولغاي.

ئەگەرچە سەڭ، خار ھەرتەرەب باشىمە ياغدۇرسا،
مەگەر ئورتەردە دائىم بۇ تىلىمدا يار-يار ئولغاي.

تىلەرجان ۋەھمىدىن فەرياد ئىلە ھەر بارە قەتلىمغە،
ئوزى رەئنا، قەدى زىبا سېنىڭدەك شەھسۇۋار ئولغاي.

ماتائ ھەرچەند زىبايۇ نەفسۇ زەرگار ئولسا،
نىيازى بولدى ئەريان، ئالدىدا نە ئىتىبار ئولغاي؟!

× ×

ناگىھان كوردۇم خىرامان بىر پەرى جانانەنى،
ساچلارى سۇنبۇل، قاشى كوزلەرى مەستانەنى.

غىبغىبى بىرلە زەنەخدانىن دىمەكدىن لال مەن،
يۇزلەرى ئايۇ، لىبى غۇنچە، تىشى دۇردانەنى.

خەفھەئى گۇلدۇر قەدى، نازۇك ئىلكى ئەبرەشىم،
زۇلفى تارىدىن ئېرۇر نازۇك بېلى رىزانەنى.

كم لباسى ئەرغۋانى بىرلە ئول سىمەن بەدەن،
ئىشق بىرلە ناگىهان كوردۇم ئەجەب شۇخانەنى.

ئىشقدا مەجنۇن كەبى دىۋانە بولدۇم ئوزگەچە،
قىلماغىل يارەب نىيازىدەك يەنە دىۋانەنى.

× ×

سۇبهىدەم جەۋلان قىلىب تا شام جانان كەلمەدى،
ئاهلار ئۇردۇم فىراقى بىرلە چەندان كەلمەدى.

سەيلىگاهى باغ ئارا بارماق بىلە ئول باغرى تاش،
كىم پەرىشان قىستۇرۇب گۇللەرنى خەندان كەلمەدى.

نالە ئەيلەردىن كوڭۇل يەتمەس كوزۇمدىن ئەشكىنى،
كوڭلۇم ئالماقدىن ئۇشول بىرەھم نادان كەلمەدى.

ئاه، ۋاۋەيلا فىراقى بىرلە ئورتەندى كوڭۇل،
تەلمۇرۇب يوللارغا ئول سەرۋ خىرامان كەلمەدى.

كىچە كەلگۇمدۇر دىبان كوب ۋەئدە قىلمىش ئەردى يار،
قىلغالى جانان مېنىڭ كوڭلۇمنى ھەيران كەلمەدى.

تا فىراقى ۋەسلىدىن جان بەرگۇچە ئەي ئەهلى دەرد،
يارنى ياد ئەيلەبان يادىمغا ئىمان كەلمەدى.

ئەي نىيازى ئول لىبى خەندان ئەنادىن دۇر سېنى،
دىدى بولغايمۇ ئىكىن ئول باغرى بەريان كەلمەدى.

× ×

بىر نامەئى فىراقىڭ ئىلە ئىپتىدا قىلاي،
جانىم ئىشىت، بۇ نام بىلە ئەرز ئادا قىلاي.

يازغۇم بۇ جان بىرلە كوڭۇل دەرد سوزىنى،
كىرفىك قەلەم، مەردۇمى كوزدىن سىياھ قىلاي.

AltunOq

ھىجر غەمى، فىراق ئەلەمى، ئىشىق دەردىنى،
ئەيلەب نىگارىم ئالدىدا بىر ـ بىر قاتا قىلاي.

كوب ۋەئىدىلەر بېرۇردە ماڭا ئانچە كىم دىدىلىڭ:
كوڭلۇم ئالىب، بۇ ئىشىق ئوتىغا مەن داۋا قىلاي.

قىلدى جافاۋۇ جەۋر رەقىب، چىقمىدى جانىم،
كورسەم رەقىبنى جان بارىچە ئوغا قىلاي.

قىلغۇم فەلەككە ئورلەتىبان ئاھ دەردىنى،
شام، ساباھ فىراقى بىلە ئاھ ـ ۋاھ قىلاي.

شاد ئەيلەگىل نىيازىنى ئەي پادىشا ھوسن،
كىم ئالدىدا كوڭۇلنى بۇزۇب بىناۋا قىلاي.

× ×

تەلمۇرۇپ تۇرغۇنچە ناگاھ ئاچتى گۇل رۇخسارىنى،
بۇلبۇلى ئاشۇفتە قىلماقغا مېنىڭدەك زارىنى.
تەرك جان ئەتتىم سېنى كافىر كورۇب ئەي نازەنىن،
كورگەلى كوڭلۇم مېنىڭ ئول كاكولى زۇننارىنى.
لاغ ـ لاغ ئورتەر فىراقىڭ جاننى ئەي جانانە كور،
ھىجىر تىغىدىن بېرەي بۇ سىنەئى ئەفكارىنى.
قايسى تىل بىرلە سىنەمنى قىلدى جانانىم دېيىن،
پارە قىلماقدىن سالۇر بۇ خەنجەرى ئازارىنى.
ئارزۇمدۇر قويغالى تابسام ئاياغ ئاستىغا باش،
سۇرمە ئەيلەردىن كوزۇمگە ئول كەف گۇلنارىنى.
ۋەسىل ئولۇر چاغدا قىلۇرغە مېنى ئاشۇفتە ھال،
قىلغىل ئەي يارەب جۇدا جانانەدىن ئەغيارىنى.
بولدى بىسمىل ئەيلەگەن گويا كەبۇتەردەك كوڭۇل،
ئىشۋە ئەيلەردىن گەھى كورگەچ ئىنىڭ رەفتارىنى.
ئېمدى ئەي جانان مېنىڭ سىرىمنى فاش ئەتكەي فىراق،
ئاشكارا قىلغۇسى پىنھان كوڭۇل ئەسرارىنى.
قىلغىل ئەي جانان كوڭۇلنى ئاسرادى ئەي مۇغبەچچە،
كىم فىدا قىلماقغا گەر تابسا نىيازى يارىنى.

× ×

ئاھكىم ئۇرتەر ئىدى ھىجران مېنى،
قىلغالى غەم دەردىدە ھەيران مېنى.

ھىجر فىراقى بىلە ئۇرتەب كوڭۇل،
ئاتەشى ئىشق ئەيلەبان بەريان مېنى.

قىلدى بۇ ھىجر ئىچرە ئۇشول دەردمەند،
ئاھ، نىتەي كوزلەرى گىريان مېنى.

قەتلى قىلۇردىن داغى ئاسرار ئىمىش،
زۇلم ستەم قىلغالى جانان مېنى.

ئاھكى، ئەريان قىلىب ئەرمىش كوڭۇل،
ئەيلەگۇسى جان بىلە ۋەيران مېنى.

يار فىراقىم بىلە مەجنۇن دېمەي،
قىلغۇسى ئەريان داغى نادان مېنى.

كور، بۇ نىيازنى ئەجەب ئۇرتەدى،
قاشى، كوزى، لەبلەرى چەندان مېنى.

× ×

نە كوردۇم بەلەند قەسرەئى خوش نەماي،
نەزاكەت ھەمە ھە تەرەب خوش ھاۋاي.

تاماشا ئۇچۇن تەلمۇرۇب كوزلەرىم،
بىناگاھ چىقىب تۇردى بىر تولۇن ئاي.

كوزى ئەيىىن جاللاد، مارجان لىبى،
لەتافەت ئانىڭ قەددىدۇر ھاي-ھاي!

خىرامان تۇرۇب خەندە ئەيلەب گەھى،
دېدىم تانى كورمەك بىلە: ئاھ-ۋاي!

مېنى ئۇرتەدى ئانچە فۇرقەت بىلە،
قىلىب ئىشقنى جان بىلە جابەجاي.

فىدا ئەيلەكىم جاننى جانانىدىن،
نىتەي جاننى جانانىدىن ئەيلەي جۇداي.

نىيازى، نىگارىڭ خىيال ئەيلەدى،
قىلۇر قەتل، ئەمدى نە دەب يالباراي؟!

× ×

قىلدى نىتەي فىراقى بىلەن مۇبتەلا مېنى،
قىلمىش گەداۋۇ ھەسرەتىدىن بى ناۋا مېنى.

دەردىم تولا بۇ ھىجىر بىلە ھالىم ئۇزگەچە،
بىر سورمادى بۇ دەردى بىلە ئاشنا مېنى.

قىلدى فىراقى بىلە بۇ جاندىن مېنى جۇدا،
غەمدىن نىتەيكى قىلمىدى ھەرگىز جۇدا مېنى.

تا بولمىشىم ئۇل ئاينى كورۇب ھالىم ئۇزگەچە،
بۇ غەم يولىدا ئۇزگىچە قىلدى گادا مېنى.

ھەسرەت بىلە سەھەردە يۇرۇب نالە ئەيلەسەم،
بۇلبۇل بىلە ھەمىشە دىگەي ھەم ناۋا مېنى.

يەتكۇر بۇ ھال ئەرز دىلىمنى نىگارىمە،
يادىڭ بىلە ھەمىشە دىگەيسەن سابا، مېنى.

فەرياد ئىتەي نىيازى، ئىشىت ھەر تەرەب خەتىب،
ھەر نە دىگەيمۇ قۇرقۇتۇبان ئالدىدا مېنى.

× ×

قىلدى بىراۋ ئىشقىدا ھەيران مېنى،
ئۇرتەگۇسى ھىجرىدە جانان مېنى.

جىلۆەدە ناگاھ كورۆنۆب دىلرەبا،
ئىشۆە بىرلە ئۆرتەدى چەندان مىنى.

ئانچە فىراقى بىلە ئۆرتەب كوكۆل،
قىلدى بۆ ھىجران ئۆتى بەريان مىنى.

گەر جافايۆ جانىمە قىلماق ئۆچۆن،
قىلدى بۆ رەڭ دەرد ئىلە ھىجران مىنى.

ھىجر فىراقى بىلە مەجنۆن بولاي،
گاھ كورۆب قىلغالى خەندان مىنى.

ئىشقدا دىۋانە بولۆبدۆر كوكۆل،
ئاھ، نىتەي قىلغۆسى ئەريان مىنى.

گەر فىغان قىلسا نىيازى دىگەي نىتەي،
بولدى① مىكر بۆلبۆل نالان مىنى.

× ×

ناگاھ كورۆندى چىقمادى مەستانە قىز قەنى؟
قىلدى مىنى فىراقىدا دىۋانە، قىز قەنى؟

قاشى ھىلال، كوزى قارا، لەبلەرى لەئل،
چىقمىش ئىدى سەدەفدىن، دۆردانە قىز قەنى؟

ناگاھ چىقىب كەرەشمە بىلە قاچتى ئۆزگەچە،
چىقماس كوزۆم تىلىندىيۆ، شۆخانە قىز قەنى؟

كوردۆم لىباسى ئەينى سارىغ، چىھرەسى قىزىل،
گەر ياشۆرۆب لەئل كەبى شوخانە قىز قەنى؟

ھەر چەند كوكۆل ئىزدەدى، جانانە چىقمادى،
كورگەي نىيازى، دىلبىرى شاھانە قىز قەنى؟

① بۆ مىسرا كىتاپنى تۆپلىگۆچى تەرىپىدىن ئۆزگەرتىۆبتىلگەن بولۆشى مۆمكىن.

× ×

ئەي ئەهل دەرد مەخفى سىرىمنى ئايان قىلاي،
بولما مەلۇل ئەرز دىلىمنى بايان قىلاي.

ياد ئەيلابان فىراق ئەلىمى ئىشق دەردىمنى،
بىر ـ بىر قىلىب بۇ دەردنى مەن ئەرز فىغان قىلاي.

دەردىم تولا، چىقاردا جانىم بولماسۇن رەقىب،
جان مۇلكىنى فىراقى بىلە تەۋامان قىلاي.

كوبدۇر خاتا سوزۇمدە، كورۇب قىلماغىل جىدەل،
تىرىكمەن ئوزۇم، زەررە ئوتۇم بار نىهان قىلاي.

كەلگەچ كوڭۇلگە هەرنە دىدىم ئاڭلاماي لۇغەت،
دىدىم: ئۇزۇن، قىسقا سوزۇمنى راۋان قىلاي.

مەندىن دىمەس بۇ سوزنى قىلۇر ئىشقدىن گۇمان،
بۇ ئۇزرە ئىلە سوزۇمنى ئىشت، بى گۇمان قىلاي.

خوش تەبئلەر بۇ نەزدم سوزۇم قىلسەلار قوبۇل،
بۇ ناتىۋان نىيازىنى دەرهەم زەبان قىلاي.

× ×

بىر كۇنى جەبرائىل ئەلەيهىسسالام،
هەزرەتى ئادەمغە يەتكۇردى پايام.

بەردى خۇدايىڭ ساڭا بىر نىئمەتى،
تۇرفە ئەجەب نىئمەتۇ پۇر لەززەتى.

بۇغداي ئەردى ئاتى ئۇشۇل دانەنىڭ،
هىچ ۋۇجۇدى يوق ئېنىڭكى يانەنىڭ.

هەزرەتى ئادەم تارىب ئول دانەنى،
توشقارىب ئالدى هەمەئى خانەنى.

تابىشدىن تىنچ ئەيدى ئافتاب،
هەر بىرىگە رەڭ بىرىب ئول ماهتاب.

جۇملە سەتارە بىربان سۇ ئاڭا،
باد بىرىب هەر ساريدىن بۇي ئاڭا.

چاهار ئانا سىر قىلىبان پەرۋەرش،
جۇملە مۇئاشۇ نىچە تۇرلۇك يىمىش.

شاد كورۇب ئوزلەرىنى بەر كامال،
هەر بىرىسىگە ئىيتىب هەسب هال.

جەمئ بولۇب بارچە قىلىب ئىتتىفاق،
مەشۋەرەت ئەيلەب بارى قىلدى ۋەفاق.

نىئمەت ئارا شىر بىرەنج شاه ئىدى،
بارچەنىڭ ئەهۋالىدىن ئاگاه ئىدى.

قەليە بىرەنج شاهغە ئەردى هەرەم،
نىئمەت ئارا بارچەسىدىن مۇهتەرەم.

پەدنە ئىدى شىر بىرەنج تۇققانى،
توئمە لەتافەت ئاڭا يۇققانى.

شىللە جىگەر كۇشەئى پەيۋەندە ئىدى،
شاهغە فەرزەندە جىگەر بەندە ئىدى.

بەتتە ـ يىپقىن شاهغە ئەردى ۋەزىر،
ئەقىل فاراسەتدە ئەيدى بى نەزىر.

ناخۇدۇ، زەردەك ئىدى شاهغە نەدەم،
خىزمىتىدە روز شەب ئەردى قەدەم.

چوچ بىرە مىرزا باكاۋۇل ئەردىلەر،
ماهى مىرزا هەم ياساۋۇل ئەردىلەر.

مانتۇ ئىدى نىئمەت ئاراچۇن نەقەب،
توئمەلەر قاشىدا كىم با نەسەب.

چوب بىلە ئۇگرەنى ئىشقاۋۇل قىلىب،
زەردىكۇ، ناخۇدنى قاراۋۇل قىلىب.

بارچەسىدىن يۇقارى هالۋا ئىدى،
ئۇزگەسى تۇرك ئېردى، بۇ موللا ئىدى.

بىرنى رىشالە كىچە ئابىرلارى،
بار ئىدى بىر نىچە ئاكا بىرلارى.

قازى رىشالە كىچەدا ......،
هادسە ئاخـۇند ئىدى مۇفتى مۇهىب.

سەنبۇسا ئىشىك ئاغا بولۇب يانىدا،
تۇردى كېلىب جۇملەئى بۇ سەف خانىدا.

شورپا بىرەنج ئەردى شەهەر دوغاسى،
جۇملەئى نىئمەتلار ئارا يورغاسى.

قاتلىما ئولتۇردى خەلافەت بىلە،
قات ـ قاتىدا توئمە لەتافات بىلە.

جۇملەئى نىئمەت ئارا جەمئ ئولتۇرۇب،
ئەيشى ـ فاراغەت بىلە سوهبەت قۇرۇب.

ئولتۇرۇب ئەردى هەمە بىر تور خۇد،
كەلدى قاچىب زەردەكۇ، مىهتەر نۇخۇد.

دىدى: ياغى يەتتى جانىڭ جايلاغىل،
بارچە ياراغىڭنى قىلىب سايلاغىل.

يەتتى كىكىردەك چىرىگى بۇ زامان،
زىر ـ زەبەر ئەيلەر، ۋە بەرمەس ئامان.

جۇملەسى فىكىر ئەيلەدى نىتمەك كېرەك،
هەر بىرىمىز بىر سارى كەتمەك كېرەك.

شىر بىرەنج بىلە كىڭاش قىلدىلەر،
بارچە تائام لەشكىرىنى يىغدىلەر.

شەهری قازان قەلئەسی مەهکەمدۆرۆر،
کىرسا ئاڭا بىرلەگە نە غەمدۆرۆر.

کىردی هەمە شەهری قازانغە باری،
پەر بولۆبان ئىچکاریىۆ، تاشقاری.

شەهری شەکىم ئىچرە ئىدی نەفسی شاه،
هىلە بىرلە مىکىر ئەیدی خەیل سپاه.

هەر ئىشدە نەفسگە شەیتان ۋەزىر،
کابۆ ـ کاسافەتتە ئىدی بی نەزىر.

نەفسگە شەیتان قىلىسا مەشۋەرەت،
ئوتنی چاغاۋۆلغا قىلىب مەسلەهەت.

بولدی قازان قەلئەسی ساری راۋان،
یەتتی قازان شەهرىغە ئوت پەهلىۋان.

قەلئەنی ئوت ئانچە قاپىل ئەیلەدی،
ئالغالی هەم بىسیار جىدەل ئەیلەدی.

جۆملە تائام لەشکەری یىتىب ئۆزۆب جان،
بارچە قىلىب سوز ئىلە ئاهۆ، فىغان.

نەفسە چۆمۆچ مىرزانی لایىق کورۆب،
ئەلچىلىك ئەیلەرگە یارالىق کورۆب.

دىدی: چۆمۆچ مىرزاسی پاتراق بارىڭ،
یاخشی ـ یامان بارچەسنی ئاختارىڭ.

بولدی چۆمۆچ شەهری قازانغا راۋان،
شەهەر ئىلىدىن چىقىب ناغرۆ، فىغان.

شەهەر ئەهلی بارچە کىلىب ئەردی تەڭ،
زەهرەسی یوق هىچ قىلماقۆ جەڭ.

بىلدی چۆمۆچ بارچەسنىڭ هالنی،
بارۆ، یوقۆ جۆملەنىڭ ئەهۋالنی.

چىقتى چۇمۇچ شەهرى قازاندىن قاچىب،
نەفسە تۇرۇب ئەردى چۇ ئاغزىن ئاچىب.

دىدى: چۇمۇچ جۇمله سەراسەر سوزىن،
ئاغزىنى ئاچتى داغى يۇمدى كوزىن.

نەفسە، چۇمۇچدىن ئىشتىب بۇ خەبەر،
جۇمله كىكىردەك چىرىگى بەردى جەر.

كەلدى كىكىردەك چىرىگى سەف تۇزۇب،
ئوزنى تائام لەشكەرىگە كورگۇزۇب.

چىقتى تائام لەشكەرى غەيرەت بىلە،
شەهرى قازاندىن داغى هەيبەت بىلە.

بارچەلارى تۇردى چىقىب جابەجا،
هەر بىرىدە ئوزگەچە بار ئەددىئا.

شير بىرەنج بارچەسىدىن يۇقارى،
بەتته بىله قەليە بىرەنج بىر سىرى.

شورپا بىرەنج هەم ئەيدى تابەڭ ئاڭا،
هىچنىمەدىن يوق ئىدى مانەڭ ئاڭا.

پەدنە دىگەن شاهغە تۇقەقان ئىدى،
ئوزگەچە بىر شەئن ئىله يۇقەقان ئىدى.

چىقتى رىشاله داغى زىننەت قىلىب،
ئوزگەچە بىر شەئن ئىله شەۋكەت قىلىب.

چىقتى تەمەننا بىله پالودە بەگ،
باشدىن ياغ شەهرى ئىله ئالۇدە بەگ.

چىقتى چۇچۇكلۇك بىله ......،
ئاستىدا نان ئەردى باشدا ياغى.

چارىيە بۇ خەلق ئارا ئاخۇند بولۇب،
ۋەهمەدىن ئانىڭ جىگەرى خۇن بولۇب.

چىقتى قۇيۇب باشى ئۇزە تاقىنى،
ئەگىنگە كەيدى داغى ئولپاقىنى.

چىقتى بۇ دۇفيادە دىگان پەھلىۋان،
يۇزىنى چەلفەك بىلە ئەيلەب نىھان.

زەردەك ئەيدى: نەيزەئى قىنكەن ئۇمۇد؟
باشدا سارىغ ئەلىمى ئەردى دۇد.

چامغۇر ئىدى ياز ھەقىقەت بولۇب،
مىرزا ئوزگاچە زىننەت بولۇب.

چىقتى ئانىڭ كەينىچە كۇف قافلە،
چۇچ بىرە بەگ باشدا قالفاق بىلە.

باشقا كۇتەرىب يەنە بۇ ئاق ئەلەم،
قالفاقىنى قىرلادى ئەيلەب قەلەم.

چوفكە خەبەر يەتتى ئۇشۇلدەمدە فات،
كەيدى قۇياقىنى ھەمۇل قاتمۇ ـ قات.

شەبە ياساب گوشىنى فىيازنى سەر،
تۇردى كىلىب ئوترادا چۇن شير نەر.

ماھىچە دۇرغا چىقىبان شەھرىدىن،
نەيزەلەرىن سودرەب ئالىب قەھرىدىن.

بۇغرا باھادىر كىرىبان بۇغراسى،
مەئلۇم ئەمەستۇر ئۇزۇنۇ توغراسى.

شورپا باھادىر ئىشتىب ئالدىراب،
كەيدى ساۋۇت ھەلقەلەردىن پالدىراب.

ئۇشبۇ تەرىق ئوزىگە خۇرسەند بولۇب،
تۇردى قەدەھ ئىچرە كىرىب بەند ئولۇب.

ئۇگرە شاقاۋۇلغا يىتىب كوب ئەلەم،
ئول كوتەرىب باشغە ياشىل ئەلەم.

Altunoq

چوگره سىڭا نانىنى قىلىب كەڭره،
ئەيلەدى ئۇزىگه تەبەقنى توره.

چىقتى قازان قەلئەسدىن بىر تۇمان،
كىمگه دىسەم، ئۇفكه دىگەن پەهلىۋان.

گەهى ئىسلىب چۇمۇب، ئۇزدىن بارىب،
گەهى قاۋارىب، قىزارىب، سارغايىب.

چىقتى ئانىڭ كەينىچه هافىز لولى،
ناغراچى، دۇمباقچى جەمەئ لولى.

باشدا سارىغ ئەلەمىن ئالدۇرۇب،
نەيۇ، ناغرايۇ، دوبۇلۇ چالدۇرۇب.

ئۇشبۇ زامانغا خەبەر بەردىلەر،
زاڭ ئەل ئارا قۇفچى باشى ئەردىلەر.

جۇملەئى مىلتىقچىلارغا باش ئىدى،
شورپا بىله زاڭ ياخشى قىرىنداش ئىدى.

زاڭ قىلىب ئۇزىنى تەبەق ئىچره بەند،
مىلتىقنى فاختە بىله قىلدى بەند.

گىرده چىقىب باشغه سال ئەيلەدى،
كۇنجۇد ئىله يۇزىگه خال ئەيلەدى.

كوزلەرىدىن ئەشكىنى ئەيلەپ راۋان،
نەئره چىكىب ئۇفكه دىگەن فەهلىۋان.

دىدى: جەپاتىغه خەبەر يەتكۇزۇڭ،
تىز بارىڭ دوت شەهەر يەتكۇزۇڭ.

يەتتى جەپاتىغه خەبەر بۇ زەمان،
يىغلادى كوب ئەيلەدى سوزۇ-فىغان.

يوقتۇر ياراغىم، نه قىلاي مەن ئورۇق،
ئادەم ئىدىم تەبئۇ تەڭ هەم قۇرۇق.

ۋەھىم ئىلە كەلدى جەفات خۇند ئۇزە،
كەلدى، ئولتۇردى چىقىب خۇند ئۇزە.

خۇند ئوزەسىدە جەپاتى ۋەھىم ئېتىب،
كاكچى جەفاتىنى كورۇب رەھىم ئېتىب.

كاكچى جەپاتىغە دىدى: ياش ئىدۇك،
تار شىكىم ئىچرە قېرىنداش ئىدۇك.

غەم يىمەگىل ئىلگەرىگە مەن تۇراي،
كەلسە ياغى ھەر نىمە بولسام بولاي.

كاكچە چىقىب تۇردى جەپاتى ئۇزە،
توختاتىبان ئىككى قاناتى ئۇزە.

بار ئىدى ئانداز ھىچ ئاتلىق پىېقىر،
ئەل كوزىدە ھورمىتى كەم بىر ھېقىر.

بارچەسىدىن ئوزىنى كەم چاغلاغان،
بىلىگە ھىممەت كەمەرىن باغلاغان.

بىرى توقۇز تونلۇق ئەيدى ئاڭا ئات،
كوب ئىدى دۇنياسى ئانىڭ قاتمۇ-قات.

خەلق ئارا يوق ئەردى ئاڭا ئېتىبار،
بار ئىدى دۇنياسى ئانىڭ بىشۇمار.

چىقتى بۇ ھەم ئەسكى جەفاتى بىلە،
گاھ قىرىچە گەھى ھەم يانى بىلە.

چىقتى بۇ ھەم نىچە بەغلۇ يالاڭاچ،
باشى كوجە، سىرماقۇ، يومدان، ئۇماچ.

سەفنى تۇزۇب تۇردى فەرىقۇ-فەرىق،
ھەر بىرى ئوز ئورنىدا بىر ھەر تەرىق.

چىقتى تائام لەشكەرى پىرى جۇۋان،
سالدى چۇ مەيدان ئوزە دەستۇرخان.

حۇمله كىكىردەك چىرىگى بىر تەرەف،
هەر بىرى ئۆز تەرزى بىله تۇزدى سەف.

كەلدى جوفراش بولۇب باد سەر،
ئەيلەدى سەققالىق ئاغا جۇمله ئەبىر.

جەڭ، نەقارە، دۇبولۇ چالدۇرۇب،
چوڭ ـ كىچىك بارچىغه غەلۋە سالدۇرۇب.

شىير بىرەنج ئەلگه قىلىب يارلىغ،
يوقمۇ بىزنىڭ ئالدىدا مەدەتكارلىغ.

بەندە ئىسه هەر كىشى ئازاد ئىتەي،
لەئل ـ جەۋاهىر بىربان شاد ئىتەي.

بولسا رەئىيەت ئىنى دەرخان قىلاي،
بەگ قىلىبان مەن ئىنى دەرخان قىلاي.

بەردىسه خەلئەت، قۇچاق ئەتلەس بىرەي،
ئۆيگه زىننەت ئاغاچا، خاتۇن بىرەي.

نىچە مەنزىل تەهى مەراهىل قىلىب،
نىجه مەهەل مەئدەدە مەنزىل قىلىب.

ئاندىن ئوتۇب شەهرى شەكىم سارىغه،
شەهرى شەكىم بەلكى ئەدەم سارىغه.

جۇمله بارۇر ئەردى ئاچالماي كوزى،
نه كىچه مەئلۇم ئىدى نه كۇندۇزى.

چۇنكى شەكىم قەلئەسىنى يەتتىلەر،
بارچەنى زىندانغا مەهكۇم ئەتتىلەر.

قالدى هەمە نەفسە ئىلكىدە تائام،
تابەئ ئولۇب بارچەلەرى خاس ئام.

مۇترىب كوب سوزلەمەكىڭ خوب ئەمەس،
تەركى سوزۇڭ ئەيلەرا مەرغۇب ئەمەس.

خەتمە قىلىب مۇختەسەر ئەيلەب كالام،
قەتئى سوزۇك سوزلەمەگىل ۋەسسالام.

ساقى ماڭا ۋەئدەئى گۇلفام تۇت،
تەشنەلىكىم دەفئىغە بىر جام تۇت.

× ×

كوز ئاچۇرمەنكى بۇ نە غەۋغادۇر،
مىۋەلەر ئىچرە كوب تەمەننادۇر.

ئىشتىڭلار ھىكايە ئەي ياران،
مىۋەلەر ۋەسفىنى قىلاي ئايان.

باغ ئارا ناگىھان نەزەر قىلدىم،
ماجراسىن كورۇب ھەزەر قىلدىم.

قىلادۇرلەر ئوزىنى تەئرىفات،
ئوزىدىن ئوزگە مىۋەلەرنى ئۇيات.

مىۋەلەر بىر-بىرى بىلە ئۇرۇشۇب،
جەڭ مەيدانىنى ئەجەب قۇرۇشۇب.

ئوزىنى تۇرفە تەئرىفات ئېتەدۇر،
ئوزىدىن ئوزگەسىنى سۇندۇرادۇر.

ھەر مىۋە ئوزىنى قىلىب ئەئلەم،
قىلادۇر ئوزگەنى ئوزىدىن كەم.

ھەمە مىۋە يىغىلدى شول سائەت،
گەر ئۇرۇشماققا ئەيلەدى سۇرئەت.

ئەۋۋەل ئەيدىكى ئۇجمە: ئەفزىلى مەن،
نە ئۇچۇنكىم بارىدىن ئەۋۋەلى مەن.

مەن پىشارمەن باھار ۋاقتىدا،
ھەممە ئەل يەرلەر ناھار ۋاقتىدا.

مەندۇرمەن مۆەلەر ئارار ئەئلا،
كىشى يوقتۇر مېنى يىمەس ئەسلا.

ھەمە ئەھل جاھان ھەم شاھلار،
تويغۇچە يىگەلى مېنى خاھلار.

گەرچە ئىلماس كوزىگە خۇدبىنلار،
مېنى يەب يىلغا يەتتى مىسكىنلار.

كېلىبان ھەر كۈنى زەئىف غېرىب،
يەر مېنىڭ يەرگە تۇشكەنىمنى تېرىب.

كىردىم ئەلنىڭ كى جان ئاراسىغە،
يوقسە يەر ئىدى غىزاسىغە.

ئېشى يوقلار مېنى غىزا قىلدى،
ھەمەسى ئاياغىمغا يىقىلدى.

سەيلانىم كەگىرىدۇر سۇلايماندەك،
جانتۇ-جانۋارلار يەيدۇ مېھماندەك.

ئۇزىگە مۆە مېنىڭچە كەگرى ئەمەس،
ئۇزگە مۆەدەك ئەل مېنى قويماس.

شاخىم ئۇزرە چىقىب ھەمە خۇبان،
ئىرغاتۇرلار، توكولۇشۇب مارجان.

يافراغىم فەزلىنى قىلاي زاھىر،
بەردى قۇرۇتغە ئايۇب سابىر.

ئەي مېنى موللالار سۇيۇب جامە —
كاغەز ئېتىب بۇتۇرلەر دالنامە.

ھەم خۇدايۇ ھەمدە ئاندە رەسۇل،
قىلدى ئاندا قاراركى نەزۇل.

بولسا ھەر مۆەدە بۇ ئەفزەلى كەرەم،
بارى تەمەننا بولغۇسى ئەزەم.

مۇەلەر ئىچرە مەندۇرمەن ئەفزۇن،
ئەيىب ئىتۇر ئەل سوزۇمنى قىلسام ئۇزۇن.

ئۇشبۇ سورداكى يەتتى زەر دالۇ،
ئىشتىلدى بۇ سوز قۇلاقىغا ئاغۇ.

ئۇرۇك ئەيدىكى ئۇجمەگە ئول ھەيىن،
يالغان يوق بۇ سوز ئارادا چىن.

ئوزۇك ئوخشايسەن قافقارا قۇلغا،
سىنى ئالماس كىشى ساتسا پۇلغا.

سىنى مىھمانغا ھىچ كىشى قويماس،
قويسا مىھمان كوزىگە ھەم ئىلماس.

خۇش كورىنۇرسەن قارنى ئاچىغانغا،
سىنى قىلمايدۇرلار خۇرۇش نانغا.

ئۇرۇك ئەيتۇر يەنەكى: ئەي ئۇجمە،
تولا ھەدىن زىيادە لاف ئۇرمە.

سىنى ئەي ئۇجمە ئەل ئۇلاغ ئاتى يەر،
مەن بەھەم بولماسام زورۇر سىنى يەر.

يىسە ھەم يەر سىنى غەرىبۇ-گادا،
بولادۇر تۇشكەنىڭ ئىشەككە غىزا.

يەردەكىڭنى باسىپ ئاياغى بىلە،
قاقادۇرلار باشىڭ تاياغى بىلە،

بەئزى ئەل يىلدىزىڭنى كولاب ئالىب،
كاغەز ئەيلەر سىنى چىلاپ ساستىب.

توكەدۇرلەر ھەمەڭنى قۇچقاچلار،
كى زەرۇرەتدە يەر سىنى ئاچلار.

ھەمەدىن ئىلگرى بولۇرسەن خازان،
بىر زامان يوقتۇر سەندە ھەرگىز ئامان.

كى ئۇرۇك ئۇجمەنى ئۇيان ئەتتى،
چۇن سوز برله بەلكى مات ئەتتى.

ئۇرۇك ئەمدى بۇ سوزلەرنى تاشلادى،
ئوزىنىڭ ياخشى ۋەسفىدىن باشلادى.

دىدى: مەندۇرمەن ئاشقى خۇبان،
ئول سەبەبدىن بولۇپمەن سەرگەردان.

شاھ خۇبانغا مەندۇرمەن ئاشىق،
ئول سەبەبدىن مىنىڭ يۇزۇم سارىغ.

ئەھل ئىشق ئىچرە مەندۇرمەن ئەفزۇن،
ماڭا شاكىرۇ ۋامىقۇ ـ مەجنۇن.

مەندۇرمەن مۇۋەلەر ئىچىدە فەرىد،
ئىشقدىن كوبدۇر ئىچىمدە دەرد.

دىدىلەر: دەرتسىز مىسلى كىسەك،
ئىشق يوق بولسا ھەركىشىدۇر ئىشەك.

ھەر زامانىكە بولسا غورە ئۇرۇك،
بولادۇر يىگەلى جۇۋانلار يۇرۇك.

چىقادۇر چاقسالار ئىچىمدىن مىغىز،
مىغىز يەگىلىغ جاھاندا يوقتۇر نىغىز.

قىلاي ئەمدى بۇ سوزۇمنى قىسقا تامام،
سوزنى قىلغان دەر ئاز كارى ئاۋام.

بۇ ئۇرۇكلەر ھىكايەتىن ئىشتىب،
يۇگۇرۇب كەلدىلەر ئالمالار يىتىب.

ئالما ئاچىغلاشىب ئۇرۇك بىلە،
ماجرا ئەيلەدى ئەجەب تۇرفە.

ئالما ئەيدىكى: ئەي ئۇرۇك مىھنەت،
سارغارىبسەن تولا چىكىب زەخمەت.

ئەي ئۇرۇكلەر بولۇب سىلەر ئاغرىق،
بولسا هەم ئاغرىقلىك ئەجەب قاتتىق.

ئاغرىقلىك شەدىدە جولۇب سەن،
ئەمدى هالىك بۇ بولسا ئولۇبسەن.

سەن كەبى يوق جاهاندا شەرمەندە،
زەررە ئەقىل، هۇش يوق سەندە.

كى بولۇبسەن زەئىف بىچارە،
ساقايالماي ئولۇبسەن ئاۋارە.

بەشرەك هەم ئىرىغ كەبى سارىغ،
بەئزى مەغزى هەم ئاغۇدەك ئاچىغ.

قىلادۇر پايلاماي سارىغ بەدرەك،
چاغنى چاغلاماي مىنىك بىلە جەك.

ئالما بىر نىچە ماجرانى سالىب،
بولدى ئاخىر ئۇرۇكلەرگە غالىب.

ئالما ئەيدىكى: مەندۇرمەن مەهبۇب،
بارمۇ ئەسلى چىمەندە مەندىن خۇب؟

بارچە مەندۇرمەن مىۋەنىڭ شاهى،
زۇمۇرەت ئاسمانىنىڭ ماهى.

باغ ئارا مەندۇرمەن شاهى خۇبان،
بىر يۇزۇم سۇرۇغ، بىرسى ماهتابان.

هەر كىشى كورسە ئالمانى ناگاه،
مەن ئالاي ئالما، دەب ئۇرارلار ئاه.

ئالما تۇرسە هەم ئالور قويماس،
تىشى قاماغۇنچە يىسە هەم تويماس.

بىرەر خۇم كورسەڭىز گۇل خەندان،
ئارزۇلۇقدۇر ماڭا بۇ ئەهل جاهان.

كٮمده دەرد دۇنيادا مٮنى يٮمەگەن،
كورسەم هەر يەردە بٮرماڭا دٮمەگەن.

ئارزۇ ئەلگە مەن مەن چەندان،
تۇتادۇر بٮر-بٮرٮگە قٮزۇ، جۇۋان.

بٮر يۇزۇم ئاق، بٮر يۇزۇم گۇلگۇن،
خەلق ئالەم ئٮرۇر ماڭا مەجنۇن.

ئاشٮق ئولسا بٮر-بٮرٮگە دۇچار،
ئول زامان يەلداپ بٮر-بٮرٮگە تۇتار.

يوقتۇر مٮنٮڭدەك ئەل ئٮچرە هوومەتلٮك،
مٮۋەلەرنٮڭ ئٮچٮدە ئٮززەتلٮك.

ئالمانٮڭ بۇ هٮكايەتٮ شولدەم،
يەتتى شافتالۇنٮڭ قۇلاقٮغا هەم.

ئٮشٮتٮب چۇن تۇرالماي پايلاب،
كەلدى بٮر جەڭ قٮلغالى ئوزٮدٮن شٮمايلاب.

دٮدى شافتالۇ: ئەي ئاچٮغ ئالما،
سەن كەبى يەردە كوب ياتۇر چالما.

ئالما دەب بٮر ئاتٮڭ ئوزۇڭ بٮلە،
سٮنى كٮم ئالسۇن بۇ سوزۇڭ بٮلە.

كافٮرى سەن قٮزٮل جٮلا تاققان،
ياتٮپكٮب ئوق ئاقٮب ئاندٮن قان.

بولدى هەدٮن زٮيادە ئۇشبۇ سوزۇڭ،
ئەمدى كوب سوزلەمە قٮزاردى يۇزۇڭ.

قٮسە بولدۇڭ ئەي چٮرايى ئالا،
يٮرتادۇر قۇرساقٮڭنى قوي كالا.

سٮنى پٮشماسدٮن ئٮلگەرى قۇرۇت يەر،
يٮسە هەم تازە پٮشقانٮڭنى يەر.

سىنى ھەر كىم يىسە ساۋۇقى ئاشار،
قۇرساق ئاغرىتىپ، بولۇر بىمار.

ئۇزۇڭنى ئۇتكەرمە ئەي يۇزى ئالالا،
يىسە ھەم يەر سىنى كىچىك بالالا.

مەن تۇرۇب ئالمانى يىگەن كىمدۇر،
مەن بەھەم بولماسام سىنى يەيدۇر.

قىلدى شافتالۇ ئۇرۇشنى ئەدەم،
ئۇزىنىڭ تەئرىفىغە قويدى قەدەم.

دىدى شافتالۇ: مەندۇرمەن ئەلا،
لەززەتىمنىڭ ھىساۋى يوق ئەسلا.

مەندۇرمەن مىۋەلەردە ئىززەتلىك،
يىگەلى ھەم لەزىز لەززەتلىك.

يىسە ھەركىم بۇ ھورمىتىم بىلە،
پەر بولۇر ئاغزى شەربىتىم بىلە.

مىنى يەر، بولسا كىمىنىڭ ئىمكانى،
لەززەتىمنىڭ ئەسلى يوق سانى.

مىنى كورسە يىمەي قارارى يوق،
بولسا تاھەم ئەگەر قۇرساقى توق.

قۇدرەتى بولسا ھەركىشى مىنى يەر،
ياخشى ۋەسفىم ئوقۇيدۇر زىر-زەبەر.

سويۇنۇر ھەر كىشى مىنى يەردە،
بىر يىسە ياد ئېتەر تۇمەن يەردە.

ياخشىلار يىسە مىنى تۇشىدە،
تۇتادۇر ئەرتەسى قوپۇب روزە.

قىلدى شافتالۇ بۇ ئۇرۇشنى ئادا،
ئاخىر بولدى ئالمالارغا ئىزا.

AltunOq

چۇن ياڭاق بۇ ھكايەنى ئشتب،
يۇگۇرۇب كەلدى شول زەمان يتىشب.

كى ياڭاق ئاچچغى بلە شول زەمان،
قلدى شافتالۇ بلە كوب مەيدان.

ياڭاق ئەيدىكى: ئەي يۇزى تۇكلۇك،
كى سوزۇڭ شۇبۇ بولسا سوزلەمە، شۇك.

يىسە ھەر كىشى بەش ئالتە شافتالۇ،
ئەزم بولماس ئاڭا بولۇر ئاغۇ.

ئت يمەي ياتاسەن ساسب باغدا،
پىشاسەن تۇرفە بى مەھەل چاغدا.

ساتسەلەر چارىكىڭنى بىر پۇل ئالۇر،
ئۇنى ھەم ئالسا تۇل خاتۇنلەر ئالۇر.

خار ئۇچۇن ئەل يمەي يارۇرلە قاق،
يمەي ھەر گادامۇ بەرى ئاتار، فاق!

ھەر كىشى يىسە بىر تويار قاقنى،
ئاغراتۇر مەئدە بىرلە قۇرساقنى.

گەر چىلاب ئچسە قاقنى ھەم كوبرەك،
ئولاشۇر شول زامان ئاڭا تىترەك.

يىسە ھەركىشى بەش ئالتەچە چۇن قاق،
قۇرساقى ئىسىلب بولۇر دۇمباق.

كم ئەگەر يىسە ھەم تولا قاقنى،
ئاغراتۇر شول زامان كى قۇرساقنى.

ئەرتەسكى قوپۇب تاۋۇش ئشتىڭ،
چالغاي ئولكم ناغرايۇ-دۇمباقنى.

ئەي ئولۇك سەن كەبى يوقتۇر ئالەمدە،
سەن كەبى بى ھايا ۋە شەرمەندە.

تۇك باسىدۇر يۇزۇڭنى ئەي هايۋان،
سەن كەبى يوق جاهاندا ئەسكى تاۋان.

ئۇنۇتۇب بەئزىسى يانچۇقتا سالار،
ئىزلىب، يەنچىلىب بەرىن بۇلغايلار.

ماجرانى تۇگەتتى ئەمدى ياڭاق،
ئۇزىنىڭ تەئرىفىگە قويدى تاماق.

ياڭاق ئەيدىكى: مەندۇرمەن دىلدار،
قىزۇ ئوغلان هەمە مىنى ئوينار.

توهفە ئەيلەر مىنى يىراق يەرگە،
غەم يىمەسمەنكىم ئۇرسەلەر يەرگە.

مىنى ئويناب هەمە دىلۇ ناشاد،
غەم-ئەندىشەدىن بولۇر ئازاد.

سورسا هەر كىم مىنىڭ ئاتىمنى ياڭاق،
خالساڭ مىغىزىنى تاش بىرلە چاق.

مىغىزى شىرىن مىنىڭ ئىچىمدە جىق،
بارمۇ ئالەمدە مەن كەبى تاتلىق.

هەر كىشىنىڭ ياراسى قىلسا ئەلەم،
ياقار ئەيلەب ياڭاق بىلە مەرهەم.

ياڭاق ئەمدى سوزىنى ئادا قىلدى،
تەئرىفاتىنى ئىنتىها قىلدى.

ئىشتىب بۇ هىكايەلەرنى ئانار،
قىزارىب بولدى يۇزى چۇن گۇلزار.

تىرىكىبدۇر هىچ هالى قالمادى،
ئەقلى-هۇشى چىقىب بولالمادى.

كىلىبان هۇشىغا ئۇشول سائەت،
ماجرا قىلغالى قىلىب سۇرئەت.

ئانار ئەيدىكى: ئەي پاراڭچى ياڭاق،
ياخشى ۋەسفىڭنى ئېيتايىن ماڭا باق.

نە سەبەبدىن ئۆزۈڭنى ياد ئېتەسەن،
ئۆزگەنى بۇ سۇفەتدە ياد ئېتەسەن!؟

يالاڭداب سېنىڭ تېرەڭنى سويۇب،
ئالادۇر كۇنگە سالىبان قۇرۇتۇب.

سەن ياڭاقدىن ئەگەر تاغار تولسا،
يىتەدۇر بىر ئۇشۇقچە تاش بولسا.

چاقادۇر هەر كىشى سېنى جاق - جاق،
ئايرىلۇرسەن بىر ئۇرسالار ۋاق - ۋاق.

ماجرانى تامام قىلدى ئانار،
ئۆزىنى تەئرىف ئەيلەدى بىسيار.

ئانار ئەيدىكى: مەندۇرمەن دىلخاھ،
كورسە هەر كىم مېنى ئالۇرلەر ئاھ.

باغ ئارا مەندۇرمەن شاهى خۇبان،
مېنى كورگەن كىشى قالۇر هەيران.

رەخلارىمدۇر يەڭى ئاچىلغان گۇل،
كورسە ئالەم ئەهلى بولۇر بۇلبۇل.

نازەنىن مەندۇرمەن چىمەن ئىچىدە،
سورۇتۇم شاهلارنىڭ ئالدىدە.

قۇدرەتى بولسا هەر كىشى ساقلاب،
مېنى يەرلەر سەهەر قوپۇب، ئاقلاب.

قىلادۇر پەش كىشى مېنى خانغە،
قويادۇر تاختىغا تىزىب شاڭغە.

باردۇر هەركىمدە قۇدرەتۇ - دانىش،
مېنى ساقلاب خۇراك قىلۇر ياز - قىش.

مەندۇرمەن مىۋەلەردە ئىززەتلىك،
يىگەلى ھەم لەزىز، لەززەتلىك.

ئىشتىب بۇ ھىكايەلەرنى چىلان،
يۇگۇرۇب كەلدى يىلدىراب شۇل زەمان.

چىلان ئەيدىكى: ئەي ئانار تەلبە،
بىزگە مۇنچە ئۇزۇڭنى ئۇتكۇرمە.

قىزارىبدۇر يۇزۇڭ كى ھەم بويۇڭ،
ئاغرىقلىڭ شەددىدا يادا جولدۇڭ.

قىلادۇر ھەركىشى سىنى پارە،
پارە قىلۇر بولسا ئاۋارە.

سەن ئۇزۇڭنى بىلەمسەن ئەي نادان،
بەشرەڭنى قانىڭ بىلە بوياغان.

ئەي تىرەسى قىلىن، ئانار نارى بار،
ئاچىغىڭ كەلسە قۇرساقىڭنى يارای.

چىلان ئەمدى ئۇرۇشنى تاشلادى،
ئۇزىنىڭ تەئرىفىنى باشلادى.

چىلان ئەيدىكى: مەندۇرمەن كىمياب،
ھەمە ئاغرىق دارۇسىغا ئەسباب.

يىغادۇر ھەر كىشى مىنى دارا دەب،
ئاغرىقدىن سەھەت تاپۇر مىنى يەب.

مىنى ھەركىم يىغىب يىسە قىشۇ ياز،
ساۋۇقى ئاشسا مەن قىلۇرمەن ئاز.

مەندۇرمەن مىۋەلەردە ئىززەتلىك،
يىگەلى ھەم لەزىز، لەززەتلىك.

ئىشتىب چۇن بەھى چىلان سوزىنى،
ئالىب ئۇردى دەرەختىدىن ئۇزىنى.

بىھى كەلدى ئۇشول زەمان يۇگۇرۇب،
كى چىلانىنىڭ يۇزىگە بىر تۇكۇرۇب.

دىدى: ئەي بى ھايايۇ، شەرمەندە،
بىزگە جەڭ قىلغالى نە ھەد سەندە؟

شۇم يىتىمدەك قىلىب ساڭا نىمە سوز؟
ئۇزگەلەرگە سوزلەگەندە سوزلەمە سوز.

نە ھەققىڭ بىلە بىزگە جەڭ قىلاسەن؟
مىۋەلەرگە ئوزۇڭنى تەڭ قىلاسەن؟

بىھى قىلدى تامام بو سوزىنى،
تەئرىف ئەتمەككە قويدى ئوزىنى،

بىھى ئەيدىكى: مەندۇرمەن جانان،
باغ ئارا مەندۇرمەن شاھى خۇبان.

مەندۇرمەن مىۋەلەردىن ھورمەتلىك،
يىگەلى ھەم لەزىز، لەززەتلىك.

ساقلاب ھەر كىشى تاپار ئىززەت،
يىسە ئاغرىق كىشى تاپار سەھەت.

مەندۇرمەن بارچە مىۋەدىن ئەئلەم،
ياخشى ۋەسفىمنى داغى قىلدىم كەم.

ئىشتىب نەشبىتمۇ بۇ غەلبەنى،
يۇگۇرۇب كەلدى ئۇرغالى ھەمەنى.

مەندۇرمەن مىۋەلەر ئارا جانان،
بىھى بىلەن ئىكاۋلەن بىر تۇققان.

سوزىنى قىلدى نەشبىت ئاخىر،
چۇن جىنەستە تۇرۇب ئىكەن ھازىر.

بۇ ھىكايەتنى شول زەمان ئىشتىب،
ماجرا ئەيلەدى جىنەستە كىلىب.

كى جىنەستە ئەيدى: ئەي نادان،
بۇ دىگەن سوزلەرىڭنىڭ بارى يالغان.

نەشىبىت دەپ ئوزۇڭدىن ئاتىڭ خۇب،
لەززىتىڭ مىسلى تىررە، يادىڭ كوب.

تولا ھەددىن زىيادە لاف ئۇرمە،
يان يولۇڭغا تاياق يىگۇڭ تۇرمە.

ماجرانى تامام ئادا قىلدى،
تەئرىفاتىنى ئىنتىھا قىلدى.

كى جىنەستە ئەيدى: مەندۇرمەن،
مىۋەلەر ئىچرە مىسلى دۇررى ئەدەن.

ھەر يىپردم مىسلى لەئل يا مارجان،
مىنى كورگەن كىشى قالۇر ھەيران.

دەر مىنى كورسە ھەر كىشى گەۋھەر،
بىرۇرمەن ئىلكىگە بولسا جەۋھەر.

ئۇشبۇ يەردە جىنەستەنىڭ سۇخەنى،
ئوزىنىڭ تۇيغانىدا تۇگەدى.

بۇ ئۇرۇشدىن قاغۇنغە يەتتى خەبەر،
ئاتلانىب چىقتى ماجراسىغا سەھەر.

ئىشىتىب بۇ جىنەستەنىڭ سوزىنى،
پارە - پارە قىلىب قاغۇن ئوزىنى.

قاغۇن ئەيدىكى: ئەي جىنەستەئى شۇم،
شۇملۇغۇڭ ئالەم ئەھلىغە مەلۇم.

ئەي ھارامزادە، بىھايايۇ، ئاتاسىز،
مىنى يوق دەب نە فوقنى يەب ياتاسىز؟

ماڭا باق، ئەي جىنەستە شۇم ئەقرەب،
ھەركىم ئاغرىق بولۇر سىنى تولا يەب.

ئەي پاراڭچى جنەستەئى يۇمۇلاق،
ساڭا ئوخشە ئېغىلدا كوب قۇمۇلاق.

قاغۇن ئەيدىكى: مەندۇرمەن نىئمەت،
مېنى هەركىم يىسە تاپار لەززەت.

بىر ئېتىمدۇر قاراقاش ئەركانى،
لەززەتىمنىڭ ئەسلى يوق سانى.

ئىككەسى ئاق نابات، كوك نابات،
يېسىڭىز مىسلى شەككەرۇ نابات.

بىر سىفاتمىدۇر لوبلايى دىگەن،
ياش كىشىلەر چۇرۇكنى يەيلى دىگەن.

بىر ئاتىمدۇر مېنىڭ بىشەك شىرىن،
لەززەتىمدۇر ئالەم ئەهلىغە تەئىن.

بىر سىفاتىمدۇر تورلۇغ جاغدا،
جاغدادەك مىۋە بارمۇدۇر باغدا؟

خەلقنىڭ ياخشىسى مېنى تارىغان،
پىشقانىم يەيدۇ تىشى يوق قېرىغان.

تارسا هەركىشى بولۇر فازىل،
تاڭلا جەننەتكە بولغۇسى داخىل

چۇنكى تاربۇز بىر بۇرادىرىمىز،
قانادۇر سۇسالىق ئانى يىسەڭىز.

بەئزىنى تىلسەڭىز چىقار گۇلنار،
گوشتىدىن شەربىتى ئانىڭ بىسيار.

سۇساغاندا يىسە نە راهەتدۇر،
شەربەتىن ئىچسەڭىز هالاۋەتدۇر.

كەلتۇر ئالدىڭ پارە قىل بىرنى،
چىقار ئاندىن قازاندا بىر شىرنى.

هەركىشى شىرنە بىلە ھالۋا قىلۇر،
تاتلاغىدىن يەسە تىلى يارىلۇر.

قاغۇن ئەيدىكى: مەندۇرمەن مەھبۇب،
قاچان ئېيتىب كىتەي سىفاتىم كوب.

بۇ قاغۇننىڭ سوزىنى ئۇزۇم ئاڭلاب،
كەلدى جەڭ قىلغالى چىرىك باشلاب.

ئۇزۇم ئەيدىكى: ئەي قاغۇن ئەفيۇن،
نە ئۇچۇن مۇنچە ئەيلەدىڭ ئەفسۇن.

ماڭا باق ئەي قاغۇن دىگان قالتاق،
سېنى يەسە بولۇر ئاغىز شالتاق.

ئەي قاغۇن سوزلەمەيسىز يىغلابسەن،
جويلۇگەندىن تىلىڭنى چاينابسەن.

بەزى ئەل مۇش بىلە باشىڭ يارادۇر،
كوتەرىب بەزى ئەل يەرگە ئۇرادۇر.

يوقتۇ سەندەك جاھاندا بى چارە،
يارسا قارنىڭ بولۇرسە ئاۋارە.

تارقىراب ئوينى پەر قىلۇر سۆيۈك،
بۇلغار ئوينى شافاق بىرلە ئۇرۇغۇڭ.

باردۇر مەشھۇر بۇ سوز خالايىق ئارا،
چۇن تاتىغسىز قاغۇن ئۇرۇغى تولا.

خاكى ھايۋان ئېرۇر سېنى يانجىب،
يەسە ھەركىم فىچاق بىلە سانجىب.

ئىلگەرى پىشقانىڭنى ئىشت يەيدۇر،
بۇ سىفاتىڭنى خەلق بىلمەيدۇر.

ئول تېرەڭنى سويۇب قىلۇرلەر قاق،
قۇرساقىڭنى يارۇر بورى، تۇرفاق.

پىشقانى تۇرمادى سافاغىدا،
خەمىگى قالدى مالىنىڭ ئاياغىدا.

ئەمدى مۇندا تامام بولدى ئۇرۇش،
ئۈزۈم ئوز تەئرىفىگە قىلدى يۈرۈش.

ئۈزۈم ئەيدىكى: مەندەدۇر لەززەت،
يىسە ھەركىم مىنى قىلۇر ئىشرەت.

مەندۇرمەن مىۋەلەر ئارا زاتلىغ،
خوشمۇ ئوبدان دىمەككە ھەمە تاتلىغ.

بىر ئاتىم ساھىبە، بىرى كىشمىش،
ياخشىلار يەر مىنى يىغىب ياز ـ قىش.

...... خوب مىنى يەيدۇر،
يىسە يەر ئەردى نان بىلە ئەنگۇر.

ئاق ئۈزۈم، بىر ئاتىم مۇناقىدۇر،
مىڭ دىنار چارىكىم باھاسىدۇر.

مەندۇرمەن نازەنىن چىمەن ئىچىدە،
بارمۇ باغ ئىچرە مەن كەبى مىۋە.

شىرنە مەندىن بولۇبدۇر فەيدا،
شىرنە ھالۋاسىغا ھەمە شەيدا.

قىلدى ئاشلارنى سىركە بىرلە لەزىز،
ئىچسە ھەر كىم بىھىشتىدا ئەزىز.

ئىشىتىب بۇ ھىكايەنى شول زەمان،
خورما ھەم كەلدى قىلغالى مەيدان.

خورما ئەيدىكى: ئەي ئۈزۈم شۈك بول،
ئەسلا تەگمەس خوجاڭ تۇرۇب ساڭا يول.

نە شەقىڭ بىلە بىزگە سوزلەيسەن؟
مىۋەلەرگە ئۈزۈڭنى تەڭ قىلاسەن؟

بىر سىفاتنىڭ ئۇرۇغى يوق چۇنجى،
مىسلى بى دەست پايە بىرمۇنچى.

كۇمەدۇر قىش باشىڭنى تۇفراقغە،
ئاسادۇر گەردىنىڭنى ياز شاخغە.

قىلادۇر سەن ئۇزۇم بىلە چاغىر،
چاغىر ئىچكەن كىشى بولۇر كافىر.

ئەمدى مۇندا تامام بولدى فۇسۇنى،
بولدى خورمايۇ جۇملەدىن ئەفزۇنى.

خورما ئەيدىكى: شاھ مەندۇرمەن،
ھەمەسىگە فانا مەندۇرمەن.

سورسا ئەسلىم بىھىشت باغىدىن،
ھورمىتىم ئەنبىيايۇ زەمانىدىن.

مەندۇرمەن مىۋەلەر ئارا ناياب،
شاھلار ھەم مىنى يىگەي ئىلغاب.

بارمۇ ھەر كىمدە مەندەكى ھورمەت،
يىسە ئاغرىق كىشى تاپار سەھەت.

ئاخىر خورمانىڭ سوزى ئۇتتى،
ھەمە مىۋە بۇ سوزگە چىن پۇتتى.

بولدى خورما ھەمەسىگە سۇلتان،
ئۇزگەسى بولدى تۇتقۇچى فەرمان.

شاھلىق تەخت ئۇزرە ئولتۇردى،
سوزىگە كىرمەگەننى ئولتۇردى.

شاھ خورما ئۇزۇمنى قىلدى ۋەزىر،
مەسلىھەت بىلە نەشىبىتنى ئەمىر.

ھوكمى سۇلتان بىلە بەھى ئىشىك ئاغا،
بولدى شافتالۇيۇ جۇملەگە دورغا.

AltunOq

ئالماغا تەگدی مەنسەبی قازی،
بولدی شول ۋەقتدا ئانار مۇفتی.

تەگدی قاغۇنغا مەنسەبی مراب،
ئەیلەدی جۇملە تەشنانی سراب.

قلدی ئش ئۇستدە چلاننی باكاۋۇل،
قویدی دەرگاهدا یاڭاقنی یاساۋۇل.

یەنە قلدی ئۆرۆكنی قازناقچی،
ئۈژمە هەم بولدی شاهغە باقچی.

بەردی جنەستەگە شاڭ بگلك،
تەگدی ئەینالۇغا دۋان بگلك.

قلدی بۇ یەردە ماجرانی تامام،
هەمەسی تابتی غەلبەدن ئارام.

نیازی بۇ هكایەت بی ناۋا قلدی،
مۇەلەر ۋەسفنی ئادا قلدی.

لۇغەت

ئا

ئالۇدە	ئارلشپ كېتش

ب

باغری بەریان	باغری ئورتلش
بەرقەدی	خۇش قامەت
بغەت	بغایەت
بكەس	یالغۇزلۇق
باكاۋۇل	زیاپەتتە تاماق توشۇغۇچی
بادسەر	قاتتق شامال

پ

پىيام	سالام
پەيۋەستە قاش	قوشۇما قاش
پەردە ئى ئەسمەت	هايا (نومۇس) پەردىسى
پەدنە	پىننە
پالۇدە	پولو

ت

تەجەللى	نۇر، شولا
تاب	هارارەت، يالقۇن
تەرىقى ئىشقى	ئىشىق (مۇھەببەت) يولى
تەھى	سالام، ئىززەت
تاۋان	چىداشلىق، بەرداشلىق

د

دەفئ	خالاس بولۇش، قۇتۇلۇش
دىلرەبا	دىلنى تارتقۇچى
دۇبۇل	دۇبۇلغا

ئە

ئەبر باھار	باھار يامغۇرى
ئەددىئاسى	مەقسىدى، مۇددىئاسى
ئەقرەب	چايان
ئەلتاف	ئىلتىپات، ھىممەت

ج

جامە ۋەھدەت	يىگانىلىك قەدەھى
جۇزبە ھالەت	ئۇزىگە تارتىش
جەلا	چاچ پوپۇكى

چ

چاھار ئاناسىر	4 ئۇنسۇر (ئوت، سۇ، شامال، تۇپراق)

چوچ بىره	چوچۇره
چاغاۋۇل (شاغاۋۇل)	ۋالى
چارىيه	تاماقنىڭ نامى

خ

خۇد نەما	بىخۇت
خارسىيەت	خارلىق
خەلافەت	خەلپىلىك
خۇبان	چىرايلىق، گۈزەل، خوپ

ھ

ھاۋايى كۇۋە	بەت ھەۋەس
ھەمزەبان	مۇڭداش، تىلى بىر، ئاھاڭداش

س

سىرشك	كوز ياش
سىيل ئەشك	كوز ياش كەلكۈنى
سەد بەرگ	سانسىزلىغان يوپۇرماق
ساھىبە	ئۆزۈمنىڭ بىر خىلى، سايۋا
سىراب	توقچىلىق

ش

شەب قەدرى	شىۋ قەدرى
شىر بىرەنج	شويلا (گۈرۈچ تامىغى)
شورپا بىرەنج	شوۋا گۈرۈچ
شىر نەر	ئەركەك شىر

ر

رابات	قونالغۇ، ئۆتەڭ، دەڭ

ز

زەر دالۇ	ئۆرۈك

ۋ

ۋەجھە	ۋەجى، سەۋەپ

ف

فەرىد	يالغۇز، يەككە
فوسۇنى	ھىلە ـ نەيرىڭى، جادۇسى

ق

قاسىد	خەۋەرچى
قەلىيە بىرەنج	گۇرۇچ قوتۇرمىچى

ك

كەرەشمە	خوش قىلىق
كافۇر	ئاق رەڭلىك خۇشبۇي كىرىستال
كىمىيا	خىمىيە (ئالتۇن ـ كۈمۈش مەنىسىدە)

ئى

ئىپتىدا	باشلىماق، باشلاش
ئىشقاۋۇل	قورۇقچى
ئىنتىھا	ئاخىرلىشىش، تۈگەش

يى

ياستانىش	تەييارلىنىش، تەمشىلىش
ياسىمەند	ياسىمەن، گۈل ئىسمى

غ

غەلتان	شار، يۇمۇلاق (ئۈنچە ـ مارجان شارچىلىرى)
غىبغىبى	ئىككى جاۋغىيى

گ

گۇلنار	ئوت گۇلى، ئانار گۇلى
گۇلفام	قىزىل مەي

ل

لەئلىگۇن	ياقۇت رەڭلىك
لالە گۇل	لالە رەڭلىك، قىزىل
لايەئقىل	ئەقلىنى يوقىتىپ قويۇش

م

مەگەر	ئەگەر
مەردۇم	كوز قارىچۇق
مەجازى	يالغان، جا
مۇباھ	ھەم پەزىلەت ھەم ئەخلاقسىزلىق سانالمايدىغان ئادەتتىكى ئىشلار
مەرھەم	شىپا

ن

نەسۇد	نىمە پايدا، نە كېرەك
نەۋئى	قېتىم، نوۋەت
نەۋمىد	نا ئۇمىت، ئۇمىتسىز
نەشئى	ھوزۇر، پەيز
ناخۇد	نوقۇت
نېغىز	تاتلىق، لەززەتلىك

بەھرام ۋە ھەپتە مەنزەر

نەشرگە تەييارلىغۇچى:

توختى ئابىخان

رىۋايەتچىلەر ھىكايە قىلىپ مۇنداق دەيدۇ:

بىر زامانلاردا بەھرام ئىسىملىك بىر پادىشا ئۆتكەن بولۇپ، ئۇ پۇقرالارغا شۇنداق كوڭۈل بولىدىكەنكى، ئۇنىڭدىن ھەممە كىشى خوشال ئىكەن.

بەھرام ئەقلىنى ئىشقا سېلىپ، ئاقىل دانىشمەنلەرنى تەربىيىلەپ ئەلنىڭ ئىشلىرىنى شۇلارغا تاپشۇرۇپتۇ. غەزنە ئىشىكلىرىنى ئېچىپ غېرىپ - مۇساپىرلارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئاپتۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنىڭ پادىشالىقى بارغانسېرى قۇدرەت تېپىپتۇ. مەملىكەت ئاۋات، پۇقرا باياشات بولۇپتۇ. بەھرامنىڭ بۈيۈك نامى پۈتۈن ئالەمگە پۇر كېتىپتۇ.

ئەلقىسسە، بەھرامنىڭ مەلىكە دىلئارام دېگەن بىر ئايالى بار ئىكەن. مەلىكە دىلئارام شەمشەرۋازلىق، كەمەندىۋازلىق ۋە نەغمە - ناۋازلىقتا تەڭداشسىز ئىكەن. ئەر - خوتۇن ئىككىيلەن بىللە شىكار قىلىدىكەن. ئۇلارغا دۇچكەلگەن ھەر قانداق نەرسە قېچىپ قۇتۇلالمايدىكەن. ئۇلار ئۇنى يا ئوق، يا كەمەندە بىلەن چوقۇم قولغا كەلتۈرىدىكەن.

بىر كۈنى ئۇلار شىكارغا چىقىپ، دەشتى باياۋاندا يۈرگىنىدە، ئالدىغا ئىككى كىيىك ئۇچراپتۇ. بۇ كىيىكلەرنىڭ بىرى ئەركەك، يەنە بىرى چىشى ئىكەن.

— ھەزرەتلىرىگە ئىلتىماسىم، — دەپتۇ دىلئارام ئېرىگە قاراپ، — ئاۋۇ كىيىكلەرگە

ئوق ئاتسلا، شەرت شۇكى، مەن دىگەن نەتىجە يۈز بەرسۇن.

— مەسىلەن، قانداق نەتىجە؟ — دەپ سوراپتۇ بەھرام.

— ئاتقان ئوقلىرى تەككەندىن كېيىن، — دەپتۇ دىلئارام چۈشەندۈرۈپ، — ئەركەك كىيىك چىشى، چىشى كىيىك ئەركەك بولۇپ قالسۇن.

— بولىدۇ! — دەپتۇ بەھرام ئىشەنچلىك ھالدا.

بەھرام بىرىنچى ئوقنى ئەركەك كىيىككە ئاتقان ئىكەن، ئوق كىيىكنىڭ ئىككى مۈڭگۈزىنى ئۈچۈرۈپ چىقىپ كېتىپتۇ-دە، ئىككىلا كىيىك چىشى كىيىكتەك بولۇپ قاپتۇ. ئاندىن ئىككىنچى، ئۈچىنچى ئوقنى ئاتقان ئىكەن، بۇ ئىككى ئوق چىشى كىيىكنىڭ بېشىغا خۇددى مۈڭگۈزدەكلا قادىلىپ قاپتۇ-دە، چىشى كىيىك ئەركەك كىيىكتەك كورۈنۈپتۇ. بۇ ھالدىن مەغرۇرلانغان بەھرام كۈلۈمسىرەپ، سوئال نەزىرى بىلەن مەلىكىگە قاراپ سوراپتۇ:

— قانداق؟

— دۇنيادا بۇنداق مەرگەنلەر تولا، — دەپتۇ دىلئارام يېڭىلىشتىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ، — بەلكىم سىلىدىنمۇ ئۈستۈن ماھارەت ئىگىلىرى بولۇشى مۇمكىن. ھەزرەتلىرىنىڭ مەغرۇرلىنىشى بىھاجەت.

بۇ سوزنى ئاڭلاپ بەھرامنىڭ يۈرىگىدە غەزەپ ئوتى يالقۇنلاپتۇ. غەزەپتىن چىرايى تاتىرىپ، پۈتۈن ئەزايى-بەدىنى بەزگەكتەك تىترەپ كېتىپتۇ.

— ئۇنداق بولسا مەندىن ئوبدىنىنى تېپىۋال! — دەپتۇ ئۇ غەزەپ بىلەن ۋە مەلىكىنى ئاتتىن ئۈزۈپ ئېلىپ يەرگە ئۇرۇپتۇ ۋە ئاتنى چاپتۇرغان پېتى ئارقىسىغىمۇ قارىماي باياۋاندىن چىقىپ كېتىپتۇ.

ئەلقىسسە، دىلئارام ھۇشىدىن كېتىپتۇ. ئۇ بىر ھازادىن كېيىن ھۇشىغا كېلىپ، ئويلىماي قىلغان سوزىگە پۇشايمان قىپتۇ. لېكىن "كېيىنكى پۇشايمان ئوزىگە دۈشمەن" دىگەندەك، پۇشايمان پايدا بەرمەپتۇ. دىلئارام ھەسرەت-نادامەتتە ئورنىدىن تۇرۇپ، ھەر تەرەپكە قاراپتۇ. ئۇنىڭغا ئوز سايىسىدىن بولەك ھەمرا يوق ئىكەن. ئاخىر ئۇ يىراقتا كورۈنگەن تاغ تەرەپكە قاراپ مېڭىپتۇ. ماڭا-ماڭا پۇتلىرى قاپىرىپ ئىششىپ كېتىپتۇ. ئەمما ئۇ، چىشىنى چىشلەپ، ئازاپنى ئىچىگە يۇتۇپ مېڭىۋېرىپتۇ.

نەزمە:

كوڭلۇمگە داغ چۈشتى شۇبۇ قەدەمدە،
ئوتەرمەن نەچە ئاي دەردۇ-ئەلەمدە؟!
نەچچە يىل بىر ساڭا خىزمەت قىلدىم مەن،
ئاھ، ئەمدى مەن كىمدىن پانا تىلەيمەن؟

دىلئارام يۈرۈپتۇ، يۈرۈپتۇ، كوپ مۇشەققەتلەرنى چېكىپتۇ. ئاقىۋەت يىراقتىن بىر يېشىللىقنى كورۈپتۇ. ئۇ گويا شىپا تاپقان بىتاپتەك جانلىنىپ، قەدىمىنى تېزلىتىپ، شۇ ياققا قاراپ مېڭىپتۇ. كورۈنگەن يېشىللىق بىر دىخاننىڭ ئېكىنزارلىغى ئىكەن. بۇ دىخان

كوپنى كورگەن، كوپنى بىلىدىغان، دانىشمەن، هونەر سەنئەتتىمۇ قولى گۇل كىشى ئىكەن. ئۇ ئۆز ئۆمرىدە پۈتۈن ئالەمنى ئايلىنىپ چىقىپ ئىسسىق ـ سوغاقلارنى بېشىدىن ئۆتكۈزگەن، بىۋاپا دۇنيادىن بىزار بولۇپ، ئىستىقامەتنى ئىختىيار قىلىپ، باياۋاندا تېرىقچىلىق قىلىپ يۈرگەن ئىكەن.

دىخان دەشتۇ ـ باياۋاندىن چىقىپ كەلگەن ساھىپجامال، پەرى سۈپەت دىلئارامنى كورۈپ، هەيران بولۇپ سوراپتۇ:

—ئەي نازىنىن قايسى باغنىڭ گۇلى، قايسى چىمەننىڭ بۇلبۇلسىز؟ قايسى پەرىشتە، قايسى پەرىزاتنىڭ نەسلى بولسىز؟ بۇ دەشتۇ ـ باياۋاندا نىمە ئىش قىلىپ يۈرسىز؟

مەلىكە دىلئارام بېشىدىن ئۆتكەن سەرگۈزەشتىلىرىنى بىر بىر بايان قىلىپ، ئاخىرىدا:

— ئەمدى ئۆزلىرىگە ئوغۇل هەم قىز بولغىلى كەلدىم، — دەپتۇ.

— مەن سىزنى قىزىم دىسەم، نامراتلىق ۋە پەقىرلىگىمنى ئەيىپكە بۇيرۇمىغايسىز، — دەپتۇ دىخان.

— ئەي ئاتا، — دەپتۇ دىلئارام دىخانغا، — سىز ئاددىلا دىخان بولماستىن، كوپنى كورگەن، كوپنى بىلىدىغان دانىشمەندەك قىلىسىز. مېنى قىزىم دىسىڭىز، يۈزمىڭ مەرتىۋە خوشال بولىمەن. چۈنكى مەن بىر غېرىپ ـ مۇساپىرمەن. سىزدىن ئوبدانىراق ئاتىنى قەيەردىن تاپىمەن؟

دىخان كۈلۈپ قويۇپتۇ ۋە دىلئارامنى ئويىگە باشلاپتۇ. مەلىكە ئويگە كىرىپلا چاۋقانلىق بىلەن خۇددى خىزمەتكاردەكلا ئىشقا كىرىشىپتۇ. قولىغىدىكى ئىككى دانە هالقىنى ئېلىپ دىخان ئاتىسىغا سۇنۇپتۇ. دىخان ئۇستا جاۋاهىرشۇناس ئىكەن. ئۇ ياقۇت كوزلۈك هالقىنى كورۈپ، ياقۇتنىڭ ئىنتايىن قىممەت باهالىق ياقۇت ئىكەنلىگىنى ئېيتىپتۇ. مەلىكەنىڭ سوزى بويىچە ئۇنى سېتىپ، دىلئارامغا لايىق ۋە كېرەكلىك نەرسىلەرنى تەيىنلەپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇلار ئاتا ـ بالا بولۇپ كوڭۈللۈك تۇرمۇش ئوتكۈزۈشكە باشلاپتۇ.

ئەلقىسسە، ئەمدى ئىككى كەلىمە سوزنى بەهرامدىن ئاڭلاڭ:

غەزنۇڭگە پايلىماي خوتۇنى دىلئارامنى ئاتتىن يۇلۇپ ئېلىپ يەرگە ئېتىۋېتىپ ئوردىغا قايتىپ كەلگەن بەهرام ئالدىراقسانلىق قىلغىنىغا ناهايىتى كوپ پۇشايمان قىلىپ، كوپ قېتىم دىلئارامنى تاشلاپ كەلگەن يەرگە ئادەم ئەۋەتىپتۇ. لېكىن بارغانلاردىن مەلىكە توغرىلىق هىچبىر خەۋەر ئالالماپتۇ. دىلئارامنىڭ هىجران پىراقى بەهرامنى كېچە ـ كۈندۈز ئازاپلاپتۇ. ئۇ هەسرەت ۋە پۇشايمان ياشلىرىنى راۋان قىلىپ، پادىشالىغىنى تاشلاپ، دەرۋىش بولۇپ كەتكىلى تاس قاپتۇ.

ئەلقىسسە، مەلىكە دىلئارام دىخان ئاتىسىنىڭ ئويىدە ياخشى تۇرۇۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن ئولتۇرسا ـ قوپسا كوڭۇل رىشتى باغلانغان ئېرىنى ئويلايدىكەن. ئۆزىنىڭ ئالدىراڭغۇلۇق قىلغىنىغا كوپ پۇشايمان قىلىدىكەن. بەهرامنىڭ ئىشقى پىراقىدا ئۇنىڭ باغرى كويۇپ، رەڭگى ـ رۇخسارى كۈندىن ـ كۈنگە سارغىيىپ كېتىپتۇ.

— ئەي ئاتا، — دەپتۇ بىر كۈنى دىخانغا ئۇ، — هەركۈنى پادىشا بىلەن شىكارغا چىقاتتىم. بۈگۈن كوڭلۇم سەل خامۇش تۇرىدۇ. رۇخسەت بەرسىڭىز شىكارغا چىقىپ كەلسەم.

دىخان دىلئاراەغا رۇخسەت بېرىپتۇ. دىلئارام خوشال بولۇپ، تەييارلىغىنى پۈتتۈرۈپ، شىكارغا راۋان بولۇپتۇ. ئۇ سەيلە قىلىپ ئايلىنىپ يۈرۈپ شۇنداق شىكار قىلىپتۇكى، كىيىك-جەرەنلەرنى، ئارقار-بۇغىلارنى گاھى ئوق، گاھى كەمەندە بىلەن ئوۋلاپتۇ. ساز چېلىپ، ئاشىقانە ناخشا توۋلاپ، شۇنداق ناۋا قىپتۇكى، بۇنى ئاڭلىغان ھايۋانلار بىھوش بولۇپ يىقىلىپتۇ... دىلئارامنىڭ داڭقى خەلقى-ئالەمگە پۇر كېتىپتۇ.

ھەممە يەرگە: "دەشتۇ-باياۋاندا تىرىكچىلىك قىلىدىغان بىر دىخاننىڭ بىر قىزى بارمىش، ئۇ قىز شۇنداق شىكار قىلارمىشكى، ئولۇك كىيىكلەرنى تىرىلدۈرەرمىش، تىرىكلىرىنى بىھوش قىلىپ يىقىتارمىش..." دىگەن خەۋەر تارقىلىپتۇ. بۇ خەۋەر شاھ بەھرامنىڭ قۇلىغىغىمۇ يېتىپ بېرىپتۇ.

ئۇ بىر كۈنى بۇ قىزنى زىيارەت قىلىشنى خالاپ، ۋەزىر-ۋۇزرالىرىنى باشلاپ، ئىسىل ئاتلارغا مىنىپ، يولغا راۋان بوپتۇ. ئۇلار دىخاننىڭ ئويىگە يېتىپ بېرىپ كورۇپتۇلەركى، ھىلىقى داڭدار قىز — دىلئارام ئىكەن.

— ئەي قىز، — دەپتۇ بەھرام، — نەغمە-ناۋا بىلەن جانۇ-جانىۋارلارنى ئالداپ بىھوش قىلىپ، ئوۋ ئوۋلاشنى ئەقىل-پاراسەت، ماھارەت دەپ بىلىپ، تەھسىن-ئاپىرىن ئېيتىشنىڭ ھىچ ھاجىتى يوق. چۈنكى دۇنيادا مۇنداق ئىشلار كوپ، ھەتتا سەندىن نەچچە ھەسسە ئۈستۈن تۇرىدىغان شىكارچى، چەۋەنداز خوتۇن-قىزلارمۇ بولۇشى مۇمكىن.

— ئەي پادىشا بەھرام، — دەپتۇ قىز، — سەن دىلئاراەنىڭ سوزىگە سەۋرى قىلماي ئۇنىڭغا ھىساپسىز زۇلۇم قىلدىڭ...

بۇ سوزنى ئاڭلاپ بەھرام چىداپ تۇرالماپتۇ. ئوز پۇشايمىنىنى سوزلەپ، خىجىللىغىنى بىلدۈرۈپتۇ. دىلئارامۇ ئوز خىجىللىغىنى ئىزھار قىپتۇ. بىر-بىرىدىن ئەپۇ سوراپ، ھوزۇرخالىق ئېيتىپتۇ. بەھرام دىخاننىڭ دىلئاراەغا سەممى ئاتىدارچىلىق قىلغانلىغىغا كوپتىن-كوپ مىننەتدارلىق بىلدۈرۈپ، ئۇنىڭغا ھىساپسىز نەرسىلەرنى ھەدىيە قىپتۇ ۋە دىلئارامنى ئېلىپ ئوردىغا قايتىپتۇ.

ئەلقىسسە، بەھرام دىلئارامنىڭ ۋىسالىغا يەتكەندىن كېيىن، ئەيشى-ئىشرەت ۋە ئويۇن تاماشىغا بېرىلىپ كېتىپ، مەملىكەت خىزمىتىنى ئۇنتۇپ قاپتۇ. ئۇ شىكارغا شۇنداق بېرىلىپ كېتىپتۇكى، ئوردىغا ئايدا بىرەر قېتىم قايتىپ كېلىدىكەن. بۇ ھالىدىن ئەل-جامائەت، دانىشمەن ئوردا كاتتىلىرى ناھايىتى بىئارام بولۇپتۇ. لېكىن پادىشانى بۇ ئىشلاردىن توسۇشقا ھىچكىم جۈرئەت قىلالماپتۇ. شۇڭا مەملىكەت كۈنسىرى خاراپ بولۇشقا باشلاپتۇ.

پادىشا بەھرامنىڭ نىھمان ئىسىملىك بىر ۋەزىرى بولۇپ، ناھايىتى سەزگۈر، دانا كىشى ئىكەن. ئۇ بەھرام بىلەن تەڭتۇش بولۇپ، ئۇنىڭغا ھەممىدىن ئامراق ئىكەن. شۇنىڭ ئۈچۈن پادىشا بۇ ۋەزىرنىڭ ھەرقانداق مەسلىھىتى بولسا قوبۇل قىلىپ شۇ بويىچە ئىش قىلىدىكەن.

بىر كۈنى ئوردا كاتتىلىرى نىھماننىڭ قېشىغا كېلىپ:

— ئەي نىھمان، — دەپتۇ ئۇلار ھال ئېيتىپ، — مەملىكەت ھالاكەت گىرداۋىغا كېلىپ قالدى. سەن پادىشاغا بىر مەسلىھەت بەرگىن، ئەقىل بىلەن ئىش قىلىپ يولىنى تاپسۇن. سەلتەنەت تەختىدە مۇقىم ئولتۇرۇپ، مەملىكەت ئىشلىرىنى ئوبدان يولغا سالسۇن.

ۋەزىر نىھمان ئۇلارغا ھىسداشلىق بىلدۈرۈپتۇ.

— ئەي دوستلار، — دەپتۇ ئۇ كوڭلىدىكى پىلاننى ئىزھار قىلىپ، — مەن پادىشا

بەھرام بىلەن كورۇشۇپ، ئۇنىڭغا نەسىھەت قىلمەن. سىلەر يەتتە نەپەر نەققاش كەلتۇرۇڭلار، ئۇلارنىڭ ھەر بىرى ھۇنەردە كامالىغا يەتكەن، يەتتە قەۋەت ئاسماننىڭ كورۇنۇشىنى نەقش قىلالايدىغان بولسۇن، قالغان ئىشنى ئۇزەمگە قويۇڭلار.

ئۇردا كاتىتلىرى ۋەزىر نىھماننىڭ سوزىگە بىنائەن ئالەمگە مەشھۇر يەتتە نەپەر نەققاشنى تېپىپ كەپتۇ. ۋەزىر نىھمان ئۇلارغا يەتتە قەۋەت ئاسماننىڭ كورۇنۇشى چۇشۇرۇلگەن يەتتە مەنزەر بىنا قىلىشنى بۇيرۇپتۇ.

ئەلقىسسە، ئۇستىلار خۇش ھاۋالىق بىر يەرنى تاللاپ يەتتە مەنزەر ياساپتۇ. ھەر بىر مەنزەرنىڭ ئۇستىنى گۇمبەز شەكلىلىك چىقىرىپ، ھەر بىر مەنزەرگە بىر قەۋەت ئاسماننىڭ ئوز ئەينىنى نەقىشلەپتۇ. بىرىنچى مەنزەرنى مۇشكىدىن، ئىككىنچى مەنزەرنى زەپىرەندىن، ئۇچىنچى مەنزەرنى رەيھاندىن، تونىنچى مەنزەرنى بىنەپشىدىن، بەشىنچى مەنزەرنى نارجىندىن، ئالتىنچى مەنزەرنى لاجىۋەردىن، يەتتىنچى مەنزەرنى كاپۇردىن ياساپتۇ. بۇ مەنزەرلەر شۇنداق گۇزەل ۋە سەلتەنەتلىك ئىكەنكى، ھاياتلىقتا ھېچ كىشى كورمىگەن ۋە ئاڭلىمىغان بولغاي...

ۋەزىر نىھمان يەتتە مەنزەر پۇتكەندىن كېيىن يەتتە ئىقلىم پادىشالىرىغا ئەلچى ئەۋەتىپ، بىردىن يەتتە نەپەر زىبا قىز ئەكەلدۇرۇپتۇ. بۇ قىزلارنىڭ ھەر بىرىنى بىردىن مەنزەرگە ئورۇنلاشتۇرۇپتۇ. ھەر بىر قىز چۇشكەن مەنزەر قانداق رەڭدە بولسا، ئۇ قىزغىمۇ شۇنداق رەڭلىك كىيىم كىيدۇرۇپتۇ.

— ئەي پادىشاھى ئالەم، — دەپتۇ خەۋەرچىلەر بەھرامغا، — ۋەزىرىڭىز نىھمان يەتتە مەنزەر بىنا قىلدى. ئۇنداق ئىمارەت دۇنيانىڭ باشقا ھەرقانداق يېرىدە يوقتۇر.

بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ، پادىشا بەھرامنىڭ مەنزەرلەرنى زىيارەت قىلىش ھەۋىسى قوزغىلىپتۇ.

مەلىكە ھىندۇنىڭ ھىكايىسى

ئەلقىسسە، بىر شەنبە كۇنى پادىشا بەھرام مەنزەرۇ مۇشكىگە كەپتۇ. مەلىكە ھىندۇ بەھرامنىڭ ئالدىغا چىقىپتۇ. پادىشا مەلىكىنى كورۇپ ئۇنىڭ گۇزەل ھوسنىگە، شىرىن سوزىگە شەيدا بولۇپتۇ. ئاندىن كوكۇللۇك بەزمە ئۇيۇشتۇرۇپتۇ. ساقىلار ئالتۇن - كۇمۇشتىن ياسالغان جاملارغا لەئىلرەڭ شاراپنى لىقمۇ - لىق تولدۇرۇپ ئارقىمۇ - ئارقا سۇنۇپتۇ. خۇش ئاۋاز سازەندىلەر بۇلبۇلدەك ناۋا ئەيلەپ، ئەتراپنى چاڭ كەلتۇرۇپتۇ. شۇنداق قىلىپ كەچ بولۇپتۇ.

نەزمە:

دىدى بەھرام: ئەي پەرى پەيكەر،
چىشلىرىدە ئۇنچە لەۋلىرىڭ شىكەر.
غۇنچىدەك ئاغزىڭ ئاچ، ھىكايەت قىل،
ئوتكەن كۇندىن ماڭا رىۋايەت قىل.

Altunoq

قىلدى تازىم ئاي يۈزلۈك زىبا،
دىدى: ئەي ئۇلۇغ پادىشا.
جاھانباز شەھرىيار ئۇلغىل،
تەخت ـ بەخت ئۇزرە تاجدار بولغىل.
....

مەلىكىنى سوز لىباسنى پەرۋاز قىلدۇرۇپ، مۇنداق ھىكايە باشلىدىلەر:

ئوتكەن زاماندا شەرانىدىپ شەھرىدە بىر پادىشا ئوتكەن ئىكەن. ئۇ دانىشمەن، پەيلاسوپ بولۇپ، مەشرىقتىن مەغرىپكىچە ھەممە يەر ئۇنىڭ پەرمانىدا ئىكەن. ئۇ پادىشانىڭ ئۇچ ئوغلى بار ئىكەن. بىر كۇنى پادىشا چوڭ ئوغلىنى چاقىرىپ:

ـــ چوڭ بولغىنىدا قانداق ئادەم بولغايسەن؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

ـــ ئەي ئاتا، ـــ دەپتۇ ئوغۇل، ـــ ۋۇجۇدۇمدا قۇۋۋەت بولسىلا، ھەزرەتلىرى باسقان يولغا قەدەم قويغايمەن. ئۇزلىرى بىلەن تەڭ نەپەس ئېلىپ ئاخىر سەلتەنەت تەختىگە چىققايمەن.

پادىشا ئوغلىنىڭ جاۋاۋىنى ئاڭلاپ، تەھسىن ئېيتىپتۇ ۋە خۇداغا شۇكرى قىپتۇ. لېكىن زاھىرەن خەشمناك بولۇپ، "مېنىڭ كوزۇمدىن يىراق بول" دەپ ئوغلىنى چىقىشقا بۇيرۇپتۇ.

ئاندىن ئىككىنچى ئوغلىنى چاقىرىپتۇ. سىناپ بېقىش ئۇچۇن ئوتكەن ۋەقەنى سوزلەپ بېرىپتۇ. بۇ زىرەك ئوغۇل ئەقىل بىلەن جاۋاپ بېرىپتۇ:

ـــ ئەي ئۇلۇغۋار ئاتا، ـــ دەپتۇ ئۇ، ـــ ھەرنە بۇيرۇساڭ بېلىمنى چىڭ باغلىدىم، لېكىن سېنىڭ ئالدىڭدا تاج ھەققىدە ئېغىز ئېچىش پادىشالىقنى قوبۇل قىلىش ئەدەپسىزلىكتۇر. سەن تەختىڭدە ئامان ـ ئېسەن ئولتۇرغىنىڭدا، تەختىڭگە قەدەم قويۇشقا ھەددىمىز يوق، ئەمما ئوز ۋاقتى كەلگەندە قوبۇل قىلغايمىز.

پادىشا بۇ ئوغلىدىنمۇ خوشال بولۇپتۇ. ئەمما ئۇنىڭغىمۇ زاھىرەن خەشمناك بولۇپ، قايتىشقا بۇيرۇپتۇ.

ئاندىن كەنجى ئوغلىنى چاقىرىپتۇ، ئۇمۇ ئاكىلىرىدەك جاۋاپ بېرىپتۇ. پادىشا ئۇنىمۇ قايتۇرۇپتۇ.

پادىشا پەرزەنتلىرىدىن خۇشنۇد بولۇپتۇ. ئۇلارنىڭ ئەقىل ـ پاراستىگە تەھسىن ـ ئاپىرىنلار ئېيتىپتۇ. ئەمما ئۇلارنى مۇساپىر قىلىش ئارقىلىق ئەل ـ ۋەتەن قەدرىنى بىلدۇرمەكچى، مېھنەت ئوتىدا پىشۇرماقچى بوپتۇ.

شاھزادىلەر يول تەييارلىغىنى پۇتتۇرۇپ سەپەرگە ئاتلىنىپتۇ. گاھى ئاۋات يەرلەرنى، گاھى باياۋانلارنى كېزىپتۇ. بىر كۇنى ئۇلارغا يولدا بىر زەنگى ئۇچراپتۇ ـ دە:

ـــ ئەي يىگىتلەر، توگە كوردۇڭلەرمۇ؟ ـــ دەپ سوراپتۇ.

ـــ توگىنىڭ بىر كوزى قارغۇمىدى؟ ـــ دەپتۇ شاھزادىلەرنىڭ بىرى.

ـــ بىر چىشى سۇنۇقمىدى؟ ـــ دەپتۇ يەنە بىرسى.

ـــ بىر پۇتى ئاقساقمىدى؟ ـــ دەپتۇ ئۇچىنچىسى.

بۇ بەلگىلەر راست ئىكەن. توگىچى "توگىنى ھەقىقەتەن مۇشۇلار كورۇپتۇ"، دەپ كوڭلىدىن ئوتكۇزۇپتۇ.

توگىچى شاھزادىلەر كورسەتكەن يول بىلەن توگىنى ئىزلەپ كېتىپتۇ. شاھزادىلەرمۇ يولغا راۋان بولۇپ، خېلى يول يۇرۇپ بىر مەھەللىگە يېتىپ كەپتۇ. يول بويىدا بىر تۇپ چوڭ دەرەخ بار ئىكەن. شاھزادىلەر دەرەخنىڭ تۇۋىگە يېقىن بېرىپتۇ. دەرەخنىڭ تۇۋىدىكى بۇلاقتىن سۇ ئىچىپ، ئارام ئېلىپ ئولتۇرۇپتۇ.

ئەلقىسسە، ھېلىقى توگىچى بىرنەچچە چاقىرىم يول يۇرۇپتۇ. لېكىن توگىسىنى تاپالماپتۇ ـ دە، ئالدىراپ كەينىگە قايتىپتۇ. كېلىپ قارىسا يىگىتلەر ئۇخلاۋاتقۇدەك، توگىچى يىگىتلەرنى ئويغىتىپتۇ.

— ئەي يىگىتلەر، توگە قېنى؟ — دەپتۇ ئۇ ۋاقىراپ، — دەرھال توگىنى تېپىڭلار.

چوڭ شاھزادە سوراپتۇ:

— توگىنىڭ بىر يېنىدا ياغ، يەنە بىر يېنىدا ھەسەل بارمىدى؟

— ئۇستىدە خوتۇن كىشى بارمىدى؟ — دەپ قوشۇمچە قىپتۇ ئىككىنچى شاھزادە.

— ئۇ خوتۇن كىشى ئېغىر ئاياقمىدى؟ بىر كالتە قۇيرۇق ئىتىمۇ بارمىدى؟ — دەپ سوراپتۇ ئۇچىنچى شاھزادە.

— شۇنداق، — دەپتۇ توگىچى تەستىقلاپ، — مېنىڭ توگەمنىڭ دەل ئوزى شۇ!

بىز ئۇ توگىنى كورمىدۇق، — دەپتۇ شاھزادىلەر.

توگىچى "توگىنى بۇ ئۇچى يوقاتقان ئوخشايدۇ" — دەپ گۇمانلىنىپ، يىگىتلەرنى پادىشا ئالدىغا سورەپتۇ. يىگىتلەرمۇ بېرىپتۇ. پادىشا توگىچىنىڭ شىكايىتىنى ئاڭلاپ بولۇپ، يىگىتلەرگە قاراپ:

— توگىنى بېرىۋېتىڭلار! — دەپتۇ.

— بىز مۇساپىر، — دەپتۇ شاھزادىلەر، — بىر يىلدىن بېرى ئالەمنى ئايلىنىپ يۇرۇپتىمىز. بۇ شەھەرگە تېخى يېقىندا كەلدۇق. كېتىۋاتساق بۇ زەنگى ئۇچرىدى. بىزدىن توگىنى سورىدى. بىزنىڭ توگىنى كورگىنىمىز يوق.

— سىلەر ئېيتقان بەلگىلەرنىڭ ھەممىسى راست ئىكەن. توگىنى كورمەي تۇرۇپ، ئۇنى قانداق بىلدىڭلار؟ — دەپتۇ پادىشا.

— يولنىڭ ئىككى تەرىپى بۇك دەرەخزارلىق ئىكەن، ئەمما توگە يولنىڭ بىر تەرىپىدىكى دەرەخنىڭ غازىڭىنى يەپ مېڭىپتۇ. شۇنىڭغا قاراپ توگىنى بىر كوزى قارىغۇ بولسا كېرەك دەپ ئويلىدۇق، — دەپتۇ بىرىنچى شاھزادە.

— بىر پۇتىنى سورەپ مېڭىپتۇ. ئاقساق ئىكەنلىكىنى شۇنىڭدىن بىلدۇق، — دەپتۇ ئىككىنچىسى.

— شاخنىڭ بەزىلىرى يېيىلىپ، بەزىلىرى قاپتۇ. چىشىنىڭ سۇنۇقلۇغىنى شۇنىڭدىن بىلدۇق، — دەپتۇ ئۇچىنچىسى.

— ئۇستىدىكى يۇكىنى قانداق بىلدىڭلار؟ — دەپ سوراپتۇ پادىشا.

— توگە ماڭغان يولنىڭ بىر تەرىپىگە، — دەپتۇ چوڭ يىگىت جاۋاپ بېرىپ، — چۇمۇلە، ئىككىنچى تەرىپىگە كۇمۇتا ئولىشىپتۇ، شۇنىڭغا قاراپ بىر تەرىپىدە ياغ، يەنە بىر تەرد-

پىدە ھەسەل بارلىغىنى پەملىدۇق.

— توگە چوكىنىپتۇ. شۇ يەردە مەزلۇم كىشىنىڭ ئىزى بار ئىكەن. شۇنىڭدىن توگىگە مىنگەن ئايال كىشى ئىكەن دەپ بىلدۇق، — دەپتۇ ئىككىنچىسى.

— ئۇ خوتۇن توگىدىن چۈشۈپ شۇ يەردىلا ئولتۇرۇپتۇ. ئورنىدىن يەرنى تايىنىپ قوپۇپتۇ. بۇنىڭدىن ئۇ ئايالنىڭ ئېغىر ئاياق ئىكەنلىگىنى بىلدۇق، ئىتنىڭ ئىزى ۋە قۇيرۇقنىڭ يەرگە تولۇق تەگمىگىنىگە قاراپ، ئىتنىڭمۇ بارلىغىنى، لېكىن كالتا قۇيرۇق ئىكەنلىگىنى بىلدۇق، — دەپتۇ.

پادىشا بۇ سوزلەرنى ئاڭلاپ، ئۇلارنىڭ پاراسەت - ئىدرىكىغا ئاپىرىن ئېيتىپتۇ. ئۇلارغا كوپ مال - دۇنيا ئىنئام قىپتۇ ۋە ھەرەمگە يېقىن يەردىن ھوجرا تەيىنلەپ بېرىپتۇ.

بىر كۈنى پادىشا شاھزادىلەر بىلەن سوھبەتلىشىپ، كوڭۇل ئاچقاندىن كېيىن چىقىپ كېتىپ، خىزمەتچىسىدىن شاھزادىلەرگە، بىر جام شاراپ، بىر تەخسە كاۋاپ، بىر لىگەن توقاچ چىقىرىپتۇ. ئوزى ئاستا كېلىپ ئۇلارنىڭ گەپ - سوزىنى تىڭشاپتۇ. ئۇلار مەينى ئىچىپ ناننى، كاۋاپنى يەپتۇ. شاھزادىلەرنىڭ بىرى دەپتۇ:

— بۇ شاراپنىڭ تېلىنى ئادەم قېنىدا سۇغارغان ئىكەن.

— بۇ قوي ئىتنى ئەمگەن ئىكەن، — دەپتۇ ئىككىنچىسى.

— پادىشانىڭ ئاتىسى ناۋاي بولسا كېرەك، — دەپتۇ ئۈچىنچىسى.

پادىشا بۇ سوزلەرنى ئاڭلاپ، دەرھال باغۋەننى چاقىرتىپ سوراپتۇ:

— بۇ شاراپنىڭ ئۈزۈمنى قەيەردىن ئالغان؟

— خاتىرجەم بولسىلا پادىشاھى ئالەم، — دەپتۇ باغۋەن، — بۇ شاراپنى ئوزىمىز ئوستۇرگەن تالنىڭ ئۈزۈمدە چىقارغان، كوڭۇللىرىگە باشقا خىياللار كەلمىسۇن.

— قورۇق گېپىڭنى قوي! — دەپتۇ پادىشا، قولىغا شەمشەرنى ئېلىپ، — راستىنى ئېيت. ئەگەر يالغانغا يول قويساڭ كاللاڭدىن ئايرىلىسەن. بۇ شاراپنى چىقارغان ئۈزۈمنى نىمىدە سۇغارغان؟!

— پادىشاھى ئالەم، سەۋرى قىلغايلا، — دەپتۇ باغۋەن دىر - دىر تىترەپ، — سوئاللىرىنى ئەمدى چۈشەندىم. بىر كۈنى بىر ئوغرى ئۈزۈم ئوغۇرلىغىلى كىرگەن ئىكەن، تۇتۇشۇپ قېلىپ قولاق تۈۋىگە بىر ئۇرسام تىن تارتمايلا جان بەردى. ھېچ كىمگە بىلدۇرمەي تالنىڭ تۈۋىگە كومۇۋەتكەن ئىدىم...

پادىشا باغۋەننى چىقىرىۋېتىپ، قويچىنى چاقىرىپتۇ.

— راستىنى ئېيت، — دەپتۇ پادىشا غەزەپ بىلەن، — بۇ قېتىم ئولتۇرۇلگەن قوينى نىمىگە ئېمىتكەن؟

— ئەي پادىشاھى ئالەم، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ قويچى، — ئەقىللىرىگە بارىكاللا، بۇ قوينى ئانىسى ئولۇپ قالغاچقا ئىتنى ئېمىتىپ چوڭ قىلغان ئىدىم.

پادىشا قولىدا شەمشەر تۇتقان ھالدا ئانىسىنىڭ قېشىغا كىرىپتۇ ۋە سوراپتۇ:

— ئەي ئانا، راستىنى ئېيت، مېنىڭ ئاتام كىم؟

— جېنىم بالام، — دەپتۇ ئانا ھەيران بولۇپ، — بېشىم ئاقارغاندا مۇنداق سوئالنى سورىغىنىڭ نىمىسى؟ غەرىزىڭ نىمە؟ ئاتاڭ پادىشا ئىدى.

— ئەي ئانا، — دەپتۇ پادىشا، — مېنى ئالدىماي راستىنى ئېيتقىن، بولمىسا كاللاڭنى ئالىمەن!

ئوغلىنىڭ قەھرىدىن قورققان ئانا، نائىلاج ئەسلى ئەھۋالنى ئىزھار قىلىپتۇ:

— ئوغلۇم، ئېيتسام ئېيتاي، سەۋرى قىلىپ تىڭشىغىن. ئۆزەڭ مەجبۇرلىدىڭ، ئاجىز ئاناڭدا نىمە ئىلاج؟ — دەپ سوز باشلاپتۇ ئانا، — ئەتىياز كۈنلىرى ئىدى، كوكتاتلار ئەمدى باش كوتىرىۋاتقان چاغ، ئاتاڭ شىكارغا كەتتى. ئۇ چاغدا شۇنداق چوكان ئىدىمكى، لاتاپەت بابىدا كامالەتكە يەتكەن ئىدىم. ھوسنى - جامالىمنىڭ زىبالىغى كۈن - دۈزنى خىجىل قىلاتتى. بىر كۈنى راۋاقتا ئولتۇراتتىم، گويا مەس تاۋۇستەك جىلۋە قىلىپ ئۆزەمنى تۇختىتالمايتتىم. بىر ناۋاي يىگىت تەۋەڭدە نان كوتىرىپ ئوتۇپ قالدى. ئۇمۇ تازا كېلىشكەن يىگىت ئىكەن. بىر كورۇپلا يۈرىگىم ئۇنىڭغا مايىل بولدى. ناۋاي يىگىتمۇ سەزدى بولغاي، يەر ئاستىدىن يېقىملىق كۈلۈپ قويىدى. ئاخىرى سوزلىشىپ قالدۇق. ئۇ ماڭا ئۇزاقتىن بېرى ئاشىق ئىكەن. پۇرسەتنى غېنىمەت بىلىپ، شەيتاننىڭ ۋەسۋەسى بىلەن ئەيش - ئىشرەت قىلدۇق. سەن شۇ چاغدا تورەلگەن بولغايسەن.

پادىشا بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ئانىسىنىڭ قېشىدىن قايتىپ چىقىپتۇ. ئۇ نانىنى ئۆزى ياققان ئىكەن. ئاخىر پادىشا يىگىتلەرنىڭ ئالدىغا كەپتۇ.

— ئەي دانا يىگىتلەر، — دەپتۇ پادىشا، — ھەر سوزكى سىلەردىن ئاڭلىدىم. سۇرۇشتۇرسەم ھەممىسى راست بولۇپ چىقتى، بۇنى سىلەر قانداق بىلدىڭلار؟

— شاراپ دىگەن شاتلىق ھاسىل قىلاتتى. سىز كىرگۈزگەن مەي غەم پەيدا قىلدى، — دەپتۇ يىگىتلەرنىڭ بىرىنچىسى، — شۇ سەۋەپتىن بۇ شاراپنى ياسىغان ئۈزۈمنىڭ تېلىنى ئادەم قېنىدا سۇغارغان بولسا كېرەك، دەپ ئويلىدىم.

ئىككىنچى يىگىت ئېيتىپتۇ:

— كاۋاپنى يەپلا كوڭلۇمدە بىر تۈرلۈك تەشۋىش پەيدا بولۇپ، ئاغزىمدىن شالى ياندى. كاۋاپتىن ئىتنىڭ پۇرىغى كەلدى. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ قوينىڭ ئىتنى ئەمگەنلىگىنى پەملىدىم، — دەپتۇ ئىككىنچىسى.

— مەن ئوزلىرىنىڭ يېنىغا كېلىپ، چېھرىلىرىگە قارىدىم. ھېچبىر تاجىدارلىق نىشانىسىنى كورمىدىم. سوزلىرىدە ناندىن باشقا ھىكايىنى ئاڭلىمىدىم. ئۇنىڭ ئۈستىگە نان شۇنداق ئوخشىغان، شۇڭا بۇ پادىشا ناۋاينىڭ بالىسى بولسا كېرەك، دەپ ھوكۇم قىلدىم، — دەپتۇ ئۈچىنچىسى.

بۇ سوزلەرنى ئاڭلاپ پادىشا ھەيران قاپتۇ.

— ئەي يىگىتلەر، — دەپتۇ پادىشا، — بىلگىنا باش كەسمەك ئادىللىق ئەمەس. بۇ سىرلىرىمىزدىن سىلەرنىڭ خەۋەر تېپىشىڭلار بىئەدەپلىك، شۇنىڭ ئۈچۈن بېشىڭلارنى كەسمەكچى ئىدىم. ئەمما، ئەقىل - پاراسىتىڭلار، زىرەكلىكىڭلارنىڭ ھەققى ھورمىتىدىن قېنىڭلاردىن كەچتىم.

پادىشا يىگىتلەرنىڭ دانالىغىغا تەھسىن ئېيتىپ، يۈز دىناردىن پۇل بېرىپ، ئوز دىيارىغا ئۇزىتىپ قويۇپتۇ. شاھزادىلەر ئۈزۈن يوللارنى بېسىپ، ئوز يۇرتىغا كەپتۇ. ئاتىسى پەرزەنتلىرى بىلەن ساق - سالامەت، خوشال - خورام كورۇشۇپتۇ ۋە ھەر ئوغلىنى

بىر شەھەرگە پادىشا قىپتۇ...

ئەلقىسسە، مەلىكە ھىندۇ ھىكايىسىنى تاماملاپ ئۇخلاپ قاپتۇ. شاھ بەھرامىمۇ مەسـلىكتە شىرىن ئۇيقۇغا ئەسىر بوپتۇ.

مەلىكە نەمرۇزنىڭ ھىكايىسى

ئەلقىسسە، يەكشەنبە كۈنى ئىكەن. شاھ بەھرام ئۇيقۇدىن بىدار بولۇپ، مەنزەرۇ زەپىرانغا قەدەم قويۇپتۇ. مەلىكە نەمرۇز گۈلدەك ئېچىلىپ، كۈندەك نۇرلىنىپ شاھ بەھرامنىڭ ئالدىغا چىقىپتۇ ۋە پادىشانى ئىززەت-ئىكرام بىلەن مەنزەرۇ زەپىرانغا باشلاپ كىرىپتۇ. لەئىلرەڭ شاراپلارنى ئالتۇن جاملارغا لىممۇ-لىپ تولدۇرۇپ ئىچىشىپتۇ. سازەندىلەر سازلىرىنى سايرىتىپتۇ، رەنا قىزلار مەس تاۋۇستەك جىلۋە قىلىپ ئۇسسۇل ئويىنىشىپتۇ. ناخشا، سازلارنىڭ ساداسى گۈمبەزنى تىترىتىپتۇ. ئاخىر تۈن ئالەمگە قانات يېيىپتۇ. مەي تەسىرىدىن مەجلىس ئەھلىنىڭ ئەقلى-ھۇشى قېچىپتۇ. ئۇيقۇ لەشكىرى كۆزلەرگە ھۇجۇم قىپتۇ.

ئەلقىسسە، بەھرامنىڭ كۆزلىرى مەي ۋە ئۇيقۇ مەستلىكى بىلەن خۇمارلىشىپتۇ.

نەزمە:

دىدى بەھرام: ئەي پەرى پەيكەر،
چىشلىرىڭ ئۈنچە، لەۋلىرىڭ شېكەر.
غۇنچىدەك ئاغزىڭنى ئاچ، ھىكايەت قىل،
ئۆتكەن كۈندىن ماڭا رىۋايەت قىل.

مەلىكە ھىكايە باشلاپتۇ:

شەھرى خۇراساندا ھەسەن ئىسىملىك بىر زەرگەر بولۇپ، ئۇنىڭ ماھارىتى تامام ئالەمگە پۇر كېتىپتۇ.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە، ئۇستا ھەسەن ھەممە ھۈنىرىنى ئىشلىتىپ، يۈز پاتمان مىستا بىر پىل ياساپتۇ. توت پۇتى بېكىتىلىشى ھامان پىل ھەركەتكە كېلىپ ھەر تەرەپكە مېڭىپتۇ. بۇنى كورۇپ خالايىق ھەيران قاپتۇ. ئۇستا ھەسەن پىلنى پادىشاغا ھەدىيە قىپتۇ. پىلنى كورۇپ پادىشامۇ ھەيران قاپتۇ.

— باركاللا ئۇستا ھەسەن،— دەپتۇ پادىشا ھەۋىسى قوزغىلىپ،— بۇ ئىشىڭمۇ يارايدۇ. ئەمدى ئالتۇندا بىر پىل ياسىغىن.

پادىشا ئۇستا ھەسەنگە غەزنىدىن مىڭ پاتمان قىزىل ئالتۇن ئالدۇرۇپ بېرىپتۇ. ئۇستا ھەسەن ئالتۇننى ئېلىپ ئويىگە كېلىپ، بىر ئايدا ئالتۇن پىلنى پۈتتۈرۈپتۇ. بۇ ئالتۇن پىل گۈزەل ھەم ھەيۋەتلىك ئىكەن.

پادىشا ئالتۇن پىلنى كورۇپ، خوشال بولغىنىدىن ئۇستا ھەسەنىنىڭ ھەققىگە مىڭ

پاتمان ئالتۇن بېرىپتۇ. پادىشا بۇ پىلغا ئولتۇرۇپ تاماشا قىلىدىكەن.

ئەلقىسسە، ئۇستا ھەسەننىڭ ماھارىتى ۋە شوھرىتىنى كورگەن باشقا زەرگەرلەر ھەسەت قىلىپ، بىر يەرگە يىغىلىپتۇ. پىنھاندا مەسلىھەت قىلىپ، سۇيىقەست پىلانلىشىپتۇ. ئۇلار: "بۇ پىل مىڭ پاتمان كەلمەيدۇ، ھالبۇكى، پىلنى جىڭلاشقا بولمايدۇ. بىز پادىشاغا، ھەسەننى ئوغرى دەپ چاقساق، ئۇنىڭ ھاياتى شۇنىڭ بىلەن تامام بولىدۇسى" دېيىشىپتۇ.

بۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بىرى ناھايىتى مەككار زەرگەر ئىكەن. ئۇ:

— بۇنىڭ ئامالىنى مەن قىلاي، — دەپتۇ. بۇ سوز باشقىلارغا ماقۇل كەپتۇ. مەككار ئويىگە قايتىپ، خوتۇنىغا:

— سەن ئاياللار ياخشى كورىدىغان نەرسىلەرنى سوغا ئېلىپ بېرىپ، زەرگەر ھەسەننىڭ خوتۇنى بىلەن دوست بولغىن ۋە مەلۇم كۇنلەردىن كېيىن پىلنىڭ ۋەزنىنى سورىغىن، — دەپتۇ.

بۇ خوتۇن ئېرى ئېيتقاندەك ئۇستا ھەسەننىڭ خوتۇنىغا ئېگىلىپ تازىم قىلىپ، ئويىگە چاقىرىپ مېھمان قىلىپ ۋە ئويىگە بېرىپ ئوز ئېرى ئۇستىدىن شىكايەت قىلىپ، ئۇستا ھەسەننى ماختاپ، سوغا ھەدىيە قىلىپ يۇرۇپ، ئۇنىڭ بىلەن دوستلۇق ئورنىتىپتۇ. بىرنەچچە مۇددەتتىن كېيىن:

— ئەي دوستۇم، ئاڭلىسام ئېرىڭ پادىشاغا پىل ياساپ بېرىپتۇ. ئۇنىڭ بىلەن شوھرىتى تامامى ئالەمگە تارقاپتۇ. مەن بۇ "پىلنىڭ ئېغىرلىقى قانچىلىكتۇ، ئۇنى قانداق ئولچىگىلى بولار" دەپ ھەيران قالدىم، — دەپتۇ ھەسەننىڭ ئايالىغا.

— ۋاي دوستۇم، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ ھەسەننىڭ خوتۇنى، — مەن ئۇ پىلنىڭ ئېغىرلىقىنىمۇ، ھەم ئۇنى قانداق ئولچەشنىمۇ بىلمەيمەن. ئېرىم ئوزىلا بىلىدۇ، مەن سوراپ ئاندىن ساڭا جاۋابىنى بېرەي.

كەچتە ئۇستا ھەسەن دۇكاندىن كەپتۇ. ئويدە تاماق يەپ ئولتۇرۇپ خوتۇنى بىلەن پاراڭغا چۈشۈپتۇ. ئايال دوستىغا بەرگەن ئەھدىسىنى ئويلاپ، ئېرىدىن پىلنىڭ ئېغىرلىقىنى سوراپتۇ.

— ئەي مەزلۇم، — دەپتۇ ئۇستا ھەسەن، — بۇنداق سوزنى ئېغىزىڭدىنمۇ چىقارما، مۇنداق سوئالنى مەندىنمۇ سورىما، بۇ سىرنى ئاشكارا قىلىش ئوزىمىزنى ئولتۇرگەنگە تەڭ.

— مەن ئەھدى قىلاي، — دەپتۇ خوتۇن دوستىنىڭ ئالدىدا ئوسال بولۇپ قېلىشىنى ئويلاپ، — ھەرگىزمۇ ئاشكارا قىلمايمەن. مېنىڭمۇ ئوزەمگە لايىق ئەقلىم بار. ھەرگىزمۇ باشقىلارغا دېمەيمەن!...

— ئۇنداق بولسا، — دەپتۇ ھەسەن، ئايال قاتتىق تۇرۇۋالغانلىقتىن، — ۋەدەڭدە چىڭ تۇرغىن. ئەھدەڭدە تۇرمىساڭ قازناقتا سولىنىپ ئوز گوشىنى ئوزى يىگۇچىلەردىن بولۇپ قالىسەن. مەن دىگەن سىرنى باشقىلارغا ھەرگىز ئېيتمىغىن، پىل تارازىغا پاتمايدۇ. ئۇنىڭ ئۇچۇن ئۇنى كېمىگە سالسا بولىدۇ. كېمە سۇغا قانچىلىك چوكسە شۇ جايغا بەلگە قىلىۋېلىپ، كېمىنى سۇغا شۇنچىلىك چوكتۇرەلىگىدەك ئالتۇننى سالسا، ئاندىن شۇ ئالتۇننى تارازىدا تارتسا بولىدۇ.

ئەتىسى مەككار زەرگەرنىڭ خوتۇنى يەنە كەپتۇ ۋە سوراپتۇ:
— ھەي ئاداش، ھىلقى ئىشنى سورىدىڭمۇ؟
— سورىدىم، — دەپتۇ ئۇستا ھەسەننىڭ خوتۇنى، — لېكىن، باشقا كىشىلەرگە ئېيتماسلىقنى قاتتىق تاپىلىدى. شۇڭا ئاغزىمدىن چىقىرىشتىن قورقىمەن.
— ھەي ئاداش، — دەپتۇ مەككار زەرگەرنىڭ خوتۇنى ھىلىگەرلىك بىلەن، — مەن باشقا ئادەم ئەمەس، بىز قىيامەتلىك ئاداش. مەن سېنى ئىچ بىلسەم، سەن شۇنداقمىدىڭ؟ ئۇنداق بولسا بوپتۇ، ئۇز كوڭلۇمدە سېنى تېخى ئالەمگە تەڭ قىلماي يۈرۈپتىمەن.
مەككار زەرگەرنىڭ خوتۇنى ماي تارتىپ، قېيىدىغان قىياپەتكە كىرىۋاپتۇ. ئۇستا ھەسەننىڭ خوتۇنى تەڭ قىسىلقتا قاپتۇ ۋە:
— ئۇنداق بولسا مەن ئېيتاي، لېكىن مېنىڭ ھەقىقى دوستۇم بولساڭ، ئاغزىڭدىن چىقارمىغىن.
— ۋاي خاتىرجەم بول ئاداش، — دەپتۇ مەككار زەرگەرنىڭ خوتۇنى، — مەن ئۇنداق ئاغزى بوش ئاياللاردىن ئەمەس. "سېنىڭ بېشىڭغا كەلگەن قىلىچ، مېنىڭ بوينۇمنى كەسسۇن"، دەيدىغان مەرت ئايالمەن.
ئۇستا ھەسەننىڭ خوتۇنى ئېرىدىن ئاڭلىغانلىرىنى بىر - بىرلەپ سوزلەپ بېرىپتۇ. مەككار زەرگەرنىڭ خوتۇنى زەڭ قويۇپ ئاڭلىۋاپتۇ. ئويىگە قىن - قىنىغا پاتماي قايتىپ كەپتۇ - دە، ئاڭلىغانلىرىنىڭ بىرىنىمۇ قويماي ئېرىنىڭ قۇلىغىغا قۇيۇپتۇ.
ئەتىسى مەككار زەرگەر پادىشانىڭ ئالدىغا چېپىپ بېرىپتۇ ۋە پىلنى كورۇپتۇ. پادىشا ماختىنىپ:
— ھاياتىڭدا مۇنداق ھۈنەرنى كورگەنمۇ سەن؟ — دەپ سوراپتۇ.
— مۇنداق ھۈنەرنى ھېچكىم قىلالماس، لېكىن ئۇستا ھەسەن ئىنساپسىزلىق قىپتۇ، — دەپتۇ مەككار زەرگەر.
— قانداق دەيسەن؟
— سىز مىڭ پاتمان قىزىل ئالتۇن بەرگەن ئىكەنسىز. لېكىن بۇ پىل ھەرگىزمۇ مىڭ پاتمان كەلمەيدۇ.
— بۇنى ئولچىگىلى بولمايدۇ. قانداق قىلىش كېرەك؟ — دەپ سوراپتۇ پادىشا. مەككار زەرگەر كېمىگە سېلىپ ئولچەش مەسلىھەتىنى بېرىپتۇ.
پادىشا شۇنداق قىپتۇ. پىلنىڭ ئېغىرلىغى ھەقىقەتەن مىڭ پاتمان كەلمەپتۇ. پادىشا "دەرھال ئۇستا ھەسەننى تۇتۇپ، مال دۇنياسىنى تالان - تاراج قىلىڭلار، ئۇزىنى ئولتۇرۇڭلار!" — دەپ يارلىق چۈشۈرۈپتۇ.

نەزمە:

ئۇزگىگە سىرىڭنى ئېيتمىغىن زىنھار،
شۇندىلا بىر ئومۇر بولمايسەن خار - زار.
سىرىنى كىمكى توتمىسا پىنھان،
ئاقىۋەت بىر كۈنى بولۇر باغرى قان.

ئەلقىسە، لېكىن پادىشا، ۋەزىرلىرىنىڭ مەسلىھىتى بىلەن ئۇستا ھەسەننى ئۆلتۈرمەي، قاتتىق جازالاپتۇ. پادىشانىڭ قاتتىق جازاسى مۇنداق ئىكەن: شەھەردىن بىر نەچچە كۈنلۈك يىراق يەردە ناھايىتى ئېگىز بىر مۇنار بار ئىكەن. پادىشا ئېغىر گۇنا قىلغانلارنى شۇ مۇنارغا چىقىرىپ قاماپ قويىدىكەن. ئۇ كىشى شۇ يەردە ئاچلىق، ئۇسسىزلىق دەردىدە ھالاك بولىدىكەن. ئۇستا ھەسەننىمۇ شۇنداق قىپتۇ. مال-دۇنيالىرىنى غەزىنىگە ئاپتۇ.

بىر كۈنى ئۇستا ھەسەننىڭ خوتۇنى ئېرىنى كورگىلى بېرىپتۇ. ئۇستا ھەسەن خوتۇنىنى كورۇپ قاتتىق ئاۋازدا قىچقىرىپتۇ. خوتۇنىمۇ ھەسرەتلىك ياشلىرىنى راۋان قىلىپ پۇشايمىنىنى بىلدۇرۇپتۇ ۋە سوراپتۇ:

— ئەي ئۇستا، ھالىڭ قانداق؟ دانا، زىرەك ئىدىڭ، بۇ بالادىن قۇتۇلۇشنىڭ ئامالى يوقمۇ؟

— ئەي كەم ئەقىل خوتۇن،— دەپتۇ ئۇستا ھەسەن ئاچچىغىنى ئىچىگە يۇتۇپ تۇرۇپ،— بۇ بالاغا سەن سەۋەپ بولدۇڭ، ئۆلۈشتىن باشقىغا چارە يوق!

ئۇستا ھەسەننىڭ خوتۇنى يىغلاپ، ھەممە نەرسىسىدىن ئايرىلىپ ۋەيران بولغانلىقىنى داتلاپ كوز ياشلىرىنى ئېقىتىپتۇ.

— ئەي كەم ئەقىل خوتۇن،— دەپتۇ ئۇستا ھەسەن ۋاقىراپ،— سەن قىلدىن ئىنچىكە ۋە ناھايىتى پىششىق يىپ ئېلىپ كەلگىن، يەنە ھەسەلمۇ ئالغاچ كەل.

ئايال شۇنداق قىپتۇ. ئۇستا ھەسەن ھەربىر تال يىپنىڭ ئۇچىغا ھەسەلدىن تەككۈزۈپ قويۇشنى بۇيرۇپتۇ. مۇنارنىڭ ئۈستىدە چۈمۈلىنىڭ ئۇۋىسى بار ئىكەن، ئۇلار سەپ تۈزۈپ ئۈزۈلمەي تۆۋەندىن ئوزۇق توشۇيدىكەن. ئۇستا ھەسەن يىپنىڭ ھەسەل سۈركەلگەن ئۇچىنى چۈمۈلىلەرنىڭ يولىغا توغرىلاپ قويۇشنى ئېيتىپتۇ. چۈمۈلىلەر ئۇنى چىشلەپ يۇقۇرىغا قاراپ مېڭىپتۇ. شۇنداق قىلىپ بارلىق يىپنى خوجا ھەسەنگە يەتكۈزۈپتۇ. بۇ يىپلارنى بىر قىلسا بىر نەچچە ئادەمنى باغلاپ كوتەرسىمۇ ئۈزۈلمىگىدەك ئىكەن. ئۇستا ھەسەن ئۇنى ئېشىپ تانا قىپتۇ.

— ئەي خوتۇن،— دەپتۇ ئۇستا ھەسەن، تانىنىڭ بىر ئۇچىنى پەسكە تاشلاپ،— بۇ تانىنى بېلىڭگە باغلىغىن. سېنى بەكمۇ سېغىندىم. بۇنىڭ ئۈستىدە قانىغىچە ئوينىشىپ ئاندىن بىللە چوشۇپ كېتىمىز

ئەخمەق خوتۇن تانىنى بېلىگە باغلاپ، چىڭ ئېسىلىپ تۇرۇپتۇ. ئۇستا ھەسەن خوتۇنىنى مۇنار ئۈستىگە تارتىۋاپتۇ. ئەخمەق خوتۇن ئوزىنى ئۈستىنىڭ باغرىغا تاشلاپتۇ. ئۇستا ھەسەن:

— خوتۇن، مەن پەسكە چۈشۈپ ئولۇمدىن قۇتۇلۇشنىڭ ئامالىنى قىلاي. سەن تانىنى مەھكەم تۇتۇپ تۇر. مەن تانىنى بېلىمگە باغلاپ پەسكە چۈشەي،— دەپتۇ.

ئۇستا ھەسەن پەسكە چۈشۈپتۇ ۋە بىر كۈچەپ تانىنى تارتىۋاپتۇ-دە:

— ئەي ئەقىلسىز،— دەپ ۋاقىراپتۇ خوتۇنىغا،— بۇ ئىشقا ئوزەڭ سەۋەپ بولغان. ئوزەڭ تاپقان بالانى ئوزەڭگە تاپشۇردۇم.

نەزمە:

ھەركىم قىلسا ئوزگىگە،
قارا سۈرتەر يۈزىگە.

كىم ئاسمانغا تۇكۇرسە،
يېنىپ چۈشەر يۈزىگە.

ئۇستا ھەسەن شەھەرگە قاراپ راۋان بولۇپتۇ.

— ئەي ھەسەن، — دەپ توۋلاپتۇ خوتۇن مۇنار ئۇستىدە يىغلاپ تۇرۇپ، — سەن بىۋاپا، مەن مەزلۇم بىچارىگە مۇنداق قىلغىنىڭ نىمىسى؟

— ئەي ئەقلسىز گالۋاڭ، — دەپتۇ ئۇستا ھەسەن ئارقىسىغا قاراپ، — كىمكى ۋەدىگە ۋاپا قىلمىسا، بىۋاپالىق شۇنىڭغا مەنسۇپتۇر. بۇ بالانى ئۆزەڭ تاپقان، ئۆزەڭگە تەئەللۇق نەرسىنى ئۆزەڭگە قايتۇردۇم. سەندەك بىۋاپا ئەقلسىز گالۋاڭنىڭ ھايات قالغىنىدىن ئۆلگىنى ياخشىراق.

ئەلقىسسە، بىر كۈنى ئوتۇنغا كېتىۋاتقان بىر توپ ئوتۇنچى مۇنار ئۇستىدە يىغلاپ تۇرغان خوتۇننى كورۇپتۇ ۋە بۇ خوتۇندىن سوراپتۇ:

— ئەي مەزلۇم، مۇنار ئۇستىگە ئۇستا ھەسەننى چىقىرىپ قويغان ئىدى. سەن قانداق قىلىپ چىقىۋالدىڭ؟ ئۇستا ھەسەن قېنى؟

ئۇستا ھەسەننىڭ خوتۇنى ئەھۋالنى بىر - بىرلەپ سوزلەپ، ياش توكۇپ يىغلاپتۇ. ئوتۇنچىلار ھەيران بوپتۇ ۋە بېرىپ پادىشاغا مەلۇم قىپتۇ. پادىشا ھەسەننىڭ ھەقىقەتەن ئەقللىق ۋە دانا ئىكەنلىگىگە قايىل بولۇپ، ئۇنىڭ گۇناھىنى كەچۈرۈم قىلغانلىغىنى جاكالاپتۇ. ئۆزىنى يوشۇرۇپ يۈرگەن ئۇستا ھەسەننى چاقىرىپ، ئەھۋالنى بايان قىلىشىنى بۇيرۇپتۇ. ئۇستا ھەسەن مەككار، ھەسەتخور زەرگەرلەرنىڭ سۇيىقەستىنى پاش قىلىپ، خوتۇنىنىڭ ئەقلسىزلىق قىلىپ، ئۇلارغا خىزمەت قىلغانلىغىنى، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ئەقىل ئىشلىتىپ، خوتۇننى مۇنار ئۇستىگە چىقىرىپ قويغانلىغىنى ئېيتىپتۇ. پادىشا ۋە مەجلىس ئەھلى ئۇستا ھەسەننىڭ پاراستىگە ئاپىرىن دېيىشىپتۇ.

مەلىكە نەمرۇز ئۆز ھىكايىسىنى تاماملاپتۇ. پادىشانىڭ كوزى ئۇيقۇغا ئەسىر بوپتۇ.

يېشىل كىيىملىك مەلىكىنىڭ ھىكايىسى

ئەلقىسسە، دۈشەنبە كۈنى، نۇرلۇق قۇياش زۇلمەت دەرىزىسىدىن باش چىقىرىپ، زېمىننى مۇنەۋۋەر قىلىپتۇ. شاھ بەھرام مەنزەرۇ رەيھاننى كورگىلى كېلىپ يېشىل كىيىملىك مەلىكە بىلەن مەجلىس قۇرۇپتۇ. مەي ئىچىپ سەرخۇش بوپتۇ.

نەزمە:

دىدى بەھرام: ئەي پەرى پەيكەر،
چىشلىرىڭ ئۈنچە، لەۋلىرىڭ شېكەر.
غۇنچىدەك ئاغزىڭ ئاچ، ھىكايەت قىل،
ئوتكەن كۈندىن ماڭا رىۋايەت قىل.

ئەلقىسسە، پادىشانىڭ تەلىۋىگە ئاساسەن مەلىكە ھېكايىگە ئېغىز ئېچىپتۇ:

ھىندىستاندا خەلقپەرۋەر، ئادالەتلىك، مېھماندوست بىر پادىشا ئۆتكەن ئىكەن. ئۇ ھەر ياقتىن كېلىدىغان مېھمانلارنى نەزەردە تۇتۇپ، ئالى بىر مېھمانخانا ياسىتىپتۇ. كەلگەن مېھمانلارنى ئاشۇ يەرگە باشلاپ مېھمان قىلىپ، باشقا جايلارنىڭ ئابۇ-ھاۋاسىنى، ئاجايىپ-غارايىپ يېڭىلىقلىرىنى سورايدىكەن. يېڭى ھۈنەر-سەنئەت بولسا ئىجتىھات بىلەن ئۆگىنىدىكەن.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇ يەرگە بىر دانىشمەن مېھمان بولۇپ كەپتۇ. پادىشا ئۇنى مېھمانخانىغا چۈشۈرۈپتۇ. ھەر خىل لەززەتلىك غىزا قىلدۇرۇپ كۈتۈپتۇ. ئادەت بويىچە كۆرۈپ ئۆتكەن ئۆزگە شەھەر ۋىلايەتلەردىكى يېڭىلىقلارنى سوراپتۇ. مېھمان كۆپ نەرسىلەرنى سۆزلەپ بېرىپتۇ.

— ئەي دانىشمەن، سەن ھەرخىل ھېكايەتنى قىلسەن، مەن ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى بىلمەن. ئەمما ئۆلۈككە جان كىرگۈزەلمەيمەن، ئۆلۈككە جان كىرگۈزۈشنى ئاللاتائالا ئادەمنىڭ قولىغا بەرمەپتۇ، — دەپتۇ پادىشا.

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ مېھمان كىشى تەبەسسۇم قىپتۇ.

—كۆلۈشىڭىنىڭ سەۋەبى نېمە؟—دەپ سوراپتۇ پادىشا.

— ئۆلۈكنى تىرىلدۈرۈشنى ھەق تائالا ئادەمنىڭ قولىغا بەرگەن، — دەپتۇ مېھمان.

— ئەگەر قولۇڭدىن كەلسە ماڭا كۆرسەت، — دەپتۇ پادىشا.

مېھمان دەرھال بىر چىۋىننى تۇتۇۋېلىپ ئۆلتۈرۈپتۇ ۋە ئۆزىنىڭ جېنىنى چىۋىنگە بېرىپتۇ. ئۆزى شۇ ھامان ئۆلۈپتۇ. ئۆلۈك چىۋىن بولسا شۇ ھامانلا تىرىلىپ ئۇچۇپ، ئۇينىڭ ئىچىنى نەچچە ئايلىنىپ كېلىپ مېھمانغا قونۇپتۇ. مېھمان چىۋىنغا بەرگەن جېنىنى قايتۇرۇۋاپتۇ ۋە شۇ ئانلا تىرىلىپ ئورنىدىن قوپۇپ، كۆلۈپ ئولتۇرۇپتۇ. چىۋىن ئۆلۈپتۇ. پادىشا بۇ كارامەتنى كۆرۈپ ھەيران قاپتۇ.

— ئەي ئەزىز مېھمان، — دەپتۇ پادىشا ئىلتىجا قىلىپ، — بۇ كارامەت ھۈنەر ئىكەن. ماڭا ئۆگىتىپ قويغىن. ماڭا يادىگار بولۇپ قالسۇن.

مېھمان ھۈنىرىنى پادىشاغا ئۆگىتىپ قويۇپتۇ ۋە بىرنەچچە كۈندىن كېيىن بۇ شەھەردىن كەتمەكچى بولۇپتۇ. پادىشا كۆپ سوغا ئىنئام بىلەن ئۇزىتىپ قويۇپتۇ.

ئاي-يىللار ئۆتۈپتۇ. پادىشا: "مەن بۇ نادىر ھۈنەرنى بىلمەن. مۇبادا ماڭا ئەجەل كېلىپ ئۆلۈپ كېتىپ قالسام، بۇ ھۈنەر زايا بولىدۇ. قانداق قىلىشىم كېرەك؟" دەپ ئويلاپتۇ. پادىشانىڭ ناھايىتى كۆڭلى يېقىن داستۇر ئاتلىق بىر ۋەزىرى بار ئىكەن. بىر كۈنى خىلۋەتكە چاقىرىپتۇ-دە:

— ئەي داستۇر، — دەپتۇ پادىشا سىرىنى ئايان قىلىپ، — مەن بىر ئاجايىپ ھۈنەر بىلىمەن، ساڭا ئۆگىتىپ قوياي.

— ئاللىرىغا تومەنىمىڭ رەھمەت! — دەپتۇ ۋەزىر خۇرسەن بولۇپ، پادىشا "روھ يۆتكەش" ھۈنىرىنى ئۆگىتىپتۇ.

ئەلقىسسە، بىر كۈنى پادىش داستۇر بىلەن شىكارغا چىقىپتۇ. ئۇلارغا بىر كېيىك ئۇچراپتۇ. ئۇلار كېيىكنى بىللە قوغلاپتۇ. كېيىكنى ئۆلتۈرۈپتۇ، ۋەزىرنىڭ نىيىتى بۇزۇلۇپتۇ.

AltunOq

— ئەي پادىشاھى ئالەم، — دەپتۇ ۋەزىر مەككارلىق بىلەن، — جاناپلىرى ماڭا روھىنى ئالماشتۇرۇشنى ئىجتىھات بىلەن ئۆگەتتىلە، لېكىن چۈشەنچەم دىگەندەك بولمىدى. ھەزرەتلىرىگە مالال كەلمىسە، بۇ كېيىككە روھلىرىنى ئۆتكۈزۈپ باقسىلا، بۇ مەن ئۈچۈن بىر دەرس بولۇپ قالغاي.

— ماقۇل، كۆرۈپ تۇر، — دەپتۇ پادىشا ماختىنىپ، — كۆڭلۈڭدە گۇمان قالمىسۇن.

پادىشا ئۆز روھىنى كېيىككە ئۆتكۈزۈپتۇ. ۋەزىر ۋاقىتنى غەنىمەت بىلىپ، دەرھال ئۆز روھىنى پادىشانىڭ بەدىنىگە كىرگۈزىۋاپتۇ. پادىشا كېيىك بولۇپ، باياۋانغا چىقىپ كېتىپتۇ. ۋەزىر پادىشا بولۇپ، ئوردىغا يېنىپ كەپتۇ. پادىشانىڭ خوتۇنى بىلەن خالىغىنىچە ئەيشى - ئىشارەت قىپتۇ.

سابىق پادىشانىڭ بىر خوتۇنى بار ئىكەن، ھەممە خوتۇنلىرىدىن ساھىپجامال، ئاقىل ۋە دانا ئىكەن. پادىشا ئۇنى، ھەممە خوتۇنلىرىدىن ياخشى كۆرىدىكەن.

ۋەزىر بۇ خوتۇننىڭ قېشىغا كىرىپتۇ ۋە ئۇ نازىنىنغا قول ئۇزىتىپتۇ. ئاقىل خوتۇن بۇ كىشىنىڭ خۇي - پەيلىنىڭ پادىشانىڭ خۇي پەيلىدىن ئۆزگىچىلىگىنى پەملەپ، ئۇزىنى قاچۇرۇپتۇ. بىر قولىغا زەھەر بىر قولىغا خەنجەر ئاپتۇ.

— ئەي پادىشا، — دەپتۇ ئۇ، — ماڭا قىرىق كۈنلۈك مۇھلەت بەرگىن، دەخلى قىلمىغىن، سېنىڭ خۇلقى - مىجەزىڭ پادىشاغا ئوخشىمايدۇ. يا خەنجەر بىلەن سېنى ئۆلتۈرىمەن، يا زەھەر بىلەن ئۆزەمنى ئۆلتۈرىمەن، — دەپتۇ پادىشانىڭ ئايىلى. پادىشا ئىلاجىسىز سەۋرى قىپتۇ.

ئەلقىسسە، ئەمدى ئىككى كەلىمە سۆزنى كېيىكتىن ئاڭلاڭ:

پادىشا كېيىك بولۇپ باياۋاندا يۈرۈپتۇ. بىسيار نادامەت قىپتۇ. ئەمما پايدا بەرمەپتۇ. ئاخىرى بىر يېشىللىققا چىقىپتۇ. قارىسا بىر ئۆلۈك تۇتى ياتقۇدەك. "ھوشۇمنىڭ بارىدا روھىمنى تۇتىنىڭ بەدىنىگە ئالاي" دەپ ئويلاپتۇ. تۇتىنىڭ روھسىز جەسىدىگە ئۆز روھىنى ئۆتكۈزۈپتۇ. تۇتى تىرىلىپ ئۇچۇپ ئاسمانغا پەرۋاز قىپتۇ. ئۇچۇپ بىر گۇرۇھ تۇتىلار قېشىغا بېرىپتۇ. تۇتىلارنىڭ ئارىسىدا بىر دەم ئولتۇرۇپتۇ.

بۇ تۇتىلار يېڭى كەلگەن تۇتىنىڭ ئەقىل پاراسىتىنى بىلىپ ئۆزلىرىگە سەردار قىلىۋاپتۇ. پادىشا تۇتى باشقا تۇتىلارغا ھەرخىل تەدبىر - چارىلەرنى ئۆگىتىپتۇ.

بىر كۈنى تۇتىلار بىر دەرەخنىڭ شاخلىرىدا ئولتۇرغان ئىكەن، بىر سەيياد كېلىپ تور قۇرۇپتۇ. تۇتىلار تورغا چۈشۈپ قاپتۇ. ھەرقايسىسى قۇتۇلۇشنىڭ ئامالىنى ئىزلەپ ئالدىرىشىپتۇ.

— ئەي تۇتىلار، — دەپتۇ پادىشا تۇتى، — مۇنداق قىلىش بىلەن تۇتقۇنلۇقتىن قۇتۇلغىلى بولمايدۇ. ئەقىل - پاراسەت بىلەن تەدبىر قىلىش لازىم.

— سەن بىزنىڭ سەردارىمىز، بىزگە بىر تەدبىر ئۆگەتكىن، — دەپتۇ باشقا تۇتىلار.

— ئاۋال ھەممىڭلار ئۆلۈك بولۇپ يېتىڭلار، — دەپتۇ پادىشا تۇتى. — ئاندىن كېيىنكىسىنى ماڭا قويۇۋېتىڭلار.

تۇتىلار شۇنداق قىپتۇ. سەيياد كېلىپ قارىسا تۇتىلارنىڭ ھەممىسى ئۆلۈپ قالغان، ئۇ ئۈمىتسىزلىنىپ دەرھال تۇتىلارنى توردىن ئېلىپ تاشلىۋېتىپتۇ. تۇتىلار ئۇچۇپ كېتىپتۇ. ئەمما پادىشا تۇتى ئۇچماپتۇ. سەيياد خوشال بولۇپ تۇتۇۋاپتۇ.

— ئەي سەيياد، — دەپتۇ پادىشا تۇتى، — تۇتىلارنىڭ ئۇچۇپ كېتىشىدىن مالال بولمىغىن. مەن ھەممىسىدىن ئاقىل، ئوبدان تۇتى. ھەممە ئىشلاردىن سېنى خەۋەرلەندۇرۇپ تۇرىمەن، مېنى شەھەرگە ئېلىپ بارغىن، ئالغۇچىلار بولسا باھايىمنى مىڭ دىنار دىگىن. ئۇنىڭدىن كەمگە بەرمىگىن.

سەيياد بۇ تۇتىنىڭ سوزىگە ھەيران قاپتۇ ۋە خوشال بولۇپ شەھەرگە ئېلىپ كەپتۇ. بىر يەردە قويغان ئىكەن، تۇتى ئوتكەن - كەچكەنلەردىن ھىكايە سوزلەشكە باشلاپتۇ. كىشىلەر ھەيران بولۇپ يىغىلىپتۇ ۋە سەيياددىن تۇتىنىڭ باھاسىنى سوراپتۇ. سەيياد "مىڭ دىنار" دەپتۇ. شۇ ئەسنادا ھىلىقى ۋەزىردىن مۇھلەت تىلەپ سەيلىگە چىققان مەلىكە يېتىپ كەپتۇ. يىغىلغانلارنى كورۇپ، يىغىلىشىنىڭ سەۋەبىنى سوراپتۇ. خالايىقلار ئىچىدىن بىرسى سوزلەۋاتقان تۇتىنى كورسىتىپ، ئەھۋالنى چۇشەندۇرۇپتۇ.

— باھاسى قانچە ئىكەن؟ — دەپ سوراپتۇ مەلىكە.

— مىڭ دىنار.

مەلىكە مىڭ دىنار بېرىپ تۇتىنى سېتىۋاپتۇ ۋە ئاپىرىپ قېشىدا قويۇپتۇ. تۇتى ھەر تەرەپتىن ھىكايە - داستان سوزلەيدىكەن.

بەس، بىر كۇنى مەلىكە خىلۋەتتە ئولتۇرغان ئىكەن، تۇتى سوراپتۇ:

— ئەي مەلىكە، مېنى تونۇمسەن؟

— تونۇيمەن، — دەپتۇ مەلىكە، — سەن بىر شاتۇتى.

— قېنى تونۇغىنىڭ؟ — دەپ يىغلاپتۇ تۇتى، — بىلگىنكى، مەن بۇرۇنقى پادىشا مەن. سېنىڭ ئېرىڭمەن.

مەلىكە بۇ سوزنى ئاڭلاپ ئۇن سېلىپ يىغلاپتۇ.

— ئەي پادىشا، بۇ قانداق ئەھۋال؟ — دەپ سوراپتۇ مەلىكە.

تۇتى ئوتكەن ئەھۋالنى بىر - بىرلەپ سوزلەپتۇ. مەلىكە ھەيران قاپتۇ.

— ئەي پادىشا، ئەمدى قانداق قىلىسەن؟ — دەپتۇ مەلىكە.

— ئۇ ۋەزىر تولىمۇ ھىلىگەر، — دەپتۇ تۇتى، — سەن ئۇ ماھىرلىق بىلەن مۇئامىلە قىلغىن، مۇلايىم تازىم قىلىپ، ئۇزەڭنى مايىل قىلىپ كورسەتكىن. "سەن روھ كوچۇ - رۇش ھۇنىرىڭنى بىر كورسىتىپ باققىن" — دىگىن. قالغان ئىشنى ئۇزەم بىر تەرەپ قىلىمەن.

ئەلقىسسە، شۇ كۇنى ۋەزىر مەلىكە قېشىغا كىرىپتۇ. مەلىكە خۇش تەبەسسۇم بىلەن ئالدىغا بېرىپ قارشى ئاپتۇ ۋە ھورمەت، ئېھتىرام بىلدۇرۇپتۇ. بىردەم ئۇياق - بۇياقنىڭ سوزلىرىنى قىلىپ ۋەزىرنىڭ كوڭلىنى كوتىرىپتۇ.

— ئەي شاھ، — دەپتۇ مەلىكە ۋەزىرگە، — سېنىڭ بىر كارامەت ھۇنىرىڭ بار ئىدى، ئەگەر شۇ ھۇنەرنى ماڭا كورسەتسەڭ ئەركىمنى ساڭا تاپشۇرىمەن. نىمە دىسەڭ ماقۇل دەيمەن، ئەگەر ئۇ ھۇنەرنى ئايان قىلالمىساڭ ماڭا يېقىن كەلمە.

— سەن قانداقتۇر گۇماندا بولۇۋاتىسەن جېنىم، — دەپتۇ ۋەزىر، پوچىلىق قىلىپ، — سەن دىگەن ھۇنەر — روھ كوچۇرۇش ھۇنىرى، ئۇنى ساڭا ئەلۋەتتە كورسىتىپ بېرىمەن. بىر توخۇ پەيدا قىلغىن.

مەلىكە خىزمەتچىلەرگە بۇيرۇغان ئىكەن، توخۇ ئېلىپ كەپتۇ. توخۇنى ئولتۇرۇپتۇ.

ۋەزىر توخۇنىڭ بەدىنىگە ئۆز روھىنى ئۆتكۈزۈپتۇ. ھۇشيار تۇرغان شاھ تۇتى ئۆز روھىنى ئەسلىدىكى ئۆز تېنىگە ئۆتكۈزۈپتۇ-دە، توخۇنى ئۆلتۈرۈپ، كويدۇرۇپ كولىنى كوككە سورۇۋېتىپتۇ.

نەزمە:

بەدنيەتنى ھېچ ۋاقىتتا دوست ئەتمىگىل،
ئاڭا سەن ئىلىم-ھۇنەر ئۆگەتمىگىل.

ئەلقىسسە، پادىشا ئۆز ھۇنىرىنى قارا نىيەت ۋەزىرگە ئۆگەتكىنىگە پۇشايمان قىلىپ، ئاچچىق ساۋاق ئاپتۇ. مەلىكىنىڭ ۋاپادارلىقىنى بىلىپ باشقا خوتۇنلىرىنى تالاق قىلىپ پادىشالىق تەختىدە قارار تېپىپتۇ...

يېشىل كىيىملىك مەلىكە ھېكايىسىنى شۇ يەردە تاماملاپتۇ. شاھ بەھرام پاراغەت ئۇيقۇسىغا غەرق بولۇپتۇ.

سەرۇ ئازادنىڭ ھېكايىسى

ئەلقىسسە، سەيشەنبە كۈنى شاھ بەھرام مەنزەرۇ بىنەپشىگە راۋان بوپتۇ. بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان رۇم پادىشاسىنىڭ قىزى سەرۇ ئازاد پادىشانىڭ ئالدىغا چىقىپتۇ. بەھرام بۇ گۈزەل مەلىكىگە تويماي-تويماي قاراپتۇ. ئۇلار مەجلىس قۇرۇپ شاراپخورلۇق قىلىشىپتۇ. ئالتۇن پىيالىلەرگە لىپمۇ-لىپ مەي تولدۇرۇپ ناز-كەرەشمىلەر بىلەن سۇنۇلۇپتۇ. سۇبھىدىن تا شامغىچە سەرۇ ئازاد بىلەن بەھرام مەي تۇتۇشۇپتۇ. بەھرام مەي كەيپى بىلەن مەسخۇش بولۇپ، مەلىكىدىن ھېكايە ئېيتىپ بېرىشنى تەلەپ قىپتۇ.

نەزمە:

دىدى بەھرام: ھەي پەرى پەيكەر،
چىشلىرىڭ ئۈنچە، لەۋلىرىڭ شېكەر.
غۇنچىدەك ئاغزىڭنى ئاچ ھېكايەت قىل،
ئۆتكەن ئەلدىن ماڭا رىۋايەت قىل.

ئەلقىسسە، سەرۇ ئازاد ھېكايە باشلاپتۇ:

رۇم شەھرىدە بىر سودىگەر بولۇپ، مال-دۇنياسىنىڭ ھەددى-ھېساۋى يوق ئىكەن. بۇ سودىگەرنىڭ بىر ئوغلى بولۇپ، ئۇ ھۇشيار، زىرەك، دانا ئىكەن، ھەر قاچان بۇ ئالەمدىكى ئاجايىپ-غارايىپ ئىشلارنى كورۇشكە ھەۋەس قىلىدىكەن. زامانىنىڭ يېڭى نەرسىلىرىنى مۇلاھىزە قىلىپ تۇرىدىكەن.

بۇ سودىگەر بىر مېھمانخانا بىنا قىپتۇ. بۇ مېھمانخانىنىڭ تاملىرىغا ئالتۇن - كۈمۈش يالتىپ، رەڭمۇ - رەڭ زىننەت بېرىپتۇ. ئۇ، ھەرقايسى شەھەردىن مۇساپىرلار كەلسە، مېھمانخانىسىغا تەكلىپ قىلىپ ئوبدان كۈتىدىكەن ۋە زامانىنىڭ يېڭىلىقلىرىنى، ئاجايىپ - غارايىپلىرىنى سورايدىكەن.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە بىر مۇساپىر كەپتۇ. بۇ مېھمان جاھاننىڭ ئىسسىق - سوغىقىنى كۆپ كۆرگەن كىشى ئىكەن. سودىگەر مەزكۇر مېھماننى ئوبدان مېھمان قىپتۇ. ئۇنىڭغا تۈرلۈك سوئاللارنى بېرىپتۇ.

— مەن ئۇزلىرىگە ئاجايىپ بىر ھېكايە سۆزلەپ بېرەي، — دەپتۇ مۇساپىر، — بىر شەھەر بار. خەلقى ئىنتايىن گۈزەل، ئەمما ئۇ خەلقنىڭ نىسبى سۆزلەيدۇ، نىسبى سۆزلىمەيدۇ. بۇلارنىڭ خامۇشلىغىنىڭ سەۋەبىنى سۆزلەيدىغانلاردىن سورىدىم، ئۇلار ماڭا: "بۇ يەردە ھۆكۈمالار ئىلمىي تىلسىم بىلەن بىنا قىلىنغان بىر سەرراپ بار. كىمدە - كىم ئۇ سەرراپقا كىرسە بىر يىلدا چىقىدۇ. ئەمما ئۇلار خامۇش بولۇپ چىقىدۇ. كېچە - كۈندۈز بىھۇش يۈرىدۇ......" دېيىشتى.

ئەلقىسسە، سودىگەرنىڭ ئوغلى بۇ ھېكايىنى ئاڭلاپتۇ - دە، شۇ سەرراپنى كۆرۈشنى ھەۋەس قىپتۇ. ئاتا - ئانىسى ھەرقانچە توساپ نەسىھەت قىلسىمۇ ئۇنىماپتۇ. ئاخىر نۇرغۇن ئالتۇن - كۈمۈش ۋە خىزمەتچىلەرنى ئېلىپ يولغا راۋان بوپتۇ. ھېلىقى مۇساپىرنىمۇ ھەمرا قىلىۋاپتۇ. ئۇلار شەھەرمۇ - شەھەر يۈرۈپ، بىر يىلدا ھېلىقى شەھەرگە يېتىپ كەپتۇ. سودىگەرنىڭ ئوغلى سەرراپقا كىرمەكچى بولۇپ، ھەمرالىرىغا:

— مېنى بىر يىل ساقلاڭلار، تىرىك چىقسام خوپ، ئەگەر تىرىك چىقمىسام بۇ مال، كېنىزەكلىرىمنى سالامەت ئېلىپ كېتىڭلار، — دەپتۇ ۋە ھەمرالىرى بىلەن خوشلىشىپ سەرراپقا كىرىپ كېتىپتۇ.

ئەلقىسسە، سودىگەرنىڭ ئوغلى سەرراپقا كىرىپ بىرنەچچە قەدەم ماڭغان ئىكەن، بىر گۈمبەز كۆرۈنۈپتۇ. ئۇ ناھايىتى كەڭ بولۇپ، ئىچىدە ھېساپسىز ھوجرا بار ئىكەن. بۇ ھوجرىلارنىڭ ھەممىسى قاراڭغۇ ئىكەن. بۇنى كۆرگەن يىگىت ھەيران بولۇپتۇ ۋە قورقۇپتۇ. بەدىنىنى تىترەك بېسىپتۇ. كىرگىنىگە يۈز مىڭ پۇشايمان قىپتۇ. ئەمما ھېچ پايدىسى بولماپتۇ.

ئاندىن بىر ئىشىك كۆرۈنۈپتۇ. ئۇنىڭدىن كىرسە يەنە يۈز مىڭ ئىشىك تۇرغۇدەك. ئۇ بىر ھەپتە ئاچلىق ۋە ئۇسسىزلىق بىلەن ئۆزىنى خۇداغا تاپشۇرۇپ نالە - زارلىق ئىچىدە يىغلاپ يۈرۈپتۇ. ئاقىۋەت يەنە بىر ئىشىك كۆرۈنۈپتۇ. ئۇ ئىشىكتىن كىرسە، بىر چاھار باغ نامايەن بوپتۇ. بۇ باغدىكى دەرەخلەرنىڭ شاخلىرى ئاسمانغا بوي سوزغان بولۇپ، شاخ - شاختا ھەر خىل شىرىن مېۋىلەر پىشىپ كەتكەن. تەرەپ - تەرەپتە ھەر خىل گۈللەر ئېچىلغان، ئېرىقلىرىدا سۇلار شىرىلداپ ئېقىپ تۇرغان ئىكەن.

بىر كېچىسى بۇ يىگىت ھەر خىل مېۋىلەردىن يەپتۇ ۋە ھەر تەرەپنى سەيلە - تاماشا قىپتۇ. بىرنەچچە چاقىرىم يول يۈرۈپتۇ. بىر ساراي كۆرۈنۈپتۇ. ئۇنىڭدا مىڭ ھوجرا، ھەر ھوجرىنىڭ ئالدىدا بىردىن شاھانە سۇپا بار ئىكەن. يىگىت بۇ يەرلەرنىمۇ ئايلىنىپ تاماشا قىپتۇ. كۈن ئولتۇرۇپ قاراڭغۇ چۈشۈپتۇ. يىگىت پەرىشان بولۇپ، سارايىنىڭ بىر بۇلۇڭىدا

ئۇلتۇرۇپتۇ. چاھار باغ تەرەپتىن بىر قۇياش مەسەللىك رەنا ئىككى يۈز ساھىپجامال قىزلار بىلەن پەيدا بولۇپتۇ ۋە سارايغا كىرىپ كەپتۇ. ئۇ رەنا ئالتۇن تەختتە، قىزلار تەخت ئەتراپىدا سەپ تۈزۈپ ئولتۇرۇپتۇ. رەنا بىر قىزغا قاراپ:

— بۇ يەردە بىر غېرىپ ئادەم يېتىپتۇ. ئېلىپ كەلگىن دەپتۇ.

ھېلىقى قىز يىگىتنىڭ قېشىغا كېلىپ، مەلىكىنىڭ چاقىرىۋاتقانلىقىنى ئېيتىپتۇ.

مەلىكە مۇساپىرغا ئابۇتائام بېرىشنى، ئۇنىڭمۇ ئولتۇرۇشقا قاتنىشىشىنى بۇيرۇپتۇ. بۇ سوزنى ئاڭلىغان يىگىتنىڭ ۋۇجۇدىغا ھاياجان يامراپتۇ. ئۇ دەرھال مەلىكىنىڭ ئالدىغا بېرىپ تازىم بەجا كەلتۇرۇپتۇ.

— ئەي يىگىت، — دەپتۇ مەلىكە، — غېرىپ مۇساپىر ئوخشايسەن، كەل تەختتە ئولتۇرغىن.

مەلىكە يىگىتنىڭ قولىدىن تۇتۇپ تەختكە ئېلىپ چىقىپ، يېنىدا ئولتۇرغۇزۇپتۇ. ئۇلار بىر نەچچە پىيالە مەينى بىللە ئىچىپتۇ. يىگىت مەس بولۇپتۇ، مەلىكىگە كوڭلى چۈشۈپ قول سوزۇپتۇ.

— ئەي يىگىت، — دەپتۇ مەلىكە خىجىل بولۇپ، — بۇ كېنىزەكلەر مېنىڭ ھەمراھلىرىم، ئۇلار ئالدىدا نومۇس قىلمەن. بۇلارنىڭ قايسىنى خالىساڭ تاللاپ ئىشرەت قىل. ھازىر ماڭا قول ئۇزاتما. پۇرسىتىنى كەلتۇرۇپ مېنىڭ بىلەنمۇ ئىشرەت قىلىسەن.

مەلىكە بىر قىزغا ئىشارەت قىپتۇ. ئۇ قىز چاققانلىق بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ، لەۋلىرىدە تەبەسسۇم غۇنچىسىنى ئېچىلدۇرۇپ، يىگىتنىڭ ئالدىغا كېلىپ تازىم قىپتۇ ۋە قولىدىن تۇتۇپ بىر پىنھان ھوجرىغا باشلاپ كىرىپتۇ. ئۇلار ئىشرەت قىلىپ ئۇخلاپ قاپتۇ. ئۇيقۇدىن بىدار بولۇپ قارىسا كۈن چىقىپتۇ. ئەمما نازىنىن - رەنالارنىڭ ھېچقايسىسى كورۇنمەپتۇ. ھەر تەرەپكە قاراپتۇ. نە قىز، نە ئىز يوق، يىگىت ھەيران بوپتۇ.

يەنە كۈن ئولتۇرۇپ قاراڭغۇلۇق قانات يېيىپتۇ. رەنالار يەنە پەيدا بولۇپتۇ. شۇ تەرىقىدە بىر ھەپتە ئوتۇپتۇ. يىگىت سەككىزىنچى كۈنى مەلىكە بىلەن ئىشرەت قىپتۇ.

— ئەي يىگىت، مېنىڭ بەدىنىمنى كورمىگىن، — دەپتۇ مەلىكە. يىگىت ئۇخلاپ ئويغىنىپ، مەلىكىنىڭ بەدىنىگە قاراپ سالغان ئىكەن، مەلىكە بىر كاچات ساپتۇ. يىگىت بىھۇش بوپتۇ. يەنە ھۇشىغا كەپتۇ. قارىغۇدەك بولسا بىر باياۋاندا تۇرغۇدەك. بۇ باياۋاننىڭ ۋەھىمىسىدىن قورقۇپ جېنى چىققىلى ئاز قاپتۇ. پەريات پىغانلار قىپتۇ. ھېچ چارە تاپالماپتۇ. ئاخىر بېشى قايغان تەرەپكە قاراپ راۋان بوپتۇ.

ئەلقىسسە، چولمۇ - چول، باياۋانمۇ - باياۋان ئاچ ھەم ئۇسسىز يۈرۈپتۇ. ئاقىۋەت بىر كەنتكە چىقىپتۇ ۋە بىر موماينىڭ ئويىگە كەپتۇ. ئۇ موماي يىگىتتىن ھال - ئەھۋال سوراپ تائام بېرىپتۇ. يىگىت كورگەنلىرىنى ۋە بېشىدىن ئوتكەن سەرگۈزەشتىلىرىنى بىر - بىرلەپ سوزلەپ بېرىپتۇ.

— ئەي يىگىت، — دەپتۇ موماي، — ماڭا بىرقانچە كۈن خىزمەت قىلغىن. بىر ساھىپجامال قىزىم بار، ساڭا بېرەي.

موماي قىزىنى كورسىتىپتۇ. يىگىت بىر قاراشتىلا قىزغا شەيدا بولۇپتۇ. ئاخىر موماي قىزىنى بېرىپتۇ - يۇ، ئەمما بولەك ئوي بەرمەپتۇ. ئۇ يىگىت ھەرقاچان ۋىسال تەقەززاسىدا ئوتۇپتۇ.

— ئەي يىگىت، — دەپتۇ قىز مەسلىھەت كورسىتىپ، — مېنى پىنھان بىر يەرگە ئېلىپ بار، شۇ يەردە ئۇز ئارزۇيىمىزچە ئەيش - ئىشرەت قىلايلى!

يىگىت شۇ نىيەتتە مومايغا:

— ئەي ئانا، قىزىڭغا رۇخسەت قىلغىن. ئىككىمىز بۇ ئەتراپتا سەيلە - تاماشا قىلىپ كەلسەك، — دەپتۇ.

موماي قىزىغا چىدىماي يىغلاپتۇ. ئاخىر نائىلاج رۇخسەت قىپتۇ.

قىز خوشال بولۇپتۇ ۋە يىگىتكە بۇيرۇپتۇ.

— ئىشەكنى توقۇپ، ئوزۇقلارنى يۈكلىگىن. ئىشەكنىڭ قۇيرۇغىنى ھەرگىز تۇتمىغىن.

يىگىت ئىشەكنى ئېلىپ كېلىپ توقۇم سالپتۇ. قۇشقىنىنى سالغاندا ئېھتىياتسىزلىقتىن قۇيرۇغىنى تۇتۇپ سالپتۇ. ئىشەك بىرنى تېپىپتۇ. يىگىتنىڭ كوزىگە بارچە ئالەم قاراڭغۇلاشقاندەك بولۇپ، بوران چىقىشقا باشلاپتۇ. يىگىت بىھۇش بولۇپ يىقىلىپتۇ. بىر چاغدا ھۇشىغا كېلىپ كوزىنى ئاچقان يىگىت ئوزىنى بىر تاغ ئۇستىدە كورۈپتۇ. قارىسا دوماي، قىز، ئىشەكنىڭ ھىچ بىرى يوقمىش.

ئەلقىسسە، تاغ ئۇستىدە ھاۋا ناھايىتى ئىسسىق ئىكەن. يىگىت نالە - زارە قىلىپ ئولۇمدىن باشقىغا چارە تاپالماپتۇ. بىر ياققا قارىسا بىر يېشىل بوستان كورۈنۈپتۇ. ئۇ يەرگە بارسا بىر بوۋاي ئولتۇرغۇدەك.

— ئەي سەرگەردان يىگىت قەيەردىن كەلدىڭ؟ — دەپ سوراپتۇ بوۋاي، — بۇيەردە نىمە قىلىپ يۈرىسەن؟

يىگىت بېشىدىن ئوتكەن كەچۈرمىشلىرىنى تەپسىلى سوزلەپ بېرىپتۇ. بوۋاي ھىلقى موماي ئۇچرىغان يەرنىڭ پەرىلەر ماكانى ئىكەنلىگىنى، ئۇلارنىڭ شۇلارغا تەۋە مەخلۇقلار ئىكەنلىگىنى ئېيتىپ بېرىپتۇ.

— ھاياتلىقتىن نىسىۋەڭ بار ئىكەن، — دەپتۇ بوۋاي، — خۇدا ساڭا رەھمە قىپتۇ. شۇڭا سالامەت قاپسەن. جان تېنىڭدە بولسىلا گىيا ۋە مىۋىگە قانائەت قىلالىساڭ، ئاخىر سەنمۇ مېنىڭدەك قېرىيسەن. ئەگەر ھەر ياقلارغا بېرىشنى ھەۋەس قىلساڭ، ئادەمخور قۇشلار سېنى پارە - پارە قىلىدۇ.

يىگىت بوۋاينىڭ قېشىدا بىر نەچچە مەزگىل تۇرۇپتۇ. بىر كۈنى يىراقلارغا بېرىپ تاماشا قىپتۇ. بىر چاغدا بىر ئادەمخور قۇش كېلىپ ئۇنىڭغا چاڭگال سالپتۇ - دە، ئۇنى كوتىرىپ ئاسمانغا پەرۋاز قىپتۇ. تاغلاردىن ئېشىپ بىر غارنىڭ ئاغزىغا كېلىپ قونۇپتۇ. يەنە بىر قۇش بۇلارنى كورۇپ قېلىپ يېتىپ كەپتۇ ۋە ئىككى قۇش يىگىتنى تالىشىپ سوقۇشۇپ كېتىپتۇ. يىگىت پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ، ئوزىنى غارنىڭ ئىچىگە ئاپتۇ. ئىچكىرىلەپ بىر ھەپتە قېچىپتۇ. ئاخىر بىر زىرائەتلىك ۋە مىۋىزارلىققا چىقىپتۇ.

ئەلقىسسە، يىگىت بىر كۈن يول يۈرۈپ بىر شەھەرگە يېتىپتۇ. قارىسا، شەھەر دەرۋازىسى ئالدىدا كىشىلەر سەپ - سەپ بولۇپ يولغا تەقەززالىق بىلەن قاراپ تۇرۇپتۇ. يىگىت يېتىپ بارغان ھامان ئۇلار ئىززەت - ئىكرام بىلدۈرۈپ، شاھانە كىيىم - كېچەك، بېشىغا سەلتەنەت تاجىنى كىيدۈرۈپ، دۇلدۇلغا مىندۈرۈپ، ۋەزىر - ئەمرالارنىڭ ھەمرالىقىدا بىر خىلۋەت خانىغا باشلاپ كەپتۇ. ھەممىسى يىگىتكە ئېگىلىپ، قول باغلاپ، تازىم قىلىپ تۇرۇپتۇ. يىگىت ھەيران بوپتۇ.

— ئەي يىگىت، — دەپ چۈشەندۈرۈپتۇ ئۇلاردىن بىرسى، — بۇ شەھەرنىڭ رەسمى قائىدىسىدە، پادىشا ئۆلگەندە ھەممەيلەن شەھەر دەرۋازىسى ئالدىغا چىقىپ يولغا قارايدۇ. يىراقتىن قانداق كىشى يېتىپ كەلسە، ئۇنى ئۆزلىرىگە شەرتسىزلا مۇناسىپ پادىشا ھىساپلايدۇ. پادىشاھىمىز ئۇ ئالەمگە كەتكەنلىكتىن، يولغا كۆز تىكىپ تۇرغان ئىدۇق. ھەق دەرگاھىدا پادىشالىق ساڭا نېسىپ بولغان ئىكەن. بۈگۈندىن باشلاپ بىزنىڭ پادىشاھىمىز سەن. ئوزەڭگە ھەر قاچان ئادالەتنى يار قىلىپ، پۇخرالارنىڭ ھال-دەردىگە يەتكەيسەن...

يىگىت خوشال بوپتۇ. ھەممەيلەن ئۇنى مۇبارەكلەپتۇ. باشقىلار تارقاپ كېتىپتۇ. مەرھۇم پادىشانىڭ ھەرەم خانىسىدىن بىر ۋەكىل كېلىپ، تازىم قىلىپ ئەدەپ بىلەن تۇرۇپتۇ.

— نىمە ئادەم سەن؟ — دەپ سوراپتۇ يىگىت.

— مەن مەرھۇم پادىشانىڭ ساراي ۋەكىلى ئىدىم. ئۇ پادىشانىڭ يەنە بىر ھەرىمى بار. سىنى ئۇ ھەرەمگە باشلاپ بارىمەن، — دەپتۇ ھىلىقى كىشى.

يىگىت بۇ كىشىگە ئەگىشىپ بىر قەلئەگە كەپتۇ. ئىسىل كىيىنىپ قولىدا بىر جۈپ قىزىلگۈل تۇتقان بىر نازىنىن ئۇنىڭ ئالدىغا چىقىپتۇ ۋە قولىدىكى گۈلنى يىگىتكە تۇتۇپتۇ. يىگىتنى بىر خىلۋەت سارايغا باشلاپ كىرىپتۇ. ھاممامغا باشلاپ كىرىپ، مىشىك ۋە گۈلاپ بىلەن پاكىزە يۇيۇپتۇ. ئاخىرىدا ئويۇن-تاماشاغا تۇتۇش قىپتۇ.

ئەتىسى ساراي ۋەكىلى كېلىپ، يىگىتنى يەنە بىر ھەرەمگە باشلاپ بېرىپتۇ. ئۇ ھەرەمدىمۇ گۈل تۇتقان بىر قىز چىقىپ يىگىتنى كۈتۈۋاپتۇ. ھاماماغا باشلاپ كىرىپ، يۇيۇندۇرۇپ، ئالى كىيىملەرنى كىيدۈرۈپتۇ. شاراپ ئىچىپ مەسخۇش بولغاندىن كېيىن ئەيش-ئىشرەت قىلىشقا كىرىشىپتۇ. شۇ تەرىقىدە ئالتە كۈن ئۆتۈپتۇ. نۆۋەت يەتتىنچى ھەرەمگە كەلگەندە، ساراي ۋەكىلى:

— ئەي يىگىت، ئالتە ھەرەمگە كىرىپ ئىشرەت قىلدىڭ. يەتتىنچى ھەرەمدىن ھەزەر قىلغىن، ئىلگىرىكى پادىشالار بۇ ھەرەمگە كىرگەندە كوك لىباس كىيەتتى، — دەپتۇ.

يىگىت بۇنىڭ سەۋەبىنى سورىماپتۇ. سارايغا نازىنىن قېشىغا كىرىپتۇ. بۇ يىگىتكىمۇ كوك كىيىم كىيگۈزۈشۈپتۇ. شۇ زامان يىگىت ئۆزىنى سارايىنىڭ تېشىدا كورۇپتۇ. يىگىت بىر يىلغىچە بەزى راھەت كورۇپ، بەزى مۇشەققەت تارتىپ، ئاتا-ئانىسىنىڭ قېشىغا ساق-سالامەت يېتىپ كېلىپ، بېشىدىن ئۆتكەن سەرگۈزەشتىلىرىنى بىر-بىرلەپ سوزلەپ بېرىپتۇ.

ئەلقىسسە، سەرۋ ئازاد ئەپسانىلىرىنى تۈگىتىپ، بەھرام بىلەن توشەك ئارام گاھىدا قارار تېپىپتۇ.

مەجلەس ئارانىڭ ھىكايىسى

ئەلقىسسە، چارشەنبە كۈنى قۇياش زۇلمەت دەرىزىسىدىن باش چىقىرىپ ئالەم روشەن بوپتۇ. بەھرام مەنزەرۇ نارىنجىگە راۋان بوپتۇ. كەيلان شاھىنىڭ قىزى خۇرشىد چېھرە نارىنجى كىيىملىرىنى كىيىپ، مىڭ تۇرلۇك ناز-كىرەشمە بىلەن بەھرامىنىڭ ئالدىغا چىقىپ كۈتۈۋاپتۇ.

شاھ بەھرام كورۇپتىكى، بۇ مەلىكە تولىمۇ گۈزەل ئىكەن. بوستان چاچلىرى يەلپۈ-

نۇپ ھەر تەرەپكە چېچىلىپ تۇرىدىكەن. ھەر قانداق كىشىنى زىبالىق ئەپسۇنى بىلەن دى-
ۋانە قىلىدىكەن. چىشلىرى ئۇنچىدەك، ئاغزى غۇنچىدەك بولۇپ، ئۇنىڭدىن چىققان شىرىن
سوزلەر دىللارغا ھوزۇر بېغىشلاپ مەس قىلىدىكەن.

بۇ زىبانى كورۇپ بەھرامنىڭ ئەقلى بۇزۇلۇپتۇ. خاس خىزمەتچىلىرى كېلىپ، تەخت
ئالدىدا سوھبەت ھازىرلىغىنى قىپتۇ. ساقىلار پىيالىلەرنى شاراپ بىلەن تولدۇرۇپ، ئۇزىتىشقا
باشلاپتۇ. خۇش ئاۋاز سازەندە-ناخشىچىلار بۇلبۇلدەك ناۋا قىلىشىپتۇ. بۇ مەجلىس كەي-
پىياتىنى باغى ئەرەمنىڭ ھور-پەرىلىرى كورسە، ھەسەت قىلىپ ھەسرەت چىشلىرىدا بار-
ماقلىرىنى چىشلىگەن بولاتتى. شاراپ بىلەن كوڭۇللىرى ئېچىلىپ مەس خۇش بولغان
مەجلىس ئەھلى ئوز مەنزىللىرىگە قايتىپتۇ. بەھرام بىلەن خۇرشىد چېھرە پاراغەت تو-
شىگى ئۇستىدە دولەت تەكيىسىگە يولىنىپتۇ.

ئەلقىسسە، خۇرشىد چېھرە مەجلەس ئارا ئىسسىملىك كېنىزىگىنى چاقىرىپتۇ. بەھرەم
ئۇنىڭغا قىزىق بىر ھىكايە سوزلەپ بېرىشنى بۇيرۇپتۇ. مەجلەس ئارا ئوزىنى تۇزەپ ئولتۇ-
رۇپ ھىكايىسىنى باشلاپتۇ.

بۇرۇنقى زاماندا، شام شەھرىدە بىر پادىشا ئوتكەن ئىكەن. دۇنيا-دەپىنىلىرى بىھساپ
بولۇپ، ھېچ نەرسىدىن ئېھتىياجى يوق ئىكەن. ئۇ خەيرى-ساخاۋەتتە ھاتەمدىن قالمايدىكەن.
ئەمما بىرمۇ پەرزەنتى يوق ئىكەن. پەرزەنت ئارزۇسىدا ئولىمالارغا ئالتۇن-كۇمۇش، قوي،
توگە ئىنئام قىلىپ، ئۇلارنىڭ دۇئاسىنى ئاپتۇ. ئوزىمۇ ياشلىرىنى باھار ياممۇرىدەك راۋان
قىلىپ، خۇدايى تائالاغا مۇناجات قىپتۇ. ئاللاتائالا ئۇنىڭ تىلىگىنى ئىجابەت قىلىپ
بىر ئوغۇل ئاتا قىپتۇ. بۇ ئوغۇلنىڭ چېھرىدىن دولەت ۋە شىجائەتنىڭ كۇندەك نۇرلىنىپ
تۇرىدىكەن. پادىشا ئوغلىغا روشەن راي دەپ ئات قويۇپتۇ.

ئوغۇل يەتتە ياشقا كىرگەندە مەكتەپكە بېرىپتۇ. تامام ئىلىمدىن بەھرى ئېلىپ ئەقىل
كوزى ئېچىلىپتۇ. ئوغۇل 14 ياشقا كىرىپتۇ. سىپاگەرچىلىكتىن تەلىم ئاپتۇ. چەۋەندازلىق،
شەمشەرۋازلىق قاتارلىق ھۇنەرلەردە كامالەتكە يېتىپتۇ.

روشەن راي بىر كۇنى يىراقتىن كېلىۋېتىپ توقايلىقتا تۇرغان بىر كىشىنى كورۇپتۇ. بېرىپ
ئىزلەپتۇ، لېكىن تاپالماپتۇ. ئۇچ كۇنگىچە ئىزلەپتۇ. ھىلىقى ئادەم يىراقتىن كورۇنىدىكەن،
يېقىن بارسا يوق بولۇپ كېتىدىكەن. روشەن راي ھەمرالىرىغا بۇ كىشىنى قانداق قىلىپ بول-
سۇن تېپىپ كېلىشنى بۇيرۇپتۇ. غۇلاملار ھەرياقنى ئىزلەپ يۇرۇپ، ھىلىقى كىشىنى تېپىپ
كەپتۇ. روشەن راي كورۇپتىكى، ئۇ چېچى تىزىغا چۇشكەن گوزەل يىگىت ئىكەن.

نەزمە:

دىدى شاھزادە: ئەي پەقىر غېرىپ،
نە ئۇچۇن يۇرىسەن چوللەرنى كېزىپ.
ئادەمدىن نىمىشقا قاچىسەن يىراق،
ئويۇڭ ۋە بالاڭدىن ئايرىلدىڭ قانداق؟

تىلىگىڭ بولسا گەر قىلغايسەن ئىزھار،
بولاي مەن ساڭا چىن غەمگۇزار ۋە يار.

— ئەي پادىشا يىگىت، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ ھىلىقى مۇساپىر يىگىت، — شۇنچە ئامال قىلىپمۇ سىلەردىن ئۆزەمنى قاچۇرالماي ئەسىر بولدۇم. كىشىلەردىن قېچىشىمنىڭ سەۋەۋى بار:

— ئەي يىگىت، سەن سىرىڭنى ھەممىنى ياراتقۇچى خۇدانىڭ ھەققىدە ماڭا ئېيتقىن، — دەپتۇ شاھزادە روشەن راي.

ئۇ كىشىنىڭ ئىسمى روشەن راي بولۇپ، پادىشا ئىكەن. ئۇ ئىلاجىسىزلىقتا سۆز باشلاپتۇ:

— ئەي روشەن راي، يەمەن دەرياسىدا بىر تاغ بار، تاغنىڭ بېشىدا بىر كولچەك بار، كولچەكنىڭ لېۋىدە بىر تاش بار، ئۇ تاشقا خەت پۈتۈلگەن. ھەرقانداق مۇرادىڭ بولسا شۇ يەردە ھاسىل بولىدۇسى...

ئۇ شۇنداق دەپتۇ-دە، مەجنۇندەك زار-زار يىغلاپ باشلىرىغا توپا چېچىپ باياۋانغا يۈگۈرۈپ كېتىپتۇ. روشەن راي ھەيران بولۇپتۇ ۋە شۇ ھەيرانلىق ھەسرىتى بىلەن شىكاردىن قايتىپتۇ. گەپ-سۆزدىن، يەمەك-ئىچمەكتىن قاپتۇ.

خىزمەتكارلار شاھزادىدىكى بۇ ئۆزگىرىشنى شاھقا مەلۇم قىپتۇ. بۇنى ئاڭلىغان پادىشا ۋەزىرلىرىنى ئوغلىنىڭ ئالدىغا ئەھۋالنى بىلىپ كېلىشكە بۇيرۇپتۇ. ۋەزىرلەر كېلىپ خامۇش ئولتۇرغان روشەن راينى كۆرۈشۈپتۇ.

— ئەي شاھزادە نېمە ئۈچۈن مالالسىز؟ — دېيىشىپتۇ ۋەزىرلەر، — بۇ ھالىڭىزنى پادىشا ئاڭلاپ بىئارام بولدى، بىزنى "ئوغلۇمنىڭ سىرىنى بىلىپ كېلىڭلار، قانداق مۇرادى بولسا ھەل قىلىپ بېرىمەن" دەپ ئەۋەتتى.

— كۆڭلۈمدە بىر ھەۋەس بار، — دەپتۇ شازادە، — شۇنىڭ سەۋەۋىدىن مالال بولدۇم.

ئۇ شىكارغا چىققاندا يۈز بەرگەن ۋەقەنى بىر-بىرلەپ سۆزلەپ بېرىپتۇ. ۋەزىرلەر بۇ سەرگۈزەشتىنى پادىشاغا يەتكۈزۈپتۇ.

ئەھۋالدىن خەۋەرلەنگەن پادىشا دەرھال مەجلىس چاقىرىپ، روشەن رايغا كىشى ئەۋەتىپتۇ. روشەن راي كېلىپ بىر چەتتە خامۇش ئولتۇرۇپتۇ.

— ئەي يۈرەك پارەم، — دەپتۇ پادىشا يىغلاپ، — نېمە بولدۇڭ؟ سەندىكى قانداق دەرت؟ ھەرقانداق ۋەقە بولغان بولسا خۇدانىڭ ھەققى-ھۆرمىتى ئۈچۈن ماڭا بايان قىلغىن. قولۇمدىن كەلسىلا بىر ئامال قىلغايمەن.

روشەن راي ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ سۆزگە ئېغىز ئېچىپتۇ:

— ئەي ئاتا، ئۆمرۈڭ ئۇزۇن، دۆلىتىڭ زىيادە بولسۇن، قۇدرىتىڭ كامال تاپسۇن، يەمەن دەرياسىنىڭ بويىدا سەيلە قىلىشنى ھەۋەس قىلىپ قالدىم. ئۇ يەرگە بارماي كۆڭلۈم ئەمىن تاپمايدۇ. بۇ ھەقتە قىلىنغان ھەرقانداق نەسىھەت خۇددى قۇيۇننىڭ پۈتنى باغلايمەن دېگەندەك، بىھۇدە ئاۋارىگەرچىلىك بولىدۇ، خالاس.

پادىشا نائىلاج رۇخسەت بېرىپتۇ. بىھىساپ لەشكەر تەييارلاپ ئوغلىنى يەتتە كۈنلۈك يەرگىچە ئۇزىتىپ بېرىپ، ئاللاتائالاغا تاپشۇرۇپ، ماتەمدار كىشىدەك يىغلاپ كەينىگە يېنىپتۇ.

روشەن راي كىچە-كۈندۈزلەپ يول يۈرۈپ ئاقۋەت يەمەن دەرياسىنىڭ بويىغا يېتىپ كەپتۇ ۋە كېمە راسلاپ لەشكەرلىرى بىلەن بىللە دەرياغا كىرىپتۇ. دەريادا بىر نەچچە كۈن يۈرۈپتۇ. ئالەمنى بىردىنلا قاراڭغۇلۇق بېسىپ، قاتتىق بوران چىقىپتۇ. كېمىلەر ئۆرۈلۈپ سانسىز لەشكەرلەر هالاك بولۇپ كېتىپتۇ. روشەن راي بىلەن مۇدەببەر دېگەن بىر خىزمەتچىسى ئامان قاپتۇ. روشەن راي بىر ئامال قىلىپ بىر تاختىغا ئولتۇرۇۋاپتۇ. بۇ ئىشقا قەدەم قويغىنىغا پۇشايمان قىپتۇ. تۇۋە قىلىپ يىغلاپ خۇداغا مۇناجات قىپتۇ. تاختاينى شامال ئىتتىرىپ دەريا لېۋىگە چىقىرىپتۇ. ئۇ گاهى هوشيار، گاهى بىهوش بولۇپ، دەريا لېۋىدە تۇرۇپتۇ. گاهى باياۋانلارنى كېزىپتۇ، خەتمە ئوقۇپ غېرىپلار روهىغا بېغىشلاپتۇ. شۇ هالەتتە ئارىدىن ئۈچ ئاي ئۆتكەندە بىر تاغ كۆرۈنۈپتۇ. روشەن راي نۇرغۇن مېهنەت ۋە مۇشەققەتلەر بىلەن ئۇ يەرگە بېرىپتۇ.

ئەلقىسسە: روشەن راي تاغنىڭ ئۈستىگە چىقىپتۇ. دېگەندەك ئۇ يەردە بىر كولچەك، كولچەكنىڭ لېۋىدە خەت پۈتۈلگەن بىر تاش بار ئىكەن. تاشقا:

"هەركىم بۇ كولچەككە چۆمۈپ چىقىپ راست سۆزلىسە سالامەت بولار، ئەگەر يالغان ئېيتسا قارنى يېرىلىپ ئۆلەر، يالغان سۆزلەشكە، غەيۋەت قىلىشقا بولمايدۇ" دېگەن خەت پۈتۈلگەن ئىكەن.

مۇدەببەر يالغانچى ۋە غەيۋەتخور ئىكەن. ئۇلار يالغان ئېيتماسلىققا ئەهدى قىلىشىپتۇ.

روشەن راي كولچەككە چۆمۈپ چىقىپ قارىسا كول بويىدا بىر بوۋاي ئولتۇرغۇدەك. روشەن راي سالام قىپتۇ. بوۋاي جاۋاپ سالام بېرىپتۇ ۋە سوراپتۇ:

— ئەي يىگىت، بۇ باياۋاندا نېمە قىلىپ يۈرىسەن؟ بۇ يەرگە نېمە ئۈچۈن كەلدىڭ؟

روشەن راي سەرگۈزەشتىنى بىر-بىرلەپ سۆزلەپ بېرىپتۇ.

— ئەي شاهزادە، — دەپتۇ بوۋاي، — بۇ سىردىن ۋاقىپ بولمىساڭ، بۇ يولغا قەدەم ئالمىساڭ ياخشى بولاتتى، ئەمدى پايدىسى يوق.

بوۋاي بىر مۇنچە نەسىهەتلەرنى قىپتۇ ۋە تاپىلاپ مۇنداق دەپتۇ:

— ئىنشائاللا، ئۆز دىيارىڭغا بالادىن قۇتۇلۇپ بارارسەن. سەن بۇ يەردىن چىقىپ ئۈچ كۈندىن كېيىن بىر توپ كىشىلەرگە قوشۇلىسەن، خەير-خوش!...

روشەن راي بوۋاي بىلەن خوشلىشىپ يولغا راۋان بوپتۇ. دېگەندەك ئۈچ كۈندىن كېيىن بىر توپ كىشىلەر ئۇچراپتۇ. ئۇلار شاهزادىنى كۆرۈپ هەيران بوپتۇ، شاهزادىگە تويغۇدەك تاماق بېرىپتۇ. ئۇلار "قاراقچىلارنىڭ خەۋەرچىسىمىكىن" دەپ گۇمانلىنىپتۇ. شاهزادىگە كىيىم-كېچەك بېرىپتۇ. شاهزادە نەچچە كۈندىن بېرى ئاچ-يالىڭاچ يۈرگەن ۋە ئۇخلىمىغان ئىكەن. شۇڭا يېتىپلا ئۇخلاپ قاپتۇ. هېلىقى كىشىلەر شاهزادىنى ئويغاتماي بۇ يەردىن كۆچۈپ كېتىپتۇ.

سۇبهى سۈزۈلگەندە شاهزادە ئويغىنىپ قارىسا قېشىدا هېچ ئادەم يوق، پەقەت ئازراق يېمەكلىك تۇرغۇدەك. روشەن راي هەيران بولۇپ، پايانسىز باياۋاندا يەنە يولغا راۋان بوپتۇ. كەچ كىرىپتۇ، كېتىپ بارسا بىر تەرەپتە ئوت كۆرۈنۈپتۇ. ئۇ يولنى ئۆزگەر-

AltunOq

تىپ، ئوت كۆرۈنگەن ياققا قاراپ مېڭىپتۇ. ئوت بار يەرگە بارسا ئىككى زەنگى ئولتۇرغۇدەك، شاھزادە ئۇلارغا سالام قىپتۇ.

— ئەي يىگىت، يالغۇز كەلدىڭمۇ؟ — دەپ سوراپتۇ زەنگىلەر.

— ھەئە يالغۇزمەن، — دەپتۇ روشەن راي.

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ، ئىككى زەنگى روشەن راينى تالىشىپ ئۇرۇشۇپ قاپتۇ.

ئۇلار ئۇرۇشا-ئۇرۇشا ئاخىر ئىككىلىسى ھالاك بوپتۇ. روشەن راي بۇ زەنگىلەردىن قۇتۇلغىنىغا خۇرسەن بولۇپ، خۇداغا شۈكرى قىلىپ، ئۇ يەردىن دەرھال كېچىپتۇ. لېكىن ئۇنىڭغا ئىككى چىشى دىۋە ئۇچراپتۇ. دىۋىلەرنىڭ سەت ھەم ھەيۋەتلىك قىياپىتىنى كۆرگەن شاھزادە قورقۇنچلۇقتا ھۇشىدىن كېتىپتۇ. دىۋىلەرمۇ ئۇنى تالىشىپتۇ.

— بۇ مېنىڭ ئېرىم، — دەپتۇ بىرىنچىسى.

— ياق، بۇ مېنىڭ ئېرىم، — دەپتۇ ئىككىنچىسى.

دىۋىلەر پۈتۈشەلمەي ئۇرۇشۇپ قاپتۇ. ئۇرۇشا-ئۇرۇشا ھالسىزلىنىپ ئىككىلىسى ئۆلۈپتۇ.

شاھزادە ھۇشىغا كېلىپ دىۋىلەرنىڭ ئۆلۈگىنى كۆرۈپ، خوشال بولۇپ ماڭاي دەپ تۇرۇشىغا ئىككى شىر پەيدا بولۇپ، شاھزادىگە خىرىس قىپتۇ. شاھزادە ئۆزىنى چەتكە ئاپتۇ. شىرلار ھېلىقى ئۆلۈكلەرنى يىگىلى تۇرۇپتۇ. شاھزادە ۋاقتىنى غەنىمەت بىلىپ يولغا راۋان بوپتۇ.

ئەلقىسسە، شاھزادە يۈرە-يۈرە تاپانلىرى قاپىرىپ كېتىپتۇ. ئاخىرى بىر ئورمانلىققا يېتىپتۇ. ئۇ يەردە غاردەك ئاغزىدىن ئوت پۈركۈپ بىر ئەجدىھا تۇرغۇدەك. ئەجدىھانىڭ ئاغزىدىن چىققان ئوت پارچىسى ئورمانزارلىقنى پۈتۈنلەي كۆيدۈرۈۋېتىپتۇ. ئاخىر ئەجدىھا ئۆزىمۇ ئوتتا كۆيۈپ ھالاك بوپتۇ. شاھزادە بۇ ئاپەتتىن قۇتۇلغىنىغا شۈكرى ئېيتىپ، ھارغىنىغا قارىماي كېچە-كۈندۈز سەرگەردان بولۇپ يۈرۈپتۇ.

بىر كۈنى كېچىدە شاھزادىگە خورازنىڭ چىللىغىنى ئاڭلىنىپتۇ. خوشال بولغىنىدىن ئورنىدىن تۇرۇپ، خوراز ئاۋازى چىققان تەرەپكە مېڭىپتۇ، تاڭ ئېتىپتۇ. شاھزادىگە بىر شەھەر كۆرۈنۈپتۇ. شەھەرنىڭ سېپىللىرى ۋە دەرۋازىلىرى كۈمۈشتىن ئىكەن، شاھزادە نەزمە ئوقۇپ شەھەرگە قەدەم قويۇپتۇ.

شاھزادە شەھەرگە كىرىپلا بىر قىزنى ئۇچرىتىپتۇ ۋە قىزنىڭ قېشىغا كېلىپ سالام بېرىپتۇ، قىز:

— ھەرقانداق مۇساپىر بۇ يەرگە كەلسە غەمدىن قۇتۇلىدۇ، — دەپتۇ ۋە يىگىتنى باشلاپ مەلىكىنىڭ قېشىغا ئېلىپ مېڭىپتۇ.

— ھەرقانداق مۇساپىر بۇ شەھەرگە كەلسە، — دەپتۇ ئۇ قىز كېتىۋېتىپ، — مەن ئۇنى مەلىكىگە تونۇشتۇرۇپ قويىمەن.

قىز شاھزادىنى بىر سارايغا باشلاپ كىرىپ، خۇش پۇراق سۇدا يۇيۇندۇرۇپ، ئۈستىگە شاھانە كىيىملەرنى، بېشىغا تاج كىيدۈرۈپتۇ. ئاندىن بىر باققا باشلاپ كىرىپتۇ. بۇ شۇنداق باغ ئىكەنكى، ھەر تەرەپتە ھەر خىل مىۋىلەر پىشىپ، تۈرلۈك خۇش پۇراق گۈللەر ئېچىلىپ تۇرىدىكەن. ئاستى ئالتۇندىن، گىياھلىرى زەپىرەندىن بولۇپ، سۇلىرى

سۇتتىن ئاق، ھەسەلدىن تاتلىق ئىكەن. تاشلىرى ئۈنچە-مارجاندىن ئىكەن.

باغنىڭ ئوتتۇرىسىدا بىر راۋاق بار ئىكەن. قىز يىگىتنى شۇ ياققا باشلاپتۇ. راۋاقتا مەلىكە ئولتۇرغان ئىكەن. روشەنراي مەلىكىگە سالام قىپتۇ. مەلىكە ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ شاھزادىنىڭ ئالدىغا كەپتۇ. ئىززەت-ئىكرام بىلەن شاھزادىنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپتۇ. ئاندىن خىزمەتكارلىرى ھەر خىل لەززەت تائاملارنى كەلتۈرۈپتۇ. تاماقتىن كېيىن مەلىكە سوراپتۇ:

— ئەي يىگىت قەيەردىن كەلدىڭىز؟ كىمنىڭ نەسلى بولىسىز؟

— شام پادىشاسىنىڭ ئوغلى ئىدىم، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ روشەنراي ۋە بېشىدىن ئۆتكەن ۋەقەلەرنى قويماي سۆزلەپ بېرىپتۇ.

مەلىكە مەجلىس ھازىرلىغىنى قىپتۇ. مەجلىسكە كەلگەنلەرنىڭ ھەممىسى ياش قىزلار ئىكەن. بىرمۇ مويسىپىت يوق ئىكەن.

مەرىكىدە نازۇ-نېمەتلەر دىگەندىن ئارتۇقچە بولۇپتۇ. شاراپلارغا تولدۇرۇلغان پىيالىلەر ئايلىنىپ تۇرۇپتۇ. شاھزادە مەي كەيپىدىن ئۆزىنى تۇتالماي قىزلار تەرەپكە مايىل بولۇپ قاپتۇ.

ئەلقىسسە، مەلىكە شاھزادىنىڭ كۆڭلىنى پەملەپتۇ.

— ئەي يىگىت، — دەپتۇ ئۇ روشەن رايغا قاراپ، — قايسى قىزنى خالىساڭ شۇنىڭ بىلەن قانغىچە كۆڭۈل ئاچقىن.

مەلىكە بىر قىزغا ئىشارەت قىپتۇ. ئۇ قىز كېلىپ شاھزادىنى ئۆز ھوجرىسىغا باشلاپ كىرىپتۇ. شاھزادە ئۇ يەردە تاڭ ئاتقىچە كۆڭۈل ئېچىپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئارىدىن بىلىنمەيلا ئۈچ يىل ئۆتۈپتۇ.

بىر كۈنى مەي ئىچىشىپ ئولتۇرۇپ شاھزادىنىڭ كۆڭلى مەلىكىنى تارتىپ قاپتۇ. ئۇ شۇ ئارزۇدا مەلىكىنىڭ يېنىغا بېرىپتۇ. مەلىكە بۇنى سېزىپ:

— ئەي يىگىت، نىمە ئۈچۈن ئالدىراڭغۇلۇق قىلىسەن؟ سەۋرى قىل، سەۋرى خۇشاللىقنىڭ ئاچقۇچى. ئاخىرقى ھىساپتا مەنمۇ سېنىڭ خىزمىتىڭدە بولۇرمەن، — دەپتۇ.

لېكىن شاھزادە مەلىكىنىڭ نەسىھىتىگە قۇلاق سالماي بىتاقەت بولۇپ، تىللىگىدە چىڭ تۇرۇۋاپتۇ.

— ئۇنداق بولسا، — دەپتۇ مەلىكە شەرت قويۇپ، — كۆلگە چۈشۈپ پاكىز يۇيۇنغىن.

— شاھزادە كىيىملىرىنى سېلىپ كۆلگە چۈشۈپتۇ-دە چۆمۈپتۇ. كېيىن سۇدىن بېشىنى چىقىرىپ كۆزىنى ئاچسا، ئۆزى يالغۇز تۇرغۇدەك، ئۇ ھوشىدىن كېتىپتۇ.

ئەلقىسسە، ئەمدى ئىككى كەلىمە سۆزنى مۇدەببەردىن ئاڭلاڭ: شاھزادە كۆلدىن چىقىپ ھوشىغا كەلگىچە مۇدەببەر ئۆزىنى دەرياغا ئېتىپتۇ. كېمىدە ئولگەنلەرنىڭ مال-مۈلكىنى يىغىۋېلىشقا كىرىشىپتۇ. دەريا سەيلىسىگە چىققان يەمەن پادىشاسى ئۇنى كۆرۈپ سوراپتۇ:

— نىمە ئادەم سەن؟

— مەن شام پادىشاسىنىڭ ئوغلى ئىدىم، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ مۇدەببەر، — دەريا سەيلىسىگە چىققان ئىدىم. ئەسكەرلىرىم دەرياغا غەرق بولدى. ئۆزەم بىر قۇلۇم بىلەن

قالدىم. ئۇ قۇلۇم ئارقامدىن كېلىدۇ...

ئۇ شۇنداق دېيىشىگىلا قوسىغى يېرىلىپ ئۆلۈپتۇ. يەمەن پادىشاسى بۇ ئىشقا ھەيران بوپتۇ.

روشەن راي ھۇشىغا كېلىپ قارىسا مۇدەببەر يوق، ئۇ ئالدىراپ دەرياغا چۈشكەن ئىكەن، دەريا سەيلىسىگە چىققان يەمەن پادىشاسى بىلەن ئۇچرىشىپ قاپتۇ. قارىسا مۇدەببەر ئۇ يەردە ئۆلۈك ياتقۇدەك.

يەمەن پادىشاسى روشەن راينىڭ ئەھۋالىنى سوراپتۇ. شاھزادە بولغان ۋەقەلەرنى باشتىن - ئاياق سۆزلەپ بېرىپتۇ.

— تاغ بېشىدا كولچەك بار ئىكەن، — دەپتۇ ئۇ،— ئۇنىڭ لېۋىدە بىر تاش بار ئىكەن، ئۇ تاشقا، بۇ كولچەككە چۈمۈپ چىقىپ يالغان گەپ قىلغۇچىنىڭ قوسىغى يېرىلىپ ئۆلىدىغانلىقى، راستچىل ئادەمنىڭ بۇ كولچەككە چۈشسە مۇرادىغا يېتىدىغانلىقى ھەققىدە خەت يېزىلغان ئىكەن. مۇدەببەر بۇ كولچەككە چۈمۈپ چىقىپ، يالغان سۆزلىمەسلىككە ئەھدى قىلغان، ئۇ يالغان سۆزلىگەن بولۇشى مۇمكىن، شۇڭا ئۆلۈپتۇ.

— ئەي شاھزادە، — دەپتۇ يەمەن پادىشاسى، — بىزنىڭ ئوردىغا بېرىڭ، بىر قىزىم بار، سىزگە نىكاھلاپ قوياي.

شاھزادە پادىشا بىلەن بىللە ئوردىغا بېرىپتۇ. پادىشا چوڭ توي قىلىپ قىزىنى شاھزادىگە بېرىپتۇ. شاھزادە خانىسىغا كىرىپ قارىسا، بۇ قىز ھېلىقى مەلىكىنىڭ ئۆزى ئىكەن. ئۇلار تونۇشۇپتۇ ۋە دىل ئارزۇلىرىنى قاندۇرۇپتۇ. كېچە - كۈندۈز ئاشىق - مەشۇقلاردەك ھايات كەچۈرۈپتۇ.

بىر كۈنى روشەن راي ئاتا - ئانىسىنى سېغىنىپ پادىشادىن رۇخسەت سوراپتۇ. پادىشا كۈيوغلىنىڭ ئىلتىماسىغا قوشۇلۇپ، قىزىنى ۋە يەنە بىرقانچە كىشىلەرنى قوشۇپ ئۇزىتىپتۇ.

روشەن راي قېيىناتىسى بىلەن خوشلىشىپ يولغا راۋان بوپتۇ. بىرنەچچە كۈندە شامغا يېتىپ بېرىپ ئاتا - ئانىسى بىلەن جەم بوپتۇ.

مەجلەس ئارا ھېكايىسىنى شۇ يەرگە يەتكۈزۈپتۇ. شاھ بەھرام بىلەن مەلىكە خۇرشىد راھەت - پاراغەت تەكىيىسىگە باش قويۇپ ئۇيقۇغا ئەسىر بولۇپتۇ.

مۇساپىرنىڭ ھېكايىسى

ئەلقىسسە، كۈن ئالەمنى ئۆز نۇرى بىلەن مۇنەۋۋەر قىپتۇ. بەھرام قىزىل كىيىم كېيىپ مەنزىرۇ گۈلنارغا قەدەم قويۇپتۇ. ئالتىنچى ئىقلىم پادىشاھىنىڭ قىزى گۈلچەبىن بەھرامنىڭ ئالدىغا چىقىپ، ئۇنى ئىززەت ئىكراملار بىلەن گۇمبىزى گۈلنارغا باشلاپ، كىرىپتۇ.

بەھرام مەلىكىنىڭ ھەمراھلىقىدا گۇمبىزى گۈلنارغا كىرىپ، ئالتۇن تەختتە ئولتۇرۇپ، ياقۇت پىيالىدە مەيخورلۇققا تۇتۇش قىپتۇ. مەسخۇش بولۇپ ئالتىنچى ئىقلىم تەرىپىدىن كەلگەن مۇساپىرنى چاقىرتىپ ئەپسانە ئېيتىشقا تەكلىپ قىپتۇ.

— ئەي پادشاھى ئالەم، — دەپ ھىكايىسىنى باشلاپتۇ مۇساپىر، — ئۆتكەن زامانىدا جۇنە دىگەن بىر پادشا بولغان ئىكەن. غەزنىسى بىھىساپ بولۇپ، ئادالەت بىلەن ئىش كورۇش، خەير-ئىھسان ئۇنىڭ ئادەتتىكى ھۇنىرى ئىكەن. ھەر كىشى زەرە چاغلىق توھپە ئېلىپ كەلسە، كوپ نەرسىلەرنى ئىنئام قىلىدىكەن. ھەرقانداق ھاجەتمەن ئۇنىڭ دەرگاھىدىن نائۇمىت قايتمايدىكەن.

بىر كۇنى بىر مۇھتاج كىشى پادشاغا بىر سىۋەت ئامۇت ئېلىپ كەپتۇ.

— بىردەم توختاپ تۇرسۇن، — دەپتۇ پادشا، — مەن ھېلى ئۇنىڭغا كوپ ئىھسانلار قىلغايمەن.

پادشا شۇنداق دەپتۇ-يۇ، لېكىن ھاجەتمەننى ئېسىدىن چىقىرىپ قويۇپتۇ. بۇ ئىش ئۇچ كۇندىن كېيىن ئېسىگە كەپتۇ-دە، ئۇ كىشىنى چاقىرىشنى، تەلەپ قىلغىنىنى بېرىدىغانلىغىنى ئېيتىپتۇ. خىزمەتچىلەر ئۇ كىشىنى پادشانىڭ ئالدىغا باشلاپ كىرىپتۇ.

— ئەي مۇھتاج كىشى، نىمە تىلەيسەن؟ — دەپ سوراپتۇ پادشا.

بىر ھەرە بىلەن بىر كەكە تىلەيمەن، — دەپتۇ مۇھتاج كىشى.

پادشا بۇنىڭ سەۋەۋىنى سوراپتۇ.

— قەيەردە ئامۇت دەرىخى بولسا كەكە بىلەن شاخلىرىنى كەسكەيمەن، — دەپتۇ مۇھتاج كىشى، — ھەرىدەپ تېنىمنى نابۇت قىلغايمەن.

پادشا مۇھتاج كىشىنىڭ غەرىزىنى چۇشىنىپتۇ ۋە غەزنىگىچە بۇيرۇپتۇ:

— بۇ كىشىنى غەزنىگە باشلاپ كىرگىن. ئالتۇن، جاۋاھىراتلاردىن كوتىرەلىشىچە ئالسۇن.

غەزنىچى مۇھتاج كىشىنى غەزنىگە باشلاپ كىرىپتۇ. ئۇ نەرسە-كېرەكلەردىن خالىغىنىچە ئاپتۇ ۋە يەنە پادشا ئالدىغا كىرىپتۇ. پادشا كورۇپ:

— ئاز ئاپتۇ، يەنە ئالسۇن، — دەپتۇ. غەزنىچى يەنە غەزنىگە باشلاپ كىرىپتۇ، مۇھتاج كىشى كوڭلى خالىغانچە ئاپتۇ.

يەنە بىر كۇنى پادشا سوقا-سوھبەتتە ئولتۇرسا، بىر مۇساپىر بىر ئەينەكنى ھەدىيە قىلىپ كەپتۇ. بۇ ئەينەكنىڭ مۇنداق خاسىيىتى بار ئىكەن: ھەر كىمنىڭ يۇزىگە تۇتسا ئەگەر راست سوزلىسە يۇزى ئاق كورۇنىدىكەن؛ يالغان سوزلىسە يۇزى قارا كورۇنىدىكەن.

پادشا خىزمەتچىلىرىنى چاقىرتىپ ئەينەكنى سىناپ كورگەن ئىكەن، ئەينەكنىڭ خاسىيىتى تولۇق نامايەن بوپتۇ. پادشا مۇساپىرغا كوپ ئىنئام-ئىھسانلارنى بېرىپتۇ ۋە سوراپتۇ:

— ئەي مۇساپىر، سەن ھەممە شەھەرنى ئارىلاپ تاماشا قىلىپسەن ئەلۋەتتە، ياخشى-ياماننى سىناپ كورگەنسەن. جاھان يۇزىدە مەندەك سېخى پادشانى كوردۇڭمۇ ۋە ياكى ئاڭلىدىڭمۇ؟

بۇ سوئالنى ئاڭلىغان مۇساپىر ناھايىتى غەمكىن ۋە مالال بولۇپتۇ. "كوردۇم" دىسە پادشانىڭ كوڭلىگە ياقمايدۇ، "كورمىدىم" دىسە يالغانچى بولىدۇ. مۇساپىر ئۇزاق ئويلاپتۇ، ئاندىن كېيىن:

— سىزدەك ساخاۋەتلىك پادشانى كورگىنىم يوق، دەپتۇ.

پادشا ھېلىقى ئەينەكنى مۇساپىرنىڭ يۇزىگە تۇتقان ئىكەن، يۇزى قارا كورۇنۇپتۇ.

مۇساپىر خىجىل بولغىنىدىن يەرگە قارىۋاپتۇ.

— ئەي مۇساپىر، — دەپ سوراپتۇ پادىشا، — بۇ خىجىللىق ساڭا قەيەردىن كەلدى؟ راستىنى ئېيتقىن.

— ئەي پادىشا، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ مۇساپىر، — سىزدىنمۇ ساخاۋەتلىك كىشىنى كۆرگەن ئىدىم.

پادىشا ئەينەكنى مۇساپىرنىڭ يۈزىگە تۇتۇپتۇ. يۈزى ئاق كۆرۈنۈپتۇ.

— سەن كۆرگەن قانداق ساخاۋەتلىك كىشى ئىكەن؟ بايان قىل، — دەپتۇ پادىشا.

— ئەي پادىشاھى ئالەم، ھىندىستاندا بىر شەھەر بار. بۇ شەھەردە مۇھتاجلىق يوق. ئاشۇ شەھەردە مەسئۇت دىگەن بىر ياش يىگىت بار، ئۇنىڭ ھوسنى كامالىغا يەتكەن. مال-مۈلكى ھەددىدىن زىيادە، ئەقىل-پاراسەتتە يىگانە. ئۇ ناھايىتى سېخى بولۇپ، دائىم مەجلىسلەر قىلىپ سوھبەت قۇرىدىكەن. ئۇ سوھبەت قىلغاندا خالايىق بېشىدىن گۈل چاچىدىكەن. ھەركىم ئۇنىڭ ئەقلىگە ھەيران قالىدىكەن.

پادىشا ئۇ ياشنى زىيارەت قىلىپ، ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ، مېھمان بولۇپ كەتمەكچى بوپتۇ ۋە ھەممە خىزمەتچىلىرىنى ئازات قىپتۇ.

پادىشانىڭ بىر ئېتى بولۇپ، ئۇنىڭ سۈرئىتىگە ئۇچار قۇشلارمۇ يېتەلمەيدىكەن. پادىشا ئېتىغا مىنىپ، ھەپتىلىك يولنى بىر كۈندە بېسىپ، ھىلىقى شەھەرگە يېتىپ كەپتۇ. قارىسا باغدا مىۋىلەر مەي باغلاپ پىشقان، رەڭمۇ-رەڭ گۈللەر ئېچىلغان، تەرەپ-تەرەپتىن خۇش پۇراقلار تارقىلىپ تۇرغان. باغنىڭ گۈزەللىگى ھىلىقى مۇساپىر تەرىپلىگەندىن نەچچە ھەسسە زىيادە ئىكەن.

پادىشا جۇنە مەسئۇتنىڭ ئۆيىنى ئىزلەپ تېپىپتۇ ۋە ئېتىدىن چۈشۈپ ئوردىدەك ھەيۋەتلىك قەسرىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىدا تۇرغان خىزمەتكارلارغا سالام بېرىپتۇ. خىزمەتچىلەر پادىشانى بىر مۇساپىر بولسا كېرەك، دەپ ئويلاپ مېھمانخانىغا باشلاپ كىرىپتۇ.

مەسئۇتنىڭ قەسرىنىڭ يېنىدا بىر ھامام بولۇپ، ئۇ يەرگە جۇڭگو تاۋارلىرى بىلەن رۇم ئەتلەسلىرى ۋە پەرەڭ مەخمەللىرىدە ياسالغان توشەكلەر قەۋەت-قەۋەت سېلىنغان ئىكەن. پادىشا تەكلىپ بىلەن ھاماممغا كىرىپ، يۇيۇنۇپتۇ. پادىشا كۆرۈپتىكى، ھامامدا تاش ئورنىغا ئالتۇن ئىشلىتىلگەن ئىكەن. ھالقىلىرى كۈمۈشتىن، ئوڭگىلىرى مۇشكى-ئەنبەردىن، يىپلىرى تىللادىن ئىكەن. پەرىزاتقا ئوخشاش نازىنىنلار خىزمەت قىلىدىكەن.

پادىشا يۇيۇنۇپ بولغاندىن كېيىن تەكلىپ بىلەن مەسئۇتنىڭ سارىيىغا چىقىپتۇ. نازىنىنلار ئالتۇن پىيالىلەرگە كۆلرەڭ شاراپنى تولدۇرۇپ قويۇپ، خۇش تەبەسسۇم بىلەن سۇنۇپ تۇرۇپتۇ. مەجلىس ئەھلىنىڭ ھەممىسى ئوخشاشلا قىزىل كىيىم كىيىشكەن ئىكەن.

قايتا-قايتا سۇنۇلغان شاراپ مەجلىس ئەھلىنى مەسخۇش قىپتۇ. مەي كەيپى بىلەن جانلانغان پادىشا ئىختىيارسىز ئېغىز ئېچىپتۇ:

— ئەي مەسئۇت، مەن جاھان شەھەرلىرىنى سەيلە قىلدىم. سەندەك ئاقىل، مەرت، سېخى كىشىنى كۆرمىدىم، بۇنداق دۆلەت ساڭا قەيەردىن كەلدى؟

— بۇ دۆلەت پەرۋەردىگارنىڭ ئاتاسىدۇر، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ مەسئۇت، — بىزنىڭ ناھايىتى ئادىل، خەلقپەرۋەر بىر پادىشاھىمىز بار. ئۇنىڭ ئادالەت ۋە مېھرى-شەپقىتى

ھەممەيلەننى خاتىرجەم، بەختلىك قىلدى. قەيەردە ئادالەت نۇرى پارلىسا، كىشىلەر باي، بەـ
ھاجەت، بەختىيار بولىدىكەن.

مەسئۇتنىڭ بۇ سوزىدىن پادىشا ناھايىتى خوشال بوپتۇ.

مەسئۇتنىڭ بىر نەچچە سودىگەرلىرى بار ئىدى. ئۇلاردىن بىر سودىگەر ئېلىپ بارغان مال ـ مۈلۈكىنى سېتىپ، بىرگە ئون پايدا كورگەن ئىدى. مەسئۇت شۇ پايدىنىڭ ھەممىسىنى پادىشاغا بېرىپتۇ.

كوز كۈنلەرىنىڭ بىرىدە يەنە بەزمە قىلىنىپتۇ. پادىشانىڭ ئۈستىدىن ئاق قاچىلاردا ئالـ
تۇن چېچىلىپتۇ. خوشاللىقتىن بارلىق مەجلىس ئەھلى گۈلدەك ئېچىلىپتۇ.

مەسئۇت بىر ياقىقا قاراپ ئىشارەت قىلغان ئىكەن، بىر گۈلئۈزار نازىنىن قولدا ئالتۇن جام تۇتقان ھالدا چىقىپ تازىم قىلىپ، قولىدىكى شاراپنى پادىشاغا سۇنۇپتۇ. ئۇ جامنى ئېـ
لىپ شاراپنى ئېچىپتۇ.

— ئەي مېھمان، — دەپتۇ مەسئۇت، — بۇ جامنى مەجلىس ئەھلىنىڭ ئوڭ تەرىپىگە تۇتۇپ ھەرقانچە ئىچكەن بىلەن جامدىكى مەي تۈگىمەيدۇ. مەجلىس ئەھلىنىڭ سول تەرىپىگە تۇتۇپ ئىككىلا كىشى ئىچسە تۈگەپ قالىدۇ. بۇنى ھوكۇمالار ئالىمى ھىكمەت بىلەن ياسىغان.

— ئۇنداق بولسا مەن بىر سىناپ كورەي، — دەپتۇ پادىشا. ئۇ لىپمۇ ـ لىق شاراپ تولدۇرۇلغان جامنى قولىغا ئاپتۇ. ئەھۋال خۇددى مەسئۇتنىڭ دېگىنىدەك بوپتۇ.

پادىشا خېلى ئۇزۇن كۈنلەر مېھمان بوپتۇ. ئاخىر بىر كۈنى:

— ئەي مەسئۇت، — دەپتۇ پادىشا، — مېھماندارچىلىق ھەر قانچە بولسا، شۇنچىلىك بولار، مەن سېنى ئومۇرۋايەت ئۇنۇتمايمەن، ئەمدى ماڭا رۇخسەت بەرسەڭ.

مەسئۇت يەنە بىرقانچە مەزگىل مېھمان بولۇشقا تەكلىپ قىلىپ تۇرۇۋېپتۇ. لېكىن پادىشا قايتا ـ قايتا رەھمەت ئېيتىپ، قايتىشقا ئىجازەت ئېلىپ يولغا راۋان بوپتۇ. مەسئۇت پادىـ
شاغا ھەدىيە قىلىنغان نەرسىلەرنى ئات، توگىلەرگە يۈكلەپ ئارقىسىدىن يولغا سېپتۇ.

ئەلقىسسە، مەسئۇت ياشايدىغان شەھەرنىڭ بىر پادىشاسى بار بولۇپ، ئۇ زالىملىقتا مەشھۇر ئىكەن. پادىشا جۇنە مەسئۇتنىڭكىدە مېھمان بولۇش جەريانىدا بۇ پادىشانىڭ زالىملىغىنى كورگەن، ھەم دادىخالارنىڭ شىكايەتلىرىنى كوپ ئاڭلىغان ئىكەن. ئۇ ئوز دىيارىغا يېنىپ كېلىپلا ھېلىقى شەھەرگە مەسئۇتنى پادىشا قىلىپ بەلگىلەپ، ھېلىقى زالىم پادىشانى پادىشالىقتىن قالدۇرۇۋېپتۇ.

زالىم پادىشا بەختىنىڭ قولدىن كەتكەنلىگىنى ئويلاپ، بىر سىرداش ۋەزىرىنى يېنىغا چاقىرىپ، ئۇنىڭ بىلەن خىلۋەتتە مەسلىھەت قىلىشىپتۇ.

— ئەي پادىشاھى ئالەم، — دەپتۇ ۋەزىر يول كورسىتىپ، — بۇنىڭغا مەسئۇت سەۋەپ بولدى. بىر ھىلە بىلەن مەسئۇتنى يوقاتقايمىز، بۇ شەھەر بالدۇرقىدەكلا سىزنىڭ ئالىقىنىڭىزدا بولغاي.

— مەسئۇتنى قانداق يوقىتىمىز؟ — دەپ سوراپتۇ پادىشا.

— بۇنىڭ چارىسى ئۇنچىلا قىيىن ئەمەس، — دەپتۇ ۋەزىر ئىشەنچىلىك سوزلەپ، — سىز مەسئۇتنى ئوز ئويىڭىزگە تەكلىپ قىلىپ چاقىرتىسىز. دوستلۇق مۇناسىۋىتىدە بولۇپ مېھمان قىلىپ بەزمە ئويۇشتۇرۇپ بېرىسىز، قالغان ئىشنى ئوزەم يەتكۈزىمەن.

ۋەزىرنىڭ مەسلىھەتى بىلەن زالىم پادىشا مەسئۇتنى مېھمانغا تەكلىپ قىپتۇ. ئىنتايىن ئالى بەزمە ئۇيۇشتۇرۇپ بېرىپتۇ. كېچىسى مەي ئىچىپ ئولتۇرۇشۇپتۇ. مەسئۇتنىڭ خىزمەتكارلىرى مەي ئىچىۋېرىپ ئۇخلاپ قاپتۇ. مەسئۇتمۇ مەس بولۇپ يىقىلىپتۇ. ۋەزىر مەسئۇتنىڭ پۇت - قوللىرىنى باغلاپ، كوتىرىپ ئېلىپ بېرىپ بىر قۇدۇققا تاشلاپتۇ.

ئەتىسى مەسئۇتنىڭ ئۇرۇق - تۇقـقان، يېقىنلىرى ئۇنى ئىزلەپ تاپالـماي ياقـىلىرىنى يىرتىپ زار - زار يىغلاپتۇ. زالىم پادىشا، ھېچنەرسىنى بىلمىگەن بولۇۋاپتۇ. بەلكى ھەممىدىن بەكرەك غەمكىن قىياپەتكە كىرىۋاپتۇ. مەسئۇتنى بىر ئىـلاج قىلىپ تېزرەك تېپىشقا ئالدىرىغاندەك قىپتۇ. ئاخىر مەسئۇتنىڭ ئۇرۇق - تۇقـقان، دوسـتلىرى ۋە خىزمەتچىلىرىنى تەسەللى بېرىپ قايتۇرۇپتۇ.

ئەلقىسسە، يەنە بىر كېچىسى مەسئۇت ھۇشىغا كەپتۇ ۋە كوزىگە ھەممە ئالەم قاپقاراڭغۇ كورۇنۇپتۇ. ئۇ ھەسرەت چېكىپتۇ. مەسئۇت جېنىدىن ئۇمىت ئۇزۇپتۇ.

ئەلقىسسە، ئەمدى ئىككى كەلىمە سوزنى ۋەزىرنىڭ قىزىدىن ئاڭلايلى:

ۋەزىرنىڭ بىر قىزى بار ئىكەن، ھوسنى - جامالدا مەملىكەت بويىچە ساھىپجامال بولۇپ، مەسئۇتقا غايىبانە كويۇپ يۇرگەن ئىكەن. لېكىن بۇ سىرنى ھېچكىشىگە ئېيتالمىغان ئىكەن.

مەسئۇت تاشلانغان قۇدۇق ۋەزىرنىڭ بېغىدا بولۇپ، ئۇ ئاشىق قىز بىر گۇناكارنىڭ قۇدۇققا تاشلانغانلىقىنى ئاڭلىغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ كىملىگىنى ئېنىق بىلمەيدىكەن. ۋەزىرنىڭ قىزى دادىسىنىڭ پادىشا ئالدىغا كەتكەن ۋاقتىنى غەنىمـەت بىلىپ، گۇناكارنى قويۇۋېـتىش ئۇچۇن كەپتۇ. قارىـسا قاراۋۇل مەسـلىكتە ئۇخـلاپ قالـغان ئىـكەن. قىز قۇدۇق ئاغزىـنى ئېچىپ گۇناكارنى تارتىۋاپتۇ.

— سەن كىم بولسەن؟ — دەپ سوراپتۇ قىز.

— مەسئۇتمەن، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ يىگىت.

بۇ گۇناكارنىڭ مەسئۇت بولۇشىنى خىيالىغىمۇ كەلـتۇرمىگەن قىز ناھايـىتى ھاياجانلىنىپتۇ. ئىشىق ئوتى لاۋۇلداپ، بىھۇش بولۇپ يىقىلغىلى تاس قاپتۇ.

ئۇ دادىسىنىڭ ناھايىتى رەھـىمسىز، زالىملىقىنى بىلىدىـكەن. شۇڭـا دەرھال ئەقـلىنى ئىشقا سېلىپ ئوزىنى تۇتىۋاپـتۇ. ئـىككى يېقىن كېنىزىـكىنى چاقىرىپ، مەسئۇتـنى كوتىرىپ خاس ئويىگە ئېلىپ كەپتۇ.

ۋەزىر پادىـشا بىلەن قىلـغان مەسـلىھەتـكە ئاساسەن، مەسئۇتـنى ئولـتۇرمەك بولۇپ قۇدۇق بېشىغا كەپتۇ. قارىـسا مەسئۇت يوق، قاراۋۇلـلار ئۇخلاۋاتقۇدەك. ئۇ بۇ خەۋەرنى دەرھاللا يەتكۇزۇپتۇ. پادىشا بىلەن ۋەزىر مەسـئۇتنى بىرنەچچـە كۇن ئىزلـگەن بولـسىمۇ، ھېچ يەردىن دېرىگىنى ئالالماپتۇ.

ئەلـقىسـسـە، ۋەزىرنىڭ ئاشىق قىزى مەسـئۇتـنى بىرنەچچـە كۇن ئوبدان داۋالاپـتۇ. مەسئۇت سەللىمازا بولغاندىن كېيىن، ئىككىسى ئـىككى ئاتقا مىنىپ كېچىسى قېچىپ كېتىپتۇ. ئەتىسى پادىشانىڭ ئادەملىرى ئاڭلاپ، ئۇلارنىڭ كەينىدىن تاكى دەريا بويىغا قەدەر قوغلاپ بېرىـپتۇ. لېكىن قارىسىنىمۇ كورەلمەپتۇ.

ئۇلار ئاتلىرىنى ئۇچقاندەك چېپىپ، دەريادىن ئوتۇپ، يەنە ئون كېچە - كۇندۇز يول مېڭىپ پادىشا جۇنەنىڭ ئوردىسى ئورۇنلاشقان مەشھۇر چوڭ شەھەرگە يېتىپ كەپتۇ. مەس-

ئۆت پادىشانىڭ چار يېغىغا كىرىپ خىزمەتچىلەر قاتارىدا ئىشلەشكە باشلاپتۇ.

ئەلقىسسە، مەسئۇتنىڭ ئىزسىز يوقالغانلىق خەۋىرى پادىشا جۇنەگە يېتىپ كەپتۇ. ئۇ كوپ ھەسرەت چېكىپ يىغلاپتۇ.

مەسئۇتنىڭ ئوز ئەھۋالىنى پادىشاغا دىگۇسى كەپتۇ. لېكىن خىجىل بولۇپ دىيەلمەي، قولىنى چىشلەپتۇ. "ئەگەر ئوزەم بېرىپ ھال ئېيتسام، ئوتكەندە قىلغان مېھماندارلىقىم ھىساۋىغا بىر نەرسە تاما قىلغان بولىمەن" دەپ ئويلاپتۇ. مەسئۇتنىڭ جۇنەگە ئىنئام قىلىغان بىرنەچچە خىزمەتچىلىرى چار باغ دەرۋازىلىرىدا تۇرىدىكەن. ئۇلار مەسئۇتنى كورۇپ قاپتۇ ۋە مەسئۇتنىڭ ئايىغىغا ئوزىنى تاشلاپ يىغلاپتۇ. تاشقىرىغا سالقىنداشقا چىققان پادىشا بۇلارنىڭ ئاھۇ-نالىسىنى ئاڭلاپ قاپتۇ. ئۇ كېلىپ مەسئۇتنى كورۇپ، ئالەم قاراڭغۇلاشقاندەك بولۇپ، ھۇشىدىن كەتكىلى تاس قاپتۇ. پادىشا مەسئۇتقا ئوزىنى تاشلاپتۇ. ھەر ئىككىيلەننىڭ ياشلىرى سەلدەك ئېقىپتۇ.

پادىشا مەسئۇتنى ھاممامغا ئەۋەتىپ يۇيۇندۇرۇپ، شاھانە كىيىملەرنى كىيدۇرۇپتۇ. ۋەزىرنىڭ قىزىنىمۇ ئەكەلدۇرۇپ، ھېلىلە كىيىملەرنى كىيدۇرۇپتۇ. زىياپەتلەر بېرىپتۇ، ئۇلار بەزمە تۇزۇپ، سوزلىشىپ ئولتۇرۇپتۇ.

پادىشا مەسئۇتنىڭ سەرگۇزەشتىسىنى سوراپتۇ. مەسئۇت بولغان ۋەقەنى باشتىن-ئاياق سوزلەپ بېرىپتۇ.

پادىشا قايتا نامە تارقىتىپ مەسئۇتنى پادىشا قىلىپ، ھېلىقى زالىم پادىشا ۋە ۋەزىرنى ئەكەلدۇرۇپ ئولۇمگە ھوكۇم قىپتۇ...

ئەلقىسسە، ئالتىنچى ئىقلىم تەرەپتىن كەلگەن مۇساپىر ھىكايىسىنى تاماملاپ، بەھرام ئالدىدا قول باغلاپ تۇرۇپتۇ.

— سەن كىمنىڭ ئەۋلادىدىن بولسەن؟ — دەپ سوراپتۇ بەھرام.

— مەسئۇتنىڭ نەسلىدىن بولىمەن، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ مۇساپىر.

ئاق مەنزەردىكى ھىكايە

ئەلقىسسە، بەھرام يەتتىنچى كۇنى تامامەن ئاق كىيىملەرنى كىيىپ ئاق مەنزەرگە قەدەم قويۇپتۇ. بۇ مەنزەردە يەتتىنچى ئىقلىم پادىشاسىنىڭ قىزى بار ئىكەن. ئۇلار ئاق رەڭلىك بىساتلاردا ئولتۇرۇپ شاراپ ئىچكىلى تۇرۇپتۇ. بەھرەم يەتتىنچى ئىقلىم تەرىپىدىن كەلگەن مۇساپىرنى ھىكايە سوزلەشكە تەكلىپ قىپتۇ.

— ئەي پادىشاھى ئالەم، — دەپ ھىكايىسىنى باشلاپتۇ ئۇ، — باغدات شەھرىدە بىر پادىشا بار بولۇپ، ئۇ ناھايىتى دانا، پاراسەتلىك ئىكەن.

بىر كۇنى پادىشا ۋەزىرنىڭ قىزىنى كورۇپ ئاشىق بولۇپ قاپتۇ. ئاندىن ۋەزىرنى چاقىرىپ دەپتۇ:

— ئەي ۋەزىر، ئاڭلىسام بويىغا يەتكەن بىر قىزىڭ بار ئىكەن. ئۇنى ماڭا بەرگىن.

— بەرمەمدىغان، قىزىمنى ئوزلىرىگە بەرمەي كىمگە بېرىمەن؟ — دەپتۇ ۋەزىر، — ئەمما ئوزلىرىگە ئەرزىم شۇكى، قىزىمنى ئوزەمدەك بىر نامراتقا بەرسەم مۇناسىپراق بولار.

مېنىڭ ئېتىگىم ئۇزلىرىنىڭ قولىغا يەتمەس، مۇبادا قىزىم ئۇزلىرىنىڭ خىزمىتىگە يارىماي قالسا ئەر ئالماس، يەنى قىزىم باشقا كىشىگە تېگەلمەس.

پادىشا بۇ سوزنى ئاڭلاپ خاموش بوپتۇ. بىر نەچچە كۈندىن كېيىن يەنە ۋەزىرنى چاقىرتىپتۇ.

— ئەي ۋەزىر، — دەپتۇ پادىشا، — بۇ دۇنيادا غەمسىز كىشى بارمىدۇ؟

— بۇ دۇنيادا غەمسىز كىشى يوقتۇر، — دەپتۇ ۋەزىر.

— ئەگەر غەمسىز كىشىنى تاپسام سېنى ئولتۇرسەم مەيلىمۇ؟ — دەپتۇ پادىشا.

— مەيلى، — دەپتۇ ۋەزىر پادىشاغا، — غەمسىز كىشىنى تاپسىلا مېنى ئولتۇرسىلە.

ئۇلار گۇۋا-شاھىتلار ئالدىدا ئەھدە قىپتۇ. پادىشا سودىگەرچىلىك جابدۇقلىرىنى راسلاپ، مال-مۈلۈكلىرىنى تۆگە-خېچىرلارغا يۈكلەپ، ئۈچ ئايلىق سەپەر ئىختىيار قىلىپ، ۋەزىرنى ئۆز ئورنىدا قويۇپ يولغا راۋان بوپتۇ. كېچە-كۈندۈز يول يۈرۈپ، شۇنچە ئىزلەپ سوراپمۇ غەمسىز كىشىنى ئۇچرىتالماپتۇ.

پادىشا كۆڭلىنىڭ بىردە چىن ماچىنغا كەپتۇ. قارىسا چىن پادىشاسىدا غەم-ئالامەتلىرى زاھىر بولماپتۇ. پادىشا "ئەمدى غەمسىز كىشىنى تاپتىم بولغاي" دەپ ئويلاپتۇ. ئورغۇن سوغا-سالام بىلەن خاقاننىڭ ئالدىغا كىرىپتۇ. بىرنەچچە كۈن ئۇ يەردە بولۇپتۇ. ئۇلارنىڭ ئاشنالىقلىرى كۈنسېرى زىيادىلىشىپ ئارىسىدا دوستلۇق ئورنىتىلىپتۇ.

بىر كۈنى باغدات پادىشاسى سوراپتۇ:

— ئەي خاقان، مەن باغدات پادىشاسى بولىمەن. مەن بىر ۋەزىرىم بىلەن ئەھدە قىلغان. جاھاندىن غەمسىز كىشىنى تاپسام، ۋەزىرنى ئولتۇرىدىغان بولدۇم. ئۇمۇ رازى بولدى، شۇ سەۋەپتىن غەمسىز كىشىنى تېپىش ئۈچۈن ئۇنى ئورنۇمدا پادىشالىققا ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ، سودىگەر قىياپىتىدە سەپەرگە چىققان ئىدىم. مانا ئۈچ يىل بوپتۇ. شەھەرمۇ-شەھەر، يېزىمۇ-يېزا كېزىپ غەمسىز كىشىنى تاپالمىدىم. سىزنى كورۇپ ناھايىتى خوشال بولدۇم. سىزنى غەمسىز كورۇپ ئۇمىدىم جانلاندى، ئەمدى مۇرادىمغا يەتكەيمەن.

چىن خاقانى بۇ سوزنى ئاڭلاپ ئاھ تارتىپ يىغلىۋېتىپتۇ.

— ئەي باغدات پادىشاھى، — دەپتۇ ئۇ، — بىلگىنكى، دۇنيادىن ھەرگىزمۇ غەمسىز كىشىنى تاپالمايسەن. مەندىمۇ غەم يېتەرلىك بار. غەمدىن قۇتۇلۇشنىڭ ئامالى بولمىغاچقا، ئۆزەمنى خوشال تۇتىمەن.

— سىزنىڭ غېمىڭىز قانداق غەم؟ — دەپ سوراپتۇ باغدات پادىشاسى.

ئورنىڭدىن قوپقىن، — دەپتۇ خاقانى چىن. ئۇ باغدات پادىشاسىنى بىر سارايغا باشلاپ كىرىپتۇ. ئۇ يەردە بىر پەردە تارتىغلىق تۇرغۇدەك. خاقان پەردىنى كوتىرىپتۇ، باغدات پادىشاسى قارىغۇدەك بولسا قىياپىتى ئىنتايىن سەت، شۇم چىراي بىر زەنگى ئولتۇرۇپتۇ. ئۇنىڭ رەڭگى-روھىنىڭ سەتلىگىدىن كىشى تىكىلىپ قارىيالمايدىكەن. ئۇنىڭ قەددى گويا مۇناردەك ئىگىز، قوللىرى چىناردەك ئۇزۇن، ئاغزى غاردەك، بېشى گومبەزدەك ئىكەن. بوينىدا غولله زەنجىر، قولىدا كويزا، پۇتىدا ئىشكەل، ئەمما يېنىدا بىر گۈزەل نازىنىن بار ئىكەن. ئۇ گۈزەل بولسا زەنگىگە يالۋۇراتتى، زەنگى بولسا چىرايىمۇ ئاچماي قوپاللىق قىلاتتى. ھەتتا نازىنىننىڭ زىبا يۈزىگە قاتمال ۋە يوغان قوللىرى بىلەن ئۇراتتى. شۇنداق-

تىمۇ مەلىكە گويا زەنگىدىن ئايرىلسا هاياتىدىن جۇدا بولىدىغاندەك، تېخىمۇ بەكرەك يىپلىنىپ-يالۋۇرۇپ، ناز قىلىپ، ئۇنىڭ كوڭلىنى ئۇتۇشقا تىرىشاتتى.

— ئەي باغدات پادىشاسى، كوردۇڭمۇ؟ — دەپتۇ خاقانى چىن.

— ئەي خاقان بۇ قانداق ۋەقە؟ — دەپ سوراپتۇ باغدات پادىشاسى هەيران بولۇپ.

— بۇ قىز، — دەپتۇ خاقان سوزلەپ، — هامماەىنىڭ قىزى ئىدى. دەسلەپتە ئۇ ماڭا ئاشىق، مەن ئۇنىڭغا مەشۇق ئىدىم. مەن ئۇنى ئالىدىغان بولۇپ ئەلچى كىرگۈزدۇم. ئۇنىڭ ئاتىسى قىزنىڭ هەققىي ئۇچۇن يۈز مىڭ قىزىل ئالتۇن تەلەپ قىپتۇ. مەن ئۇنىڭغا ئاجىز كەلدىم. بۇ قىزنىڭ ماڭا مەيلى بار ئىدى. شۇڭا:

— ئەي يىگىت، — دىدى ئۇ ماڭا، — هەر كۈنى كېچىسى ساراي كەينىگە كەلگىن. هەر قېتىمدا مىڭ قىزىل ئالتۇن قاچىلانغان بىر هەميان بېرەي، ئۇنى يىغىۋەرگىن. ئاتام تەلەپ قىلغان مىقدارغا يەتكەندە مېنى ئالغىن. مەن مۇرادىمغا يېتىپ بەختلىك بولۇۋالاي.

بۇ سوزگە خوشال بولدۇم. هەر ئاخشىمى ساراي كەينىگە بېرىپ ساقلىدىم. ئەل جىمىققاندا بىر هەميان ئالتۇن ئېلىپ چىقىپ بەردى. بىر كۈنى كوينەكچان بارغان ئىدىم، هەر ئېهتىمالغا قارشى خەنجىرىمنى ئېلىۋالغان ئىدىم. قىزنى ساقلاپ كۈتە-كۈتە، خىيال ئىلكىدە خەنجەرنى زەكىرىم ئۈستىدە تۇتۇپ ئۇخلاپ قاپتىمەن. قىز بىر هەميان ئالتۇننى تاشلاپتۇ. هەميان خەنجەرگە تېگىپ، خەنجەر زەكىرىمنى كېسىۋەتتى. مەن كوپ داۋالىنىپ ساقايدىم. لېكىنى ئايال كىشىنىڭ تەلۋىنى رازى قىلغۇچىلىكىم يوقالغان ئىدى. قىز بۇ ئىشنى ئاڭلاپ مەندىن ئالاهىدە هال سورىدى. مەن راستىنى ئېيتتىم.

— يالغان ئېيتىسەن، — دىدى قىز سوزۇمگە ئىشەنمەي، — بۇ سوزۇڭگە هەرگىزمۇ ئىشەنگىم كەلمەيدۇ.

— ئېيتقانلىرىمنىڭ هەرگىزمۇ يالغىنى يوق، — دىدىم مەن چۈشەندۇرۇپ، — بۇ بالا ماڭا يەتتى، خۇدايىم باشقا بەندىسىگە بەرمىسۇن.

قىز سوزلۇرۇمگە ئىشەنچ هاسىل قىلغاندىن كېيىن:

— ئەي نامەرت! پادىشالىقنى تاشلاپ، بۇ شەهەردىن چىقىپ كەت. ئەمدى هېچ مەقسەت هەل بولمايدۇ، — دىدى.

ئۇ شۇنداق دەپ يۈز ئورۇدى. قانچە يالۋۇرساممۇ ئۇنىماي، ماڭا قوپاللىق قىلدى...

ئەي نازىنىن، — دىدىم ئاخىر، — مېنى خەلق ئارىسىدا رەسۋا قىلما. مەخپىيەتلىكىمنى ساقلىساڭ پادىشالىق، پۈتۈن مال-مۈلۈك سېنىڭ بولسۇن. هەرنە قىلساڭ قىل. مەن ساڭا چاكار بولاي.

— ئەي ئەقىلسىز، — دىدى ئۇ ۋاقىراپ، — سەندىن مۇرادىم هاسىل بولمىسا، پادىشالىق، مال-مۈلۈكنى نىمە قىلىمەن؟!

— ئۇنداق بولسا لەشكىرىم ئىچىدىن بىرنى تاللىغىن، ئەمما سىرىم سىرتقا چىقمىسۇن، ئۇ سوزۇمگە ماقۇل بولدى ۋە چوڭ-كىچىك ئەرلەرنىڭ بىر-بىرلەپ ئالدىدىن ئوتۇشنى، شۇلاردىن بىرسىنى تاللىۋالىدىغانلىغىنى ئېيتتى. ئىلاجىسىز قوبۇل قىلدىم.

بۇ قىز بۇ يەردە ئولتۇردى، تامام خەلق جەم بولدى. بارلىق يىگىتلەر ئۇنىڭ ئالدىدىن ئوتتى. ئۇ ئاخىرىدا هىلىقى زەنگىنى تاللىدى. نەچچە يىلدىن بىرى شۇنىڭ بىلەن

AltunOq

بىللە تۇردۇ...

— مانا مۇشۇنداق دەرت-ئەلەم كوڭلۇم ئاسمىنىدا ماكان تۇتقان، — دەپتۇ خاقان كوزلىرىدىن ياشلىرىنى راۋان قىلىپ، بۇنىڭدىن ئارتۇق غەممۇ بولامدۇ!؟

— ئەي خاقان، — دەپتۇ باغدات پادىشاسى، — مەن دۇنيانى كىزىپ يۈرۈپ نۇرغۇن غەملەرنى كوردۇم. لىكىن مۇنداق غەمنى كورمىگەن ئىدىم.

ئەلقىسسە، ئۇ خاقان بىلەن خوشلىشىپ باغداتقا يىنىپ كەپتۇ ۋە ۋەزىرنى چاقىرتىپتۇ.

— ئەي ۋەزىر، — دەپتۇ ئۇ، — ئەمدى قىزىڭنى ماڭا بەرگىن، بولمىسا ساڭا زىيان سالىمەن.

ۋەزىر قورقۇپ قىزىنى بىرىپتۇ.

پادىشا غەزنىگە كىرىپ بىر ساندۇق ئىلىپ چىقىپتۇ ۋە ئۇنىڭغا قۇلۇپ سىلىپ موھۇرنى بىسىپ پىچەتلەپ مەلىكىگە بىرىپتۇ.

— ئەي مەلىكە دەپتۇ ئۇ، — مەن ئون ئىككى يىللىق شىكارغا بارىمەن. مەن قايتىپ كەلمىگىچە ساندۇقنىڭ قۇلۇپىنى ئاچمىغىن، بۇ پىچەتنى بۇزمىغىن. لىكىن ئىچىنى ئالتۇنغا تولدۇرغىن، مىنىڭ پۇشتىمىدىن ئون ئىككى ياشلىق بىر ئوغۇل پەيدا قىلىپ قويغىن. مەن سەپەردىن كەلگەندە، ئۇ پەرزەنت ئاشىقانە غەزەل ئوقۇپ كىلىپ قۇچىغىمدا ئولتۇرغاي ۋە "دادا" دەپ مىھرىۋانلىق قىلغاي. بۇ ئاتنى ئوزەم قويۇپ كىتىمەن. يەنە بىر ئات پەيدا قىلدۇرغىن، ئۇ ئات مەن تونىيالمىغۇدەك بولسۇن. ئەگەر بۇ شەرتلەرنى بىجا كەلتۈرمىسەڭ يىلتىزىڭنى قۇرۇتقايمەن.

ئەلقىسسە، ۋەزىرنىڭ قىزى بۇ ۋەھىمىدىن قورقۇپ، بىر كۇنى ئاتىسىنى چاقىرىپ ھەممە ئەھۋالنى بىر-بىرلەپ بايان قىپتۇ.

— ئەي ئاتا، — دەپتۇ ئۇ، — مەن بىر ئىش قىلايكى، تا قىيامەتكىچە دەپتەرگە پۈتۈلگەي. ماڭا قىرىق قىز پەيدا قىلىپ بەرگىن. ھەممىسى ئون توت ياشلىق بولسۇن. كىچە-كۇندۇز مەندىن جۇدا بولمىسۇن.

ۋەزىر قىزىنىڭ تەلىۋىنى ئورۇنلاپ بىرىپتۇ. قىزلارنىڭ ھەممىسى نىقاپ تارتىپتۇ. قىز ئوزىگە شاھزادە بەدەخشان دەپ ئات قويۇپتۇ. ئۇلار قورالىنىپ ئاتلارغا مىنىپ پادىشانىڭ كەينىدىن راۋان بولۇپتۇ.

ئەلقىسسە، بىر كۇنى پادىشا شىكار قىلىۋاتقاندا، سۇتتەك ئاق بىر كىيىك سەكرەپ ئوتۇپتۇ. پادىشا: "بۇ كىيىك كىمنىڭ ئالدىدىن قىچىپ كەتسە، شۇنى ئولۇمگە ھوكۇم قىلىمەن" دەپتۇ. كىيىك پادىشانىڭ بىشىدىن سەكرەپ ئوتۇپ كىتىپتۇ.

پادىشا كىيىكنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپتۇ. كىيىك قاچا-قاچا مەلىكە چۇشكەن يەرگە يىتىپ كەپتۇ. مەلىكە شىكار قىلىپ يۇرگەن ئىكەن. كىيىك مەلىكىنىڭ قىشىغا بىرىپتۇ. مەلىكە كىيىكنى كورۇپ خوشال بولۇپ ئاتقان ئىكەن، كىيىك يىقىلىپتۇ. مەلىكە ئىتىدىن چۇشۇپ كىيىكنى بوغۇزلاپ، غانجۇغىلىماقچى بولۇپ تۇرغاندا، پادىشا يىتىپ كەپتۇ ۋە:

— ئەي يىگىت، بىر كىشى قىلغان ئوۋنى يەنە بىر كىشى ئالسا بۇ قانداق گەپ؟ — دەپتۇ.

مەلىكە پادىشاغا تازىم قىلىپ ناز قىپتۇ. پادىشانىڭ كوكرەك ساندۇغىغا ئىشىق ئوتى

كېلىپ تېگىپتۇ. مەلىكە كېيىكنى غانجۇغىسىغا باغلاپ، پادىشانىڭ قېشىدىن غايىپ بوپتۇ. بىر سائەتتىن كېيىن پادىشا بىر خىزمەتكارىدىن سوراپتۇ:

— بۇ شاھزادە قايسى ۋىلايەتتىن؟

— بۇ شاھزادە بەدەخشانلىق، — دەپتۇ خىزمەتچى تونۇشتۇرۇپ، — بۇ شاھزادە ئاتىسىدىن يامانلاپ كەلگەن ئىكەن، بەلكى ئۇزلىرىگە دوست بولغاي.

بۇ سوزنى ئاڭلاپ پادىشا خوشال بوپتۇ.

— ئۇنداق بولسا تېزرەك ئاشنا قىلغىل، — دەپتۇ پادىشا ئالدىراپ، — مەن سېنى رازى قىلغايمەن.

مەلىكىنىڭ خىزمەتكارى كېلىپ مەلىكىگە خەۋەر قىپتۇ. مەلىكە خوشال بوپتۇ. مەلىكە مىنگەن ئات ناھايىتى ياخشى ئات ئىكەن. ئۇنى پادىشاغا ئىنئام قىپتۇ. پادىشا مەلىكىگە ئىززەت-ئىكراملار قىلىپ ئالتۇن دۇر جاۋاھىراتلار ھەدىيە قىپتۇ. ئۇلار شاراپ ئىچىپ ئولتۇرۇشقاندا، پادىشا شاخمات ئويناشقا تەكلىپ قىپتۇ. مەلىكە "ئالدى بىلەن باغلىشايلى، ئاندىن ئوينايلى" دەپتۇ. پادىشا قوشۇلۇپتۇ، مەلىكە شاخماتقا ناھايىتى ئۇستا ئىكەن.

— قانداق باغلىشىمىز؟ — دەپ سوراپتۇ پادىشا.

— قولىڭىزدىكى ئۈزۈكلەردىن، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ مەلىكە.

پادىشا ماقۇل بوپتۇ، ئويناپ ئۇتتۇرۇپ قويۇپتۇ. شاھزادە ئۈزۈكنى تاپشۇرۇۋېلىپ، ئۆزى چۈشكەن جايغا قايتىپتۇ. بۇ ئۈزۈك ئەسلى پادىشانىڭ موھۈرى ئىكەن. مەلىكە سانDUQنى ئېچىپ، ئىچىگە ئالتۇن تولدۇرۇپتۇ. يەنە قولۇپ سېلىپ موھۈرنى بېسىپتۇ-دە، ئۈزۈكنى پادىشاغا ئەۋەتىپ بېرىپتۇ.

مەلىكە ئەتىسى يەنە شاخمات ئويناپ پادىشانىڭ ئېتىنى ئۇتۇۋاپتۇ. ئاتنى ئېلىپ كېلىپ بىر بايتالغا قويۇپتۇ. يەنە بىر كۈنى يەنە شاخمات ئويناپتۇ. بۇ نۆۋەت شاھزادە بىر زىبا كېنىزىگىنى تىكىپتۇ. بۇ قېتىم قەستەن ئۇتتۇرۇپتۇ. پادىشا ئىنتايىن خۇرسەن بوپتۇ. شاھزادە پادىشانى تەكلىپ قىلىپ قايتىپتۇ ۋە ھىلىقى ئۇتۇۋالغان ئېتىنى ئالدىغا ئەۋەتىپتۇ. پادىشا شاھزادىنىڭ ئاتنى ئەۋەتكىنىگە ناھايىتى خوشال بولۇپتۇ.

مەلىكە ئۆزىنى دو تىككەن كېنىزەكتەك ياساپ، قىزلارغا: "مېنى پادىشا ئالدىغا ئېلىپ بېرىڭلار"، — دەپتۇ. كېنىزەك قىزلار شۇنداق قىپتۇ. پادىشانىڭ مۇرادى ھاسىل بولۇپ، ئۈچ كۈنگىچە تاشقىرىغا چىقماي، مەلىكىنىڭ قېشىدا تۇرۇپتۇ.

كېنىزەك قىزلار ئېيتىپتۇ:

— شاھزادە رۇخسەت تىلەيدۇ، ئوز شەھرىگە ئاتىسىنىڭ قېشىغا بارماقچى.

— شاھزادە بىزدىن خاپا بولۇپ قايتامدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ پادىشا، — نىمە ئۈچۈن قايتىدىكەن؟

— سىزدىن رەنجىپتۇ، — دەپتۇ قىزلار، چۈنكى ئۇ سىزنى ئىككى قېتىم ئۇتۇپتۇ، لېكىن ئۈزۈك بىلەن ئاتنى ياندۇرۇپ بېرىپتۇ. سىز ئۇنى بىر قېتىم ئۇتۇپسىز، لېكىن ئۇتقاننى قايتۇرماپسىز.

— كېنىزەكنى زورلۇق بىلەن ئالمىدىم، — دەپتۇ پادىشا، — شاخمات ئويناپ ئۇتۇۋالدىم، يامانلىسا، يامانلىسۇن.

پادىشا خىزمەتچى قىزلارنىڭ سوزىنى مەلىكىگە دەپتۇ.

— قىزلار سىنى تىلەۋاتىدۇ، قانداق قىلىسەن؟

— سىز پادىشادۇرسىز، — دەپتۇ مەلىكە، — مەن بەندىنىڭ نىمە ئىختىيارىم بولسۇن؟

پادىشا مەلىكىگە ناھايىتى ئامراق بولۇپ قالغان ئىكەن. ئۇ شاراپ ئىچىپ مەس-خۇش بولۇپتۇ. مەلىكە ساقى بولۇشنى سوراپتۇ. پادىشا رۇخسەت قىپتۇ. مەلىكە ساقى بولۇپ، پادىشاغا ناز كىرەشمىلەر بىلەن شاراپ تۇتۇۋېرىپتۇ. پادىشا ئېغىر مەس بوپتۇ ۋە مەلىكىگە چاخچاق قىلىپ قوپاللىق بىلەن ئېسىلغىلى تۇرۇپتۇ.

— ئەي پادىشا، — دەپتۇ مەلىكە جىددى قىياپەتتە، — ماڭا قالايمىقان چاخچاق قىلىپ، سەت قىلىقلاردا بولما، ئوزەڭنى تۇتۇۋال، بولمىسا يۈزۈڭگە كاچات يەيسەن!

— ئەي نازىنىن، — دەپتۇ پادىشا يۈزىنى تەڭلەپ، — يۈزۈمگە خالىغىنىڭچە ئۇرغىن.

مەلىكە شۇنداق ئۇرۇپتىكى، پادىشا يىقىلىپ يەر قۇچاقلاپتۇ. مەلىكە مەس ھالدا ئۇچقاندەك مېڭىپ يېنىپ كەپتۇ ۋە ئەرچە ياسىنىپتۇ.

ئەلقىسسە، پادىشا مەستلىكتىن قۇتۇلۇپتۇ، قارىسا كىنىزەك يوق تۇرغۇدەك، ھەيران بولۇپ ئۇيان-بۇيانغا قاراپتۇ. پادىشا خىزمەتچىلىرىگە كىنىزەكنى ئىزلەشكە بۇيرۇپتۇ. خىزمەتكارلار كىنىزەكنى ئىزلەپ ھېچقەيەردىن تاپالماپتۇ. پادىشا بۇ ۋەقەتىشتىن ناھايىتى مالال بولۇپ، يەنە شىكارغا بەل باغلاپتۇ.

ئەلقىسسە، مەلىكە شەھەرگە يېنىپ كەپتۇ. قورسىقىدا پادىشادىن ھامىلە پەيدا بولۇپ، توققۇز ئاي، توققۇز كۈن، توققۇز سائەتتىن كېيىن ئايدەك بىر شاھزادىنى تۇغۇپتۇ. ئۇ يەتتە ياشقا كىرىپتۇ، مەكتەپكە بېرىپتۇ، ئون ياشقا كىرىپتۇ، خەت-ساۋادى چىقىپتۇ. مەلىكىنىڭ بايتال ئېتىمۇ تۇغۇپتۇ، ئۇ ئايغىر پادىشانىڭ ئارغىمىقىدىن يۈز ھەسسە ياخشى ئىكەن. مەلىكە دادىسى بىلەن ناھايىتى خوشال بولۇشۇپتۇ.

شۇنداق قىلىپ ئون ئىككى يىل ئوتۇپتۇ. پادىشا شىكاردىن يېنىپتۇ ۋە مەلىكىنىڭ قىپشىغا كىرىپتۇ.

— ئەي قىز، — دەپتۇ پادىشا مەلىكىگە، — قېنى شەرتلەرنى ئورۇنلىدىڭمۇ؟

مەلىكە دەرھال ساندۇقنى ئېلىپ كېلىپ شاھنىڭ ئالدىغا قويۇپتۇ. پادىشا كورۇپتىكى، موھۇر بۇزۇلماپتۇ، ئەمما ئىچىگە ئالتۇن تولدۇرۇلۇپتۇ.

مەلىكە خىزمەتچىلىرىگە پادىشا مىنىپ كەلگەن ئارغىماقنىڭ ئىگىرىنى ياش ئارغىماققا توقۇپ، ياساپ قويۇشنى بۇيرۇپتۇ. پادىشا تاشقىرىغا چىقىپ باغلاغلىق ياش ئارغىماقنى ئوز ئېتىم دەپ ئويلاپتۇ ۋە "ئارغىماق قېنى" دەپ سوراپتۇ. مەلىكە "مانا مۇشۇ" دەپ توقۇغلۇق ئارغىماقنى كورسىتىپتۇ.

— ئەي مەلىكە، — دەپتۇ پادىشا كۈلۈپ، مەسخىرە قىلىپ، — بېشىڭ ئايلىنىپ قالدىمۇ؟ بۇ مەن مىنىپ كەلگەن ئات ئەمەسمۇ؟

مەلىكە خىزمەتچىلىرىگە پادىشا مىنىپ كەلگەن ئاتنى كەلتۇرۇشنى بۇيرۇپتۇ. پادىشانىڭ ئېتى كەلتۇرۇلۇپتۇ. ئىككى ئاتنى كورگەن كىشىلەر ھەيران قاپتۇ. چۈنكى بۇ ئاتلار بىر-بىرىگە بەكمۇ ئوخشايدىكەن.

— قايىل بولدۇم، — دەپتۇ پادىشا، — ئاتىڭمۇ تېپىپسەن، پەرزەنتنى قانداق قىلىسەن؟

پادىشانىڭ سۆزى تۈگىشى بىلەنلا ئون ئىككى ياشلاردىكى بىر ئوغۇل سالام بېرىپ كىرىپ كەپتۇ. قولىدا كىتاب تۇتقان ھالدا ئاشىقانە غەزەل ئوقۇپ كېلىپ، پادىشانىڭ قۇچىغىغا چىقىپ ئولتۇرۇپتۇ. پادىشانى "قەدىرلىك ئاتام" دەپ مېھرىۋانلىق قىپتۇ.

پادىشا بۇ گۆدەكنىڭ سۆز-ھەركەتلىرىدىن غەزەپلىنىپتۇ.

— كىمنىڭ ئوغلى سەن؟ — دەپ سوراپتۇ پادىشا، — مەن سېنىڭ ئاتاڭ ئەمەس.

— ئەي ئاتا، — دەپتۇ ئوغۇل كۈلۈپ-ئەكىلەپ، — ئۇنداق دېمە، مەن سېنىڭ پەرزەنتىڭدۇرمەن.

— مەن ئاناڭ بىلەن توي قىلغان بىلەن بىر ئۆيگە كىرمەيلا شىكارغا كەتكەن، قانداقچىسىگە سەن مېنىڭ بالام بولسەن؟ — دەپتۇ پادىشا غەزىۋى ئۆرلەپ، — سەن بۇزۇق ئاناڭنىڭ سۆزىگە ئىشىنىپ ھارامزادىلىك قىلما!

مەلىكە بۇ سۆزنى ئاڭلاپ بىتاقەت بوپتۇ.

— ئەي پادىشا، — دەپتۇ مەلىكە، — ئۆزەڭنى ئورۇنسىز ئۈپراتما. بۇ ئوغۇل شەكسىز سېنىڭ پەرزەنتىڭ. بۇنىڭ نىشانى ھەم بار.

— نىشانىسى قايسى؟ — دەپتۇ پادىشا.

— بۇندىن ئون ئىككى يىل بۇرۇن شىكاردا بىر شاھزادە ئۇتتۇۋالغان كېنىزەك ۋە ئۇ كېنىزەك ئۇرغان كاچات يادىڭدىمۇ؟ — دەپتۇ مەلىكە.

— بار، — دەپتۇ پادىشا.

— ئاشۇ كاچات ئۇرغان دەل مەن ئىدىم، — دەپتۇ مەلىكە ھەممە ۋەقەلەرنى بىر-بىرلەپ ئەسلىتىپ، — بۇ ئوغۇل شۇ چاغدا بويۇمدا قالغان.

پادىشا بۇ سۆزنى ئاڭلاپ، بۇ ئوغۇلنىڭ راستىنلا ئۆز پۇشتىدىن بولغان يۈرەك پارىسى ئىكەنلىگىنى بىلىپتۇ. مەلىكىنىڭ پەم-پاراسىتىگە قايىل بولۇپ، ۋەزىرنىڭ گۇناھىدىن ئۆتۈپتۇ ۋە قىرىق كېچە-كۈندۈز توي-تاماشا قىلىپ بېرىپتۇ.

يەتتىنچى ئىقلىمدىن كەلگەن مۇساپىر ھېكايىسىنى شۇ يەردە تاماملاپتۇ.

بەھرامنىڭ شىكار قىلىشى

ئەلقىسسە، بەھرام شاھ مەلىكە دىلئارام بىلەن كېچە-كۈندۈز مەي ئىچىشىپ ئەيش-ئىشرەتتە ئۆتۈپتۇ. بەزىلىرى شىكارغا چىقىپ ھەرخىل ھايۋانلارنى ئوۋلاپ كاۋاپ قىلىدىكەن.

بىر كۈنى دىلئارامنىڭ ھەمرالىغىدا بىھېساپ لەشكەرلىرىنى ئېلىپ شىكارغا ئاتلىنىپتۇ. ئۇلارنىڭ قاتارىدا كەمەندەۋاز ۋە چەۋەندازلارنىڭ ھەممىسى بار ئىكەن. ئۇلار بىر يەرگە يېتىپ كەپتۇ. ئۇ يەردە نۇرغۇنلىغان كېيىكلەر بار ئىكەن.

پادىشا بەھرام: "ھەر كىم بولسا ئۆز ئورنىدا ئاگاھ تۇرسۇن، بۇ كېيىكلەر كىمنىڭ ئالدىدىن قېچىپ كەتسە قاچقان ھايۋان ئورنىغا شۇ كىشىنىڭ قېنى ئاققۇزۇلىدۇ" — دەپ ئەمىر قىپتۇ.

لەشكەرلەر بۇ سۆزنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، قورقۇپ كېيىكلەرنى قورشاپ تۇرۇپتۇ. پادىشا باشلىق ھەر كىم ئۆز خالىغانچە نىشانلاپ ئوق ئېتىپتۇ. يەر يۈزى كېيىكلەر قېنىدىن لالە

رەڭ ئاپتۇ، ئۇلار كېيىكلەرنى ئولتۇرۇپ، قانلىرىنى ئاققۇزۇپ، غەيلەت شارابىدىن مەس بولغان ئىكەن. بىردىنلا ھاۋا گۇلدۇرلەپ قاتتىق چاقماق چېقىلىپ، قاتتىق يامغۇر يېغىپ كېتىپتۇ. ئەتراپ شۇنداق قاراڭغۇلىشىپ كېتىپتۇكى، كىشى كىشىنى كورۇش مومكىن ئەمەس ئىكەن. ھەركىم ئوز ئەھۋالى بىلەن قاپتۇ. ئۇلار جان ۋەھىمدە نالە قىلىپ يىغلاپ، ھەر ياققا ئات چاپتۇرۇپتۇ. لېكىن قۇتۇلۇشنىڭ ئامالىنى تاپالماپتۇ.

شاھ بەھرامىمۇ ئوز قايغۇسى بىلەن ئاۋارە ئىكەن. دىلئارامىمۇ ھاياتلىق تەمەسى قىلىپ ھەر ياققا تەلمۇرىدىكەن، بىراق ھېچ ياقتىن ئۇلارغا ھاياتلىق پۇرىغى، قۇتۇلۇش شەپىسى كەلمەپتۇ.

ئاخىر بوران چىقىپ قەدەم يوتكەشكىمۇ ئامال بولماپتۇ. ئاققان قان، گۇرۇلدىگەن بوران، كوتىرىلگەن تۇپراق كىشلەرگە ئەجەل سىگنالىنى ئاڭلىتىپ ۋەھىمە ساپتۇ. ئۇلار ئەجەل لەشكىرىنىڭ قولىدىن قۇتۇلالماپتۇ.

نەزمە:

كورۇڭلار، جاھان ئىشىدۇر بۇ رەڭ،
قىلغىل شاھلار بىلەن گادايىنى تەڭ.
بى ۋاپا جاھاندىن ۋاپا ئىزلىمە،
سۇدىكى كولچەكتىن پاقا ئىزلىمە.
جاھان ۋاپاسىز، مەككاردۇر ھامان،
ئۇنىڭ مەككارلىغى ھەممىدىن يامان.
ھەر كىشى ھاياتلىق يولىنى بىلسۇن،
مەنىلىك ئومۇردىن شاتلىنىپ كۇلسۇن!...

مەلىكە زىبا چېھرە

نەشرگە تەييارلىغۇچى: **توختى ئابىخان**

ئۆتكەن زاماندا، يېقىن تاماندا بىر پادىشا ئۆتكەن بولۇپ، ئۇنىڭ ئېتى ئازادە مېھرى ئىكەن. ئۇ پادىشانىڭ لەشكىرى ئەدەتسىز، غەزنىسى ھېساپسىز ۋە شوھرىتى ئالەمگە پۇر كەتكەن ئىكەن. سىپاگەرچىلىكتە، قىلىچۋازلىق، ئوق ئېتىش، نەيزىۋازلىق، ئات چېپىش قاتارلىق ئىشلاردا ئۇنىڭ تەڭدىشى يوق ئىكەن. بۇ پادىشالىقتا، "سەرۋى ئابات" دىگەن بىر باغ "خەيرى ئابات" دىگەن بىر ئىمارەت بار ئىكەن. بىر كۈنى ئوردا ئەھلى خەيرى ئاباتتا ئەركانە دولەت ۋە ئەھيانە سەلتەنەتلەر بىلەن ئالى بەزمە قۇرۇپ ئولتۇرۇشقاندا، دولەت خادىملىرى ئورنىدىن تۇرۇپ پادىشاغا مۇنداق دەپتۇ:

— شاھا-جاھانغا پاناسەن. ئۆمۈر ئىقبالىڭ پارلاق بولغاي. بۇ باغۇ-بوستانغا، بولۇپمۇ ئۇشبۇ خەيرى ئاباتقا بىر دانىشمەن، ھوسۇن-لاتاپەتتە يىگانە مەلىكە دەۋران بولسا ياخشى بولاتتى.

بۇلارنىڭ تەشەببۇسلىرى ئازادە مېھرىگە ماقۇل كەپتۇ.

ئۇلار كېڭىشىپ بۇ ياخشى ئىشقا قەدەم قويۇپتۇ. ھەر تەرەپتىن، ھەرقايسى مەمىكەت-لەردىن سۈرۈشتە قىلىشىپتۇ. كۈنلەر، ئايلار ئۆتۈپ، ئاخىر بىر كۈنى "جەمشىت ئەۋلادىدىن بولغان زىبا چېھرە دىگەن بىر گۈزەل مەلىكە بار ئىكەن، ئادەم نەسلى ئىچىدە ئۇنىڭ بىلەن باراۋەر كېلىدىغان گۈزەل بولمىغاي" دىگەن خەۋەر كەپتۇ.

ئازادە مېھرى بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئاشۇ قىزغا ئىختىيارسىز غايىۋانە ئىش-تىياق باغلاپ، كوپ ھەدىيە-سوغىلار بىلەن ئەلچى ئەۋەتىپتۇ. ئۇلار بېرىپ كورۇپتۇكى، زىبا چېھرەنىڭ گۈزەللىگى خەۋەرچىلەرنىڭ ئېيتقىنىدىن ئىككى ھەسسە ئارتۇق ئىكەن. قىزنىڭ ئاتا-ئانىسى ئەلچىلەرنىڭ تەلىۋىنى نائىلاج قوبۇل قىپتۇ. چۈنكى، زىبا چېھرىنى ئوز رازىلىغى بىلەن بەرمىسە، زورلۇق بىلەن ئېلىپ كېتىشنى بىلىدىكەن.

ئەلچىلەر خۇرسەن بولغان ھالدا قايتىپ كېلىپ، پادىشاغا قۇتلۇق خەۋەرنى يەتكۈزۈپتۇ.

ئەلقىسسە، پادىشا ئوز دائىرىسىدىكى ۋىلايەتلەرنىڭ باشپانالىرىنى ھازىر قىلىپ، ئۇشبۇ ئىشنى ئۇلارغا ئىزھار ئەيلەپ، توي تەرەددۇتىنى قىلىشقا كىرىشىپتۇ. كاتتا توي-مەرىكە ئوتكۈزۈلۈپ، ئاخىر پادىشا ئازادە مېھرى ياخشى سائەتتە زىبا چېھرىنى ئوز نىكاھىغا ئاپتۇ. ئۇ، سەرۋى ئابات ۋە خەيرى ئاباتنى مەلىكە زىبا چېھرىگە تەقدىم قىپتۇ. ئۇلار بىر نەچچە ۋاخ خوشال-خوراملىق بىلەن كۈن ئوتكۈزۈپتۇ.

پادىشا ھە دىسە ئىشكارغا چىقىپ سەھرا سەيلىسى قىلىدىكەن. كېچىلىرى سەرۋى ئاباتقا بېرىپ، خەيرى ئابات ئىچىدە مەلىكە زىبا چېھرە بىلەن سوھبەت قۇرىدىكەن. شۇنداق

ئەيشى - ئىشرەتلەر بىلەن خىلى كۈنلەر ئۆتۈپتۇ. پادىشا ئازادە مىھرى پەلەك گەردىشىنىڭ ئايلىنىشىدىن، ئالەم خەلقىنىڭ ئەھۋالىدىن بىخەۋەر قاپتۇ. بىر كۈنى پادىشا خەيرى ئاباتتا مەلىكە زىبا چىھرە بىلەن بەزمە ئەيلەپ ئولتۇرغاندا، ئاسماندا بىر توپ غازلار پەيدا بوپتۇ، پادىشا مەسلىكتە ئورنىدىن تۇرۇپ، غازلارغا قارىتىپ ئوق - ياسىدىن ئۈچ تال ئوق ئۈزۈپتۇ. ئەجىلى يەتكەن ئۈچ غاز ئارقا - ئارقىدىن يەرگە چۈشۈپتۇ. شاھنىڭ مەغرۇرلىنىشى تېخىمۇ ئورلەپتۇ. خىزمەتچىلەر غازلارنى ئېلىپ، پەيلىرىنى يۇلۇپ تازىلاپ، تۇرلۇك دورا - دەرمانلار بىلەن كاۋاپ قىلىپ، ئۈچ ئاق لىگەنگە سېلىپ شاھ ئازادە مىھرىنىڭ ئالدىغا كەلتۇرۇپتۇ. داستىخان ئەھلى غاز كاۋىۋىنى ئىشتىھا بىلەن يەپتۇ. پادىشا تېخىمۇ مەغرۇرلىنىپ، تىبرىسىگە پاتماي قاپتۇ.

— ئى مەلىكەم، — دەپتو پادىشا زىبا چىھرىسىگە، — بۇ ئابروي ساڭا كۇپايە، ئەگەر بىرەر كاسىپقا تەككەن بولساڭ، ساڭا مۇنچە دولەت بولمىغان بولاتتى.

پادىشانىڭ سوزى مەلىكە زىبا چىھرىگە ياقماپتۇ.

— ھەركىمنىڭ ئويىدە قەلبى پاك ئايال بولسا، — دەپتۇ مەلىكە پادىشاغا، — ئۇنىڭ قەدىمىنىڭ بەركىتىدىن ئول خانىدا ئوقىنىڭ بىرى وغا تەگسە ئەجەپ ئەمەس. بىراۋنىڭ نەپسىدە، يەنە بىراۋنىڭ قەدىمىدە ياكى قولىدا شاراپەت كوپتۇر.

بۇنى ئاڭلاپ شاھ ئازادە مىھرىنىڭ كوزلىرى پاقىراپ كېتىپتۇ.

— ئى ئۇزۇن چاچلىق ئىنسان، — دەپتۇ پادىشا، — بۇ سوزلىرىڭدىن مەلۇم بولدىكى، سېنىڭ قەدىمىڭنىڭ بەركىتىدىن مېنىڭ ئۈچ ئوقۇم ئۈچ غازغا تەككەن بولغاي، ئەگەر بۇ ئىش سېنىڭ سەۋىۋىڭدىن ماڭا يەتكەن بولسا، بولدى، مەن بۇ دولەتتىن بىزار، ئەمدى سېنى نىكايىمدىن چىقاردىم.

پادىشا خوتۇنىنى تالاق قىلغاندىن كېيىن، خىزمەتچىلىرىگە:

— بۇ بەدەپنى قوغلاپ چىقىرىڭلار، نەگە بارسا شۇ يەرگە بارسۇن! — دەپ بۇيرۇپتۇ.

مەلىكە زىبا چىھرى دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ، يۇزىگە پەردىسىنى تارتىپ، سىرتقا قەدەم قويۇپتۇ ۋە ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ:

— ئى پادىشا، سەندىن جۇدا بولسام ئولمەسمەن، ئاللاتائالا يەنە نىكا ۋە رىسقى رەۋزى كارامەت قىلغاي. يادىڭدا بولسۇنكى، ئىككى پۇلغا ئالماس ئوتۇنچىنىڭ نىكايىغا كىرسەممۇ، ئاللاتائالانىڭ شاپائىتىدىن ئۇنى سەندىنمۇ ئالى مەرتىۋىلىك، سەلتەنەتلىك پادىشا قىلغايمەن، — دەپتۇ.

مەلىكە خەيرى ئابات دەرۋازىسىدىن چىقىپ تەۋەككۇلىنى خۇدانىڭ ئىنايىتىگە باغلاپ يولغا راۋان بوپتۇ. ئوزىنى پاك، پىنھان ساقلىغانلىغى ئۈچۈن ھېچيەردىن كورمىگەن ئىكەن. ئاخىر دىلىنى ئاللاغا تاپشۇرۇپ ئالغا قاراپ كېتىۋېرىپتۇ. خەيرى ئاباتتىن چىققان بىر يول سەھرا تەرەپكە بارىدىكەن. ئۇ شۇ يولغا چۈشۈپتۇ. يولدا ئۇنىڭغا بىر ئەر كىشى ئۇچراپتۇ. مەلىكە قارىسا، ئوزى ئېيتقان كەمبەغەلدىنمۇ بەتتەر بىر كىشى ئىكەن. قولىدا بىر ئەسكى ئوغاق، توققۇز يەردە ئۇلغى بار بىر ئاغامچىدىن باشقا دۇنيالىقتىن ھېچنەرسىسى كورۇنمەپتۇ. مەلىكە باشتىن - ئاياق قاراپ: ”بەلكىم بۇ ۋىلايەتتە بۇنىڭدىن توۋەن تۇرىدىغان كىشى بولمىسا كېرەك...“ دەپ ئويلاپتۇ.

بۇ ئادەم ھەقىقەتەن ئوتۇنچىلىقتىن باشقا ھۈنىرى يوق ناھايىتى نامرات كىشى ئىكەن. ھەر كۈنلۈكى جاڭگالغا بېرىپ، دۈمبىسىدە ئوتۇن يۈدۈپ بازارغا ئاپىرىپ سېتىپ، پۇلغا ئۇن ئالىدىكەن، ئۇننى قۇرۇق سۇغا سېلىپ ئېلىشتۇرۇپ يەيدىكەن، پەقەت ياغ-گوش ئىشلەتمەيدىكەن. ئۇنىڭ بىر خوتۇنى ۋە ئىككى بالىسى بار ئىكەن.

مەلىكە زىبا چېھرە خۇدادىن ھىممەت تىلەپ ئوتۇنچى كىشىگە ئەدەپ بىلەن سالام بېرىپتۇ. دىلىدا خۇدايىتائالاغا ئىلتىجا قىلىپ "ئى مەھمۇدى بەرھەق، مەن ئاجىز، ئاسى بەندەڭنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلغايسەن" دەپتۇ.

ئوتۇنچى جاۋاپ سالامدىن كېيىن مەلىكىنىڭ باش-ئايىغىغا بىر قارىۋاپتۇ-دە، كوڭلىدە "بۇ پەرىزات باغى ئىرەمدىن ياكى گۈزەل بوستاندىن چىققان بولغاي، ھېچ ئادەم نەسلىگە ئوخشىمايدۇ" دەپ ھەيران قاپتۇ. كوزىنى ئۇۋۇلاپ — يوغان ئېچىپ يەنە قاراپتۇ.

— ئەي كىشى، — دەپتۇ مەلىكە، — ئېتىڭىز نىمە؟ قايسى شەھەردىن بولىسىز؟ مەھەللىڭىزنىڭ ئىسمى نىمە؟

ئوتۇنچى ئوڭايسىزلىنىپ جاۋاپ بەردى:

— ئى يىگانە دەۋران، — دەپتۇ ئوتۇنچى ئوڭايسىزلانغاندەك بولۇپ، — مېنىڭ ئېتىم — ئوتۇنچى سېيىت. بۇ ۋىلايەتتە يەتتە ياشتىن، يەتمىش ياشقىچە ھەممىسى مېنى بىلىدۇ. بىزنىڭ مەھەللىنى "نامراتلار مەھەللىسى" دەيدۇ. مېنىڭ بىر خوتۇنۇم، ئىككى ئوغلۇم بار، بىر ئوغلۇمنىڭ ئېتى مجىت، يەنە بىرسىنىڭ ئېتى ھمىت.

— ئەي كىشى، — دەپتۇ مەلىكە يېقىملىق ئاھاڭدا، — مەن ئوزەمنى سىزگە بېغىشلىدىم. تېزلىك بىلەن ئوتۇنغا بېرىپ، ئوتۇن ئېلىپ كېلىپ، پۇلغا ئۇن ئېلىپ ئويگە بېرىڭ. بالىلىرىم ئاچ قالغاندۇر.

مەلىكە شەھەر تەرەپكە راۋان بولۇپتۇ. شەھەر ئىچىگە كىرىپ، ئىزلەپ-سوراپ نامراتلار مەھەللىسىنى، ئوتۇنچى سېيىتنىڭ ئويىنى تېپىپتۇ. ئۇ يەردىكى كىشىلەر ھەيران بولۇپ كۇلۇشۇپتۇ ۋە "ئەجىبا، بۇ گۈزەل مەلىكە ئوتۇنچى سېيىتنىڭ ئويىنى پالاكەت ئوتىدا كويدۇرۇپ بەربات قىلمىغاي" دەپ ئويلىشىپ، بىر خارابى كەپىنى كورسىتىپ قويۇپتۇ. مەلىكە بېرىپ قارىسا، سېيىتنىڭ ئويى باشقىلار سۇرەتلىگەندىنمۇ بەتتەررەك بولۇپ، نە ئىشىگى، نە تېمىنىڭ تايىنى يوق ئىكەن. مەلىكە بۇ توت تامنىڭ ئىچىگە نەزەر ساپتۇ. يەر يۈزى ئوتتۇز-قىرىق يىلدىن بېرى سۈپۈرگە دىدارىنى كورمىگەندەك، ھەر خىل ئەسكى-تۈسكى نەرسىلەرگە تولۇپ كەتكەن ئىكەن. ھويلىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئېرىق بولۇپ، سۇ ئېقىپ تۇرىدىكەن. مەلىكە قارىسا سۇنىڭ بويىدا بىر ئايال ئولتۇرۇپتۇ. ئۇنىڭ چاچلىرى خۇددى قاغىنىڭ چاڭگىسىدەك بولۇپ كەتكەن ئىكەن. مەلىكە: "ئېھتىمال بۇ سېيىتنىڭ جۈپتى بولسا كېرەك" دەپ گۇمان قىپتۇ ۋە ئۇ خوتۇننىڭ ئالدىغا بېرىپ سالام بېرىپتۇ، قۇچاقلاپ كورۇشۇپ، مۇلايىملىق بىلەن چىرايلىق سوزلەرنى قىپتۇ. رومىلىنى ئېلىپ بىر يەردە قويۇپتۇ. كوينىكىنىڭ پېشىنى تۇرۇپ، يەڭلىرىنى شىمايلاپتۇ، ئاۋال "بىسمىللا" دەپ خەس-ئەخلەتلەرنى يىغىپتۇ. سۇ چېچىپ ئوي ئىچىنى سۈپۈرۈپتۇ. ئاندىن كېيىن ئوچاق بېشى، قاچا-قۇچىلارنى يۇيۇپتۇ.

ئاندىن كېيىن سۇ ئىسسىتىپ ھېلىقى ئايالنى پاكىز يۇيۇندۇرۇپ، ئوز تاغىقى بىلەن

چاچلىرىنى تاراپ چىرايلىق ئۆيەپ قويۇپتۇ. كىيىملىرىنىڭ يىرتىقلىرىنى ياماپتۇ.

— ئوغلۇم مىجىت بىلەن ھىممىت نەدە؟ — دەپ سوراپتۇ زىبا چېھرە ئايالدىن.

شۇ چاغدا تاشقىرىدىن ئىككى ئوغۇل يىغلاپ كىرىپتۇ.

— ئانا، قوسىقىمىز ئېچىپ كەتتى! .....

مەلىكە بۇلارنىڭ مىجىت بىلەن ھىممىت ئىكەنلىكىنى پەملەپتۇ ۋە ئورنىدىن تۇرۇپ:

— ئى ئوغۇللىرىم، سەۋرى قىلىڭلار، ئاتاڭلار كېلىدىغان ۋاقىت بولدى، — دەپ بالىلارنىڭ ياشلىرىنى سۈرتۈپ، يۈز-كوزلىرىنى يۇيۇپ، كىيىم-كېچەكلىرىنى پاكىز تازىلاپ، زوقلىنىپ پىشانىسىگە سويۇپ قويۇپتۇ.

× ×

ئەمدى ئىككى كەلىمە سوزنى ئوتۇنچى سىيىتتىن ئاڭلاڭ:

سىيىت مەلىكىدىن ئايرىلىپ ئوز-ئوزىگە: "ئى ئوتۇنچى، بېشىڭغا ئېغىر كۈن چۈشتى. گادايلىقنىڭ ئۈستىگە بۇ جادۇگەرگە يولۇقتۇڭ، ئەمدى ئۇنىڭ دامىغا بەنت بولمىساڭ ياخشى بولاتتى. بۇ سىرنى ئاڭلىغانلار سېنى مەسخىرە قىلار، بەلكىم ئوتۇنچىلىقتىنمۇ قۇرۇق قالارسەن ....." دەپتۇ. ئۇ ئاۋالقى ئادىتى بويىچە ئوتۇننى بازارغا ئېلىپ كېلىپ سېتىپتۇ. ئۇن-پۇن ئېلىپ ئويگە كەلگىچە كەچ بوپتۇ. ئۇ، ئويىگە كېلىپ ھويلا-ئارامنىڭ، ئوي-ئىچىنىڭ پاكىزلىقىنى، خوتۇنىنىڭ ۋە ئوغۇللىرىنىڭ كۈندەك پاقىراپ تۇرغان رەڭگى-روھىنى كورۇپ: "ۋادىرىخا، بۇ نىمە ئىش بولادى. ئادىشىپ قالدىممۇ نىمە؟ بۇ ئوزى نىمە كارامەت؟!" دەپتۇ. ئۇ چىقىپ كەتمەكچى بوپتۇ. شۇ چاغدا مەلىكە:

— ئى سىيىت، نىمە بولدىڭىز، بۇ ئوز ئويىڭىز، — دەپتۇ ۋە ئىككى ئوغۇلغا بۇيرۇپتۇ، — ئاتاڭلار ھېرىپ كەلدى، يۈگۈرۈڭلار، بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىڭلار.

ھىممىت ۋە مىجىت ئاتىسىنىڭ ئالدىغا بېرىپ: "ھارماڭ ئاتىجان" دەپ پېشىدىن تارتىپتۇ. سىيىت ھەيران بولۇپ قەدىمىنى ئىچكىرىگە ئاپتۇ. مەلىكە يۈگۈرۈپ كېلىپ ئۇنىڭ قولىدىن ئۇننى ئاپتۇ ۋە رومىلى بىلەن سىيىتنىڭ يۈزىنى سۈرتۈپ ئىززەت-ئىكرام بىلەن ئويىنىڭ تورىگە ئولتۇرغۇزۇپتۇ. قازاندا سۇ قايناپ تۇرغان ئىكەن. "بىسمىللا" دەپ ئۇننىڭ يېرىمىنى چېلىپ ئۇماچ پىشۇرۇپتۇ، ھەر بىرىگە بىر-ئىككى تاۋاقتىن ئۇماچ بەرسىمۇ، ئاشنىڭ يېرىمى ئېشىپ قاپتۇ.

ئەلقىسسە، بۇ كېچىنى ئۇلار پاراغەت بىلەن، مەلىكە ئىبادەت بىلەن ئوتكۇزۇپتۇ. سەھەر بولغاندا زىبا چېھرە ئېشىپ قالغان ئۇماچنى ئىسسىتىپ ئۇلارغا يەنە ئىككى تاۋاقتىن بېرىپتۇ. سىيىت سەھراغا مېڭىپتۇ. يەنە ئوتۇن ئېلىپ كېلىپ سېتىپ، ئۇنىڭ پۇلىغا ئۇن ئېلىپ كەپتۇ. زىبا چېھرە ئۇننىڭ يېرىمىنى ئېلىپ قېلىپ، بىر قازان ئۇماچ پىشۇرۇپ ئۇلارنى ئوبدان تويغۇزۇپتۇ. ئارىدىن بىر ھەپتە ئوتۇپتۇ.

مەلىكە سىيىتقا:

— بۇگۈن ئۇن ئالماڭ. پۇلنىڭ يېرىمىغا گوش، يېرىمىغا ياغ ئېلىپ كېلىڭ، چۈنكى، ئۇنىمىز خېلى بار، — دەپتۇ.

سىيت گوش، ياغ ئېلىپ كەپتۇ. بۈگۈنكى ئۈماچ ياغلىق، گوشلۇك بولۇپتۇ. ئەتىسى مەلىكە:

— بۈگۈن گۈرۈچ، سەۋزە، پىياز كەلتۈرۈڭ، — دەپتۇ. سىيت ئادىتى بويىچە ئوتۇننى سېتىپ پۇلغا گۈرۈچ، سەۋزە، ياغ ۋە پىياز ئېلىپ كەپتۇ. مەلىكە ئوخشىتىپ بىر قازان پولو ئېتىپتۇ. شۇنداق قىلىپ بىر نەچچە مۇددەت ئۆتۈپتۇ. گۈرۈچ، ئۇن، ياغ، گۆشلەرمۇ يىغىلىپ قاپتۇ. زىبا چېھرە ھەر كۈنى باشقا - باشقا تاماق ئېتىپ بېرىپتۇ.

بىر كۈنى مەلىكە سىيتقا:

— بۈگۈن ئوتۇن ساتقان پۇلغا كوزىڭىزگە نىمە كۆرۈنسە شۇنى ئېلىپ كېلىڭ، — دەپتۇ. سىيت شۇ كۈنى ئوتۇننى ئېلىپ كېلىپ سېتىپتۇ. پۇلنى قولىغا ئېلىپ ئۇيان - بۇيان قاراپتۇ. ئۇ بىر ئادەم تۇتۇپ تۇرغان ئاجايىپلا بىر قۇشنى كۆرۈپتۇ.

— ئى بۇرادەر، بۇ قۇشۇڭنى قانچە پۇلغا ساتىسەن؟ — دەپ سوراپتۇ سىيت.

— ئىككى تەڭگە بېرىڭ، — دەپتۇ ئۇ ئادەم. سىيت ئىككى تەڭگە بېرىپ قۇشنى سېتىۋاپتۇ ۋە مەلىكىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەپتۇ. مەلىكە قۇشنى قولىغا ئېلىپ باش - كوزىنى سىلاپ بوقۇچلانغان ئاياق - قاناتلىرىنى يېشىپ قويۇپ بېرىپتۇ. سىيت يەنە ئادەتتىكىچە ئۆز ئىشىنى قىلىۋېرىپتۇ.

ئەلقىسسە، بۇ ھەپتە ناتىق دىگەن خاسىيەتلىك قۇش بولۇپ، ئاق كۆڭۈل ئادەمنى تاپسا يەتتە تىلدا سۆزلىيەلەيدىكەن ۋە خاسىيىتىنى كۆرسىتىدىكەن، قارا نىيەت ئادەملەرگە يولۇقۇپ قالسا سۆزلىمەيدىكەن. ئۆزىنىڭ خاسىيىتىنىمۇ بىلدۈرمەيدىكەن. ئۇ ھەر ھەپتىدە بىر تۇخۇم تۇغىدىكەن، ئۇ تۇخۇم دۇنيادا كەم ئۇچرايدىغان گوھەرگە ئوخشايدىكەن. خۇدايىتائالا ئۆز پەزلى كىرىمى بىلەن سەۋەپ قىلىپ ھەپتە ناتىقنى مەلىكىگە يەتكۈزۈپتۇ.

ئەلقىسسە، ئۇزاق ۋاقىت ئۆتمەي، مەلىكىنىڭ ئىلكىگە بىرقانچە گوھەر يىغىلىپتۇ. بىر كۈنى مەلىكە سىيتقا:

— بۈگۈن سەھراغا بارماڭ، بازارغا بارسىز دەپتۇ.

— خوپ، بولىدۇ، — دەپتۇ سىيت.

مەلىكە گۆھەرلەرنى بىر ئاق رومالغا چىگىپ سىيتقا بېرىپتۇ ۋە تاپىلاپتۇ:

— سارايىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا بېرىپ تۇتۇپ تۇرۇڭ. ھەركىم باھاسىنى سورىسا، ”ئىنساپ بىلەن نىمە بەرسىڭىز مەيلى“ دەڭ. مۇنىڭدىن باشقا سۆزنى قىلماڭ. ئاللاتائالانىڭ كەرىمى قانداق بولسا، شۇنداق بولغاي.

سىيت سارايىنىڭ ئالدىغا بېرىپ رومالنى تۇتۇپ تۇرۇپتۇ. كىشىلەر ئۇنىڭغا قاراپ: ”ئاۋۇ دىۋانىنى كوردۇڭلارمۇ، ئىككى تۇخۇمنى ساراي ئىشىكىدە ساتماقچى ئىمىش“ دەپ كۈلۈشۈپتۇ.

ئەلقىسسە، سىيت ساراي ئىشىكىدە بىر سائەت تۇرۇپتۇ. بۇ شەھەرگە يەنە بىر شەھەردىن ئۇلۇغ كارۋان كەلگەن بولۇپ، ھەممىسى ئۆز سودىسى بىلەن ئاۋارە ئىكەن. بىر چوڭ باي مۇشۇ سارايدا تۇرىدىكەن. ھەممە مال - ماتالىرىنى تېگىپ سېتىش ئۈچۈن بازاغا چىقماقچى بولۇپتۇ. چىقىۋېتىپ تۇخۇم تۇتۇپ تۇرغان سىيتنى كۆرۈپتۇ. باي ھەيران بولغىنىدىن يېقىن كېلىپ قارىسا بۇ ئادەتتىكى تۇخۇم ئەمەس، بەلكى گوھەر ئىكەن. ئۇ سىيتتىن سوراپتۇ:

AltunOq

— ئی بۇرادەر، بۇ تۇخۇملىرىڭىزنىڭ باھاسی قانچە؟

— ئىنساپ بىلەن نىمە بەرسىڭىز شۇنی ئالىمەن، — دەپتۇ سىيىت.

باينىڭ يۈرىگی يىپرىلغۇدەك بولۇپ، ھاياجانلانغان ھالدا سىيىتنی ھوجرىسىغا باشلاپ كىرىپتۇ ۋە يەنە توخۇمنىڭ باھاسىنی سوراپتۇ. سىيىت ئاۋالقىدەكلا جاۋاپ بىرىپتۇ. ھىلقی باي سىيىتقا باشتىن-ئاياق يىڭی ئىسىل كىيىملەرنی كىيدۈرۈپ، بىر يورغا ئاتقا مىندۈرۈپ، ئىككی ساندۇقنی بىرىپتۇ.

— مىنىڭ تاپقان-تەرگىنىم مۇشۇ ئىككی ساندۇقتا، — دەپتۇ ۋە غولاملىرىغا قاراپتۇ، — ئی غولاملار، بۇ كىشی ئەمدی سىزلەرنىڭ خوجاڭلاردۇر. سىلەرنی مەن بۇ كىشىگە بەردىم. مۇندىن كىيىن مۇشۇ كىشىنىڭ پەرمانىدا بولۇڭلار.

ئۇ يەنە سىيىتقا قاراپ مۇنداق دەپتۇ:

— قولۇمدا بار نەرسىلەرنی سىزگە بەردىم، رازی بولغايسىز.

ئۇ شۇنداق دەپتۇ-دە، باشقا سودىگەرلەرنىڭ ئىشقا ئارىلىشىپ سودىسىنی بۇزۇپ قويۇشىدىن ئەنسىرەپ، بىر ئاتقا مىنىپ كوزدىن غايىپ بولۇپتۇ.

ئەلقىسسە، سىيىت غولاملار ۋە ماللارنی ئىلىپ مەلىكىنىڭ ئالدىغا كەپتۇ، ساندۇقلارنی ئىچىپ دەپنە-دۇنيانی كورسىتىپتۇ. بۇ نەرسىلەرنی كورگەن مەلىكە خۇداغا كوپ قىتىملاپ شۈكری قىپتۇ. غولاملارغا جاي تەييارلاپ بىرىپتۇ.

زىبا چىھرە ئەتىسی ناشتىدىن كىيىن سىيىتنىڭ قولىغا مۇشتەك بىر ئالتۇننی بىرىپتۇ ۋە:

— ئەي سىيىت، بازارغا بىرىڭ، غولاملارمۇ بىللە بارسۇن، ئوبدان ئوي جابدۇغی ئىلىپ كىلىڭ، — دەپتۇ.

سىيىت غولاملارنی ئەگەشتۈرۈپ بازارغا بىرىپ، مەلىكە بۇيرۇغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنی ئاپتۇ، غولاملىرىغا كوتەرتىپ ئويىگە كەپتۇ. ئۇلار ئويىنی پاكىز تازىلاپ، چىرايلىق زىننەتلەپتۇ.

— ئەي سىيىت، — دەپتۇ مەلىكە، — ئەمدی نىكا قىلدۇرۇپ توي قىلايلی.

ئەلقىسسە، ئۇلار مەسلىھەتكە ئاساسەن تەييارلىقنی پۈتتۈرۈپ، خوشال-خورام توي قىپتۇ. مەھەللىنىڭ ئادەملىرىگە كىيىم-كىچەكلەرنی ئىنئام قىپتۇ. كىشىلەر مۇبارەكلەپ دۇئا قىلىشىپتۇ، سىيىت مەلىكىنىڭ خىزمىتىدىن رازی بوپتۇ. ئۇنىڭ ئىھسانی زىيادە، داستىخىنی داۋاملىق ئوچۇق بولۇپ، شوھرىتی كۈندىن-كۈنگە ئېشىپتۇ.

ئەلقىسسە، سىيىت مەلىكىنىڭ مەسلىھەتی بىلەن ئىمارەت ياساشقا تەرەددۇت قىپتۇ ۋە جىمی ئىمارەت ئەسۋاپلىرىنی تەييارلاپتۇ. ئۇستا ياغاچچی، تامچىلارنی چاقىرىپ زىيايەت بىرىپ، تون-سىرپاي كىيدۈرۈپتۇ. مەلىكە ئۇلارغا:

— ئەي ئۇستىلار، مىنىڭ ئىمارىتىمنىڭ ئىشی تامام بولماي تۇرۇپ باشقا ئىشلارغا تۇتۇش قىلمىغايسىلەر، قانچىلىك پۇل، ماتىريال، ئۇسكۇنە ۋە خىزمەتكار لازىم بولسا، خەت ئارقىلىق ماڭا مەلۇم قىلغايسىلەر، ئىمارەتنىڭ تامام دەرىزىلىرىنی كىچىسی ئوزەم سالىمەن، — دەپتۇ.

ئەلقىسسە، يۈزگە يىقىن ئۇستا ۋە ئۇنىڭغا لايىق قۇرۇلۇشچىلار ئوزئارا پۈتۈشۈپ

ئىشقا كىرىشىپتۇ. ھەر كېچىسى مەلىكە قۇرۇلۇشىنىڭ دائىرىسىنى بەلگىلەپ قويۇپتۇ. ئۇستىلار شۇنىڭغا ئەمەل قىپتۇ. ئۇستىلارنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىغا لايىق خىلمۇ-خىل تائاملارنى تەييار قىلىدىكەن. يوقلاپ كەلگەن ئادەملەر قۇرۇق قايتمايدىكەن. ئۇزۇن ئۆتمەي ئىمارەتلەر پۈتۈپتۇ. كىشىلەر كۆرۈشۈپتۈكى، بۇ يەردە يېڭىدىن "سەرۋى ئابات" ۋە "خەيرى ئابات" پەيدا بولۇپتۇ. بىرنەچچە كۈندىن كېيىن مەلىكە سىيىتقا:

— ئەمدى ئوغۇللارنى ئۆيلەشنىڭ تەرەددۇتىنى قىلايلى، — دەپتۇ.

— ئۇنداق بولسا مەسلىھەت كۆرسىتىڭ، — دەپتۇ سىيىت.

مەلىكە دەرھال يىقىن-يىراقلارغا خەتلەر يېزىپ لازىملىق نەرسىلەرنى ئەپكەلدۈرۈپتۇ. ئۇستا ماشىنىچىلارنى يىغىپ كىيىم تىكىشكە بۇيرۇپتۇ. توي تەييارلىقىنىڭ ئەسلا كېمى قالماپتۇ. ئون جايدا ناۋايخانا، ئون جايدا ئاشخانا قۇرۇلۇپتۇ ۋە لازىملىق ئادەملەرنى يېتەرلىك بەلگىلەپتۇ. بەلگىلەنگەنلەر ئۆز ئىشى بىلەن مەشغۇل بوپتۇ.

— ئەمدى ئىشلار ئۆز ئىزىغا چۈشتى، — دەپتۇ مەلىكە سىيىتقا، — ئەتە سەھەردە تۇرۇپ پادىشا ئازادە مېھرىدىن پاتىھە ئېلىپ كېلىڭ، ئاندىن تويىنى باشلايلى.

تاڭ ئېتىپتۇ. مەلىكىنىڭ ھوكمى بىلەن غولاملار پادىشاغا لايىق داستىخان تەييارلىغان ئىكەن. مەلىكە سىيىتنى ئېسىل كىيىملەر بىلەن ياساندۇرۇپ بىر ياخشى ئاتقا مىندۇرۇپتۇ. ئىككى غولامنى ئاتنىڭ ئىككى تەرىپىدە ھەمرا بولۇپ مېڭىشقا بۇيرۇپتۇ.

— "پادىشاغا كۆرۈنۈش قىلغاندىن كېيىن بۇ مەكتۇپنى تۇتۇڭ. پادىشادىن شۇ مەكتۇپ مەزمۇندا ئىنايەت ئېلىڭ، موھۇرنى بېسىپ بەرگەي، ئېلىپ كەلگەيسىز" — دەپتۇ مەلىكە سىيىتقا.

ئەلقىسسە، "سىيىت پادىشانىڭ ئالدىغا بارىدىكەن" دىگەن خەۋەر پۈتۈن شەھەرگە تاراپتۇ. ئادەملەر گۇزەرلەردە تۇرۇپ سىيىتقا سالام قىلىشىپتۇ، ياخشىلىق تىلەپتۇ.

پادىشا بۇنىڭدىن خەۋەر تېپىپ ئوردا خادىملىرىنى سىيىتنىڭ ئالدىغا چىقارتىپتۇ. ئۇلار سىيىتنى ھورمەت-ئىكرام بىلەن ئوردىغا باشلاپ كىرىپتۇ. سىيىت پادىشا دۇئاسىدىن كېيىن، ئېلىپ كەلگەن سوغاتلىرىنى پادىشانىڭ نەزرىدىن ئۆتكۈزۈپتۇ. مەلىكىنىڭ مەكتۇبىنى ئىككى قوللاپ ھورمەت-ئىكرام بىلەن تۇتۇپتۇ. شاھ نامىنى ئېلىپ كاتىپقا بېرىپتۇ. خەت سىيىتنىڭ تىلىدىن مۇنداق يېزىلغان ئىكەن: "ئى پادىشاھى ئالەم، ئۆمۈر-ئىقباللىرى ئۇزۇن، بەخت-دولەتلىرى ھەددىدىن زىيادە بولغاي، سوزىمىز شۇكى، كەمىنىلىرىنىڭ تويىغا ئىجازەت، پاتىھە ۋە ئىنايەتنامە بەرگەيلا. تاكى قىرىق كۈنگىچە ۋىلايەت خەلقى ئەتىگەندىن كەچكىچە تۇرمۇشقا ئېھتىياجلىق نەرسىلەرنى سىيىتبايىنىڭ دولەتخانىسىدىن ھەقسىز ئالغاي. ئەگەر ھەر كىمنىڭ ئۆيىدىن تۈتۈن چىقسا پادىشا گۇناھكار بولغاي."

پادىشا ئازادە مېھرى:

— سىيىتبايىنىڭ مەكتۇبىدىكى مەزمۇندىن بىر نامە پۈتۈپ جارى ئەيلەڭلا، — دەپتۇ.

نامە پۈتۈلۈپتۇ، شاھ موھۇرنى بېسىپ بۇيرۇق قىپتۇ:

— شەھەرگە جارچى سېلىڭلار، تاكى قىرىق كۈنگىچە ھېچكىم تاماق ئۈچۈن تۈتۈن

چىقارمىغاي. سىيىتبايىنىڭ تويى تۈگىگىچە تائام ۋە باشقا لازىمەتلەرنى سىيىتبايىنىڭ ئىلىكىدىن ئالغاي.

سىيىت باي ئۆز قەسرىگە قايتىپتۇ. ھەر قايسى ئىشلارغا مەسئۇل بولغانلار ئۆز ئىشىغا ئىگە بوپتۇ. توي باشلىنىپتۇ، قىرىق كۈنگىچە ھېچ ئادەم بولەك يەردىن تائام يېمەپتۇ. سىيىتباي قىرىق كۈندىن كېيىن شەھەر خەلقىنىڭ چوڭ-كىچىك ھەممىسىگە بىر يۈرۈش كىيىم يەتكۈزۈپتۇ.

— بۈگۈن يەنە بېرىپ پادىشانى تەكلىپ قىلىڭ، — دەپتۇ مەلىكە تويىدىن كېيىن سىيىت باينى خىلۋەتكە چاقىرىپ، — بۇنىڭ سەۋەبىنى مەندىن سورىماڭ.

سىيىتباي ئۈن چىقارماپتۇ. ئۇ، سوغا-سالام ئېلىپ شاھنىڭ دەرگاھىغا بېرىپتۇ. ئۇ، دۇئا ۋە سانادىن كېيىن:

— شاھ، ئەتە تامام ئەمەلدار ۋە لەشكەرلىرى بىلەن بىرگە پېقىرنىڭكىگىمۇ ئىلتىپات قىلىسىلا. تازىلىق قىلغۇچى، ئات باققۇچىلارمۇ قالمىسۇن. ئۈچ كۈنگىچە كەمىنىلىرى خىزمەتتە بولغاي، — دەپتۇ.

سىيىتباي پادىشانىڭ رازىلىقىنى ئېلىپ قايتىپ كەپتۇ. مەلىكە غوللارنى پادىشاغا لايىق تەييارلىق قىلىشقا بۇيرۇپتۇ. مەلىكىنىڭ بۇيرۇقىغا ئاساسەن، شۇ كۈنى خىزمەتچى خادىملار پۇختا تەييارلىق قىپتۇ. ئەتىسى ئەسكەرلەر سەپ-سەپ بولۇپ كەپتۇ. ھەربىر ئەسكەر ۋە ئەمەلدارلار ئۆز دەرىجىسىگە قاراپ بەلگىلەنگەن جايغا ئورۇنلىشىپتۇ.

كۈن چۈش بولغاندا پادىشا ئازادە مېھرىمۇ يېتىپ كەپتۇ. ئۇ، بىر ئالى قەسرىگە چۈشۈپتۇ. ئۈچ كۈنگىچە شۇنداق كاتتا زىياپەتلەر بولۇپتۇكى، ھەممەيلەن ئاپىرىن دەپتۇ. تۆتىنچى كۈنى ئەسكەرلەرنىڭ ھەر بىرىگە ئىسىل كىيىملەر تەقدىم قىلىنىپتۇ. كاتتىلارغا بىردىن ئات جابدۇپ قامچىسىمۇ قوشۇپ بېرىلىپتۇ. ئۇ كۈنى خاسلار بىلەن پادىشا قاپتۇ. يەنە ئاجايىپ ئالى زىياپەت باشلىنىپتۇ. يېرىم كېچە بولغاندا سىيىتباي مەلىكىنىڭ بۇيرۇقى بىلەن پادىشانى ئىچكىرىگە تەكلىپ قىپتۇ. پادىشا ئىچكىرىگە كىرىپ كۆرۈپتۇكى، بۇ يەرگە سەۋرى ئابات كۆچۈپ كەپتۇ. سىيىتباي پادىشانى يەنە بىر قەسرىگە باشلاپ كىرىپتۇ. قىزلار جۈپ-جۈپ بولۇپ نەغمە-ناۋا قىلىپ، ناز-كەرەشمە بىلەن ئۇسۇلغا چۈشۈپتۇ. خەيرى ئاباتتا نېمە بولسا بۇ يەردىمۇ شۇ نەرسە تەق ئىكەن. پادىشا ئۆزىنى خەيرى ئاباتتا ئولتۇرغاندەك ھېس قىپتۇ، خۇشبۇي ھىدلاردىن مەس بوپتۇ. شۇ چاغدا ئىككى كېنىزەك كىرىپ پادىشاغا سالام بېرىپتۇ. ئۇنىڭ ئارقىسىدىن مەلىكە زىبا چېھرىمۇ ئول كۈنكى كىيىملىرى ۋە ھەركەتلىرى بىلەن كىرىپ، پادىشاغا ئۈچ قېتىم تازىم بەجا كەلتۈرۈپتۇ.

پادىشا بىر كۆرۈپلا مەلىكە زىبا چېھرىنى تونۇپتۇ.

— ئى پادىشا، — دەپتۇ مەلىكە زىبا چېھرە، — كوردۇڭمۇ، بىر پۇلغا ئەرزىمەس ئوتۇنچى پەقىرنىڭ مۇبارەك قەدىمى ۋە بەرىكىتىدىن شاھەنشاھقا ئوخشاش دۆلەتمەن بولدى.

پادىشا ھوشىدىن كېتىپتۇ، كېيىن ھوشىغا كېلىپ ئۆز ماكانىغا راۋان بولۇپتۇ. ئۇ بىر ھەپتە بىتاپ بولۇپ كىشىلەرگە كۆرۈنمەپتۇ، ئاخىر بىر كۈنى پادىشا ھەممىنى چاقىرىپ: "دىلىمغا ھەج قىلىش ئارزۇسى چۈشتى، سىلەر يارامىلىق بىر ئادەمنى مېنىڭ ئورنۇمغا ئولتۇرغۇزۇڭلار" — دەپتۇ. خالايىق پادىشانىڭ بۇ پىكرىگە ئۇنۇماپتۇ. پادىشامۇ

ئۆز سوزىدە چىڭ تۇرۇپ، تەخت - تاجنى باشقا بىرسىگە ئۆتكۈزۈپ بېرىشنى تەلەپ قىپتۇ. ئاخىر خالايىق ئىلاجىسىز لىقتىن:

— ئى پادىشاھى ئالەم، ئۆزىڭىز رازى بولۇپ بىرەيلەننى ئورنىڭىزغا قويۇڭ، — دەپتۇ. لېكىن پادىشا ئىختىيارنى خەلققە تاپشۇرۇپتۇ.

خالايىقنىڭ رايى سىيتبايىنى قارار تېپىپتۇ. بۇنىڭغا پادىشامۇ قوشۇلۇپتۇ. خالا - يىقتىن رازىلىق ئالغان پادىشا سەپەر تەييارلىقىنى قىلىپ، ئوردا خىزمىتىنى سىيتبايغا تاپشۇرۇپ، شۇ ھەج قىلىش نىيىتىدىن يولغا راۋان بوپتۇ.

ئەلقىسسە، ئەسكەرلەر ۋە شەھەر خەلقىنىڭ كاتتىلىرى بىر ئاق توگىنى ياساپ، پىيادە بولۇپ، سىيتباينىڭ دولەتخانىسىغا كېلىپ، ئۆز مۇددىئالىرىنى بايان قىپتۇ. سىيتباي مەلىكىنىڭ ئالدىغا كېلىپ خالايىقنىڭ كېلىش سەۋەبىنى ئېيتىپتۇ. مەلىكە:

— "بۇ كاتتىلارنىڭ ئارزۇسى بولسا شۇنداق بولسۇن" -- دەپتۇ ۋە مۇبارەكلەپتۇ. خالايىق سىيتباينىڭ بېشىغا پادىشالىق تاجىنى كەيدۈرۈپ، ئاق توگىگە مىندۈرۈپ، ئوردىغا ئېلىپ كەپتۇ ۋە پادىشالىق تەختىگە ئولتۇرغۇزۇپتۇ، غەزنىلەرنىڭ ئىشىگىنى ئېچىپ كورستىپتۇ. سىيتباي ئەلنى ئادىل سوراپتۇ. ئەل خاتىرجەم بولۇپ، خوشاللىقتا چومۇپتۇ. مەلىكە بىلەن سىيىت ئومرىنىڭ ئاخىرىغىچە بەختلىك ھايات كوچۈرۈپتۇ.

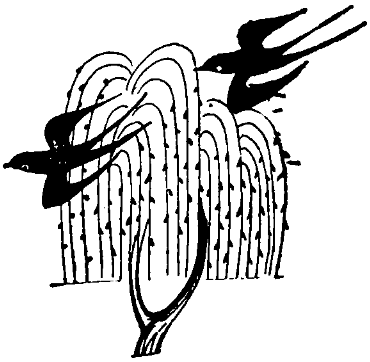

بۇلاق

(ئومۇمى 10 - سان)

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى

(ئۈرۈمچى شەھەر ئازاتلىق كوچا №306)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپخانىسىدىن تارقىتىلدى

شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى

فورماتى: 787×1092 مىللىمېتىر 1/16

باسما تاۋىغى: 18.75، قىستۇرما ۋارىغى: 1

1983 - يىل 4 - ئاي 1 - نەشرى

1983 - يىل 9 - ئاي 1 - بېسىلىشى

كىتاپ نومۇرى: M10098·764

تىراژى: 1 — 10,300

باھاسى: 1.00 يۈەن

源　泉（总第10期）（维吾尔文）

维吾尔古典文学和民间文学丛刊

新疆人民出版社出版

（乌鲁木齐市解放路306号）

新疆新华书店发行　新疆新华印刷厂印刷

787×1092毫米16开本18.75印张1插页

1983年4月第1版　1983年9月第1次印刷

印数：1——10,300

统一书号：M10098·764　　定价：1.00元

جەنۇبى شىنجاڭ كورۇنۇشلىرىدىن

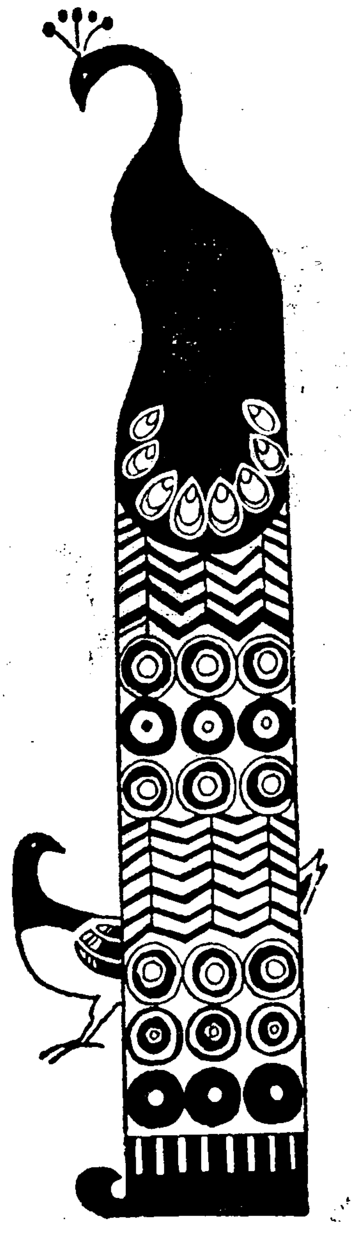

书号：M10098·764
定价：　　1.00元

جەنۇبىي شىنجاڭ كورۈنۈشلىرىدىن

AltunOq

书号：M10098·764
定价：1.00元